Atanasie Berzescu

LACRIMI ŞI SÂNGE
REZISTENŢA ANTICOMUNISTĂ ARMATA
DIN
MUNŢII BANATULUI

Editura Marineasa
Timişoara, 1999

Cuprins

PREFAŢA
BOTEZUL PRIGOANELOR
I. PRELUDIU
PRIGOANA
ANUL 1940 – O RAZĂ DE LUMINA
II. PRIGOANA – ION ANTONESCU
AL DOILEA VAL
PARUL DE LA ALBA-IULIA
ELIBERAREA DE LA ALBA-IULIA
REZISTENTA ARMATA DIN BANAT
CONFERINŢA DE LA LUGOJ
ANUL 1948
LA COASA CU PISTOLUL MITRALIERA ÎN BANDULIERA
GRUPUL DE REZISTENTA ARMATA ÎMPOTRIVA COMUNISMULUI DIN COMUNA
TEREGOVA-BANAT (1948 – 1949)
LUPTELE DE LA TEREGOVA
FENES
LUNCAVITA
DOMASNEA
RUSCA
FENES
VERENDIN
ARMENIS
CORNEA

CARANSEBES
BORLOVA
VALISOARA
PETROSNITA
OŢELUL-ROŞU
CIREŞA
MAL
MARGA
VAR
BOUTAR
RUGI
ZORLENTUL-MARE
OHABA
RUGINOSU
JDIOARA
CARPA
GLIMBOCA
LUGOJ
FARLIUG
CAPRIOARA
GRUNI
CAPÂLNAS
I. GRUPUL DORAN-POPOVICI
GRUPUL ORAVITA
LUPTELE DE LA PIETRELE ALBE
LUPTELE DE LA FENES
LUPTĂTORII MORŢI PE CÂMPUL DE LUPTĂ
I. PIETRELE ALBE – 22 FEBRUARIE 1949
II. SALASUL DE LÂNGĂ MEHADICA.
— Noaptea de 7/8 febr. 1949
III. FENES
IV. DORANIE
LUPTĂTORII CONDAMNAŢI LA MOARTE ŞI EXECUTAŢI.
UN OSTAŞ AL IANCULUI
O POLIŢA PLĂTITA
CERCETĂRILE

ÎNCHISOAREA DIN CARANSEBES
ÎN CETATEA DE SUB DEALUL VIILOR. LUGOJUL
ÎNCHISOAREA MILITARĂ TIMIŞOARA
CARANSEBES
LUGOJ
LANŢURILE
AIUD, 1950 – Secţia a II-a
LA CELULAR.
CARE VREI MURI.
ÎN FABRICA
LA ROTARIE
LA OFIŢERUL POLITIC
IARĂŞI LA ROTARIE
PATRUZECI DE ORE ÎN CAMERA DE TORTURĂ
DIN CAMERA DE TORTURĂ LA ROTARIE
ŞALUPA
ROTARIA PE FIR
CRĂCIUNUL ANULUI 1952
DIN FRĂMÂNTATUL AIUD. SPITALUL I.
MAI APROAPE DE RADU GYR.
SPITALUL (II). O SCHIMBARE DE CONDUCERE.
SPITALUL (III). DOI ANI DE ZILE FIXAT LA PAT. SALONUL MORŢII NR. 10
SPITALUL (IV). DIN GHEARELE MORŢII
LA VIAŢA
ÎNCHISORILE – UNIVERSITĂŢILE NOASTRE
SPITALUL (V). ŞI TOTUŞI L-AM ÎNFRÂNT PE COLLER
SPITAL (VI). SALONUL 9
SPITALUL (VII). ECOUL REVOLUŢIEI DIN UNGARIA ÎN AIUD
DOMICILIUL OBLIGATORIU. LATESTI.
LAGĂRELE.
I. ÎN ŢARA LUI DOBROTICI, UN LAGĂR DE EXTERMINARE
STAFIILE DE LA NOUA-CULME
MOARTEA GENERALULUI NICOLAE STOENESCU

LA NOUA-CULME
ÎN LIVADA CU CAISI
MARTIRIUL PROFESORULUI UNIVERSITAR DE TEOLOGIE IOAN V. GEORGESCU
O ÎNSCENARE DE EVADARE
DE LA NOUA-CULME LA PERIPRAVA.
PERIPRAVA, O RAZĂ DE LUMINA ÎN INFERNUL ROŞU.
STUFUL DE LA PERIPRAVA.
NORI NEGRI DEASUPRA PERIPRAVEI. FENOMENUL PERIPRAVA
ELIBERAREA
CONFRUNTĂRI CU PREZENTUL
MUNŢII MĂRTURISESCI
SLUJITORI AI ALTARULUI BĂNĂŢEAN TRECUŢI PRIN IADUL COMUNIST
JURNAL DE CĂLĂTORIE DE LA LUGOJ LA KARLSRUHE
CUVÂNT CĂTRE TARA

Sotiei mele MARIA
Fiilor mei Adrian şi Horia
Nepoţilor mei Adrian, Gabriel şi Alina

PREFAŢA

Numele lui Atanasie Berzescu a intrat, de câţiva ani încoace, în atenţia publicului iubitor şi interesat de istoria noastră zbuciumata sub dominaţia comunistă. Este cunoscuta contribuţia sa la diferite publicaţii: Memento din Timişoara, săptămânalul Lugojul din Lugoj, Gazeta de Vest din Timişoara şi Permanente din Bucureşti.

Dar ceea ce îi stabileşte autoritatea de luptător şi martor deopotrivă este apariţia

Suplimentului social-istoric al Gazetei de Vest din Timişoara: „Războiul anticomunist din

Munţii Banatului”, 1995. Cărticica a fost primită cu

multă căldura şi cu mult interes, chiar solicitata peste aşteptări. Răsunet în surdină, dar deghizator de orizonturi noi în faţa unor documente inedite. Ea a avut darul să incite noi cercetări şi studii laudabile. S-au strecurat şi câteva omisiuni regretabile. Aşa de pilda nu se vorbeşte nimic despre activitatea importanta în rândurile studenţimii de atunci a lui Constantin Pascu, sau despre personalitatea luptătorului oravitean Martin Balan, ori despre contribuţia în mediile taranesti a învăţătorului Ion Popescu.

A fost deosebit de elogiata apariţia cărţii profesorului Ion Gheorgheosu „Voi n-aţi fost cu noi celule”. Atanasie Berzescu este atestat drept mentor al unui tineret care se pregătea pentru marea experienţa de lupta şi dăruire. Au fost târâti aceşti minunati elevi, fraţi de cruce, în anchete, judecaţi, închisori sau în infernalul Canal.

Cartea de fata a lui Atanasie Berzescu, LACRIMI ŞI SÂNGE, cuprinde memoriile unui luptător care participa la marile evenimente ale veacului nostru. Sunt aici oameni prigoniti pentru dreptate, pentru adevăr şi pentru bine. Mărturisitori de credinţa pentru împlinirea

Cuvântului împotriva comunismului.

Cartea are o remarcabila unitate de ton, de gândire şi de simţire românească. Autorul reuşeşte printr-o viziune proprie să structureze evenimentele brute în forme simple, dar foarte expresive. Înzestrat cu un deosebit dar de povestitor, el are putere de retraire şi evocare, selectând cu grija faptele semnificative. „Acum când scriu cele petrecute cu mulţi ani în urma –

zice Berzescu – parca le trăiesc mai intens şi ard în mine mai mult. Pas cu pas retraiesc viaţa de atunci, cea ferecata în lanţuri”.

Povestitorul trece de la o stare la alta cu uşurinţa, printr-o diversitate stilistica:

memorialist, cronicar sau filosof al istoriei. Pentru Atanasie Berzescu, nu povestirea în sine este ultima realitate, ci adevărul. El îşi arata dezgustul pentru

minciuna şi delaţiune. Pentru aceasta, toate mijloacele epice sunt puse în slujba trăirii în spiritualitatea creştina. Personajele, fiinţele acestea chinuite, nu ilustrează atât o tipologie umană, cât un principiu etic. Contribuţia moralistului este de cele mai multe ori directa. Naraţiunea se întrerupe lăsând loc reflecţiei filosofice asupra condiţiei umane în comunism.

Pe Atanasie Berzescu nu-l interesează atât nota de senzaţional. Dar faptele în sine sunt pline de senzaţional şi de groază. În realitate, vremurile merg spre distrugere şi degradare. Fiinţa umană este mutilata şi desfigurata. Totul intra în descompunere şi spurcaciune. Scenele de cruzime sumbra sunt relatate de Atanasie Berzescu cu mult simt realist, fiind el însuşi victima:

„Mois voia cu tot dinadinsul să mă implice în procesul lui Spiru Blanaru”. Dar anchetatul nu voia asta, deşi în realitate fusese participant. Se ţinea tare. Povestirea intra într-un crescendo teribil al anchetei.

— „Nu vreau să te aud. Nu vorbi nimic, ma auzi? Acum am să te omor”.

— „Şi dintr-un salt, fiara dezlănţuita a fost lângă mine. Cu amândouă mâinile înfipte în pieptul meu, ma ridica deasupra capului şi mă trânti în casa cu bani. Îngrămădit acolo, ca vai de mine, el se prinsese cu mâinile de casa de bani şi sari cu cizmele pe mine…” etc., etc.

Măreţiei tragice a luptelor de la Pietrele Albe îi urmează tăria caracterelor în anchete.

Tarani umili, cu genealogii nobile, îşi încearcă destinul eroic. Căciulile geto-dace sunt pângarite şi aruncate la gunoi. Încet, încet, vremea se derulează în istorie. De la Timişoara la Aiud, apoi în veşnicie. Şi din tortura veşniciei Aiudului la Periprava, la tentativa reeducarii şi prelungirii fără termen. Scrisul lui Atanasie curge fără pauze, fără respiraţie. Suntem prinşi în duhul morţii.

Povestea este trepidanta. Privim gloatele de tebecisti, care cad în lupta cu suferinţa, şi cinismul gardienilor

manipulaţi şi înrăiti.

În fabrica, la Rotarie, o vânzoleala de nedescris în realizarea normelor. Timpul se întinde ca o mlaştina. „Mlaştina deznădejdii”. „Mai băieţi”, spunea Lae Orbulescu, „fiţi tari!” Dar unde mai puteai retine filosofia lui Lae, când rânduri, rânduri de carute trebuiau să iasă pe uşa fabricii.

Însă ceea ce Atanasie Berzescu simte mai acut nu este atât întunericul ferecat cu obloane, cât întunericul spiritual, pandemonic. Şi totuşi, uneori, în contrast, aspectul sinistru este transfigurat în viziune de grandoare a istoriei. Povestitorul intra direct ca participant şi ca martor.

Iată o scenă, aparent nimic neobişnuit. Era în Celular la 309. – „Într-o zi pe la sfârşitul lui aprilie vine frizerul să ne tunda şi să ne bărbierească. De fata în timpul tunsului era şi gardianul, şeful secţiei... aici, în timpul tunsului, stând de vorba cu noi, învârtea nişte chei pe după deget.

Deodată se întoarse spre mine şi mă întreabă de unde sunt şi cu ce am căzut. Îi răspund că am căzut cu Spiru Blanaru din Teregova. Când a auzit de Teregova, a sărit în sus spunând:

— «Ce mă, tu eşti din Teregova? Acolo bandiţii aceia au tras în oamenii partidului şi i-au omorât? Voi aţi luptat împotriva partidului comunist? Ma, voi trebuia să fiţi toţi omorâţi. Ştii tu asta?»

Numaidecât, iese afară pe sala şi cheamă repede pe mai mulţi gardieni din Celular, strigând:

«Mai tovarăşi, mai, ia veniţi repede aici să vedeţi şi voi un bandit din Teregova care a tras în noi să ne omoare pe toţi. Să vedeţi şi voi cum arata un mare bandit».

Atâta mi-a trebuit. Ţinte acum la scandal. Gen. Arbore rămase consternat...” etc. etc...

Dintr-odată istoria se deschide ca o carte. Îşi arata măreţia şi decăderea. Memorialistul devine simbol al măreţiei istoriei. El, eroul de la Teregova; el, care fusese închis – pentru ce?

— Şi la Alba-Iulia ca elev, pe timpul lui Antonescu. Acum generalii, foştii miniştri ai ingratului

Mareşal, camarazi de suferinţa ai povestitorului, rămân consternati. Istoria se întoarce ca o mustrare. Dar patosul cald, iertător, al lui Atanasie Berzescu îi învăluie cu dragoste pe aceşti mari generali, care paseau acum în rând cu legionarii: Arbore, Iacobici, ing. Mares… Îndeosebi bunul general, intelectualul de seama, prietenul afectuos, grijuliu, marele general Ion Arbore.

Dar, dincolo de sentimentul tragic al existentei în robia comunistă, constituind tonul esenţial al acestei cronici, exista şi clipe de fericire care mângâie şi întăreste. Poate, este fericirea care l-a ridicat pe Steinhardt. Fericirea aceea care susţine viaţa, viaţa însăşi, fericirea evanghelica: Fericiţi veţi fi când vă vor batjocori pe voi şi vă vor prigoni, şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră.

Lungului proces de desacralizare a miturilor creştine i se opune mereu împrospătata credinţa. Apariţia lui Iisus în celula este coborârea harului divin în sufletele celor îndureraţi. Este un act de regenerare spirituala şi de creaţie. Pagini întregi, memorabile, în care Atanasie

Berzescu ni-l înfăţişează pe marele poet Radu Gyr ca pe un sfânt. Poetul avea darul de a ridica sufletele pe culmi, pentru oamenii care ştiau să fie liberi prin poezie. Şi libertatea aceasta era contagioasa şi ispititoare. Te introduceai în universul creatorului, evadând în spirit. Omul ia cunoştinţa de sacru prin ierofanie, cum ar zice Mircea Eliade, prin aureola de mit şi sfinţenie. O

mica scrisoare şi o fotografie de familie îl fac pe memorialist să cânte ca într-un tropar bisericesc. Invocaţia divina se ridica din adâncurile sufletului: „Doamne, parca se pogorâse

Duhul Sfânt peste mine. Simţeam ca ard totul. Curgeau broboane de sudoare de pe mine, pe fata şi pe cap. Şi mare a fost bucuria… Vecinii mei de pat erau speriaţi. Credeau că-i de la securitate pentru ancheta. Nu

le-am spus nimic. Dacă un cuvânt iesea din gura mea, eram pierduti, eu.

Petrasievici şi frizerul”… – etc. etc… Cu aceasta binecuvântata fotografie credea Atanasie că l-a învins pe Coller.

De neuitat sunt paginile privind personalitatea, marea personalitate a profesorului Ioan V.

Georgescu, distinsul prieten al memorialistului.

Rămânem cu admiraţia în suflet pentru destinele umane realizate în lupta şi suferinţa.

PETRU HAMAT

„Cred că orice neam, orice sat, orice ţinut, orice tara, are datoria şi *dreptul la mândria trecutului sau* şi *ca uitarea trecutului de* către *pătura conducătoare a unui popor este cea mai mare nenorocire ce i se poate întâmpla acestuia*”.

Din Mihail Sturza – România şi Sfârşitul Europei

În memoriile mele, am luat ca îndemn cuvintele Prinţului Mihail Sturza, din cartea sa, citata mai sus. Ca să nu uitam nimic din ceea ce a fost lupta noastră de rezistenta, trecând zi cu zi prin lacrimi şi sânge, ma străduiesc să dau, după puterile mele, adevărul aşa cu a fost el. Încerc să schiţez o parte din Istoria Banatului în luptele de rezistenta şi de afirmare a neamului românesc, împotriva urgiei comuniste.

Să prinzi răbufnirea neamului nostru împotriva pericolului de moarte, satanismul declanşat din răsăritul Europei, după revoluţia din 1917, din Rusia, este un lucru extrem de greu şi de-o mare îndrăzneala. Nu sunt scriitor şi nici istoric cu pretenţii de a dezlega enigmele sforariilor trase de toţi chematii şi nechematii în a lua în mâna destinele neamului. Pot afirma însă ca neamul românesc este cel care îşi ia destinele în mâna şi-şi alege singur pe cei care trebuie să-l apere. Niciodată neamul nostru românesc n-a greşit când a trebuit să-şi apere existenta. Născut creştin, s-a desfăşurat întru Hristos.

Ca unul dintre cei mulţi, trecând prin lupte şi prigoane, ma simt dator să pun pe hârtie tot ce am cules din tinereţe şi până-n prezent. Bune şi rele, vor sta la îndemână, în realizarea unui tot despre marea încleştare a neamului nostru cu răul. Aşa poate că vor ajunge să cunoască şi urmaşii noştri prin ce am trecut noi şi ce am realizat întru apărarea credinţei, a neamului şi a ţării.

Citind memoriile mele, mulţi vor obiecta că s-a scris atât de mult despre lupta de rezistenta împotriva comunismului. Au ajuns, poate, a se repeta în expunerea lor. Eu cred că niciodată nu se va reuşi să se spună totul despre acest infern roşu. Fiecăruia din noi, cei care am încercat să aşternem pe hârtie cele trăite în aproape jumătate de secol, nu-i este dat să spună totul. Este imposibil acest lucru. Fiecăruia din noi ne-au rămas viu în minte numai unele aspecte din cele trăite în acest iad. Cu cât vor fi mai mulţi în mărturisirea trecerii lor prin iadul gulagului românesc şi rusesc, cu atât mai bine se va reuşi a se oglindi fidel zbuciumul neamului românesc.

Mulţi s-au confruntat cu falsul în istorie, alţii – cu multe scapari, lăsând pe dinafara lucruri extrem de importante.

Cred eu ca până acum trei sunt care s-au întrecut pe sine în memoriile lor, realizând opere de valoare.

1. Sebastian Mocanu, în cartea sa – „Mântuirea” – prinde caracteristica gulagului românesc, cu toate pornirile de iad. Sunt pagini întregi unde el realizează o filosofie creştina, fără a fi teolog, care poate sta alături de D. Staniloaie sau de Sfântul Grigore de Nisa. Sunt pagini întregi care te îndeamna la meditaţie. Poate fi considerat un apologet al Creştinismului, alături de

Nicolae Steinhardt.

2. Viorel Gheorghita, prin cartea sa – „Et Ego” – realizează ineditul în genul memorialistic. Se poate spune că este un bun mânuitor al limbii române în literatura, de neîntrecut, un eseist şi un gânditor în domeniul filosofiei, mai ales filosofia creştina.

3. Ion Gavrilă, prin cartea sa – „Brazii se frâng nu se îndoiesc” – prinde spiritul de lupta în rezistenta poporului român împotriva comunismului, cu un dar de evocare de adânca sensibilitate şi trăire interioară. Este un povestitor inegalabil. Prinde puterea de dăruire a românului în lupta pentru neamul sau până la jertfa suprema.

Am încercat după puterile mele să-i prind pe cei trei, schitându-le profilurile literare, ca model pentru toată lumea, şi nicidecum pentru a mă compara cu ei. Ma străduiesc să fiu un evocator al luptelor de rezistenta, duse în Banat şi al zvâcnetelor de trăire interioara în pornirile de iad ale închisorilor din tara. Caut să nu-mi încarc stilul prin înlănţuirea de metafore. Aş vrea să fiu simplu şi curat în expunere, la înălţimea sufletului românului, fie el taran, muncitor sau intellectual.

Să fiu înţeles în scrisul meu de toată lumea, aşa cum cei care şi-au dăruit viaţa s-au făcut înţelesi de neamul nostru românesc.

BOTEZUL PRIGOANELOR

I. PRELUDIU

Mi-aduc aminte ca acum. Era o vară fierbinte a anului 1937. Ca elev la Şcoala Normala din Caransebeş, trecusem în clasa a IV-a. Luna august se arata tare frumoasă, cu mult soare şi cald. Fiind în vacanţa mare, mă duceam ziua la salasul nostru de pe valea râului Igeg. Acolo, bunicul meu după tata, taica Ion Berda, cum îi mai spunea şi lumea din comuna, avea grijă de vite şi de toată gospodăria înfiripata acolo. Ma duceam cu drag la el. La rândul lui, ma primea şi el cu mult drag.

Plecând de acasă, pe strada principală, care ducea la gara, pe stâlpii de fire telefonice am observat că erau lipite afise mari cu portretul Căpitanului. Cu litere mari, de-o şchioapa, era scris: – Corneliu Zelea Codreanu. Ajuns la bunicul meu, înfiripez o discuţie cu el. Printre altele, ma întreabă:

— „Ma nepoate, când ai venit aici, trecând pe ulita mare, tu ai văzut pe stâlpii de telefon afise mari cu chipul

lui Zelea?”

— „Da, am văzut”.

— „Să ştii tu, mai copile, ca omul ăla, îi omul care ne va scoate pe noi de la multe necazuri. El aduce dreptatea în ţara şi va baga pe toţi hoţii la închisoare. Ala îi omul lui

Dumnezeu. Să-i dea Dumnezeu alduitul multă sănătate şi putere să biruie pe cei răi”.

Cu aceste amintiri intram în miezul povestirii noastre, la început de nou an şcolar

1937 – 1938, la Caransebeş.

În luna octombrie 1937, eu am fost primit în manunchiul de prieteni, din Frăţia de Cruce a

Şcolii Normale din Caransebeş, pregătit fiind de Fisteag Nicolae, din clasa a VI-a. Şeful meu direct era Curescu Ion, tot din clasa a VI-a şi el.

Din clasa noastră Zaharia Marineasa a fost încadrat mult mai devreme de anul 1937. Pe vremea aceea a fost cel mai tânăr frate de cruce de la noi. Eram 12 colegi din clasa care făceam parte din manunchiul de prieteni.

În anul 1938, după ce regele Carol al II-lea instaurează dictatura, desfiinţând partidele politice, da o nouă constituţie, aprobata de popor printr-un referendum, în luna februarie. Noi cei de Scoala Normala am fost trimişi pe sate, în echipe de câte trei, cu dispoziţia, de la centru de a nu vota cu constituţia. Eu, împreună cu Nicolici Dusan din Zagujeni, de origine etnica sârb, şi cu

Ion Topleanu din Cosava, am format o echipa. Noaptea, pe furiş, am ieşit din internat, sarind gardul de scânduri din grădina şcolii şi am plecat la Zaguieni, pe jos. Mândri de noi, pe-ntuneric ca trei muschetari, marsaluind în forţa spre o ţinta. Ne-am îndeplinit misiunea cu bine, întorcându-ne la internat, neobservaţi de nimeni. Dar, o echipa din acestea a fost prinsă de jandarmi în acea noapte şi arestata. La o sumara ancheta, făcută de şeful de post de jandarmi, ne declara pe toţi cei care am fost în misiune. Şi acum, ţinte frate la scandal şi încă unul mare de tot. Intrase poliţia oraşului pe fir. Directorul şcolii, prof.

Gheorghe Neamţu, era extrem de afectat. Scoala lui, care era un model de disciplina, mai ales în procesul educational, acum se făcuse vinovata de încălcarea unor legi destul de severe. Friza politicul.

Chestorul poliţiei era Boica. Ca un lup la pânda, a şi sărit pe noi. Ura din toată fiinţa lui

Mişcarea Legionară. L-am cunoscut pe pielea mea în beciurile poliţiei în timpul anchetelor. Cu multă sârguinta şi ura, Boica ne-a întocmit la fiecare dosarul şi ne-a trimis în judecată. Fiind minori, părinţii noştri au fost implicaţi în proces. Să te ţii acum necaz pe capul nostru.

Pe de o parte, directorului şcolii şi dirigintelui, le venea să ne mănânce, nu altceva, de vii, iar pe de altă parte, părinţii noştri, supăraţi foc pe noi că i-am făcut de râs, purtându-i pe sălile tribunalului. Şi aşa, acum, noi toţi, bietii de noi, între ciocan şi nicovala ne găsisem, vrând – nevrând, locul.

Profesorul de gimnastica, Iovanescu, avea grijă de noi ca un părinte. Horia Sima pe vremea aceea era profesor la liceul C. Brediceanu din Lugoj. Tot din Lugoj era şi Iovanescu.

Din îndemnul lui Horia Sima a venit avocatul Valeriu Străinu la Caransebeş şi împreună cu avocatul Nita Cârpan au organizat apărarea. Amândoi ne învăţau ce să declaram ca să ieşim bine la proces. Şi acum mi-aduc aminte de cuvintele lui tata de pe sălile tribunalului din Caransebeş:

— „Vezi ce mi-ai făcut? Tu, numa câta om, m-ai adus pe la procese, pe aici pe gangurile astea întunecoase. Eu, om în toată firea, n-am păşit o dată prin judecaţi”. Parca eram pe altă lume.

— „Numai tu ai fost în stare să-mi faci asta”, îşi încheie tata învinovăţirea mea, înecându-şi amarul din sufletul lui.

În timpul ăsta eu stăteam mâlcom, holbându-mi numai ochii. Nu ziceam nimic. Deşi ma certa, stăteam totuşi lipit de el. Ca mine erau toţi camarazii mei din

manunchiul de prieteni. Toţi pleoştiţi în aparenta, dar… mândri ca luptam pentru neam şi tara.

La proces am fost achitaţi toţi, dar eliminaţi pe un an de zile din toate şcolile din tara şi definitiv din Şcoala Normala din Caransebeş. După câte îmi aduc aminte, vă dau tabelul cu elevii eliminaţi atunci din şcoala:

1. Petrescu Valeriu – Lugoj – şef clasa
2. Marineasa Zaharia – Iablanita
3. Nicolici Dusan – Zagujeni
4. Berzescu Atanasie – Teregova
5. Trifu Octavian – Alibunar
6. Tudorescu Gheorghe – Devesel
7. Puraci Patrichie – Iaz
8. Brânzei Simion – Orsova
9. Ciucur Nicolae – Dalci
10. Jula Vasile – Dalci
11. Bireescu Liviu – Surducul-Mic
12. Topleanu Ion – Cosava
13. Muroni Iova – Var

De ceilalţi nu-mi mai aduc aminte.

La scurt timp după terminarea procesului, cam prin luna aprilie 1938, înainte de Paşti, într-o bună zi, directorul şcolii, Gheorghe Neamţu, aduna toată scoala pentru a comunica un lucru neobişnuit. Cu lacrimi în ochi, cu vocea tremurânda, comunica eliminarea noastră, hotărâta de consiliul profesoral. Suntem eliminaţi deci din toate şcolile din tara pe un an de zile şi definitiv din Şcoala Normala din Caransebeş.

După comunicare ne întoarcem fiecare în clasele noastre. Cei mai mulţi eram noi cei din clasa a IV-a. Din clasa a V-a erau numai doi, Muroni Iova şi Topleanu Ion.

Tăcuţi şi retrasi în noi, cu privirile în van, parca tot cerul pica pe noi, ne mişcam automat unul după altul. Plecam pentru totdeauna din mijlocul colegilor noştri. Era o durere pentru toţi.

Cu copilăria din noi, cu puţinatatea înţelegerii momentului politic, intuiam totuşi ca anul 1938

va fi un an al marilor încercări, al marilor dureri, un an de cotitura pentru neamul nostru. Avea să se petreacă la sfârşit de acel an – 29 spre 30 noiembrie 1938, asasinarea lui Corneliu Zelea

Codreanu. Era jertfa cea mare a neamului nostru. În tristeţea noastră eram totuşi mândri.

Din clasa ne luam toate lucrurile, pregătindu-ne să ieşim toţi odată. Era ora de geografie.

Peste clasa se aşternuse o linişte de mormânt. Profesorul nostru, Haralambie Ghinescu, ridica toată clasa în picioare, gata să izbucnească în plâns, cu lacrimi în ochi spune:

— „Astăzi pleacă din rândurile noastre cei mai buni elevi ai mei şi cei mai buni colegi ai voştri. Vina lor este că-şi iubesc tara şi neamul prea mult”.

Ne urează să fim tari şi cu nadejdea în Dumnezeu. Deschidem uşa şi plecam pentru totdeauna din aceasta scoala. Fără să-mi dau seama, dar treceam prin marea scoala a Frăţiilor de

Cruce.

Afară pe coridor m-aştepta mama. Abătut, cu bagajele în mână, alături de mama ne-am îndreptat spre gara. Eram pregătit pentru ce aveam să înfrunt, dar nu şi părinţii mei, care trebuiau să înfrunte o comună întreagă. Deşi era o comună mare Teregova, cu peste cinci mii de locuitori, nu erau prea mulţi elevi la şcoală, la cras, cum spuneau ei. Pentru a-i mei, de acasă, era o mândrie ca eu învăţ mai departe la oraş. Şi acum, tot ei trebuiau să înfrunte dispreţul şi clevetirile celor din sat.

De la Caransebeş, eu şi cu mama, abătuţi şi-ntristaţi, ajungem acasă. Ca să nu ne mai vadă lumea, de la gara am luat-o pe scurtatura, pe la Saiba, cum îi spuneam noi, cei din comuna.

Era un drum de pământ, cu mulţi bolovani mari şi mult, mult noroi când era vremea ploioasa.

Acasă era tata cu surorile mele, Anica şi Lenuţa. Când am intrat în curtea casei, după noi a venit vecinul

nostru, Romulus Copaceanu-stroie. Pe scări ne întâmpina tata, alb la faţă şi încruntat în priviri. Repede intervine urca Romolos, spunându-i:

— „Ma omule, să laşi copilul în pace. Şi aşa are el destule pe capul lui acum. Lasa că o să treacă şi asta. Nu va necăjiti!”

Cu mama împreună, intram în cameră, ne lasam bagajele, de-abia răsuflând, nu atât de oboseala, ci mai mult de o stare de sfârşeala, de bulversare. În sufletul meu se îngrămădise atâta durere şi revolta că era în stare să izbucnească într-un vulcan.

În comuna parca vuia ceva. Un frământ trecea de la unul la altul. Femeile, mai ales, vorbeau:

— „Auzi tu, l-or fi dat afară pe copilul lui Berda, de la şcoala de la oraş. S-o fi apucat să facă politica cu legionarii.

Romulus Copaceanu-stroie, cel care îmi luase apărarea când venisem acasă de la

Caransebeş, vecinul nostru, avea şi el un copil la liceu, pe clasa a III-a, îl chema Romica. Eram bun prieteni. Mai târziu, avea să ajungă şi el în F.D.C. şi luptător în grupul lui Spiru Blanaru.

Surorile mele, în tăcere, îmi ţineau partea. Ma aparau. În casa mi se aplică un regim de pedeapsă. Eu trebuia să fac toate corvezile. Când şcolile erau în vacanţa, mă mai duceam şi eu pe lunca, cum îi spuneam noi, la locul de plimbare al domnilor şi al elevilor de la oraş, cum ne spuneau satenii. Locul era străjuit de tei înalţi şi umbrosi, pe partea opusa Bisericii şi Şcolii. Eu mă bucuram de multă atenţie a părintelui Traian Coseriu, un tânăr preot, doctor în drept, fiu de taran. Ma înţelegea. De fapt, el m-a îndrumat să intru la Şcoala Normala.

Învăţătoarele care ma avuseseră ca elev, D-na Gheorghiu, D-na Iliescu şi D-şoara

Stoichescu, parca le pusesem ardei iute în fund, aşa sareau în sus când mă vedeau. Deşi fusesem cel mai bun elev al lor, premiantul şcolii, acum când mă vedeau îmi

strigau ca eu vreau să conduc ţara. În grupul cu care ma plimbam, eu eram ca un cal breaz.

Se apropiau Sfintele Paşti. Toţi elevii şi studenţii erau în vacanţa. Se plimbau pe lunca.

Într-una din zile ma plimbam pe lunca cu Ion Iliescu şi cu Romica Copaceanu, mai mici ca mine cu o clasa. Ma primiseră în rândul lor. Plimbându-ne aşa, apare în faţa mea Ilie Smultea, Lică îi spuneam noi. Era student la drept la Bucureşti. Zâmbind, ma opreşte şi-mi spune, de fata fiind multă lume, fete şi băieţi:

— „Ce-ai făcut? Vezi dacă te pisi contra vântului! Acum trebuie să suporti!”

Deodată am simţit că mi se aprinde fata. Mut parca, am realizat o stare de revolta. Uluit, mai ales că eram şi rudenie cu el, am început să tremur. La gluma lui n-a râs nimeni. făcea parte din grupul studentesc din Bucureşti. Trecuse prin Frăţiile de Cruce din Caransebeş. Ma aşteptam să mă primească cu mai multă căldura. Dar n-a fost să fie aşa. Timpul avea să dovedească şi istoria sa consemneze ca el a fost pe măsura glumelor lui, ca valoare morala. N-am mai reuşit să uit aceasta întâmplare. În exil a ajuns la o carieră universitara. Aşa cum spune Sebastian

Mocanu, în scrisul lui, ca mulţi dintre cei plecaţi peste hotare au avut grija să-şi câştige titluri şi funcţii pentru ei, uitând de îndatoririle lor fata de neamul nostru românesc.

Totuşi, azi când scriu aceste aduceri aminte, vad lucrurile altfel. Când a făcut gluma aceea cu mine, pe lunca, fără îndoială, el n-a făcut-o din răutate. A depăşit limitele bunului simţ, mai ales că eram singurul din comuna năpastuit la început de prigoana. Despre toţi cei care am fost eliminaţi se poate spune că am făcut „Botezul Prigoanei”. Avea să se declanşeze prigoana legionara din 1939, de către regele Carol al II-lea.

În Teregova cunoşteam bine pe toţi legionarii de atunci. Horia Sima reuşise să organizeze o garnizoana, destul de puternica, pe când era profesor la liceul Traian

Doda. Venise în toamna lui 1932, în locul lui Nicolae Petrascu. Mă uitam la legionarii noştri, ca elev fiind la şcoala primară, ca la nişte feţi frumoşi. Marsaluiau cântând prin Teregova, venind de către Rusca şi îndreptându-se spre Luncavita. În fruntea lor era Horia Sima. Şi-acum îl văd cu parul vâlvoi în fruntea coloanei, cucerind Banatul pas cu pas. Am reuşit să văd printre ei şi pe consatenii mei:

Gheorghe Novac zis Ghita Toni, Nicolae Maranu, Horea Anculia-Miloi, Ilie Cojocaru-Mocea.

Martin Copaceanu-Rica şi Romulus Anculia-Miloi, Petre Grozavescu-Maranu.

De la Domasnea era Nicolae Horascu, care mai târziu a fost şeful plasei Teregova.

În toată comuna asta mare, singurul oropsit, retras în mine, gândind după puterile mele de atunci, îi vedeam aievea pe primii cuceritori ai Banatului, alături de comandant, în făptuind o lume nouă.

Ca-ntr-o oglinda îmi apărea Ion Curescu, şeful meu de manunchi de la Şcoala Normala din Caransebeş. Era şi şeful meu de dormitor. Seara, înainte de culcare, ne înveselea cu snoave auzite de la bătrânul profesor de pedagogie, Tunea Traian. În tinereţea lui, prof. Tunea a fost învăţător la Teregova. Când a dat de mine, uitându-se în catalog, m-a întrebat dacă nu sunt din

Teregova. Atunci mi-a spus că tatăl meu a fost elevul lui. Tata mi-a confirmat acest lucru.

Sfârşit de mai în anul 1938, cald, cald de tot. Florile înveşmântaseră fâneţele oamenilor de prin grădini ca-ntr-un adevărat rai. Păreau covoare frumoase, ţesute parca de mâini nevăzute. În zori de zi florile se desfăceau realizând raiul pe pământ. În zilele acestea de un mai fierbinte, eu, resemnat, pasteam mieii rămaşi de la oile pe care le băgasem în ciopor, pentru brânza. Ma târam după ei, cu un ciomag de alun, bine şlefuit şi cu o carte în mână. Când ei se dădeau pascutului, eu mă aşezam lângă un prun şi citeam. Cartea o păstram într-un chies, o traista mai mica,

cu un baier atârnat de gât. De multe ori, când mă opream din citit, îmi zbura gândul la şcoală, la colegii mei. Nu mai ştiam ce se va alege de noi, cei care am fost eliminaţi. Adesea ma întrebam în acest timp la ce scoala voi merge eu la toamnă.

În familie simţeam zbuciumul lui tata. Era abătut şi îngândurat. Mama, cu mai multă înţelegere a lucrurilor, cu multă iniţiativa, nu mă slabea din ochi, fiind mereu în jurul meu şi mult mai aproape de mine. Adesea ma încuraja, spunându-mi:

— „Lasa că are grijă Dumnezeu şi de tine, nu-ţi fie teamă, că vei reuşi să scapi şi de necazul ăsta. Atunci nu s-or râde vecinii de noi. Să fii tu sănătos şi gata”.

În simplitatea ei, se axa pe coordonatele majore ale credinţei în Dumnezeu. Intuia mai mult decât raţiona. Toată vara până-n toamna am petrecut timpul cu ea, la munca câmpului.

Aveam 17 ani. Se legase o prietenie între noi. Singuri, numai noi doi, am strâns fânul de pe dealul Tomancica, fâneaţa pe care taica Ianas, bunicul meu după mama, ne-o dăduse s-o lucram, pentru oi şi două vaci cu lapte.

II. PRIGOANA

Lucrând la pământ, din zori şi până-n noapte, auzeam de la unii şi de la alţii despre arestarea lui Corneliu Zelea Codreanu, intentându-i-se proces. Se declanşase prima mare prigoana. Regele se dezlănţuise.

Noi, cei de la Şcoala Normala din Caransebeş, o mâna de tineri, am constituit preludiul prigoanei.

Din ordinul regelui Carol al II-lea au fost asasinati 270 de legionari. Eram încă prea tânăr, de abia pe clasa a IV-a şi totuşi aş fi dorit să-l văd pe Căpitan. Am trăit şi încă trăiesc aceasta părere de rău, ca unul care am făcut parte din Frăţiile de Cruce în timpul vieţii lui. Mereu mă gândesc la fratele Ilin Dumitru, care a avut fericirea să-l vadă şi să vorbească cu el în 1937.

Deseori îl trimitea Horea Sima la Bucureşti cu

rapoarte. La fel îmi aduc aminte şi de Ion

Sadovan, când ne povestea cu multă emoţie, la Periprava fiind, de cele două palme date de

Căpitan lui, în tabara de la Carmen Silva. Era elev pe atunci şi calcase disciplina.

În toamna anului 1938, o parte din noi s-au înscris la liceul Traian Doda din Caransebeş.

Eu, împreună cu Tudorescu Gheorghe şi Petrescu Valeriu, ne-am înscris la Şcoala Normala din

Deva, pe clasa a IV-a, şi Muroni Iova pe clasa a V-a la intervenţia lui Gheorghe Neamţu, directorul de la Caransebeş. Aşa am ajuns la Deva ca elev la Şcoala Normala.

ANUL 1940 – O RAZĂ DE LUMINA

Acest an a fost anul convulsiilor, al abisurilor. Parca stihiile naturii sociale şi politice şi-au adus aminte ca mai dainuie undeva pe lume şi un popor care trebuie zgâlţâit, haituit şi convulsionat – poporul român.

Pentru că s-a născut creştin şi-n prezent este sub pavăza Arhanghelului Mihail, diavolul cu toate puterile lui a început atacul la însăşi fiinţa lui, la existenta lui. Aveam 19 ani, elev la Şcoala

Normala din Deva. Pe vremea aceea, locuiam cu părinţii la Lugoj. Tata era constructor de linii telefonice – la P.T.T.R., cu funcţia de şef de judeţ. Eu fiind născut la Teregova, prietenii mei erau aici. Vara, împreună cu sora mea cea mica, Lenuţa, veneam la Teregova, unde ne simţeam în largul nostru. Aici erau prietenii noştri şi amintirile noastre şi toată copilăria noastră. Pe lângă asta mai trebuia să lucrăm şi pământul nostru. La aceasta treaba venea şi mama. Cu Ion Iliescu eram buni prieteni, încă din şcoala primară. De altfel şi părinţii noştri erau în bune relaţii de prietenie. La fel eram prieteni şi cu Romica Copaceanu şi Ilie Pepe. Eram patru tineri, mereu împreună. În viaţa mai sunt numai eu şi cu Ion Iliescu. Descumpăniti fiind, trăiam tragedia neamului românesc. Sub ochii noştri de copii, vedeam cum tara noastră

întregita în 1918, aşa cum au visat-o de mult strămoşii noştri, se destrama.

Basarabia, Nordul Bucovinei şi Ţinutul Herţei ni le rapesc ruşii în 28 iunie 1940, fără niciun protest din partea regelui Carol al II-lea.

Prin Dictatul de la Viena din 30 august 1940, ungurii ne rapesc Ardealul de nord. Bulgarii ne rapesc Cadrilaterul. Iată, deci, tara noastră ciopârţita. Iată visul de secole al neamului nostru românesc spulberat.

În Teregova mai aveam un prieten mai mare ca noi, Iosif Petzak, învăţător. La îndemnul lui organizam o excursie la Garâna, Brebu, Valiug şi cele trei izvoare ale Timişului. Pe doi septembrie 1940 plecam în excursie, conduşi de Ioji Petzak, peste dealul Poieni, Bradu-Mosului şi pe sub poalele muntelui Semenic. Era o zi frumoasa de început de septembrie şi cu mult soare.

O vară târzie, care ne îndemna la drumeţie, ne făcea să mai uitam pentru câteva clipe de convulsiile neamului. Cu ranitele în spate, unul după altul, în şir indian, glumind, lasam în urma

Teregova şi ne apropiem de Garâna. La Bradu-Mosului am făcut un popas, la un fag mare izolat, înfipt cu fruntea în bolta cerului însorit, cu umbra lui ne îmbia la odihna. De-abia trăgându-ne sufletul de atâta drum, pe iarba mătăsoasa, ne aruncam privirile asupra poienii, admirând-o. Se lasa în jos pe-o panta lina, mărginita de o mareata pădure de fag, pe ici şi colo cu falnici brazi, cu frunţile în soare. Din loc în loc, mai apăreau şi singuraticii stejari. Era poiana lui Radu Besari, colegul meu de clasa la şcoala primară. Salasul lui se ridica exact ca un conac în mijlocul poienii.

Peste ani, aici aveam să înfrunt moartea, 1949, ianuarie, ziua 28, când, târât de securitate, urmaream pe Spiru Blanaru.

După o scurtă odihna, plecam iarăşi la drum. Am trecut prin Garâna, Brebu-Nou şi seara am ajuns la Valiug. Soarele scăpata după creasta de deal, vestind înseratul.

Peste noapte am dormit la nişte oameni de omenie. A doua zi am vizitat Valiugul şi împrejurimile. Ochiul şi sufletul nostru se desfătau de frumuseţile naturii. Am stat o zi prin Valiug, admirând farmecul naturii. A treia zi, de dimineaţa, am plecat spre casă, pe acelaşi drum.

Trecând de Garâna şi cele trei ape, izvoarele Timişului, spre Bradu-Mosului, ne întâlnim cu Patru Maranu, cu numele de familie Grozavescu. Se ducea la Garâna. El ne spune vesti de o mare importanta despre cele întâmplate în ţară.

În 3 septembrie 1940, Horia Sima printr-o manevra armata da peste cap regimul lui Carol al II-lea. Împreună cu generalul Antonescu, Mişcarea Legionara stăpâneşte situaţia politică din tara.

Cu toţii am rămas surprinşi la aceste vesti. Nedumeriti, cu neastâmpărul din noi, comentând evenimentele din tara, ne îndreptam spre casă. Eu eram singurul dintre ei care fusesem încadrat în Frăţiile de Cruce la Caransebeş. Spre deosebire de ceilalţi, în sufletul meu începuse să-şi facă loc un suvoi de ecouri, ale celor petrecute cu mine în urmă cu numai doi ani.

1938. Arestarile, anchetele poliţiei, procesul nostru de la Tribunalul din Caransebeş şi eliminarea noastră din toate şcolile din tara, pe un an de zile, începură aavalanş de întrebări în mintea mea, după veştile aduse de Patru Maranu acolo, la cele Trei Ape.

Întorsi din excursie, pe ziua de 5 sept. găsim în comuna o alta atmosfera. Răbufnise ceva.

Se schimbase totuşi ceva. De la starea de tensiune în urma dezmembrarii ţării, s-a trecut la o alta stare de spirit. Un optimism, o dorinţă de mai bine, de noi speranţe în viitorul neamului, ne învăluia pe toţi.

Într-una din zile se vestise ca la Caransebeş va fi o mare manifestaţie. Cu toţii ne-am dus şi noi la oraş să vedem cum se desfăşoară o manifestaţie legionară. Acolo ne-am luat şi noi după lumea cea multă, adunându-ne aproape de locul unde au fost executaţi în septembrie

1939, lângă dalma, din ordinul lui Carol al II-lea, Galescu Nicolae şi Ghinda Gheorghe, pentru moartea lui

Armand Calinescu, responsabil de asasinarea Căpitanului. Atunci i-am văzut pe prof. Ghenadie

Ilie şi pe Moise Dumitru de la Lugoj. Ilie Ghenadie a vorbit cu mult suflet despre spiritul de jertfa al celor doi legionari executaţi fără sentinţa şi pe nedrept. Moise Dumitru a vorbit despre lagărul de la Miercurea-Ciuc, unde fusese internat.

Cu tinereţea din noi, priveam înmărmuriţi cum se desfăşoară toată manifestaţia. Cu multă disponibilitate şi atenţie, sorbeam totul. Ni se păreau toate din altă lume. Fluidul de optimism era pe măsura tragismului prin care treceam ca neam.

Se încerca atunci o salvare a poporului român, a ţării, cât a mai rămas în urma sfârtecarilor din trupul ţării. Refugiaţii din nordul Transilvaniei nu mai ştiau unde să se stabileasca, unde să-şi găsească un loc de linişte şi pace.

Scurtul timp cât a fost la îndemână, legionarii nu mai ştiau ce să facă mai întâi pentru a alina durerile prin care trecea neamul românesc. De felul cum s-au mişcat atunci, pe calea cinstei, a dăruirii, a corectitudinii, a dragostei fata de neam, au dat navala peste ei sudalmele, acuzele, pornirile din partea celor care şi până atunci ne-au urât şi până azi ne urase.

Ceea ce alţii au stricat pe linia multor generaţii, târând tara în destrămare şi neamul românesc în degradare morala, era greu de redresat într-un timp atât de scurt. Procesul de alunecare a poporului, a omului s-a petrecut în timp. Şi acum, tot în timp va trebui să se realizeze şi procesul de ridicare a poporului, a omului din sânul neamului nostru.

În concluzie, toate forţele răului se dezlănţuiseră împotriva legionarilor. Aşa s-a ajuns la aşa numita – Rebeliune – care nu era altceva decât o lovitură de stat a lui Ion Antonescu.

După acest act nefast al lui Antonescu, se dezlănţuie

o nouă prigoana, mai dura şi mai drăcească decât a lui Carol. Putem spune ca acest al doilea val de prigoana s-a legat aproape fără întrerupere de cel de al III-lea val, de sub stăpânirea comunismului, până în 1989, după revoluţie.

Au fost legionari care au stat în închisoare din 1941 şi până în 1964.

III. PRIGOANA – ION ANTONESCU

AL DOILEA VAL

Trecuseră doi ani de scoala aici la Deva. Legasem prietenii cu cei mai mulţi colegi din clasa. Unitatea de aici a Frăţiei de Cruce luase legătura cu noi, cei veniţi de la Caransebeş. Noul an şcolar 1940 – 1941 începe într-o altă lume parca.

La Şcoala Normala plutea un suflu nou de viaţa, cu atâtea speranţe, în dorul de afirmare, mai ales ca pe capul nostru ca neam căzuse şi sfârtecarea ţării. Refugiaţi erau peste tot, venind din Ardealul cedat. Cu toţii voiam atunci să reparam nedreptatea făcuta neamului de către ruşi, unguri şi bulgari.

Director al Şcolii Normale era prof. I.C. Stoica, un om bine pregătit, de mare suflet şi bun pedagog. Şef de unitate în cadrul F.D.C.-ului era Puspurica Toma din cis. a VIII-a. Printre profesori aveam pe Barbu Cornel, prof. de sport. Lucrase cu Horia Sima. Şef de judeţ era Viorel

Boborodea şi prefect – Iosif Costea. Inspector general la învăţamânt era prof. Ion Margineanu, de matematica. Fusese şi el internat în lagărul de la Vaslui.

În luna noiembrie 1940 s-a făcut reînhumarea legionarilor împuşcaţi după executarea lui

Armand Calinescu, 22 sept. 1939, Petru Popa, Gheorghe Cornea şi Nicolae Sârbu. Am luat parte la aceasta slujba religioasă, cu toate organizaţiile din Deva, atât Frăţiile de Cruce cât şi cei din grupul politic. Totul s-a desfăşurat sub comanda lui Viorel Boborodea. Printre cei care au organizat aceasta sărbătoare a fost şi prof. Barbu Cornel.

Am format careul unde sicriele au fost depuse pentru slujba de înmormântare. Înainte de prohodire, cei trei legionari martiri au fost acoperiţi până la cap cu cămăşi verzi şi centuri cu diagonala. Deodată vad pe prof. Barbu ca vine la mine şi-mi cere să-i dau repede centura mea cu diagonala pentru a o pune pe pieptul lui Petru Popa, în sicriu, alături de cămaşa sa. Mi-a spus că-mi va da în loc centura lui de ofiţer. Aşa am şi făcut.

După ani şi ani, cam prin anul 1970, m-am dus cu maşina la Ţebea, unde am reuşit să descopăr troita care străjuia mormântul legionarilor căzuţi. Se cunoştea scrisul prin sculptura, deşi era ras de cei fără Dumnezeu. Cu ochii scăldati în lacrimi m-am rugat la mormântul lor, în care era ceva şi de la mine, centura cu diagonala. Alături de marii căpitani ai neamului, Horia.

Closca şi Crisan şi Avram Iancu, străjuiau de la Ţebea destinul neamului nostru.

În timpul rebeliunii, unitatea noastră ieşise la lupta în strada cu ceilalţi legionari din oraş.

După rebeliune lucrurile s-au liniştit, aparaţi fiind de directorul şcolii, declarând poliţiei ca elevii lui n-au ieşit din şcoala.

După aceasta lovitura de stat, cu toate urmările ei nefaste, mulţi morţi şi cu zecile de mii de arestaţi, începe marea prigoana a lui Ion Antonescu.

Subversiv, continuam lupta de rezistenta, organizându-ne în Frăţiile de Cruce. După cum vom vedea, iniţiativa o iau Centrele Studentesti şi Frăţiile de Cruce din toată ţara. Procesele se ţin lanţ în toate judeţele. În anul şcolar 1942 – 1943 preiau comanda unităţii de la Şcoala Normala din Deva. Cu un an înainte, venise, transferat de la Caransebeş, Rista Gheorghe, ca elev la Deva.

La liceul Decebal din localitate, şef al unităţii era Adrian Mihut. Grupul 54 F.D.C. Hunedoara avea ca şef pe Palcu Traian, student la drept la Sibiu. Legătura cu Palcu o ţineam prin Rista, curierul meu. Prin luna iunie 1943, Palcu este arestat împreună cu Iuga Petru, student la

medicina, ajutorul lui. De aici şi arestarea lui Rista, cu câteva zile înaintea noastră. Cu toţii deci ne-am trezit peste câteva zile în beciurile poliţiei. Venise de la Bucureşti o brigadă mobila, iniţiată în arestari legionare, care ne arestează şi pe noi. De la Sibiu venise pe fir la Deva. De la

Scoala Normala au fost arestaţi următorii:

1. Berzescu Atanasie
2. Bara Traian
3. Rista Gheorghe
4. Bejan Gherasim
5. Câmpeanu Viorel
6. Mureşan Grigore
7. Murarescu Alexandru
8. Pop Aurel

După anchetele făcute la Deva, în iunie 1943, am fost transferaţi toţi elevii de la Deva.

Hunedoara, Brad şi Gura-Barza la închisoarea militară din Sibiu, pentru a fi judecaţi de Curtea

Marţială a Corpului 7 Armata.

Am primit pedepse grele de închisoare. Achitaţi au fost Bejan Gherasim, Câmpeanu

Viorel şi Pop Aurel. Apărarea la proces a fost organizata de Dr. Fruma şi Dr. Curca. După condamnare, într-o bună zi, de dimineaţa, tot lotul nostru, grupul 54 F.D.C. Hunedoara, în frunte cu Traian Palcu, şeful de grup, cu Petru Iuga ajutor, suntem pusi în lanţuri grele la picioare şi transferaţi la Alba-Iulia, prin închisoarea din Ploieşti, unde am stat două săptămâni. Atunci am cunoscut iadul transferului cu vagonul-duba.

PARUL DE LA ALBA-IULIA

Era în vara anului 1943, început de iulie, cald ca-n luna lui cuptor. În gara oraşului, forfota. Sosise un vagon-duba de la Ploieşti. Din el începuserăm noi să ne dăm jos, unul după altul, încurajaţi de sudalmile şi bruscarile gardienilor. Se întreceau unul pe altul în a înjura şi a striga la noi. Cu picioarele ferecate în lanţuri grele, în zornaitul

lor, traşi unul după altul, ne dădeam cu greu jos din vagonul duba, încolonându-ne pe peronul garii. Lumea nu prea obişnuita atunci cu astfel de pasageri, înmărmurita, se uita la noi. Eram un grup de peste 30 de tineri, elevi şi studenţi, veniţi de la Sibiu, unde am fost judecaţi şi condamnaţi de către Curtea Marţială.

În gara de la Alba-Iulia, încolonati fiind câte trei în rând, încadraţi de gardieni, am primit comanda de înaintare pe jos până la închisoarea oraşului, care era tocmai în centrul urbei. În zornaitul lanţurilor, în cadenţa comandata, ne-am făcut intrarea în cetatea de scaun a marelui

Mihai Viteazul, care pentru prima dată realizase unirea tuturor românilor. După Burebista şi

Decebal ajunsese întâiul voievod al celor trei tari româneşti, unite acum.

Pe asfaltul străzilor cetăţii înaintam noi, fraţii de cruce, în simfonia lanţurilor grele, realizata de impactul lor cu strada. Sub arşiţa soarelui, cu broboane de sudoare brazdându-ne fata, siroindu-ne spinarea, cu frunţile în soare, paseam în necunoscut. Ne duceam greul în spinare, târând după noi lanţuri grele, pentru că am crezut în biruinta neamului românesc.

Mareşalul Ion Antonescu ne declarase război tinerilor de atunci. În piepturile noastre tinere, cu braţele goale, pusese tunurile şi mitralierele să tragă. Trăgea în copiii lui, ucigându-i şi aruncându-i în închisori.

Până la închisoare am fost petrecuţi de o lume întreagă. Noi pe mijlocul străzii, ei pe trotuare. Ne conduceau. Eram copiii lor, tinerii ţării angajaţi într-un război declarat comunismului. Ironia sortii, pe noi, cei care luptam pe viaţa şi pe moarte împotriva comunismului, tara, prin Mareşalul ei, Ion Antonescu, ne răsplatea cu temniţa. Iată-ne şi la închisoare. Într-un hol mare suntem primiţi de o droaie de gardieni. În mijlocul lor trona unul mai răsărit. D-l Prim era şeful gardienilor. Ne primeşte cu zâmbetul pe buze, cu o ploaie de ironii.

— „Ce-aţi vrut, ma? Să răsturnaţi guvernul? Voi vreţi să conduceţi?”

Primirea s-a încheiat cu obişnuitele înjurături. Aici, în curtea administraţiei, ni s-au tăiat lanţurile de la picioare, acestea lăsându-şi urme adânci în carnea noastră, tânăra pe atunci. Nu prea ştiam noi atunci ce înseamnă lanţurile în viaţa unui deţinut, ca atunci când le-am purtat în timpul comunismului. Toţi eram mândri de noi c-am fost puşi în lanţuri pentru credinţa noastră.

După percheziţia obişnuita, la intrarea într-o noua închisoare, am fost duşi în camera noastră de la etajul I, cu numărul 40. Mai târziu s-a numit camera hunedorenilor. A doua zi am intrat în programul închisorii, cunoscând obligaţiile şi drepturile noastre. Ca-n toate închisorile, obligaţiile erau multe, iar drepturile, aproape inexistente. Am început să facem cunoştinţa cu cei mai vechi din Alba-Iulia. Erau fraţi de cruce din toate judeţele ţării. Ţin să menţionez ca-n urma hotărârii ministrului de interne, aproape toţi fraţii de cruce au fost aduşi la Alba-Iulia. Mai rămăseseră şi la Aiud. La Târgu-Ocna de asemenea mai erau fraţi de cruce, unde regimul de detenţie era mai aspru. Aici au fost aduşi toţi cei care aveau şi pedepse disciplinare.

Închisorile din tara, cu deţinuţi politici, erau conduse de magistraţi militari. La Alba-Iulia era colonelul Musca, un om mic de statură, gras, care vorbea răguşit. Era destul de sever şi absurd. A fost numit comandantul închisorii din Transilvania. La Aiud, comandant era maiorul

Munteanu. Generalul Petrescu era comandantul închisorilor pe tara. Deci la vremea aceea, anul

1943, închisorile cu deţinuţi politici aveau ca directori magistraţi militari. Ar fi trebuit să stăpânească simţul dreptăţii în închisori, pe acea vreme. Dar… parca era un făcut, tocmai atunci s-au comis cele mai mari nedreptaţi. S-au călcat în picioare drepturile omului, exact ca-n timpul comunismului. Deşi erau judecători, întotdeauna au fost la dispoziţia Mareşalului, care

declanşase lupta pe viaţa şi pe moarte cu legionarii. Se înscăunase un regim de teroare. Nu se mai respecta regulamentul închisorilor. Deţinuţii politici aveau multe drepturi în plus fata de dreptul comun. Cu toate acestea, regulamentul nu s-a respectat, instaurându-se teroarea. Se bătea până la leşin.

Am găsit închisoarea de la Alba-Iulia într-o atmosferă destul de încărcata, ca după o grea bătălie. Spiritele mai erau încă agitate, fraţii de cruce încă timorati. Cei care ne-au pus la curent cu cele întâmplate au fost lugojenii, care ajunseră cu un an înaintea noastră – 1942. Printre ei era Itu Nicolae şi Iacob Toma, de la Liceul Coriolan Brediceanu din Lugoj. În grupul hunedorenilor eram câţiva banateni: Rista Gheorghe, Murarescu Alexandru şi eu, Berzescu

Atanasie. Îi cunoşteam pe lugojenii mei de afară.

Ca organizare, între deţinuţi, închisoarea de la Alba-Iulia avea un şef consimţit şi nu ales.

Acolo ascultam de un legionar mai bătrân, Suciu Ion, din Vintu de Jos, tâmplar de meserie. Îl adusese colonelul Musca de la Aiud pentru a-i lucra mobila pentru el şi conducerea închisorii.

Noi toţi ascultam de el, de badia Suciu, cum îi spuneam. Pe lângă badia Suciu, mai era cineva dintre fraţii de cruce care se impunea şi conducea toată închisoarea, nu ales, ci consimţit: Iosif

Ripan, din grupul lugojenilor. Când am venit eu la Alba-Iulia, iulie 1943, nu l-am mai găsit acolo. Nicolae Itu şi Iacob Toma, mi-au povestit totul, cu de-amanuntul.

Fratii de cruce de aici, prin luna mai 1943, protestaseră energic împotriva conducerii închisorii, că nu se respectau drepturile lor, scrisori, pachete, vorbitor. Mâncarea se înrăutăţise, bătăile se înteţisera. Toţi se grupaseră în jurul lui Iosif Ripan. La ora protestului, toţi ascultau de el. Conducea efectiv închisoarea. Avea acest dar de a polariza lumea. Cu echilibrul lui interior, îndemna lumea la disciplina şi răbdare. Voia ca pe calea dialogului, a tratativelor să rezolve acest conflict cu administraţia. Ca-

n tot locul şi-n orice închisoare, mai erau şi informatori. Cei de la administraţie ştiau ca Ripan conduce. Deţinuţii au trecut la ameninţare cu greva foamei. La rândul ei, administraţia a trecut la represalii. Izolează un grup de deţinuţi în frunte cu Ripan.

Vine la faţa locului generalul Petrescu de la Bucureşti. Cei izolaţi sunt aduşi în curtea închisorii şi-n fata deţinuţilor şi a conducerii, în frunte cu colonelul Musca şi generalul Petrescu, li se aplică pedeapsa de 25 de lovituri la spate. Fuseseră întinşi la pământ pe o rogojina, iar doi gardieni aplicau loviturile. Când a ajuns rândul lui Ripan, aplicându-i-se loviturile, nu s-a auzit niciun cuvânt de durere. Strângând din dinţi, a rabdat. Biruise. Înfuriat, gen. Petrescu a strigat ca un nebun:

— „Acesta-i şeful lor, n-a scos niciun cuvânt de durere, sfidându-ne. Să-l trimiteţi la

Târgu-Ocna cu regim sever”.

Aşa a ajuns Iosif Ripan mutat disciplinar de la Alba-Iulia la Târgu-Ocna. Eu nu l-am mai întâlnit decât afară. După aceasta demonstraţie de forţa, lucrurile s-au mai liniştit. Atmosfera, totuşi, aşa cum am descris-o, era destul de încărcata şi fraţii de cruce, puţin timorati. Am ajuns să cunosc destul de bine şi deţinuţii şi gardienii care ne păzeau.

De dimineaţa, când suna deşteptarea la ora 5, ne făceam programul de camera şi ieseam afara în curtea închisorii. Acolo stăteam până seara, când ne urcam în camerele noastre, pentru program. Curtea în care noi aveam acces era cea din mijloc, nr. 2. Prima curte era cea care ducea la administraţie, a doua era a noastră, unde stăteam toată ziua, iar a treia, cea care ducea la bucătărie şi ateliere. Curtea din mijloc, nr. 2, unde noi stăteam şi ne plimbam toată ziua, avea cam la mijlocul ei, mai mult spre dreapta, un par frumos şi mare. La umbra lui, mulţi ne aşezam pe paturi când soarele ardea mai tare. De jur-împrejurul curţii, pe lângă zid, fiecare din noi îşi găsea câte un loc de odihna. De-a lungul zidului era o alee, loc al

nostru de plimbare. Doi câte doi, sau şi trei, prieteni fiind, ne plimbam şi discutam fel de fel de probleme din multele noastre preocupări. Adesea, în discuţiile noastre, mai visam şi acasă. De obicei, ne adunam pe grupuri de judeţ, pe loturi de judecata. Toţi eram o familie. Hunedorenii se adunau în jurul lui Traian Palcu şi Iuga Petru. Pe lângă ei doi mai eram şi noi ceilalţi: Traian Bara, Atanasie Berzescu, Gheorghe

Rista, Grigore Mureşan, Alexandru Murarescu, de la Şcoala Normala. De la liceul Decebal erau

Adrian Mihut şi Constantin Iancu. De la Gura-Barza era Gâlea Vasile. Din Hunedoara oraş, erau

Ion Almajan şi Iuliu Bumba. Între noi era o strânsă prietenie şi buna înţelegere. Ne devenise acea curte de mijloc, a parului, cum o numeam noi, destul de primitoare. Era locul nostru de odihna, locul nostru de taina, locul de unde, plimbându-ne doi câte doi, buni prieteni între noi, visam la mai bine. După plecarea lui Iosif Ripan, ca şef al închisorii a rămas tot badia Suciu tâmplarul, sfătuitorul nostru de taina Mateescu, şoferul Căpitanului la Bucureşti. Acum era şoferul cel

Musca. Ei doi erau ca părinţii noştri, ascultam de ei. După multe frământări ale noastre am ajuns să-l consimţim ca şef al închisorii pe Sotirescu Stefan, din Bucureşti.

Se părea ca pacea şi armonia se realizaseră în rândurile noastre. Legasem prietenii cu atâţia din fraţii de cruce din toată ţara. Era anul 1943. Aveam pe atunci 22 de ani. În afară de fraţii mei de cruce din judeţul Hunedoara, ma împrietenisem cu Nicolae Itu şi Iacob Toma de la

Lugoj.

Şi aşa, ducându-ne amarul prin glume şi plimbări, a venit şi iarna pe capul nostru. La plimbare când ieseam, în loc de palton aveam o şuba, care semăna a suman. Se purta la noi la

Teregova în timp de iarna. De fapt, când eram copil, la şcoala primară, şuba era cea care ma scotea din iarna. Până când am ajuns la Caransebeş ca elev la Şcoala

Normala am purtat aceasta şuba.

În acest timp m-am apropiat mult de bucovineni. Era printre ei un tânăr, cam de vreo 17

ani, Mitica Oniga. Purta în timp de iarna, aruncat pe umeri, un suman bine croit, ca şi stăpânul.

Fata-i era luminata de zâmbetul tineresc. Sufletul şi fizicul se armonizau. Mai târziu, în timpul regimului comunist, la Aiud, Noua-Culme, Periprava, am stat cu el, cot la cot, visând şi acum ca-n tinereţile noastre. De atunci, de la Periprava, nu l-am mai întâlnit decât în 14 sept. 1994, la

Aiud, când s-a oficiat o slujbă religioasă de pomenire a morţilor din temniţa Aiud. Şi unul, şi altul ne-am bucurat mult de întâlnirea aceasta din Aiud.

Tot de atunci, din vremea aceea, a parului de la Alba-Iulia, l-am cunoscut şi pe Ion

Gavrilă, din grupul Fagaras. De la Alba-Iulia nu l-am mai văzut pe Ion Gavrilă decât în 1 sept.

1994 la Timişoara, cu ocazia conferinţei ţinuta la Universitatea de Vest în legătura cu rezistenta din munţii Fagarasului.

Pentru mine, el a fost un îndemn la rezistenta şi o speranţă în ridicarea neamului nostru. În timpul anilor de temniţa, a fost o nădejde de mai bine, ca mai este cineva liber şi lupta pentru salvarea neamului nostru, crezând în Hristos.

Printre lugojeni au mai fost Dabici Valeriu şi Pop Aurel. Din grupul jud. Mehedinţi i-am cunoscut pe Stanica Mihăiescu, şeful grupului, Ticu Mihăiescu, fratele lui mai mic, Marian

Bejat, Mircea Bejan, Emil Cizmarescu, acum cunoscut sub numele de Emil Manu, scriitor, şi pe

Nicolae Ciovârnache, student la Ştiinţele Economice.

După acel conflict dintre conducere şi deţinuţi s-a aprobat câte o scrisoare şi vorbitor. Aşa am luat legătura cu familia. Eu, după un timp, am pătruns în atelierul de tâmplarie. Am început să lucrez la sculptura. În felul

acesta ne treceau zilele fără să ne dăm seama. Era spre sfârşitul lunii iulie 1943, nu mult după ce venisem noi de la Sibiu. Cald peste măsura. Parul nostru, acum încărcat de roada, îşi apleca crengile tot mai mult spre pământ. Din zi în zi, perele erau tot mai frumoase. Trecând zilele, ne trezim în luna august, tot frumos şi cald. De data aceasta, parul nostru devine ispititor. Perele se arătau acum mai frumoase şi mai îmbietoare. Erau coapte de-a binelea. Noi, copiii de atunci, lipsiţi fiind de fructe, cădeam tot mai mult în ispita. Perele ne tentau tot mai mult. Pomul nu era păzit de nimeni. Şi nimeni n-a fost sfătuit să nu se atingă de vreo para. Ne plimbam unul după altul, trecând fiecare pe sub coroana lui. Mai târziu, nu cu mult, au început să cadă, una câte una, la pământ. Erau coapte. De la prima para căzuta la pământ, coapta fiind, se apropia unul dintre noi şi ridica para căzuta, punând-o lângă tulpina, ca şi cum asta ar fi porunca. De la acest prim gest, destul de important, toţi care observam ca vreo para a căzut o luam şi o aşezam lângă tulpina parului. Seara, când ne retrăgeam la camere, parul ocrotea lângă tulpina o bună grămada de pere. Trebuie reţinut un lucru, ca până când toate perele s-au copt şi au căzut, nimeni dintre noi n-a mâncat o para. Ştiam că nu este al nostru. Acest fapt a uimit lumea. Administraţia, cu col. Musca în frunte şi gardienii care ne păzeau a rămas uimita de gestul nostru. Au comunicat evenimentul ieşit din comun la Bucureşti. De la interne au venit generalul Petrescu şi generalul Pichi Vasiliu, ministrul de interne. S-au convins la faţa locului.

De aici a fost informat şi Mareşalul Ion Antonescu. Prin Bucureşti circula aceasta fapta, ieşita din comun, de la unul la altul. Părinţii care veneau la vorbitor ne confirmau acest lucru.

Istoria parului de la Alba-Iulia.

Fără să ne dăm seama, noi, fraţii de cruce din toată ţara, trecusem un examen şi încă unul din cele mai mari din viaţa noastră. A fost primul dintre examenele pe care le-am dat în faţa neamului. Am demonstrat că am fost

crescuţi în scoala Frăţiilor de Cruce, unde am învăţat să fim cinstiţi şi corecţi, crezând cu tot sufletul nostru în Hristos Iisus, să nu furam.

Atunci am câştigat o bătălie în faţa istoriei. Am dovedit, în acea vreme, ca Frăţiile de

Cruce, ca scoala în domeniul educational, nu sunt o utopie.

Să aruncăm acum o privire generală asupra istoricului Frăţiilor de Cruce şi asupra scopului acestui fenomen în revoluţia spirituală începuta de generaţia de la 1922. Constatam ca acest fenomen se impune ca o necesitate în scoala românească. După anul 1918, când visul de secole al naţiunii române – „Întregirea neamului nostru în granitele lui fireşti" – se realizase un nou grupaj de necesitaţi pentru menţinerea acestui vis în făptuit – România Mare. La vremuri noi, se cereau oameni noi, altfel, visul unirii, în făptuit acum, se va destrama în faţa pericolului din afara ca ceata în faţa soarelui. La răsărit ne pândea pericolul roşu, comunismul. Începând cu

Lenin, toţi aveau ochii aţintiti asupra noastră, a României Mari, pe care Lenin şi toţi ai lui ca şi până-n prezent n-au vrut s-o recunoască. Aşa se explica faptul ca azi, deşi Pactul

Ribbentrop-Molotov este anulat, urmările lui nu sunt reparate. Nu vor să ne recunoască drepturile noastre asupra Basarabiei, Nordului Bucovinei şi Ţinutului Hertei. Şi azi acelaşi pericol comunist ne ameninţa.

Elev fiind, Corneliu Zelea Codreanu sesizează acest pericol. O mâna de elevi, adunaţi în pădurea Dobrina în 1919, se decid să lupte pentru apărarea neamului împotriva pericolului de la

Răsărit. De aici şi până în 1922, lucrurile iau amploare. Se declanşează revoluţia spirituală. Ţelul final era ridicarea şi apărarea neamului românesc.

La 4 mai 1924 ia fiinţa prima Frăţie de Cruce din tara, la Iaşi sub conducerea lui

Alexandru Butunaru.

Frăţiile de Cruce nu au făcut altceva, în acei ani de început, decât au pregătit apariţia fenomenului legionar prin înfiinţarea Legiunii Arhanghelului Mihail, din 24 iunie 1927.

ELIBERAREA DE LA ALBA-IULIA

În 1944, după lungi ezitări, Mareşalul Ion Antonescu se decide să elibereze o bună parte din tinerii sau, cum le-a spus el înaintea executarii din 1946, „copiii aia”, fraţii de cruce aruncaţi în închisori pe nedrept. Se da un decret de amnistie, sub numele de „Legea 70”.

În 13 mai 1944 am fost pus în libertate, împreună cu Bumba Iuliu şi Ion Almajan, din

Hunedoara amândoi. Ajuns acasă, nu după mult timp, ma trezesc cu o citaţie de la Curtea

Marţială din Timişoara. Eram dat în judecata pentru nesupunere la încorporare. Fac întâmpinare prin postul de jandarmi din Teregova, formând un dosar cu actele necesare de justificare, că nu m-am sustras de la încorporare, fiind condamnat politic. Am alăturat raportului şefului de post o copie după foaia de eliberare şi o copie după decretul de amnistie.

În timpul cât eu îmi făceam dosarul pentru Curtea Marţială, primesc şi ordinul de încorporare. Iată-mă şi soldat, în luna iunie 1944, la Regimentul 96 Infanterie din Caransebeş, cantonat la Valea-Boului. Nu fac nicio lună de zile, de catana neinstruită, că-mi vine şi ordinul de lăsare la vatra, pentru a fi trimis la Şcoala de Ofiţeri de rezerva. Prin Biroul de mobilizare din

Lugoj sunt încorporat la 5 Vânatori Timişoara, cantonat la Sacalaz. Acolo ma întâlnesc cu Emil

Cizmarescu, acum scriitorul Emil Manu. De la 5 Vânatori sunt trimis la Şcoala de Ofiţeri de rezerva din Ineu. Aici dau de toţi foştii colegii mei de la Şcoala Normala din Deva. Toţi erau în anul”. Eu cu Bara Traian eram în anul I. Printre ei şi Ion Bohotici, elev în anul”. Prin el am luat legătura cu unitatea legionară. Din aceasta unitate mai făcea parte şi Stoleru, sublocotenent.

Făcuse Scoala de Ofiţeri în Germania. Era comandantul meu de pluton. Îşi schimbase atitudinea fata de mine, după ce luase legătura cu Ion Bohotici.

Se scursese mai bine de o lună de când venisem în aceasta scoala. Iată că ne prinde şi 23

August 1944.

Aşa cum eram, neinstruiţi, plecam pe front cu toată scoala. Echipati de război, cu ranita şi tot echipamentul necesar, am ocupat o poziţie de lupta. Cei din anul ” au ocupat o poziţie pe dealul Mocrea, un mamelon pe care noi adesea făceam instrucţie. Era în faţa comunei Mocrea.

Se dau acum lupte grele între armata maghiara şi elevii de anul”. Acolo erau toţi colegii mei de clasa. În aceeaşi zi au fost respinse 12 atacuri ale ungurilor. I-au dat peste cap. Pe linia frontului, între poziţia ocupată de scoala noastră şi Scoala de Ofiţeri nr. 2 Bacau, era regimentul

5 Vânatori Timişoara. Pe acolo frontul a fost spart, încercându-se o învăluire a şcolii noastre.

Din timp ne-am retras spre Buteni. Cu noi veneau din plin şi civilii, cu carutele pline de bagaje, târându-şi după ei şi traistile pline eu te miri ce. Era un exod al disperaţilor din iadul frontului.

Eram în apropierea comunei Gurahont. Cu infanteria motorizata, ruşii i-au respins pe unguri, fugarindu-i până aproape de Chişineu-Criş. O parte din elevii noştri au fost luaţi de ruşi în linia întâi a frontului. Cu multă greutate au scăpat de ruşi, întorcându-se la Oradea la şcoala. În 20

octombrie, toată scoala s-a întors în cazarma.

Cât timp am stat la Ineu, ma întâlneam zilnic, după program, cu Petru Hamat. Era elev la

Scoala de Ofiţeri nr. 2 Bacau. Refugiata din cauza frontului din Moldova, a ocupat două pavilioane alături de noi, în Ineu. Eram, deci, două scoli de ofiţeri în Ineu. Ne întâlneam la cantina şcolii lor, împreună cu Petru Maranu, taran din Teregova, care era ordonanta la un căpitan de la ei, la un pahar de vin.

În februarie 1945, se desfiinţează ambele scoli, pe

noi trimiţându-ne la Şcoala de Ofiţeri de rezerva nr. 1 din Ploieşti. În toamna anului 1945 reuşesc să fiu lăsat la vatra, după doi ani de scoala militară. Eram student anul I la teologie. Apăruse un decret care scutea de armata pe toţi studenţii în teologie. Pe baza acestui decret am fost lăsat la vatra.

Deci în toamna anului 1945 eram student la teologie. Din acest an se începe reorganizarea

Mişcării Legionare. Venise Filon Verca din Germania, paraşutat fiind în 1945. Alături de Ion

Iliescu, Petru Hamat, Lazar Tiberiu şi alţii, lucram sub ordinele lui Filon Verca. El era şeful judeţului Severin. Se stabilise în Caransebeş, ca profesor de limba română la Liceul „Traian

Doda”.

Rezistenta armata din BANAT

Suntem în anul 1946, an de hotărâri, de luări de poziţie.

Paraşutarile din 1945, cu scopul de a organiza rezistenta împotriva comunismului, au scos în evidenta o mulţime de probleme, atât de ordin strategic cât şi de ordin tactic în lupta poporului român împotriva lui Satan de la răsărit. Găsindu-ne faţă în faţă cu inamicul. Am intuit faptul ca lupta va fi de lungă durată şi cu multe sacrificii. Niciodată neamul românesc n-a fost mai mult hartuit ca-n lupta cu SATAN, la sfârşit de secol XX.

Acum, când aparent căderea comunismului s-a realizat pe plan mondial, loviturile lui din agonie sunt cele mai periculoase şi cele mai perverse, izbind cu o putere de necrezut, cum mintea omului nu-şi poate imagina. Sub masca democraţiei, a credinţei în Dumnezeu, a libertăţii, egalitaţii şi fraternităţii, pervers ne lovesc din umbră. Şi acum, ca şi-n 1946, lupta este tot atât de acerba.

Odată întors în ţara, Filon Verca ia în mâna reorganizarea Mişcării Legionare. După o aparenta linişte pe plan politic, la noi în ţara, organizarea rezistentei prinde viaţa. Ne dădeam seama de pericolul comunist.

Filon Verca este ajutat de prof. Ion Iliescu, pe atunci student la teologie şi şeful grupului FĂC nr. 72 Severin. Frăţiile de cruce erau deja organizate. Petru

Cojocaru era şeful regionalei Banat la FĂC. Eu eram ajutorul lui Ion Iliescu. Din poziţia aceasta lucram îndeaproape cu Filon Verca. Deseori mergeam trimis de Filon la Teregova, Domasnea.

Luncavita, Armenis şi alte comune din jur. Cunoşteam legionarii din aceste comune. Aşa am ajuns să lucrez şi cu Spiru Blanaru.

Din 1947 eram şeful grupului FĂC 72 Severin. Ca ajutor l-am avut pe Petrica Dragulete.

Activitatea mea se desfăşura pe tot cuprinsul jud. Severin. La Lugoj îl aveam pe Iosif Ripan, care la aceea vreme conducea partea de nord a judeţului Severin, la grupul politic. Cu el ma sfătuiam în bunul mers al Frăţiilor de Cruce. El cunoştea bine oamenii din Lugoj, precum şi elevii de la liceele de acolo. Iosif Ripan lucra sub directa comanda a lui Filon. La Timişoara era Ion

Constantin.

În cursul anului 1945 are loc un act între Mişcarea Legionara, prin Nicolae Petrascu şi

Vica Negulescu, şi Partidul Comunist, prin Ana Pauker şi Teohari Georgescu. Din acest act reiese, fără dubiu, că nu a fost vorba de colaborare cu comuniştii. Aici este condiţionată eliberarea legionarilor din închisori, respectând următoarele trei obligaţii:

1). Ca legionarii aflaţi în clandestinitate să se prezinte autorităţilor.

2). Să predea armamentul pe care-l deţin.

3). Să nu participe la activităţile electorale (cele din 1946).

N-a fost vorba aici de nicio colaborare. Aici se cade să amintesc dialogul lui Filon Verca cu Iosif Ripan la Lugoj. În ruptul capului, nu-l credea pe Filon ca acest act este o realitate.

— „Filoane, eu nu-mi tradez oamenii. Dacă este

numai o manevra a lor de a ne prinde?

Atunci ce mă fac? Ei sunt în paza mea”.

— „Iosife, tu ştii ca şi eu sunt până acum tot în clandestinitate, mergi cu mine la poliţie şi eu sunt primul din judeţ care fac acest pas. Zis şi făcut. În acea zi a mers Filon Verca la poliţia judeţului Severin, prezentându-se conform actului încheiat între parţi. Îndata i s-au făcut formele de legalitate, primind în mâna un act semnat de Şeful poliţiei judeţului Severin.

Numai după acest gest al lui Filon, demonstrativ, Iosif Ripan s-a lăsat convins. De aici încolo, toţi oamenii lui au venit la casele lor.

Dar, de aici şi până la respectarea înţelegerii, a actului, a fost o cale lunga şi plină de surprize. La mijloc erau comuniştii cu caracteristica lor de oameni crescuţi în scoala minciunii, dispuşi oricând la crime.

Din istoria evenimentelor se ştie că legionarii n-au fost eliberaţi din închisori. Actul a fost încălcat de către comunişti, ei continuând cu arestarile.

După cum vom vedea, acest act, la vremea aceea, a generat şi-n rândul legionarilor o confuzie. Aşa s-a simţit nevoia de a se trece la lămurirea lucrurilor. Iată din ce a constat aceasta confuzie:

1). Unii, mai puţini la număr, erau pentru încetarea activităţii legionare, până la trecerea urgiei comuniste, cu expresia – cu capul la pământ –

2). Alţii, cei mai numeroşi, erau pentru continuarea activităţii în lupta de rezistenta împotriva comunismului.

CONFERINŢA DE LA LUGOJ

Suntem martorii unui fapt de o mare importanta. În luna octombrie 1946, la Lugoj, prin grija şi obladuirea lui Iosif Ripan, timp de trei zile, Comandamentul Mişcării Legionare tine o conferinţă, într-o casă bine păzita, spre Dealul Viilor, hotărându-se linia pe care trebuia să o adopte în faţa Comunismului.

La conferinţa au luat parte, Nicolae Petrascu, Radu Mironovici, Nistor Chioreanu, Nicolae

Lupu şi Vica Negulescu, după câte am reţinut din cele spuse de Iosif Ripan.

În cadrul acestei conferinţe, o singură problema s-a dezbătut şi anume cea a activităţii în lupta de rezistenta împotriva comunismului. Asupra acestui punct erau două păreri:

1). Radu Mironovici susţinea să se înceteze orice activitate a Mişcării.

— Cu capul la pământ

2). Nicolae Petrascu era de părere să se continue lupta de rezistenta împotriva comunismului.

Până la urmă a biruit punctul de vedere al lui Nicolae Petrascu, de a continua activitatea şi lupta de rezistenta împotriva comunismului.

În organizarea luptei de rezistenta s-a mers fără şovăieli. Eram toţi uniţi sub comanda lui

Filon, la grupul politic şi sub comanda lui Ion Sadovan la FĂC. Peste tot era o unitate de vederi.

Eu, deşi eram şefului grupului FĂC 72 Severin, mergeam şi curier trimis de Filon în sudul judeţului.

În nord, la Lugoj, lucra Iosif Ripan.

Abaterile erau tot mai evidente din partea comuniştilor. Au continuat cu arestarile. Au înscenat abateri din partea Mişcării legionare, acuzând-o de intervenţie vadita în favoarea lui

Iuliu Maniu la alegerile din 1946, pe care le câştigaseră ţărănistii cu neta superioritate.

ANUL 1948

Se dezlănţuise marea prigoana legionară. Data de 15 mai 1948 este cea când sunt arestaţi cei mai mulţi legionari din tara. O parte din ei iau calea codrului, nelăsându-se prinşi de comunişti.

La Teregova, cei care au scăpat de arestarile din 15 mai au luat calea codrului şi ei, cum au fost Martin Copaceanu-Rica, Petru Anculia-Miloi, Romulus Anculia-Miloi, Petru

Grozavescu-Maranu şi Ilie Cojocaru-Mocea. Mai

târziu au mai venit şi alţii. Unii dintre ei au mai dat şi pe acasă, când li se părea că-i linişte. S-au înşelat însă, ca securitatea a pus mâna pe ei.

LA COASA CU PISTOLUL MITRALIERA ÎN BANDULIERA

Mai, luna florilor a anului 1948, îi alungase de acasă pe o parte din legionarii de la

Teregova, sus, sus, pe dealurile de sub Semenic. Acolo, stând la pânda, haituiti ca vânatul din pădure, după o vreme se obişnuiseră cu codrul. Se adaptaseră legilor de apărare ale jivinelor din pădure. Auzul li se ascuţise, privirile li se oţelisera, iar instinctul lucra din plin.

Şi acum mi-aduc aminte cum îmi povesteau când mă duceam la ei, de cuvintele însufleţite ale lor, mai ales de ale lui Martin Copaceanu-Rica:

— „D-le profesor, nu ştiu cum să-ţi spun, dar parca ne-am sălbăticit. La orice mişcare, fără să-mi dau seama, pun mâna pe arma, trezindu-mă în poziţie de tragere”.

Martin Rica nu voia să-mi spună pe numele de botez, ca doar sub ochii lui am crescut.

Eram vecini cu casa. Întotdeauna îmi spunea:

— „Nu pot să-ţi spun pe nume. Dumneata ai scoala multă. Eu sunt un taran prost. Trebuie să te respect”.

Şi aşa am rămas pentru ei toţi şi-n ziua de azi, care mai trăiesc, „Domnule profesor”.

Se înfrăţiseră cu codrul toţi cei care, după arestarile din mai, scăpaseră liberi.

Iată că a venit şi luna iulie, vremea coasei. Fânul trebuia cosit. N-avea cine să-l taie, decât ei. Se ortaceau, cosind fânul toţi la un loc. Se duceau de la unul la altul, fiind nedespărţiţi. Şi aşa s-a creat aceasta legenda pentru mai târziu, pentru nepotii şi strănepoţii noştri, deşi azi, ea este o realitate, un adevăr istoric.

— LA COASA CU PISTOLUL MITRALIERA ÎN BANDULIERĂ.

În răsărit de soare, fiecare cu coasa pe umăr, cu cucia în cioc şi pistolul mitraliera în banduliera, plecau

unul după altul la postata de fâneaţa.

Era parca o ceremonie înălţătoare, cu semnul crucii făcut înainte de începerea lucrului;

chemau pe Dumnezeu cu ei într-ajutor.

Să fi stat numai deoparte şi să-i fi văzut pe aceşti adevăraţi haiduci ai zilelor noastre, cum de-abia-n răsărit de soare, de dimineaţa tare, ascuţindu-şi coasele, ca la o comanda, cuciile mângâiau apăsat ascuţisul coaselor, realizând acea fantastica simfonie a lor în contactul cu metalul strălucitor în bătaia razelor soarelui răsare. Se aşternea atunci un fâsâit de coase în fânul ud de roua diminetii.

Doamne, ce dumnezeiesc era acest neuitat tablou. Se realizase un paradox. Oamenii ostracizaţi, fugiţi de urgia satanicului regim comunist, liberi în mijlocul naturii, străjuiti de codrul des, realizau dumnezeiescul în frumosul tablou: *La coasa*.

Mergeau unul după altul, în cadenţa coaselor, cu brazda alcătuita atunci de fiecare din ei, scăldata de razele soarelui răsare. Deşi se găseau într-o lume de iad, prigoniti de Satan, realizau atunci un petec de rai pe pământ, cu fânul de curând cosit.

Cu urechile ciulite, schimbând cuvinte mai mult în şoapta, se desfăşurau unul după altul.

Nu sunt în stare se va redau cele povestite şi trăite de ei, povestite mie în zilele de închisoare.

Dacă aţi şti cât de frumos povestea Romulus Anculia-Miloi. Era un taran cu multă carte. Un autodidact. A scris opt caiete din memoriile lui. Moartea l-a luat înainte de 1989. Eu n-am reuşit să ajung la acele caiete, care în mod sigur ascund o sumedenie de adevăruri şi fapte petrecute.

Cineva este interesat ca acestea să nu iasă la iveala. În mod cert, comuniştii.

Îmi mai povesteau haiducii mei ca ori de câte ori, în timpul coasei, se auzea câte un zgomot neobişnuit, aruncau coasele în fâneaţa şi cu pistolul în mâna se aruncau la pământ, în poziţie de tragere. La urma se

alegeau cu un râs şi voie bună, ca s-au speriat din senin.

Pe la orele noua, când soarele se ridicase bine pe cer, venea prânzul gatit de familia cu fâneaţa. La umbra unui pom sau a unui arbore, în marginea de pădure, se aşezau cu grija la masa aşternuta pe un masai (fata de masa) anume făcut din cânepa. Cum stăteau ei în faţa castronului cu mâncare, pe genunchi era aşezat pistolul mitraliera, fiind gata oricând să pună mâna pe el.

Aşa au lucrat ei, aceşti cavaleri ai Crucii, aceşti haiduci ai zilelor noastre, în toată acea vara fierbinte a anului 1948.

Grupul de legionari, toţi recrutaţi de Horia Sima, când era la Caransebeş ca profesor, a alcătuit nucleul grupului de rezistenta care avea să se formeze când Spiru Blanaru avea să vină pe dealurile Teregovei în noiembrie 1948, de pe dealurile Domasnei, cu oamenii lui.

De acum încolo îi vom urmări pe toţi, desfăşurându-se în sânul grupului condus de Spiru

Blanaru, în făptuind acte de eroism, drept mărturie nepieritoare a istoriei neamului nostru, căci

Spiru Blanaru a fost o realitate, şi nu o fantasma.

GRUPUL DE REZISTENTA ARMATA ÎMPOTRIVA COMUNISMULUI

DIN COMUNA

TEREGOVA-BANAT

(1948 – 1949)

Odată cu actul de la 23 august 1944, poporul român îşi pierde libertatea, cazând în robia comunismului. Rusii, cu o extraordinara abilitate şi cu o perversiune neîntrecută în politica mondială, cu consimtamântul Apusului, la Ialta, pun stăpânire pe Estul Europei. De comun acord, Stalin, Churchill şi Roosevelt determina sfera de influenţă a fiecărei puteri în Europa. Aşa ajungem noi, neamul românesc, sub jugul sovietic.

Cu trupul ţării sfârtecat, cu capul plecat în semn de rob, resemnati, aşteptam parca barda călăului să ne taie capul.

Şi de data aceasta, ca-ntotdeauna, neamul românesc găseşte soluţia de a ieşi din criza social-politica, dar mai ales spirituală. Se organizează în lupta de rezistenta împotriva comunismului.

Românii din pribegie, fugiţi de urgia comunistă, iau atitudine în faţa actului din 23

August. Sub comanda lui Horia Sima se înfiinţează GUVERNUL DE LA VIENA în toamna anului 1944.

Tot acum, în 1944, se organizează ARMATA NAŢIONALA. Se face apel la toţi românii din exil ca să se înroleze în aceasta armata naţionala pentru a lupta împotriva Rusiei, care ne răpise Basarabia şi nordul Bucovinei.

După terminarea războiului, 9 Mai 1945, ARMATA NAŢIONALA se desfiinţează.

Tancurile rusesti pun stăpânire pe întregul popor român. Comuniştii, la vremea aceea, erau puţini la număr, în jur de 1.000, dar, cu puterea moscovita în spate, au călcat şi supus toată tara.

Pe rând, grupuri, grupuri de români, din fosta ARMATA NAŢIONALA, vin în ţara şi se organizează în rezistenta pentru apărare. Intuiseră ca primejdia era mare. Era în joc însăşi fiinţa neamului.

Acum au loc paraşutari în toată tara. În Banat a fost paraşutat profesorul Filon Verca.

Odată ajuns pe pământul ţării, începe organizarea de rezistentei, de comun acord cu puterile din

Apus. Nu la întâmplare s-a pornit lupta împotriva comunismului.

Centru de organizare în Banat a fost Caransebeşul. Aici Filon Verca a fost ajutat de prof.

Ion Iliescu, care tot timpul era alături de el, fiind student la Teologie. Pe atunci, grupul FĂC al jud. Severin era condus de Ion Iliescu. În acea vreme, eu, Atanasie Berzescu, ca student la

Teologie, am luat parte activa la organizarea rezistentei, totodată fiind şi ajutorul lui Ion Iliescu.

Ţin să menţionez că eram sub directa conducere a lui Ion Sadovan, şeful regionalei Banat.

Filon Verca a fost ajutat şi de Petru Hamat, profesor la liceul „Traian Doda”, de Ion

Chirila, Nicolae Balanescu, Adam Andrei şi alţii.

La Lugoj l-a avut colaborator pe Iosif Ripan, care conducea rezistenta din nordul judeţului

Severin. În partea de nord a judeţului se angajaseră în lupta de la tinerii fraţi de cruce până la cel mai bătrân luptător.

Nordul Banatului, care a cuprins şi Aradul, l-a avut ca organizator pe ing. Ion Constantin, ajutat de Ion Sadovan, şeful regionalei Banat F.D.C. I-a mai avut alături pe Gheorghe

Brahonschi, Constantin Pascu, Ctin Florescu, Teodor Roman şi alţii. Ţin să menţionez ca, după trecerea lui Moroaica în Germania, care de fapt fusese numit în locul lui Ion Constantin, rămâne

Constantin Pascu la conducerea regionalei Banat. La rândul său, Ion Sadovan, a fost ajutat de

Petru Cojocaru, Virgil Procapovici, Constantin Munteanu, Viorel Gheorghita, Ion Godea şi alţii.

În sudul Banatului, prof. Verca a mai fost ajutat de Nicolae Horascu şi Spiru Blanaru, în plasa Teregova. În garnizoana Teregova i-a avut pe Horia Anculia, şef de garnizoana, pe Petru

Grozavescu şi Romulus Anculia.

În plasa Orsova, ca organizatori au fost Zaharia Marineasa, Comandorul Petru

Domasneanu şi Gogu Cristescu.

Până acolo se ajunsese cu acţiunea dusă împotriva poporului român, ca la Moscova, în cadrul ministerului de externe, funcţiona o direcţie speciala pentru România. De acolo, deci, era condusa România. O mulţime de ruşi, care cunoşteau bine limba română, au primit cetăţenia româna, au ocupat mari funcţii în stat.

Poporul român se găsea deci într-unul din cele mai

grele momente din istoria lui. Era în pericol existenta lui.

Ne aflam în anul 1946.

Se pregăteau alegerile parlamentare. Preocupati, cei de la conducere, de acest lucru, noi ne-am desfăşurat mai liber în organizarea rezistentei.

Dintr-un loc într-altul, răzleţ, mai lua naştere câte un grup de partizani, mai ales în nordul

Moldovei, prin Bucovina. Se impune un lucru de luat în seamă. Toţi cei care au făcut parte din

Armata Naţionala, ajunşi în ţara, s-au înrolat în grupurile de partizani. Aici au luptat cu dârzenie.

Ajunşi la acest moment, se cuvine să menţionam un lucru:

— Când grupurile de partizani au luat fiinţa de-a lungul munţilor Carpaţi, angajându-se în lupta cu comunismul, adevărata armata a neamului românesc, cu arma în mână, o formau luptătorii din aceste grupuri de partizani. Aceasta era adevărata armata a poporului român.

Numai ei luptau pentru neam şi legea lui Hristos. Cealaltă era armata roşie care secera cu necrutare sutele de mii de români.

Istoria ne mai mărturiseşte ca pe vremea lui Avram Iancu – 1848 – 1849, neamul românesc s-a găsit într-un mare impas. Singura armata lui Avram Iancu, de 6.000 de ostaşi, reprezenta neamul românesc. Prin ei, neamul trăia şi se afirma.

Aşa şi acum, în vremea anilor 1948 – 1949 şi până la desfiinţarea ultimului grup de partizani, luptătorii din rezistenta formau adevărata armata a neamului românesc.

Atunci când, la alegerile din 1946, se furaseră voturile, comunismul era considerat cel mai mare duşman al nostru. Trebuia luptat împotriva lui chiar cu preţul vieţii.

După ce în ţara se fixează la teren, sprijiniţi de tancurile rusesti, ei îşi desfăşoară planul de atac împotriva rezistentei româneşti. Cu experienţa de lupta a Moscovei, ei încep treaba.

Din 1947, alegerile din 1946, U.R.S.S.-ul, prin armata sa, a trecut la organizarea comunismului la noi în ţară. Îşi în făptuiau planurile, tăvălugind lumea. L-au alungat pe regele

Mihai în mod necinstit şi dictatorial. Au urmărit din aproape pe ofiţerii monarhisti, partidele istorice şi pe toţi cei care se găseau luptând pentru apărarea neamului românesc.

Porţile închisorilor s-au deschis. Au intrat cu miile, cu zecile de mii şi chiar cu sutele de mii. Munţii noştri au început să găzduiască o mulţime de români, constituiti în grupuri armate.

Erau partizanii. Aşa au luat fiinţa grupurile de partizani, printre care cel al lui Spiru Blanaru din

Teregova şi al colonelului Ioan Uta.

Când Gheorghe Ionescu, notar public, organizează comuna Teregova în formaţiune de lupta, jurământul fiind luat de Părintele Alexandru Nicolici, Spiru Blanaru era deja organizat la munte în grup armat de partizani. Gheorghe Ionescu face această organizaţie pentru a veni în ajutorul celorlalte grupuri de partizani din munte.

În vremea aceea nu se mai făcea deosebire între ţărănisti, liberali, militari sau legionari.

Toţi erau români, fraţi între ei, cu o singură datorie, de a apara neamul de duşmanii de la răsărit, comuniştii.

Ţin să menţionez un singur lucru, în partea aceasta a Banatului nu au fost trei grupuri de partizani, ci numai două: Spiru Blanaru şi Colonelul Ioan Uta. Gheorghe Ionescu a organizat.com. Teregova numai pentru a putea susţine şi aproviziona cele două grupuri din munte. Nu a avut grup separat. Când a trebuit să fugă în munţi, el s-a dus în grupul lui Spiru, a luptat alături de comandantul grupului.

La sfârşitul lui 1948 şi începutul lui 1949, Spiru Blanaru, cu grupul său, se găsea pe dealurile Teregovei, organizându-se şi aprovizionându-se. Iarna aspra se năpustea tot mai năprasnic. Frigul nu cruta pe nimeni. Se

gândeau tot mai mult la greutăţile care vor veni.

Aprovizionarea cu arme şi alimente devenea o problemă. Aveau arme, dar nu erau suficiente. În munţi fugeau tot mai mulţi români.

Acum securitatea se organiza pentru a înăbuşi acţiunile grupului de partizani.

LUPTELE DE LA TEREGOVA

Era acalmie. Ca-ntotdeauna înainte de furtuna, oamenii erau neliniştiţi. Aşteptau să se întâmple ceva. Adesea, ieseau din case şi plecau prin comuna, fără niciun rost. Un du-te vino peste tot.

După Sfântul Ioan, în ianuarie 1949, cam pe la 9 – 10 seara, securitatea îi arestează pe

Grigore Ianosiga-Ionescu şi pe Moise Anculia-Pasule, membri activi ai organizaţiei din comuna.

Toată Teregova se afla în alerta. Cei din organizaţie se temeau de un denunţ al celor doi arestaţi, în cazul în care ar fi cedat la ancheta. Aflaţi în această situaţie, destul de periculoasa pentru existenţa grupului şi a organizaţiei, oamenii lui Spiru Blanaru se hotarase să atace primaria comunei, unde se afla postul de jandarmi cu cei doi arestaţi.

După orele 22, 30 începe atacul asupra primariei din Teregova. Se arunca mai multe grenade în curtea primariei, producându-se panica. Se deschide foc de mitraliera în geamurile imobilului. Toţi ostaşii şi jandarmii au fugit care-ncotro, împreună cu ofiţerii de pază. Partizanii au intrat în postul de jandarmi şi i-au eliberat pe cei arestaţi, Grigore Ianosiga şi Moise Anculia, care a plecat cu ei. Grigore Ianosiga s-a dus singur în pădure.

De acum furtuna se declanşează. A doua zi, în comuna Teregova, securitatea a adus un batalion de ostaşi pentru lupta. Erau decisi să lichideze cu partizanii. Noi, cei de jos, care aveam misiunea de a coordona grupurile, am început lucrul. Aprovizionam cu arme şi alimente. Zilnic făceam drumul în pădure pe cai ocolite. Unul câte unul, cei din comuna se duceau acolo, la grupul lui Spiru Blanaru.

În 16 ianuarie 1949, apare legea care prevedea pedeapsa cu moartea pentru toţi aceia care se dovedeau ca lupta împotriva statului, cauzând moartea în rândurile securităţii. Nu ne-a rămas decât lupta pe viaţa şi pe moarte.

În 23 ianuarie 1949, eu am fost la Spiru Blanaru pentru a ne înţelege asupra a ceea ce aveam de făcut. Ne aşteptam, fără îndoială, la un atac de proporţii mari din partea securităţii. Am ajuns acolo condus de Tudor Ruset, curierul meu. Grupul îşi avea locul fixat pe dealul

Tomnacica, la nord-est de Teregova. Până acolo sunt aproximativ 7 km. Slatina-Timis se afla la o distanţă de 15 km. În toate comunele din jur se înstăpânise o atmosferă grea.

Un neastâmpăr ne cuprinsese pe noi toţi, cei care ne angajasem în lupta. Era multă speranţa şi nestrămutata credinţa că vom birui. Toţi ne rugam şi nădăjduiam în mai bine. Cale de întoarcere nu mai aveam. Lupta împotriva comunismului trebuia dusă chiar cu preţul vieţii.

Simţeam cu toţii ca moartea ne da târcoale. Noi eram puţini. Ei erau mulţi. Stalin, prin armata lui, era în spatele lor. Noi, cei puţini, aveam credinţa în Dumnezeu şi în misiunea noastră de a apara credinţa, neamul şi tara. După lungi discuţii, am căzut de acord cu tot grupul, în frunte cu

Spiru Blanaru şi cu Petru Domasneanu, să nu se dea un atac frontal. În cazul când vor fi surprinşi, atunci se vor apara luptând.

Tot acum ţin să vă încredinţez şi mesajul lui Spiru către neamul românesc. Stând de vorba cu el, acolo sus, în mijlocul pădurilor care frematau a bejenie, pe îndelete mi-a încredinţat multe lucruri gândite de el. Era o zi de iarna, nu prea frig, deşi albastrul cerului vestea ger, soarele scalda bolta cereasca de un pitoresc nemaivazut, zăpada nu se topea. Miriade de stelute albe reflectau albul scânteietor al omatului. Era o feerie. În măsura zbuciumului din sufletele noastre, în aceeaşi măsura creştea farmecul naturii, cu albul zăpezii scânteind în

soare. Contrastul acela izbitor al colinelor de deal înveşmântate în mantia alba, ne trezea la realitate. Aşa cum am mai spus, ei erau mulţi, sprijiniţi de tancurile rusesti, iar noi eram puţini şi fără arme. În lupta aceasta cu răul, cu noi era numai Dumnezeu. Vânaţi din toate părţile, într-o iarna grea, ne zbăteam să găsim o ieşire. În aceasta atmosfera de zbucium sufletesc, Spiru începe mărturisirea lui. Baierele inimii lui se dezleagă şi zice:

— „Mai frate Tase Berzescu, suntem prinşi ca-ntr-o menghina. Nu ştiu care va scapa din noi doi cu viaţa. Cred totuşi ca tu o să scapi. Este bine să ştii unele gânduri ale mele. Stând aşa, unul lângă altul, în mijlocul întinsului de zăpada, ascultam la ce-mi spunea Spiru. Apăruse deja legea care prevedea pedeapsa cu moartea.

Iată ce-mi spune Spiru:

a). – „De când stau aici în grup cu aceşti oameni, hotărâţi să lupte până la unul, am observat un lucru extrem de important în felul lor de comportare. Deşi suntem, ca apartenenta politica, diferiţi, ne înţelegem ca fraţii. Nu facem diferenţa între noi. Aici, după cum ştii, sunt mulţi legionari, ţărănisti, liberali şi militari. Suntem de atâta timp la un loc, nu i-am auzit o dată să facă deosebire între ei după apartenenta politica. Toţi suntem români şi trebuie să fim uniţi în faţa duşmanului. Deşi cel mai mare păcat al românilor este lipsa de unitate, noi aici am reuşit să realizăm, în ciuda păcatului, unitatea între noi.

b). – „În faţa primejdiei, noi ne-am adus aminte de Dumnezeu. Cu toţii ne rugam ca să scăpăm din drăcească încleştare între bine şi rău. S-a realizat o prietenie, liantul fără de care nu va fi niciodată biruinta.

c). – „Aş dori ca, la momentul potrivit, să ştie şi ai mei, de acasă, familia mea, prin ce am trecut şi care au fost condiţiile de viaţa şi şansele de biruinta asupra comunismului. Ne-am împăcat cu gândul că va trebui să murim până la urma. Eu, frate Tase, am certitudinea ca voi muri şi-ţi încredinţez ţie aceste gânduri ale mele, nu ca pe

un mesaj, ci ca unele frământări ale mele ca om. Fiul meu, dacă va mai apuca să scape cu viaţa, la fel şi sotia mea, aş vrea să cunoască prin ce am trecut.

d). – „Îmi este draga tara noastră, neamul nostru românesc. Aş dori ca odată să fie liber, mare şi unit. Dumnezeu să fie cu el. Dezmembrarile de partid să dispara. Poporul român s-a născut creştin. Avem obligaţia morala fata de copiii noştri să le lasam moştenire dreapta credinţa a strămoşilor noştri şi răspunderea fata de străbunicii noştri, crescuţi în legea creştina. Fa acest lucru, fratele meu, şi este de-ajuns pentru mine. Cei care vin după noi să ştie ce-am făcut şi ce-am gândit şi noi, în „toiul beznelor adânci”.

După aceasta încredinţare de gânduri şi vreri a urmat un moment de tăcere, de linişte, de trăire interioara pentru amândoi. Ştiam că ne hârjonim cu moartea. Ca treziţi dintr-un vis, ne privim în ochi, unindu-ne în gânduri şi nadejdi, ne-am îmbrăţişat şi sărutat, desparţindu-ne. De atunci nu ne-am mai văzut.

Acestea au fost gândurile lui Spiru Blanaru, încredinţate mie. El n-a avut pretenţia unui mesaj. Eu însă îl consider mesaj către toţi românii, către tara, mai ales asupra unităţii, care nici în prezent nu este.

După ce m-am despărţit de Spiru am stat de vorba cu Petru Domasneanu, aproape o oră.

În mare, aceleaşi lucruri şi doruri mi le-a spus şi Comandorul, încredinţându-mi pentru viitor cele spuse de el.

Amândoi şi-au iubit neamul şi legea creştina, jertfindu-se pentru ele.

La despărţirea mea de oamenii din grup şi de Spiru, de comun acord cu ei am fixat ziua de

28 ianuarie 1949, zi de o nouă întâlnire. Plecând spre casă, la Slatina-Timis, m-am întors înc-o dată cu privirea spre Spiru, făcându-i semn cu mâna de bun-ramas. Avea să fie ultimul rămas bun dintre noi.

Spre Slatina-Timis, peste coclauri înzăpezite, pe

cărări de noi ştiute, am fost condus de unchii mei Petru şi Ion Berzescu, de Martin Copaceanu şi de Martin Moatar, care era din

Slatina-Timis. Pe înserate am ajuns acasă.

La Teregova, în vremea aceea, Gheorghe Ionescu se ocupa de aprovizionarea cu arme şi alimente pentru grup.

În 25 ianuarie 1949, eu am fost arestat de către securitate, de la catedra. Eram profesor la

Slatina-Timis. Până seara, grupul a fost informat de căderea mea. Personal, Spiru a coborât în

Slatina-Timis şi a stat de vorba cu sotia mea, informându-se de cele petrecute cu mine. Şi-au dat seama că nu-i de glumit. Se pregăteau de retragerea spre muntele Semenic.

Arestat fiind, sunt predat maiorului Aurel Mois, la Caransebeş, unde era centrul de acţiune al securităţii împotriva rezistentei. Şeful centrului era chiar Aurel Mois.

Ajuns în faţa lui Mois şi luat în zeflemea, acesta începe o ancheta sumara şi de forma numai. Nimic serios. După două zile, în 27 ian. 1949, îmi spune să mă pregătesc pentru a merge cu armata să-l prindă pe Spiru Blanaru. Eu refuz, declarând ca nu ştiu nimic de Spiru. Mois însă era la curent cu cele întreprinse de mine în legătura cu grupul lui Spiru. Nu-mi puteam da seama de unde ştie aceste lucruri. Mult mai târziu, în închisoare, când am stat de vorba cu Martin

Moatar, care a făcut parte din grupul lui Spiru, am aflat ca Samfiu Banu, gazda mea unde locuiam la Slatina-Timis, în timpul când am fost profesor, era informatorul securităţii. Sotia, fiind în bune relaţii cu el, i-a spus că m-am dus la Spiru. De aici avea toate datele Mois.

În seara zilei de 27 ianuarie, Mois ma obliga să merg în urmărirea lui Spiru Blanaru cu compania de securitate. Dacă refuz, ma vor duce legat, cu gândul de a mă împuşca. Singur în celula, în plină iarnă, îmbrăcat sumar, ma rugam lui Dumnezeu să mă scape din acest impas. În miez de noapte vine Mois la mine în celula şi-mi spune să-l urmez.

În biroul lui îmi da următoarele instrucţiuni: Eu voi fi prezentat armatei drept ofiţer de securitate, de la centru, din

Bucureşti, cu numele de Ionescu şi voi fi tratat ca atare. De acest joc ştia numai el şi cu căpitanul

Schnellbach, care mă însoţea. Pe tot timpul urmăririi eu am fost încadrat de Schnelbach şi încă un ofiţer.

Coloana de maşini a plecat din Caransebeş la orele 2 din noapte către Teregova. Eu cu cei doi ofiţeri, într-un jeep în urma coloanei. Mois era în frunte. Tot drumul l-am străbătut fără să-mi dau seama. Eram preocupat de jocul pe care trebuia să-l fac. Spiru nu trebuia descoperit şi trădat.

Am mers pe ultima carte. Am acceptat jocul cu moartea. În mintea mea încolţise o ieşire din acest joc satanic. Dacă nu-mi reuşeşte planul de a-i duce, prin viclenie, în altă parte decât la locul de taina al lui Spiru, atunci, hotărât, voi merge la moarte. Voi simula o evadare, smulgându-mă dintre cei doi ofiţeri, care tot timpul ma ţineau de braţe. Vor trage în mine împuşcându-mă. Şi cu preţul vieţii mele îl voi salva totuşi pe Spiru. La trădare nu voi ajunge în niciun caz.

Ajungând la Teregova, ca dintr-un făcut, m-am liniştit. Eram hotărât să-i înfrâng prin viclenie, chiar dacă ma împuşca, numai să-l scap pe Spiru. Înaintea lui Tudor Ruset l-am avut curier pe Martin Copaceanu zis Rica. Acum el era în grupul lui Spiru. Martin Copaceanu avea un frate mai mic, cu numele de Miluta. Era bolnav de nervi, nebun. Nimeni nu-i avea grija.

Toată lumea din comuna îl cunoştea aşa. Pe mine ma ştia foarte bine. Eram vecini cu casa bunicilor din Teregova. Mai trăia şi bătrânul, tatăl lor, Mihai Copaceanu zis Meila Rica, bătrân de tot, dar se ţinea bine încă. Era plin de viaţă.

Ma cheamă Mois în biroul postului de jandarmi şi-mi spune:

— „Asculta, mai Berzescule, de tine depinde reuşita

noastră. Să ni-l dai pe Spiru Blanaru în mâna dacă vrei să nu fi împuşcat!”

— „Domnule maior, în situaţia în care ne aflam noi acum, după trei zile de la arestarea mea, Spiru Blanaru nu mai este acolo, a plecat cu tot grupul. Ei ştiu unde, noi nu putem şti. Să ştiţi ca şi el este ofiţer, nu numai dvs. Cu el este şi un comandor, Petru Domasneanu, iar

Gheorghe Ionescu este un ofiţer mai bun decât toţi la un loc.

— „Ce vrei să spui cu asta?”

— „Plecaţi de la o premisa falsa şi nu puteţi conclude just”.

— „Nu-i nimic, să mă duci la el. Tu ştii unde este. Tu trebuie să ai un curier şi aici în comuna”.

Acum când mă găseam în momentele cele mai grele, Cel de Sus m-a luminat. Am declarat ca nebunul de Miluta este curierul meu.

— „Cine-i curierul tău de aici?” – ma întreba Mois.

— „Miluta Copaceanu zis Rica”, răspund eu. Imediat, Mois trimite pe şeful de post după el. Eu îmi făceam planul de bătaie, stabilind drumul care trebuia parcurs cu armata. Atunci eu nu mai ştiam unde se afla, de fapt, Spiru cu tot grupul. Credeam că va fi plecat aşa cum ne-am înţeles. Mai târziu, în închisoare, am aflat ca ei nu s-au mişcat de acolo. Deci erau tot la vechiul loc. Ma hotărâsem să duc armata în punctul opus al dealului Tomnacica, pe dealul Poieni, de la nord spre sud, către Herculane.

Odată cu Miluta este adus şi tatăl sau, moş Mihai Copaceanu. Mois îl întreba pe Miluta dacă ma cunoaşte pe mine.

— „Da, domnule, este profesorul nostru, domnul Atanasie Berzescu, doar cu el am crescut”.

În vremea asta îmi bătea inima de să-mi sara din piept. Îi sugeram parca prin gând lui

Miluta să spună ce-i dictez eu. Mă uitam în ochii lui şi repetam mereu dealul Poieni.

— „Mai Miluta, tu eşti om zdravăn la minte şi serios.

Fratele tău Martin, mai ştii unde este acum?”

— „Da, domnule maior, ca doar eu am fost la el cu mâncare, la coliba noastră”.

— „Unde este acum?”

— „Apoi, d-le, este acolo sus pe dealul Poieni. Şi sunt acolo mulţi”.

Fraţilor, când am auzit asta, pacea s-a coborât în sufletul meu. Dacă voi scapa cu viaţa, mi-am zis, îmi garantam o bătălie câştigata. Miluta nebunul primise mesajul meu. Dar, cu adevărat, ne jucam de-a moartea. La cele declarate de Miluta, mai vine şi moş Meila Rica, tatăl sau, cu precizarea ca fiul sau Martin se afla acolo sus, pe dealul Poieni, aproape de

Bradu-Mosului, împreună cu toţi partizanii.

Gânduri limpezi se depanau în mintea mea. Teama dispăruse. Urmaream pas cu pas desfăşurarea expediţiei. Dacă voi scapa cu viaţa din aceasta urmărire, ştiu ca voi plati-o cu vârf şi îndesat.

Noapte de iarna, cu frig şi zăpada scârţâind la fiecare pas al nostru, cu un cer senin şi mii de stele, cu o lună care lumina ca ziua pe cerul tremurând parca a ger. Noi ne foiam întruna în jurul orelor patru dimineaţa. Era 28 ianuarie 1949, ziua când eu trebuia să mă întâlnesc cu Spiru

Blanaru, acolo sus la Tomnacica. Mois îmi da ultimele instrucţiuni. Ma prezintă armatei:

— „Dumnealui este tov. locotenent Ionescu de la Bucureşti. Mergeţi cu el şi sub supravegherea lui. Să fiţi cu bagare de seama la orice mişcare. Banditii sunt peste tot şi bine înarmaţi.

Curierii mei, Miluta şi moş Meila Rica, erau în fruntea coloanei. Îi duceau în faţă, ştiind ca nu trag în ei. Eu eram la urmă, încadrat de doi ofiţeri, Schnellbach şi încă unul.

Şi acum la drum, pe cărări în sus, mergând unul după altul. Luna plina ne lumina drumul şi ne arunca umbrele noastre mişcatoare când pe zăpada îngheţata, când pe

negrul pământ dezgolit şi îngheţat. Atenţi ca pasarea de prada şi tremurând la orice fosnet de pădure, la adierea vântului înţepator, ca nişte iepuri tremurând a spaima, ne mişcam spre o ţinta imaginara. Dacă vântul se înteţea pe alocuri şi făcea ca zgomotul să fie mai tare, noi auzeam comanda în şoapta de „culcat”. Ne trânteam pe burta la pământ. Cu inimile zbatându-se în piept, cu răsuflarea întretăiata, iepureşte ciuleam urechile la alte zgomote sau mişcări ale inamicului din spaimele bieţilor ostaşi ai securităţii. Parca era armata din Ţiganiada lui Budai-Deleanu. Tot în salturi am urcat dealul Poieni, până sus pe culmea căreia i se spune Cracul lui Daucu.

Mi-am dat seama că ostaşii aceştia din securitate nu aveau nimic comun cu vitejia ostaşului român. Satan pusese stăpânire şi pe sufletele lor.

În fruntea coloanei erau cei doi, Miluta şi moş Mihai Copaceanu zis Meila Rica, iar încheietor de coloana eram eu, profesorul lor, cum îmi spuneau ei în comuna, al lui Berda. Eram târâti să ne vindem fraţii noştri care, pe bună dreptate, pe vremea aceea erau cei ce reprezentau neamul românesc. La vremea aceea neamul românesc a trăit prin grupurile de partizani din tot lanţul de munţi ai ţării noastre. Sus, sus, la munte sus, era apărarea neamului, iar jos, jos, jos de tot, era trădarea, Comunismul. Se mişcau în urma tancurilor comuniste, venite din stepele rusesti.

Urcând Cracul lui Daucu, pe dealul Poieni, am ajuns pe o zi senina, cu soare scânteietor.

Miriade de stelute făceau ca zăpada sa scânteieze în soare. Unul după altul, pe culme de deal, în bătaia soarelui, mergeam obosiţi pe drumul în urcuş, epuizaţi de salturile iepureşti ale vitejilor ostaşi de sub ocrotirea roşiei armate din răsărit. Frica îşi bătuse joc de ei în mod caraghios. În bătaia soarelui se vedea numai aburul fiecărui viteaz din coloana. Mergând aşa, încadrat de cei doi ofiţeri, mă uitam în dreapta mea, spre dealul Tomnacica, la locul unde ştiam că-i lăsasem în

23 ianuarie pe toţi cei din grupul lui Spiru. Nu-mi

venea să cred ochilor. De la două colibe iesea fum. Erau ei. Nu plecaseră de acolo, deşi ne înţelesesem să plece dacă eu voi fi arestat. Am aflat asta când am stat de vorba cu ei la închisoare.

Rupt de oboseala, ud la picioare, după atâtea culcari în zăpada, mergeam fără încetare până la punctul unde ei îşi vor da seama că s-au înşelat şi n-au făcut nimic. Mergeam stăpânit de un curaj supraomenesc. Credeam cu tărie ca pe Spiru l-am salvat. Până la ei, unde se vedea fumul ieşind, ne trebuia cale lunga şi nu ne ajunge nici ziua. După cum vom vedea, aşa s-a şi întâmplat.

Bătrân şi cu bastonul în mână, moş Meila Rica sufla tot mai greu în fruntea coloanei. El a prins jocul meu şi mergea şi el cu multă încredere în acest joc.

— „Moşule, mai avem mult?” îl întrebau ofiţerii.

— „Mai avem, taicule, că nu-i aşa aproape Bradu-Mosului, acolo este şi copilul meu”.

Bradul-Mosului este alt deal legat de dealul Poieni, spre muntele Semenic. Aici se formează o pădure deasa, de brazi înalţi, cu puţini fagi în margini de poiene, falnici şi ei, scăldati în lumina soarelui, o podoaba a naturii.

Pe la orele 14 am ajuns şi noi la Bradu-Mosului. Ne-am oprit la coliba lui Radu Besari, un consatean şi colegul meu de clasa la şcoala primară. Acum era pădurar. Avea o gospodărie frumoasă. De la coliba lui, care era aşezată într-o poiana, cu amestec de fag şi brad, dar nu lipsea nici stejarul, în dreapta acesteia se făcea o panta destul de lunga, dar blânda. Se sfârşea jos de tot, în marginea unei întunecate păduri de fag şi brad. Eu rămăsesem lângă un fag înalt, răzleţ, în plinul poienii, sus, aproape de culme şi mă uitam cum se desfăşoară armata de securitate. De lângă mine dispăruseră cei doi ofiţeri care tot timpul m-au însoţit. Era în stânga mea, la vreo zece metri numai, şeful de post din Teregova. Obosit şi el, se apropie de mine cu răsuflul greu, rugându-mă:

— „Domnule locotenent, vedeţi dumneavoastră ce greu este când urmăreşti nişte bandiţi? Să nu uitaţi când

faceţi raportul acolo la Bucureşti. Să amintiţi şi de mine, de lupta mea împotriva duşmanului de clasa. Vă rog să nu uitaţi”.

Eu înregistrasem acest lucru şi-mi dădusem seama că jocul meu luase proporţii. Ma gândeam ce voi pati eu când îşi vor da seama că i-am învins.

În timpul acesta se deschide foc de arme înspre culme. Soldaţii din jurul poienii trăgeau acum spre noi. Şeful de post striga la mine:

— „Domnule locotenent, daţi-vă după fag, că va împuşca nebunii aia!”

Eu am auzit, piuuu, piuuu… glontele pe la urechile mele. Dintr-un salt am şi fost după fag, care era destul de gros. Trăgeau în mine. Plutonierul, la zece metri de mine, în stânga mea, era culcat în zăpada. Drept ţinta eram numai eu.

Dumnezeu m-a salvat. Eu, deci, trebuia să mai trăiesc. De-abia atunci mi-am dat seama de ce cei doi ofiţeri au dispărut de lângă mine şi m-au lăsat în paza şefului de post, care nu ştia cine sunt. După încetarea focului a venit Schnellbach la mine, luându-mă de braţ, m-a dus la coliba.

În gluma, îmi spune:

— „Era sa va împuste soldaţii ăştia”. Se făcea ca nu ştie nimic.

În gândul meu, din tot sufletul mulţumeam lui Dumnezeu că m-a salvat de la moarte. Am intrat împreună în coliba. M-am aşezat pe un scaun la masă. Toţi mâncau din pachetele lor. Eu cu Miluta şi moş Meila Rica, curierii mei, nu mâncam nimic. Am uitat să vă spun ca în timpul cât trăgeau soldaţii cu armele spre mine, din adâncul pădurii, aduceau un om. Îl prinseseră într-o coliba din desisul pădurii. Era moş Grigore Ianosiga-Ionescu, cel pe care Spiru Blanaru îl salvase de la postul de jandarmi, împreună cu Moise Anculia. El refuzase să meargă cu Spiru. A fugit de unul singur. Acum căzuse în gura lupului.

Într-un târziu, sotia lui Radu, gazda noastră, ma

întreabă dacă vreau să mănânc ceva.

Schnelbach ma îndeamna sa mănânc. Femeia, care se făcea ca nu mă cunoaşte, îmi aduce un blid de lemn, plin cu lapte şi mămăliga caldă. Doamne, ce bun a fost. De abia prinsesem şi eu puteri.

Mi-am dat seama, în sinea mea, ca totuşi Cel de Sus are grija de mine. Asta mi-a fost mâncarea până a doua zi, când am ajuns la Caransebeş.

Se apropia seara. Eram sigur ca totul s-a terminat. Eu câştigasem o bătălie. I-am învins.

Cu ce preţ, nu ştiam atunci, dar voi afla pe pielea mea mai târziu.

Afară, deodată aud comanda şefului de expediţie că ne întoarcem acasă. În gândul meu, am mulţumit iarăşi lui Dumnezeu ca totul se terminase cu bine.

În plina noapte ne-am întors acasă pe valea Teregovitei. Deci pe o altă cale.

Ajunşi la Teregova, ma ia în primire Mois. Nu mai eram locotenentul Ionescu.

— „Dumnezeii tăi de bandit! Ţi-ai bătut joc de mine. Lasa că ai să-ţi iei tu plata!”

— „Domnule maior, v-am spus de la început ca ei, după căderea mea, vor pleca. Să nu-i credeţi aşa de prosti, că nu sunt”.

La cele auzite, Mois s-a liniştit. Ma ia de mâna şi mă duce în faţa lui Nikolski, care venise şi el la Teregova pentru a savura o victorie a lor. N-a fost să fie aşa. Mi-a pus câteva întrebări, la care n-am voit să răspund. Mi-am dat seama că-mi întinde o cursă. Văzând că-l înfrunt, a sărit în sus, strigând la Mois:

— „Du-l de aici!”

M-am trezit aruncat într-o cameră, singur la postul de jandarmi. Aici, alta trăsnaie pe capul meu. Vine la mine şeful de post, care mă luase drept locotenentul Ionescu şi mă înjura:

— „Mai banditule, ţi-ai bătut joc de mine. Dumnezeii tăi, lasa ca iei tu. Eu vin şi mă plâng ca la un om cinstit şi

tu râzi de mine.

Doamne, îmi ziceam eu, dar eu nu m-am prezentat drept locotenent, ci ei m-au făcut ofiţer. Cu toate acestea, ei au fost înfrânţi. Eu am câştigat o bătălie şi încă una mare. L-am salvat pe Spiru Blanaru.

De la Teregova, îmbarcaţi în maşini, am plecat la Caransebeş. Lui Miluta Copaceanu i-au dat drumul acasă, dar l-au arestat pe tatăl sau, moş Meila Rica, alias Copaceanu. Cu noi este adus şi moş Grigore Ianosiga-Ionescu.

Pe mine ma ia în maşina maiorul Zoltan Kling, comandantul securităţii judeţului Severin, împreună cu doi ofiţeri. Da la o parte pe şofer şi conduce el maşina. Eu eram pe banca din spate, între cei doi ofiţeri. Înainte de a pleca, Kling, cu vocea tare, le spune celor din maşina:

— „Să ştiţi, ca dacă vom fi atacaţi, eu voi mâna maşina cu toată viteza, fără să opresc”.

Frica intrase bine în bietele oase ale viteazului maior de securitate Kling.

Trecuse mult de miezul nopţii. Într-o goana nebuna, au pornit spre Caransebeş. Ajunşi la centru, ne arunca pe toţi trei într-o celula, moş Mihai Copaceanu, Grigore Ianosiga şi cu mine.

Stând jos pe o rogojina unul lângă altul, moş Meila Rica, alias Copaceanu, se întoarce cu fata către mine şi-mi spune:

— „Să mulţumeşti lui Dumnezeu ca a ieşit aşa şi copiii aia, domnule profesor, au scăpat cu bine. Să ştii un lucru, eu am priceput jocul făcut de dumneata. De aceea eu te-am ajutat”.

Dumnezeu să-l odihnească pe moş Mihai Copaceanu, zis Meila Rica. A fost un om viteaz şi bun luptător, cu dragoste de neam şi tara.

*

După un timp arestarile s-au înteţit în comuna Teregova.

Gheorghe Ionescu s-a dus şi el în munţi, împreună cu

mai mulţi din comuna, în grupul lui
Spiru Blanaru.

La începutul lunii februarie 1949, grupul Spiru Blanaru avea următoarea componenta:

TEREGOVA

1. Spiru Blanaru – avocat – mort
2. Petru Domasneanu – comand. – mort
3. Gheorghe Ionescu – n. public – mort
4. Pavel Stoichescu – taran – mort
5. Ion Stoichescu – taran – mort
6. Moise Anculia – taran – mort
7. Petru Berzescu – taran – mort
8. Ion Berzescu – tâmplar
9. Iacob Cimpoca – taran – mort
10. Tudor Ruset – taran – mort
11. Petru Anculia – taran – mort
12. Iovan Berzescu – taran – mort
13. Gheorghe Ivanici – măcelar
14. Ilie Ghimboasa – fierar – mort
15. Ianas Grozavescu – taran – mort
16. Gheorghe Smultea – student – mort
17. Horea Smultea – taran – mort
18. Romulus Maritescu – taran – mort
19. Nicolae Ghimboasa – taran – mort
20. Iancu Ghimboasa – taran – mort
21. Martin Copaceanu – taran – mort
22. Gavrilă Stoichescu – mecanic – mort
23. Nicolae Ciurica – meserias – gr. Uta
24. Romulus Anculia – taran – mort

DOMASNEA

25. Nicolae Horascu – taran – mort
26. Anispara Horascu – studenta – mort
27. Vichente Puschita – taran – mort
28. Petru Puschita – taran – mort
29. Gheorghe Urdăreanu – taran – mort
30. Ilie Cristescu-Voica – taran – mort gr. Uta

FENES

31. Ion Caraiman – croitor – mort

SLATINA-TIMIS

32. Martin Moatar – cojocar – mort

PRIGOR

33. Vasile Valusescu – ofiţer

Aceştia au fost partizanii care s-au angajat în lupta până la dezmembrarea grupului în 12 martie 1949.

*

Acum urmează tabelul cu oamenii care au susţinut lupta în pădure şi cei care au făcut închisoare, angajându-se în lupta de rezistenta împotriva comunismului.

TEREGOVA

1. Alexandru Nicolici – preot – mort
2. Dumitru Stoichescu – preot – mort
3. Ion Iliescu – prof.
4. Petru Cojocaru – inginer
5. Nicolae Cojocaru – taran
6. Horea Anculia – taran – mort
7. Ion Lazarescu-tatal – taran – mort
8. Ion Lazarescu-fiul – taran – mort
9. Toma Grozavescu – taran – mort
10. Atanasie Berzescu – prof.
11. Corneliu Costescu – avocat – mort
12. Romulus Copaceanu – medic – mort
13. Petru Ruset – taran – mort
14. Horea Librimir – taran
15. Nicolae Iacobescu – taran – mort
16. Gheorghe Grozavescu – taran
17. Pavel Bona – taran
18. Ilie Grozavescu – taran
19. Dumitru Popescu – taran – mort
20. Petru Stepanescu – taran
21. Traian Stepanescu – taran
22. Nicolae Burai – taran
23. Iacob Niculescu – taran
24. Petru Grozavescu – taran – mort

25. Ion Bica – taran
26. Petru Stoichescu – taran – mort
27. Traian Smultea – taran – mort
28. Ion Colţan-fiul – taran – mort
29. Petru Colţan-tatal – taran – mort
30. Ilie Pârvulescu – taran – mort
31. Petru Bumbăcila – taran – mort
32. Ion Iacobici – meserias – mort
33. Ion Velea – taran – mort
34. Mihai Copaceanu – taran – mort
35. Traian Stoichescu – taran – mort
36. Octavian Stoichescu – taran – mort
37. Ilie Dragulescu – taran
38. Petru Grozavescu – taran
39. Petru Maran – taran – mort
40. Ilie Cojocaru – taran – mort
41. Roman Grozavescu – taran
42. Horea Stoichescu – taran
43. Grigore Ianosiga – taran – mort
44. Felicia Stoichescu – înv.

LUNCAVITA

1. Mircea Vladescu – taran – mort
2. Petru Vuculescu – taran – mort

DOMASNEA

1. Gheorghe Munteanu – taran – mort
2. Nicolae Românu
3. Maria Cristescu
4. Grigore Cristescu – economist
5. Cala Cristescu
6. Vichenta Puschita – mort
7. Petru Duicu – taran
8. Tudor Cristescu
9. Gheorghe Cristescu
10. Petru Românu
11. Constantin Românu
12. Toma Românu
13. Ion Buru

14. Ion Duicu
15. Nistor Duicu
16. Dumitru Cristescu
17. Boba Petcu
18. Eftimie Şoimu
19. Dumitru Isfanut
20. Ion Isfanut
21. Stefan Jubereanu
22. Ion Pepa
23. Iosif Pepa
24. Ion Inga
25. Dumitru Benghia
26. Petru Dragan
27. Moise Jurchescu
28. Atanasie Serafim
29. Gheorghe Danescu
30. Petru Ionescu

RUSCA

1. Gheorghe Novac – taran – mort
2. Ion Banda – taran – mort
3. Ion Nicoara – taran – mort
4. Traian Banda – taran – mort
5. Ion Stepanescu – taran – mort
6. Petru Gherga – taran – mort
7. Ianas Gherga – taran – mort
8. Petru Gherga – taran – mort

FENES

1. Gurgu Mihai – colonel – mort
2. Ilie Ghinescu – taran – mort
3. Arsenie Marchescu – taran
4. Ilie Ponoran – taran – mort

VERENDIN

1. Toma Suru – preot
2. Ion Pârvulescu – taran

ARMENIS

1. Ianas Fenes – înv.
2. Ion Vela

3. Ion Dragomir
4. Nistor Vela
5. Ion Berzescu
6. Gheorghe Fenes

CORNEA

1. Ion Sadovan – ing. silvic – mort
2. Ion Drăgănescu – mecanic
3. Nemes
4. Sabaila

CARANSEBES

1. Veniamin Nistor – episcop – mort
2. Ion Brânzei
3. Adam Andrei – preot
4. Manole Vlad – ing. – mort
5. Ion Matei – ing. – mort
6. Petru Hamat – prof.
7. Tiberiu Lazar – prof.
8. Petru Matei – medic
9. Traian Anderca-tatal – mort
10. Traian Anderca-fiul – jurist – mort
11. Iosif Tocaci – ofiţer – mort
12. Filip Naia – ofiţer – mort
13. Silvestru Trica – mort
14. Pantelimon Cristescu – prof.
15. Patrichie Puraci – înv.
16. Petru Aldea – înv.
17. Mihai Buracu – prof.
18. Petru Delurintiu
19. Ion Obrejan – mort
20. Toma Lintu – înv. – mort
21. Ion Petrovici – prof. – mort
22. Isaia Suru – preot – mort
23. Traian Dobromirescu – preot
24. Nicolae Orbulescu – prof. – mort
25. Victor Târu – impegat – mort
26. Mihai Popovici
27. Gavrilă Dumitru – mort

28. Mihai Suciu – mort
29. Cornel Olaru – preot
30. Busu Busuioc – înv. – mort
31. Achim Crâsnic
32. Dragu Grozavescu
33. Petru Grozavescu
34. Ion Boldea – mort
35. Dumitru Gura – mort
36. Francisc Nimu – mort
37. Ion Popescu
38. Zarie Raut – mort
39. Pavel Raut – mort
40. Stefan Şipca – mort
41. Filip Pop – mort
42. Petru Iana – preot – mort
43. Alexandru Cucu
44. Ion Chetu
45. Dragan – mort
46. Ion Udrea – înv.
47. Aurel Vernichescu – ing. – mort
48. Gheorghe Iovanescu
49. Miron Iovanescu
50. Filimon Liuba
51. Nicolae Liuba
52. Petru Jumanca
53. Constantin Jumanca
54. Ion Jumanca-tatal
55. Ion Jumanca-fiul
56. Nicolae Stângu
57. Ion D-alea
58. Gheorghe Zgaverdea
59. Simion Gheorghe
60. Gheorghe Cristea – econom.
61. Cristea C. Cristea – economist
62. Ion Jumanca
63. Frânt Alexandru – mort
64. Costi Vasilescu – mort

65. Nicolae Cristoi
BORLOVA
1. Miron Ivănescu
2. Nistor Bocicai
VALISOARA
1. Petru Tocaci – mort
2. Mihai Spune-i – mort
3. Toader Oprea – mort
4. Mihai Anderca
PETROSNITA
1. Manase
OŢELUL-ROŞU
1. Petru Dragulete
2. Pamfil Drăguţ – mort
3. Pavel Drăguţ – mort
4. Moise Roi
5. Andrei Moraru – mort
6. Petru Unguras – mort
7. Ilie Turcin
8. Petru Oprea – mort
9. Alexandru Găina
10. Martin Munteanu – mort
11. Nicolae Marian – mort
12. Traian Caciulat – mort
13. Mihai Zarafu
14. Gavrilă Marta
15. Iova Zgârcea – mort
16. Simion Margan – mort
17. Remus Faur
18. Virgil Molin
19. Mihai Novac
20. Ion Lenghel
21. Ion Cerna – mort
22. Mihai Ciobanu – mort
23. Brândusa Târziu – mort
CIREŞA
1. Atanasie Boldea – mort

MAL
1. Gheorghe Suciu – mort
MARGA
1. Mihai Beg
2. Anton Buciuman
VAR
1. Sârbu Bujor – mort
BOUTAR
1. Aureliu Târziu (Ciuntu)
2. Sabin Varan – mort
RUGI
1. Pavel Bilca – preot – mort
2. Toma Tantu – mort
3. Petru Ilca – mort
4. Petru Tantu – mort
5. Ion Rada – mort
6. Martin Gura – mort
7. Toma Gogoaşa – mort
8. Martin Rada
ZORLENTUL-MARE
1. Ion Vucu – medic – mort
2. Martin Mezin
3. Beg
4. Antoniu Atnagea – preot
5. Virgil Atnagea
OHABA
1. Vasile Menescu
2. Lazar Menescu
RUGINOSU
1. Liviu Achim
JDIOARA
1. Aurel Crăciun
CARPA
1. Vasile Izverceanu
GLIMBOCA
1. Lazar Maghet – preot
2. Matei Mâtu – mort

3. Constantin Munteanu
4. Petru Ambrus – mort
5. Remus Ambrus
6. Nicolae Munteanu – mort
7. Ion Eremia
8. Avram Mâtu (Brangiu) – mort
9. Ion Murariu – mort
10. Matei Gaspar
11. Alexandru Crâsnic
12. Gheorghe Dragulete – mort
13. Matei Crâsnic
14. Pavel Sorinca – mort
15. Pavel Luca – preot – mort
16. Ion Mâtu – mort
17. Victor Lisi – mort
18. Simion Boaru

Luptătorii împotriva comunismului din comunele: Cuptoarele, Iablanita, Mehadica.

Petnic, Plugova şi Baile-Herculane.

Protestul curajos al luptătorilor împotriva comunismului rămâne ca o făclie luminoasa pentru generaţiile care vor veni. Acţiunea de represiune a regimului comunist se declanşează în forţa, în anul 1948, fără a diminua arestarile din anii anteriori. În vara anului 1948, după cum am mai amintit, se organizează rezistenta în munţii Banatului. Pentru susţinerea luptelor, cei din

Cuptoare se organizează în jurul mecanicului Păun Stolojescu. Activitatea este descoperita şi sunt arestaţi în ziua de 19 februarie 1949.

Iată luptătorii arestaţi din comuna Cuptoare:

1. Păun Stolojescu – mecanic – mort
2. Petru Jurescu
3. Ion Juca – mort
4. Tudor Iliescu – mort
5. Andrei Jurescu – mort
6. Petru Lupulescu – mort
7. Nistor Lazarescu

8. Timotei Lazarescu
9. Stefan Cristescu – mort
10. Andrei Iliescu – mort
11. Moise Stolojescu – mort
12. Petru Teregovan
13. Sabin Cristescu
14. Moise Cristescu – jurist
15. Ion Stolojescu
16. Gheorghe Cristescu – mort
17. Victor Goanta – jurist
18. Ion Iliescu – prof.

Iablanita, Mehadica, Petnic, Plugova, Baile-Herculane:

1. Nicolae Târziu – înv.
2. Ratec Iosif – preot – mort
3. Tudor Sârbu – dentist
4. Săracovan Gheorghe
5. Nicolae Trica
6. Grigore Vetanescu
7. Gheorghe Golopenta
8. Ilie Velcan
9. Petru Dragan
10. Tudor Vadraru – brig. – mort
11. Pavel Vadraru
12. Petru Guran
13. Ion Târziu
14. Petru Grozavescu
15. Ioana Latin
16. Samoila Martinescu
17. Martin Rădoi
18. Luca Dragulescu

*

Consemnam în mod deosebit comportarea demna şi curajoasa a fetelor care au fost arestate şi condamnate, Anişoara Horascu, Felicia Stoichescu din Teregova, care a rezistat în anchete în mod eroic, şi Ioana Latin, ca de altfel şi celelalte sotii, mame, surori şi fiice. De asemenea nu

trebuie uitate dragostea şi ajutorul populaţiei comunelor respective, care au fost alături de luptătorii anticomunisti.

Menţionam ca primele forme de organizare a luptei anticomuniste pe aceste meleaguri apar în anul 1946, iar primele ciocniri au avut loc la începutul anului 1948, în partea de sud a

Banatului, la Baile-Herculane.

Cei care urmează au scăpat de pedeapsa cu moartea, întrucât nu era apăruta legea de condamnare la moarte.

1. Zaharia Marineasa
2. Stefan Dumitrescu
3. Ioan Petchescu
4. Toma Marasescu
5. Gogu Spataru-Bacila
6. Gheorghe Popovici
7. Constantin Ismana
8. Ion Tomescu
9. Pavel Ciucur – preot
10. Alexandru Dorobanţu
11. Cornel Lacătus
12. Alexandru Domasneanu
13. Ilie Vulpes
14. Ion Dârpes
15. Stefan Matasaru
16. Talpeş?
17. Ion Spataru
18. Moise Popescu
19. Ion Ghilezan
20. Gogu Cristescu
21. D-na Domasneanu, sotia comand.
22. Rudolf Cristin
23. Ion Bacila
24. Lazar Miutescu
25. Nistor Draghicescu
26. Mugurel Simian
27. Ilie Ciucurel
28. Gheorghe Stoicovici

29. Ion Costescu
30. Nicolae Taranu
31. Aurel Chera
32. Ilie Marascu
33. Gheorghe Marascu
34. Ion Bulbucan
35. Gheorghe Damsescu
36. Petru Belovici
37. Dumitru Petchescu – elev
38. Petru Domasneanu – student
39. Petru Nicoara
40. Tica Artimescu

Ţin să menţionez ca Gogu Cristescu şi Tica Artimescu au fost arestaţi după un an şi executaţi la Lugoj în 1950. Tot în 1950, la Timişoara, a fost executat Ilie Domasneanu, var primar al comandorului Petru Domasneanu.

Din grup a făcut parte şi d-na Domasneanu, sotia comandorului. Numai după trei sau patru luni de la arestarea ei, comandorul este obligat să ia drumul munţilor. Deşi aceste grupuri au căzut pe rând, la intervale de timp, ele au făcut parte din aceeaşi organizaţie, şefii şi majoritatea membrilor fiind vechi prieteni sau camarazi.

*

Fete care au aprovizionat cu alimente şi medicamente pe partizani:

1. Neli Miulescu Domasneanu
2. Stela Blidaru
3. Sofia Roseti Bacila
4. Ana Vulpes
5. Ica Hategan

*

A existat în Banat şi grupul condus de colonelul Ioan Uta, ţărănist. Acest grup acţiona în raza altor comune. Pentru a avea o capacitate de mişcare şi aprovizionare mai uşoară, partizanii au optat pentru soluţia de separare în grupuri mai mici. Aceste formaţiuni urmau să se unească în clipa declanşării luptei generalizate împotriva

comunismului.

Din mărturiile depuse de luptătorii care au scăpat din încercuire şi din rapoartele securităţii, desprindem următorul fapt:

Atacul a fost dat de un grup de peste patruzeci de ostaşi ai securităţii care au luat cu asalt salasul din apropierea comunei Mehadica, în data de 7 spre 8 februarie 1949, în care era colonelul Uta, împreună cu alţi opt partizani. Au luptat eroic în acea coliba. După o oră de apărare îndârjita, cad colonelul Uta, Pantelimon Erimescu, Ilie Cristescu-Voica şi E. Careba.

Colonelul Uta şi cei din grupul său şi sunt veritabili martiri ai poporului român.

În timp ce sudul Banatului, mai bine zis judeţele Severin şi Caras, se organizează şi se angajează în lupta de rezistenta, alcătuind grupuri de partizani, nordul Banatului, în special

Lugojul, susţine lupta de rezistenta prin arme şi alimente.

Tot aici, în munţii Poiana-Rusca, activa şi rezista grupul de partizani al maiorului Duma, despre care încercam să adunam date.

Oamenii care au luptat în rezistenta din jurul Lugojului şi chiar din Municipiul Lugoj

LUGOJ

1. Iosif Ripan – sef-cont. – mort
2. Valeriu Streinu – avocat – mort
3. Tiberiu Mitar – prof. – mort
4. Dumitru Moise – librar – mort
5. Corneliu Zaslotzi – preot – mort
6. Rusalin Olaru – prof. – mort
7. Alexandru Peta – avocat – mort
8. Cornel Duma – mort
9. Gheorghe Duma – mort
10. Ioan Duma – mort
11. Grigore Ripan – croitor – mort
12. Silviu Stoicovici – medic – mort

13. Dumitru Jura
14. Ion Gaspar – comerţ
15. Gheorghe Marinescu – inv. – mort
16. Petru Orbulov – croitor – mort
17. Ion Boldureanu-tatal – mort
18. Ion Boldureanu-fiul – prof.
19. Ion Murariu – ofiţer
20. Dumitru Ilin – sef-cnt.
21. Traian Isfanescu
22. Iacob Toma – econom. – mort
23. Coriolan Belgia – medic – mort
24. Ion Cristescu – prof. – mort
25. Petru Vasilescu – preot – mort
26. Stefan Ilca – ing. – mort
27. Valeriu Dabici – avocat
28. Zevedei Moraru – prof. – mort
29. Ion Popovici – prof.
30. Toma Lintu – înv. – mort
31. Caius Petric
32. Pavel Micsa
33. Gheorghe Rista – înv.
34. Iosif Lazarescu – comerţ – mort
35. Ilean Lazarescu – comerţ – mort
36. Cornel Hoban
37. Ion Boncila – prof. – mort
38. Ion Petrutescu – dentist – mort
39. Iosif Vancea – taran
40. Petconi Aurel – muncitor
41. Semenica Moraru – medic
42. Xenia Mămăliga
43. Aurora Peta – înv.
44. Felicia Stoichescu – înv.
45. Atanasie Berzescu – prof.
46. Traian Stănescu
47. Bulzan
48. Victor Sudresan
49. Ioachim Tarlie

50. Nicolae Vom prof. – mort
51. Lazar Tinca – mort
52. Petru Civig – medic
53. Nicolae Cardas – preot
54. Ion Lupulescu
55. Ioan Marcu – comerţ – mort
56. Ion Hercu
57. Eugen Hodos – mort
58. Liviu Bireescu – ing.
59. Ovidiu Hodos – mort
60. Lazar Cadia – econom. – mort
61. Nicolae Munteanu
62. Emil Ghilezan – jurist
63. Tiberiu Sevici – notar public – mort
64. Ion Târziu – avocat – mort
65. Ion Cristea
66. Ion Paul – mort
67. Ion Sârbu
68. Ion Carapantea
69. Ion Lazarescu
70. Cornel Lacătus
71. Dandu Jucu
72. Damian Amariei
73. Petru Serban
74. Dumitru Samson
75. Ioniţă Bratu
76. Ion Tomescu
77. Ana Tomescu
78. Gheorghe Radivoievici
79. Tiberiu Târziu

FARLIUG
Mustetea Ion

CAPRIOARA
Eugen Spineantu

GRUNI
Liviu Barboni

CAPÂLNAS

Ion Cristea

Ţin să menţionez ca din cei notati la Lugoj, Ion Murariu are o contribuţie deosebita în cadrul rezistentei din Banat. Ca ofiţer activ, face legătura dintre regiunea Cluj, şi Banat.

Oamenii care au luptat în grupurile de rezistenta din jud. Caras.

I. GRUPUL DORAN-POPOVICI

1. Nicolae Doran – comisar – mort
2. Nicolae Popovici-Ionescu – mort
3. Ilie Dancea
4. Martin Balan
5. Nicolae Caragea
6. Nicolae Carageaboanta
7. Nicolae Garu
8. Pavel Cotârla
9. Vasile Martin
10. Vasile Maran
11. Pavel Brânzei
12. Maxim Pircea
13. Vichentie Dancea
14. Pavel Andrei
15. Cornel Lazar
16. Nicolae Zarcula
17. Nicolae Irimia
18. Adam Maran
19. Nicolae Murgu
20. Gheorghe Stoica
21. Stefan Luca
22. Valeriu Lazar
23. Andrei Ion
24. Constantin Coniac
25. Damaschin Luca
26. Ioan Botosan
27. Paul Cojan
28. Paul Dica-Botos
29. Strein Olaru

30. Remus Groza
31. Puiu Roşu
32. Ion Chirila
33. Octavian Botos

II. GRUPUL ORAVITA

1. Traian Blaj
2. Doru Blaj
3. Coriolan Buracu – preot – mort
4. Gheorghe Bogoievici – preot
5. Alimpe Aldescu – preot
6. Petru Babeu
7. Maxim Radovan
8. Ilie Rusmir
9. Eugen Cârdu
10. Gheorghe Talescu
11. Bubu Vonea
12. Petru Tunea
13. Alexandru Rusmir
14. Traian Pula
15. Gheorghe Baiescu
16. Ion Bubuiescu
17. Carol Breiceanu
18. Pavel Tamas
19. Ion Nicola
20. Pavel Raica
21. Gheorghe Linta
22. Nicolae Penta
23. Ioan Goian
24. Petru Negovan
25. Iosif Bentura
26. Ioan Ciocu’
27. Ioan Chetrinescu
28. Viorel Pistrila
29. Ion Micicoi
30. Alexandru Eva
31. Nicolae Popistas
32. Traian Şchiopu

33. Mircea Cârmaciu
34. Costea
35. Tunei
36. Gheorghe Munteanu – economist
37. Ion Munteanu – medic

LUPTELE DE LA PIETRELE ALBE

Februarie 1949. Iarna grea, cu multă zăpada. Gerul nemilos se arata din ce în ce mai aspru.

Aşteptau cu înfrigurare atacul securităţii. Partizanii patrulau şi pândeau din locuri ascunse, cunoscute numai de ei. Se înfrăţiseră cu muntele, cu hatisurile, cu locurile tăinuite, de unde în voie puteau să observe orice mişcare a inamicului.

Duminica, 21 februarie 1949, au fost prinşi doi agenţi ai securităţii. Erau din Teregova, cu numele de Munteanu Gheorghe zis Jura şi de Pavel Cherciu. Au fost arestaţi de Maritescu

Romulus şi de Martin Moatar de la Slatina-Timis. În grup au fost cercetaţi de Gheorghe Ionescu şi Spiru Blanaru. Cu cei doi agenţi a mai fost fiul lui Munteanu. Acesta a reuşit să fugă. Ajuns în

Teregova, a informat securitatea de cele întâmplate.

Spiru Blanaru şi Gheorghe Ionescu se aşteptau acum la un atac din partea securităţii. S-au pregătit de lupta. Se aflau pe dealul Cârciobati, sub muntele Semenic. De aici s-au deplasat spre

Pietrele Albe. Ajunşi acolo, s-au aşezat în linie de apărare. Nu mai aveau timp să se ascundă.

Era ziua de 22 februarie 1949. Zăpada mare, gerul aspru. Securitatea a deschis focul cu toate armele în flancul stâng al grupului. Din această poziţie partizanii au respins atacul securităţii cu un foc nemilos de arme automate. La mitraliera, în cadrul grupului se aflau Ion

Berzescu-Berda, trăgător şi Petru Berzescu-Berda încărcător, fraţi. Spiru Blanaru conducea lupta.

Au căzut mulţi morţi din partea securităţii. De la partizani niciun mort. Atacul a fost respins.

Armata s-a retras încarcându-şi morţii în căruţa. Văzând ca flancul stâng este bine fixat la teren şi înzestrat cu armament bun, securitatea a deschis un alt foc, atacând flancul drept al grupului.

Aici au făcut o breşa. Doi partizani au căzut în lupta, Petru Anculia-Miloi şi Ghita Urdăreanu din

Domasnea.

Se apropia de înserat. Am uitat să menţionez ca atacul securităţii a fost declanşat la orele

15 şi 30 de minute. Grupul a făcut o manevra de retragere organizata, derutând securitatea prin susţinerea retragerii cu foc continuu de către centrul de apărare a liniei de lupta. Lupta a durat până noaptea târziu. Armata era hartuita din toate părţile de grupuri de câte trei partizani. În adâncul nopţii, partizanii au reuşit să scape de urmărire. Se aşteptau la un alt atac mai bine pus la punct.

De comun acord cu grupul, Spiru Blanaru, Petru Domasneanu şi Gheorghe Ionescu hotarase să împarta grupul în mai multe părţi şi să dispara din raza de acţiune a armatei. Astfel.

Gheorghe Ionescu pleacă spre Orsova, Petru Domasneanu, spre Iablanita, iar Spiru Blanaru se retrage spre muntele Ţarcu, la Fenes.

Era începutul lui martie 1949. Ningea fără încetare. Zăpada creştea mereu, îngreunând tot mai mult retragerea luptătorilor din rezistenta.

În urma înfrângerii de la Pietrele Albe, securitatea a organizat urmărirea în întreaga zona a

Teregovei, extinzând-o până la Domasnea, Cornereva, Mehadia. Înspre Caransebeş au cuprins toate comunele din jurul Slatinei-Timis.

LUPTELE DE LA FENES

Spiru Blanaru, cu grupul, lui s-a retras de la Pietrele Albe către Fenes. Între Rusca şi

Fenes, la locul numit Târsâtura, se organizează iarăşi în apărare, pregătindu-se de lupta.

Aici voi adauga unele fapte care mi-au fost aduse la cunoştinţa în ultimul timp de la martori oculari ai acelor vremuri.

Un grup în frunte cu Spiru şi cu Ion Caraiman pleacă spre Fenes, pentru informaţii şi alimente. Ajunşi la Fenes, în casa lui Ion Caraiman, îşi dau seama că securitatea sta la pânda.

După un schimb de cuvinte cu socrul lui Caraiman, ei pleacă înapoi spre locul lor, Târsâtura.

Când au ajuns la Târsâtura, au intuit primejdia vânzarii. Ion Caraiman îşi cunoştea socrul. Se aşteptau la o vânzare. Aşa stând lucrurile, s-au hotărât să plece de acolo. Au ajuns la un alt loc, într-o coliba la Valea de Peşti, unde s-au instalat, organizându-se în apărare. Au stat ca pe spini şi la locul acesta, Valea de Peşti, în jur de o săptămână. Acum Spiru formează o echipa din: Ion

Caraiman, Petru Berzescu şi Iacob Cimpoca şi pleacă cu ei la Fenes. Acum, în intervalul de la prima vizită a lui Spiru la Fenes şi până la a doua, socrul lui Caraiman pregăteşte vânzarea. Spre seara, în ziua de 12 martie 1949, ajung aproape de Fenes. La Valea de Peşti, pe poziţia de apărare, au rămas Nicolae Horascu, Anişoara Horascu şi Ion Berzescu. Târziu în noapte, s-au întors de la Fenes Petru Berzescu şi Iacob Cimpoca. Ei au adus vestea de cele întâmplate în lupta de acolo.

În casa lui Ion Caraiman au fost primiţi cu o prefăcuta căldura de către socrul lui

Caraiman, Spiru şi-a dat seama că ceva nu-i curat la mijloc. Socrul, plecând afară, a dispărut. În această situaţie, Spiru cu Caraiman au ieşit repede din casă, fugind prin grădina spre pădure.

Securitatea le-a luat urma, deschizând foc asupra lor. Ei au răspuns cu foc. În timpul acesta.

Petru Berzescu şi Iacob Cimpoca s-au retras spre pădure. În aceasta lupta a căzut mort Ion

Caraiman, iar Spiru Blanaru a fost rănit la picior.

Era 12 martie 1949. Albul zăpezii de pe colinele

Fenesului se înrosise. Sângele lui Ion

Caraiman curgea în aceeaşi iarna cu zăpada mare, sânge varsat în apărarea neamului de urgia comunistă. Sângele lui Spiru Blanaru se înfrăţea cu sângele lui Ion Caraiman în omatul mare.

Spiru Blanaru a fost arestat şi dus la Securitatea din Caransebeş. Nu a încercat nicio sinucidere cu grenada.

*

După luptele de la Fenes, grupul s-a retras spre Teregova şi Domasnea. Aici au fost înconjuraţi şi prinşi cei din Teregova. Nicolae Horascu şi cu Anişoara Horascu, fiica sa, au fost mult mai târziu prinşi, de abia peste câteva luni.

În tot timpul luptelor de la Fenes au fost urmăriţi şi cu aviatia. Zăpada fiind mare, extrem de mare, partizanilor le-a îngreunat retragerea şi chiar lupta de apărare. Pentru a deruta urmărirea, au încălţat opincile cu gurguiul la spate. Aşa au mai reuşit să scape de urmărire.

*

Pe dealul DORANIE, după Tomnacica, spre nord-est de Teregova, a mai fost o încercare de rezistenta din partea lui Iovan Berzescu-Micsescu şi Horea Smultea-Crisu, în zilele de 13 – 14

martie 1949. Ei au căzut în lupta, murind pentru lege şi ne-am.

Grupul lui Spiru Blanaru înscrie o pagina în istoria neamului românesc ca luptători cu arma în mâna împotriva comunismului.

În analele O.N.U. – lui sunt menţionaţi de către ministrul de externe al U.R.S.S.-ului, ca:

„Bandiţii de pe dealurile Teregovei, care lupta cu arma în mâna împotriva comunismului”.

Şi era anul 1949…

LUPTĂTORII MORŢI PE CÂMPUL DE LUPTĂ

I. PIETRELE ALBE – 22 FEBRUARIE 1949

1. Petru Anculia-Miloi – Teregova

2. Gheorghe Urdăreanu – Domasnea

II. SALASUL de lângă MEHADICA – Noaptea de 7/8 febr. 1949

1. Colonelul Ioan Uta – Lugoj
2. Ilie Cristescu-Voica – Domasnea
3. Pantelimon Erimescu
4. E. Careba

III. FENES

1. Ion Caraiman – Fenes

IV. DORANIE

1. Iovan Berzescu – Teregova
2. Horea Smultea-Crisu – Teregova

LUPTĂTORII CONDAMNAŢI LA MOARTE ŞI EXECUTAŢI

Timişoara – Pădurea Verde – 16 iulie 1949

1. Spiru Blanaru
2. Petru Domasneanu
3. Ion Tanase
4. Puschita Petru-Mutascu
5. Romulus Maritescu

Timişoara – Pădurea Verde – 2 august 1949

1. Aurel Vernicescu
2. Gheorghe Popovici
3. Teodor Ungureanu
4. Gheorghe Smultea-Crisu
5. Petru Puschita-Liber
6. Nicolae Ghimboasa-Miclut
7. Gheorghe Luminosu

Timişoara – 1950

1. Gheorghe Ionescu – Teregova – notar public

UN OSTAŞ AL IANCULUI

După o sută de ani de la revoluţia lui Avram Iancu, trei strănepoţi ai luptătorului din armata Iancului, 1848 – 1849, Gheorghe Berda Berzescu, se găseau cu arma în mână, luptând pentru credinţa şi ne-am împotriva comunismului. Petru Berda Berzescu, Ion Berda Berzescu, fraţi, şi Atanasie Berda Berzescu, nepot de frate, făceau legătura cu străbunicul lor, moş

Gheorghe, ostaş al Iancului, aflaţi la datorie, aparând fiinţa neamului românesc.

Pe vremea aceea, 1848 – 1849, moş Gheorghe făcea parte ca ostaş în termen din compania de grăniceri de la Teregova a regimentului de grăniceri din garnizoana Caransebeş. Toţi locuitorii comunelor din raza Comunităţii de Avere se bucurau de multă libertate prin faptul că erau constituiti în unitaţi militare, înfiinţate de Maria Tereza pentru apărarea granitelor imperiului, Aşa se face că străbunicul meu, moş Gheorghe Berda se afla pe vremea aceea, a revoluţiei lui Avram Iancu, ostaş al Regimentului de Graniţa din Caransebeş.

După adunarea poporului român de pe Câmpia Libertăţii din Lugoj, 15 – 17 iunie 1848, prezidata de Eftimie Murgu, Regimentul de grăniceri, o parte din el, s-a dus în armata lui Avram

Iancu, în Munţii Apuseni. În aceasta unitate se aflau douăzeci de tineri din comuna Teregova.

Printre ei se afla şi moş Gheorghe Berda Berzescu.

Aceasta frumoasa istorie de familie este înregistrata de mine, strănepotul lui moş

Gheorghe, de la moş Simion Leican, unchiul bunicii mele după tata, Elena Berzescu. Eu cu Ion, unchiul meu, copii fiind, pasteam oile pe dealul Poieni, unde aveam pământul nostru. Eram vecini cu moş Simion Leican. Fiind nepotii lui, ne povestea multe lucruri. Printre altele ne spune şi aceasta legenda:

— „Mai copii, să ştiţi ca voi, din neamul vostru, al lui Berda, aţi avut un străbunic care a luptat în armata lui Avram Iancu. Pe vremea aceea, când el era bătrân, eu eram copil mai marisor şi-l ţin bine minte. Era un om mai mult mic de statură, dar bine legat, îndesat şi brunet. Datoria voastră este să nu-l uitaţi. Să mergeţi pe urmele lui, în apărarea poporului nostru românesc.

Vedeţi voi, ca şi acum toţi vor să ne sara în cap şi să ne sfâşie”.

Iată deci, un mesaj al lui moş Gheorghe pentru noi

cei de azi. Cuvintele de atunci, ale lui moş Simion Leican, au dospit în sufletele noastre. În adâncul fiinţei noastre, ele şi-au găsit loc, aşteptând clipa de a ţâşni. Au ţâşnit din fiinţa noastră exact după o sută de ani de la lupta

Iancului. În arc peste timp, lupta Iancului de atunci se lega cu lupta vremurilor noastre, pe viaţa şi pe moarte împotriva comunismului.

Parca era ca acum. Ma vad cu pistolul în mâna păşind în sus, pe coasta dealului

Tomnacica, alături de urca Patru şi urca Ion, fraţii tatălui meu. Ma conduceau spre Slatina-Timis, împreună cu Martin Moatar şi Martin Copaceanu, prietenii şi camarazii mei. Fusesem la o întâlnire cu Spiru Blanaru şi Petru Domasneanu. Ore întregi am discutat cu ei despre ceea ce trebuia să facem în lupta noastră de apărare.

Era 23 ianuarie 1949. Neaua era mare şi frig. Păşind la vale prin omat, ne-am înfrăţit cu duhul lui moş Gheorghe Berda, ostaşul Iancului din 1848. Unitu – s-au atunci Duhul Iancului cu

Duhul Codreanului, punte de legătura, Duhul neamului lui Berda Berzescu. De aici şi credinţa ca neamul nostru românesc, poporul nostru are o misiune de la Dumnezeu. În măsura în care-şi îndeplineşte misiunea, în măsura aceea îşi va găsi un loc în faţa divinitaţii. Un lucru am învăţat din tot zbuciumul acesta de luptător de o viaţă:

— „Dacă în tot ceea ce faci nu eşti curat ca lacrima, atunci totul este cenuşa”.

O POLIŢA PLĂTITA

În neastâmpărul animalului de prada, maiorul Aurel Mois, şeful securităţii, ma aştepta în camera de ancheta. În faţa lui Nikolski, comandantul suprem al securităţii pe tara, suferise o înfrângere. Şi-a dat seama de acest lucru numai după ce prinsese pe Tudor Ruset, curierul meu.

Auzind cele declarate de Ruset, ca exact în ziua de 28 ianuarie 1949, eu aveam o întâlnire cu

Spiru Blanaru, pe vechiul loc la Tomnacica şi că trebuia să fiu condus tot de curierul meu, la

Spiru, Mois de data asta s-a pierdut. Înfrângerea lui din 28 ianuarie era o realitate şi încă una din cele mai mari din viaţa lui de până atunci. Vom vedea mai târziu şi vom conclude aceasta în urma declaraţiilor lui în timpul crizei de nervi.

Era prin luna martie, ziua 16, 1949. În sinea lui se considera înfrânt, mai ales că avea toate datele care conduceau la acest adevăr, pierderea unei batalii. Expediţia pentru prinderea lui Spiru

Blanaru s-a făcut tocmai în ziua în care eu trebuia să mă întâlnesc cu el acolo în pădure. În mod evident şi pentru Mois, eu ştiam precis unde se găsea Spiru, mai ales ca ei nu se mutaseră din locul acela după arestarea mea, aşa cum a declarat Tudor Ruset. Eu am mers pe ultima carte, jucându-mă cu moartea. Mi-am riscat viaţa. Cu preţul vieţii mele trebuia deci să-l salvez pe

Spiru Blanaru de a cădea în mâinile securităţii. Şi l-am salvat. Iar pe Mois l-am înfrânt în acea zi de 28 ianuarie 1949.

În cele ce urmează va voi desfăşura aşa cum s-au întâmplat lucrurile, între mine şi Mois, în acea zi memorabila de 16 martie 1949. Zăpada era mare atunci, atât de mare pe pământ, ca parca încerca să acopere durerile provocate de impactul cu Satan. În ziua aceea, eu unul am trăit iadul pe pământ. Într-adevăr, de abia acum îşi dădea seama maiorul Mois, după declaraţiile lui

Tudor Ruset, ca în faţa generalului Nikolski suferise o înfrângere. Acest lucru l-a durut mult de tot.

Eu n-am recunoscut nimic din cele declarate de Ruset. De data aceasta pe Mois nu-l mai interesa ca eu nu recunosc cele declarate de Tudor. El era convins de un lucru. Eu, în mod vadit, am condus securitatea în punctul opus fata de locul unde se aflau partizanii, riscându-mi viaţa.

Acest lucru pentru Mois era o certitudine. Acum trebuia să înfrunt dezlănţuirea unui nebun. Nu mai putea vorbi. Gemea. Era răvăşit până la nebunie. Racnea. Era ca

un animal sălbatic rănit.

Înjurându-mă, mi-a zis:

— „Nu trebuie să declari nimic. Ţi-ai bătut joc de mine cum nimeni n-a făcut-o până acum. Te bat până ma satur. Nicolae Petrascu, pe care l-am anchetat zile în şir, nu şi-a bătut joc de mine aşa cum tu ai reuşit s-o faci”.

Era un om înalt, voinic, blond şi cu ochii albaştri. O fire impulsiva. Striga la mine cu ochii ieşiţi din orbite:

— „Tu ştiai precis unde este Spiru în data de 28 ianuarie, când am fost cu armata în urmărirea lui, pe dealurile Teregovei. Tocmai atunci aveai întâlnire cu el. De ce ai făcut asta?”

Eu căutam să-i spun că nu-i adevărat, el ma oprea zicând:

— „Nu vreau să te aud! Nu vorbi nimic, ma auzi? Acum am să te omor”.

Şi, dintr-un salt, fiara dezlănţuita a fost lângă mine. Cu amândouă mâinile înfipte în pieptul meu, ma ridica deasupra capului şi mă trânti în casa de bani. Fiind îngrămădit acolo, ca vai de mine, el se prinsese cu mâinile de casa de bani şi sari cu cizmele asupra mea, ma melita de la cap la picioare şi de la picioare la cap, ca pe cânepa. Cu mâinile îmi ocroteam pe cât puteam capul. Mă uitam cu coada ochiului la fata lui. Era îngrozitor de turbat. Îi curgeau balele din gură. Congestionat la fata, gemea. Acum era de-a binelea nebun. În gândul meu ziceam: –

„Doamne, scapa-mă!”

Extenuat, răsufla sacadat. De abia ajunse la scaunul de la biroul său. Desfăcut la haina, cu parul vâlvoi, de parcă era o grămada de paie pusă cu furca, sprijinit cu capul pe mâna dreapta, se uita la mine. Inima-mi bătea în piept ca un ciocan pneumatic. Ajunsesem o mogâldeata de om, care semăna cu o zdreanţa. Începusem să mă mişc; scoţându-mi capul de sub braţ şi uitându-mă numai cu un ochi la el, am rămas înmărmurit de sinistrul tablou din fata mea. Curgea apa de pe el, de parcă atunci ar fi ieşit din râu. Când m-a văzut ca ma mişc, a sărit ca un nebun la

mine, strigând:

— „Uite-l, ma, că n-a murit, gângania dracului! Ma, n-ai murit? Dumnezeii mă-tii de nemernic. Tu râzi de mine şi acum? Nu-ţi pasa că te-am melitat ca pe un snop de cânepa? Mai ai oase întregi? Tu-ţi baţi joc de mine, de un om întreg la cap şi serios? Tu o gânganie, o jigodie ordinara, ma învârti după degete?”

Ambalându-se, din nou sari pe mine. Călăuzit de acelaşi duh satanic, cu mai multă truda, cu mai multă patima dorea să mă omoare.

Nu ştiu cum s-a întâmplat, dar am simţit ca Dumnezeu ma ocroteste şi mă ajuta. Oasele mele parca erau elastice. Nu se frângeau. Se îndoiau parca, aşa ca nuielele de alun şi-şi reveneau la loc în ciuda lui. Şi iar striga şi iar ma înjura. Iată cum din tragic realizam comicul. Atunci parca primeam tărie şi suportam mai cu sânge rece durerile, care erau mari de tot. Mulţumesc lui

Dumnezeu ca nu l-am trădat pe Spiru. Din contra, l-am aparat, aşa cum de altfel fac şi acum.

Mereu îl apar şi-l fac cunoscut lumii întregi ca erou şi martir al neamului nostru românesc.

Toate acestea începuseră pe la orele 11 din 16 martie 1949. Grupul lui Spiru Blanaru se dizolvase.

Năucit de pumni, cu dintii rupţi şi zdrobit cu cizmele, nu mai puteam sta prea bine pe picioare. Fata mi se umflase, vânătăile la ochi se accentuaseră, buzele îmi crescuseră, iar sângele îmi siroia din gura şi din ranile de pe corp. Oricât s-ar fi dezlănţuit asupra mea, ruşinea înfrângerii n-o putea şterge. Generalul Nikolski era martorul înfrângerii lui. Era umilit.

În camera vecina erau mai mulţi teregoveni. Îngroziti, au trăit acele clipe de spaimă, de iad adevărat. Erau nişte colegi de ai mei de scoala primară. Unul mai trăieşte şi acum, Gheorghe

Grozavescu-Mutu.

După ce a obosit, Mois m-a trimis la închisoare, unde era depozitul securităţii. N-au trecut două ore şi m-au dus

iarăşi la Mois. Acum, cu mai multă furie ma lovea. Ma ridica şi mă izbea de podele. Tipa la mine să nu scot o vorbă, ca ma omoară. Leşinând, am fost transportat din nou la închisoare. Aşa s-au petrecut lucrurile până la orele 23 din noapte. De cinci (5) ori am făcut drumul de la închisoare la securitate, dus-întors.

Directorul de atunci al închisorii, Litera, era un om mai bun, cu mai mult suflet. Fusese directorul închisorii înainte de a veni comuniştii la putere. Ultima dată, seara la orele 23, vine la mine speriat şi mă întreabă:

— „Ce au ăştia cu dumneata, domnule? Te omoară”.

Plecând, şi-a făcut cruce. În celula, pe prici, unde era numai o rogojina ca aşternut, ma aştepta cu sufletul la gură părintele Alexandru Nicolici din comuna Teregova. Era arestat ca luase jurământul teregovenilor din organizaţia de lupta. Mirat de halul în care ma văzuse, ma întreabă:

— „Ce-i cu tine? Doamne, ăştia vreau să te omoare”.

Cu un prosop ud, începe să mă liniştească, ştergându-mi sângele de pe fata şi de pe corp.

Ma bătuseră şi la tălpi. După câteva zile, cam prin 18 martie 1949 seara, au venit o mulţime de oameni arestaţi. Nu mai aveau loc în celule. Erau aşezaţi pe jos, pe coridor. Ma uit prin vizeta. Îi recunosc, sunt teregovenii. Îi arestaseră pe toţi cei care făcuseră parte din organizaţia lui

Gheorghe Ionescu, notar public în Teregova. El a înfiinţat această organizaţie cu scopul de a ajuta grupul lui Spiru Blanaru şi al colonelului Ioan Uta cu arme şi alimente.

Să ne întoarcem la Mois. Încă nu se potolise fiara din el. Am mai fost chemat şi anchetat.

În acest timpul am văzut multe lucruri înspăimântătoare. În localul securităţii era învălmăşeala.

Bărbaţi şi femei, arestaţi cu toţii, erau înghesuiţi în camere până la refuz. Au fost bătute femei în mod bestial. Printre ele erau mama lui Ion Matei şi cea a lui Vlad

Manole. Voiau să ştie unde se ascund copiii lor. Tot atunci a fost arestat şi domnul Talpeş cu sotia, fostul proprietar al fabricii de ţigla din Caransebeş.

Aşa se încheiase un trist, dar glorios episod din marea înfruntare a neamului nostru cu

Comunismul. Cei aserviti lor, comuniştilor, îşi permiteau totul, sub scutul legii însă, pentru a ucide omul însuşi, destrămând sufletele, înlocuind dragostea cu ura, adevărul cu minciuna.

Porniţi să distrugă totul în calea lor, au început cu Biserica.

Setea cu care s-a dezlănţuit Mois asupra mea este setea caracteristica comunismului în totalitate. Şi de la Revoluţia din Decembrie 1989 încoace, aceeaşi sete îi devora pe nostalgicii roşii, care cei mai mulţi dintre ei erau în funcţii superioare de stat.

În încheiere, ţin să informez asupra unui lucru:

— În „România liberă" de vineri 8 octombrie 1993, nr. 1073 (serie noua) a apărut un articol semnat de dl. Marius Ghilezan. „Cazul Apareu – un tortionar al securităţii se apara în spatele uşii întredeschise.

— Călăul din Cristian Tell 31 –

Este vorba de maiorul Mois Aurel, pe atunci maior de securitate, care în prezent locuieşte pe str. Cristian Tell 31, Bucureşti. Astăzi este un om în etate, imobilizat într-un scaun. Are coxartroza, fiind operat în urmă cu doi ani. Despre crimele pe care le-a făcut spune:

— „Nu-mi amintesc de acele vremuri. A trecut prea mult de atunci... am uitat".

În dreapta articolului apare fotografia lui. Parca-l văd şi acum, în felul cum sarea pe mine cu cizmele. El nu-şi mai aduce aminte de acele vremuri. Dar... nici cei de la Revoluţia din 1989, mult încoace, aflaţi la putere, nu-şi mai aduceau aminte ca mai trebuie să fie şi un proces al

Comunismului. Îl ocroteau pe Aurel Mois, cum l-au ocrotit şi pe Nikolski. Neocomunistii de azi îi apara pe comuniştii de ieri.

D-l Marius Ghilezan încheie aşa:

— „Prin atitudinea domnului Mois Aurel am regăsit atitudinea securiştilor mai noi sau mai vechi”.

Noi trebuie să înţelegem un lucru. Să ne unim cu toţii în spiritul dragostei creştine, iertători, dar nu trădători, înţelegători, dar nu delasatori şi să realizăm mai departe apărarea poporului român. Să iubim omul în lumina lui Hristos, indiferent de etnie, de confesiune, de apartenenta politica.

Dragostea în Hristos este mai mare ca toate.

CERCETĂRILE

Odată cu acea poliţa plătita se încheie jocul nefast al lui Mois cu mine. Era la începutul lui aprilie 1949. În mintea maiorului, cu siguranţa, se desfăşura acel plan de lucru – anchetele.

Material prea destul. Gemeau camerele securităţii şi ale închisorii din Caransebeş de atâtea suflete haituite.

Se intra din plin în cercetări. Loturi, loturi se formează în vederea deferirii în justiţia înrobita tancurilor rusesti. Adesea nu se ţinea seama că ai fost şef sau nu în alcătuirea loturilor.

La întâmplare, de multe ori, se trezea câte unul că-i şef de lot. Satanic se lucra peste tot. Ţelul final era anularea personalităţii fiecărui ins în parte şi atacul la fiinţa neamului. Pentru ruşi am rămas şi vom rămâne încă multă vreme inamicul numărul unu, noi, neamul românesc. Dictonul englezesc: „Strugle for life” – exprima de minune fenomenul românesc în lupta.

În mod aparent, arestarea mea s-a făcut datorită faptului că eu eram şeful Frăţiilor de

Cruce pe judeţul Severin, dar… cunoscând, mai târziu, fondul problemelor, eu am fost implicat în acţiunea de lupta în rezistenta din Banat, în grupul lui Spiru Blanaru. Numai după aceea, în planul doi, se punea problema activităţii mele în cadrul FĂC-ului în jud. Severin. Mois, în mod vadit, se dezlănţuise împotriva mea. Ma voia implicat cu Spiru Blanaru. În timp însă, anchetele,

în desfăşurarea lor, aveau să nu dea câştig de cauza lui Mois, în implicarea mea în procesul lui

Spiru Blanaru. Se vede ca în planul iconomiei divine, Dumnezeu voise ca eu să mai trăiesc.

Aceasta, zic eu, ca în timp mai aveam de vorbit, mărturisind cele văzute şi trăite în iadul comunist.

La sfârşitul anului 1948, cade Petru Cojocaru. Se trecuse la arestarea Frăţiilor de Cruce în

Banat. Deşi acţiunea mea se rezumase numai la lupta de partizanat în grupul lui Spiru, totuşi eu contam ca organizator al Frăţiilor de Cruce, şef de grup al jud. Severin.

Zoltan Kling, fiind şeful securităţii din jud. Severin ma avea în planul lui de ancheta ca o piesă rara. Securitatea, din Banat, prin informaţiile deţinute de la agenţii săi ma ştia de curier al lui Spiru Blanaru cu Bubi Roman. Kling însă, în evidenta lui, ma considera şeful Frăţiilor de

Cruce din judeţ. Nu dădea nicio importanta acţiunii mele în grupul lui Spiru.

Aşa stând lucrurile, sortii de izbânda erau în favoarea mea. Vom vedea la momentul potrivit, când voi reda cu amănunte conflictul dintre Mois şi Kling, care-şi disputau şefia în acţiunea împotriva grupurilor de partizani.

În cursul lunilor aprilie şi mai se fac arestarile masive în rândul fraţilor de cruce din judeţ.

Rând pe rând, unităţile mele, de elevi, cad în mâinile securităţii. Mois şi Kling au toată reţeaua de organizare a FĂC-ului în mână.

După căderea lui Spiru Blanaru se aresta zi şi noapte. Din toate comunele din jurul

Teregovei erau ridicaţi oameni. Au umplut până la refuz celulele închisorii. Erau îngrămădiţi şi pe coridoare. Se dezlănţuise taurul roşu. În aceste condiţii, eu am fost lăsat la o parte, în repaus, ducându-mi necazul pe petecul de rogojina, rupt şi el de atâţia necăjiti ca şi mine sau poate mai rău. Ne întrebam cu toţii ce se va întâmpla cu

atâţia arestaţi. Erau sute de oameni, ba chiar mii.

Pe rând, în timp, lucrurile au fost lămurite. Oamenii au fost izolaţi în grupuri mai mici sau mai mari, după cum aprecia securitatea gradul lor de vinovăţie.

În aprilie şi mai 1949 au fost arestaţi, după cum am mai spus, fraţii de cruce din jud.

Severin. Cu ei de asemenea au fost arestaţi şi mulţi studenţi. Securitatea i-a implicat şi pe ei în înscenarile de uneltire contra statului şi a ordinii sociale. Tot atunci au fost ridicaţi şi o parte din profesorii de la şcolile secundare din judeţ. Pe lângă profesori au mai fost şi învăţători ridicaţi din comunele din jurul Caransebeşului. Toţi aceşti oameni au fost împărţiţi în loturi. Se lucra intens pentru formarea dosarelor în vederea deferirii în justiţie.

Pentru mine, de abia acum încep cercetările. Se cautau capete de acuzare. Capetele de acuzare abundau în jurul acţiunii de partizanat. Uneltire împotriva statului.

Anchetele se desfăşurau, fără excepţie, pentru toată lumea în acelaşi fel diabolic – bătăi, schingiuiri, torturi, neodihna, foamete şi sete. De la cei din răsărit învăţaseră sisteme de tortura şi chin satanic. În camera în care se bătea era un anumit mobilier, potrivit pentru tortura. Erau două mese masive de stejar, aşezate paralel, cu un loc între ele cât ar putea intra un om. Ele erau plasate la mijlocul camerei. În jurul lor se învârteau batausii sau calaii, cum vreţi să-i numiţi, ca tot acolo ajungem, la calai. Ei erau supravegheaţi de anchetatori. Sistemul acesta de tortura se numea „Prepeleac”.

Iată cum funcţiona: Arestatul era dezbrăcat la pielea goală sau numai în cămaşa şi chiloţi.

Mâinile erau petrecute peste genunchi, adică îmbrăţişau genunchii şi legate odată cu gleznele.

Omul era adunat ca o minge, cu fruntea ajungând la genunchii îndoiţi. Se introducea un drug de fier în latul format de mâinile legate şi glezne şi aşezat între cele două mese. Cel legat se balansa pe drugul de fier cu tălpile picioarelor în sus. Tălpile şi fundul erau expuse la o bătaie

satanica până la leşin. De multe ori ţâşnea sângele din tălpi şi din fund. Cei care erau la pielea goală şi bătuţi de mai multe ori se trezeau cu sângele curgând din spate şi tălpi. În timp ce se bătea, pe o masa cânta un aparat de radio. De obicei era câte o simfonie, data la maximum. În felul acesta am fost şi eu anchetat în luna aprilie la Caransebeş, sub directa supraveghere a maiorului Kling

Zoltan. Ca batausi, care s-au întrecut pe ei, au fost Zabaila, fratele preotului de la Luncavita.

Cristescu de la Orsova şi uneori Mircu, fiul doctorului Mircu de la Lugoj. Dar, de cele mai multe ori, el lucra la formarea dosarelor, lăsând pe alţii să-şi facă datoria de batausi.

La Caransebeş, Kling lucra sub comanda lui Mois, deşi oraşul Caransebeş era sub ordinea lui Kling. În mod vadit îşi disputau întâietatea la comanda.

Mois voia, cu tot dinadinsul, să mă implice în procesul lui Spiru Blanaru, acţiune căreia el îi dădea amploare. Nu-l interesa pe ce reţea eram eu arestat. Lui Kling însă, care era şeful jud.

Severin, îi revenea sarcina de a se ocupa de Frăţiile de Cruce. Era sectorul lui. Se ducea lupta între Mois şi Kling, chiar în văzul lumii.

În ancheta, norocul meu a fost că nu am recunoscut întâlnirea mea cu Spiru şi nici el, ulterior, n-a recunoscut nimic că am fi colaborat. La fel, nici comandorul Petru Domasneanu n-a recunoscut vreo întâlnire cu mine. După multe încercări, în ancheta, de a ajunge la o declaraţie definitiva, au renunţat şi m-au lăsat în pace pentru un timp. Se străduia Mois să mă implice în lotul lui Spiru Blanaru, dar nu avea date suficiente. Kling se opunea. A fost interceptata o discuţie a lui Mois cu Kling asupra mea. Kling voia sa ma transfere la Lugoj, împreună cu un lot de elevi din Caransebeş. Mois însă se opunea. Până în cele din urmă au căzut de acord prin faptul că maiorul Kling i-a promis lui Mois ca la Lugoj va pregăti dosarul întregului lot

FĂC-Severin şi ne va expedia pentru proces la Timişoara. Acolo vom fi la dispoziţia lui Mois.

Să facă ce vrea el cu mine, dar să termine odată cu acest coşmar.

Ajunşi la Lugoj, prin luna august, ne-a lăsat în pace, o bună bucata de vreme, fără ancheta.

Înainte de a trece la descrierea timpului petrecut în Lugoj, ma voi opri la a prezenta închisoarea din Caransebeş.

ÎNCHISOAREA DIN CARANSEBES

Caransebeşul anilor ’49 – 50 era cel al frământărilor, al contradicţiilor, al paradoxurilor. De aici, din regiunea de sud a Banatului s-a pornit din plin şi de mare răsunet rezistenta armata împotriva Comunismului.

Închisoarea se înscrie pe aceeaşi linie de comportament, de confruntare a noului cu vechiul. Vremurile se anunţau a fi noi, iar personalul, în frunte cu directorul, Litera, era format din cei cu mentalitate veche. Faptele petrecute în aceasta închisoare pledează pentru acest paradox.

Gemea închisoarea de oameni aduşi din toate părţile. Te uitai la ei când, după 18 martie se înteţisera arestarile, cum erau claie peste grămada, pe coridoare, ca-n camere nu mai aveau loc, cu căciulile lor tuguiate şi date pe o parte, ca ale dacilor, cu subele ţinute pe umeri, cu privirile pierdute în zare, scrutând parcă viitorul, destul de sumbru, al bietului neam năpastuit de cei de la răsărit, calare pe tancurile aducatoare de moarte. Îţi dădeai seama că învolburările erau mari.

Atmosfera era tensionata. De la sine, peste câtva timp, lucrurile s-au domolit. Se părea că am intrat într-un fagas normal. Asta aparent numai, ca ce-a urmat o să vedem nu peste mult timp, când a început iadul anchetelor. Zbârnâiau zi şi noapte jeepurile securităţii, ducând şi aducând oameni de la schingiuirile satanice.

În camere, fiecare om îşi găsise locul. Înghesuit de nu-ţi mai puteai trage sufletul, te prosternai în faţa sortii.

Pe prici, noaptea dormeam numai pe o dunga, ca pe spate nu aveam loc.

Mai erau oameni care dormeau şi pe sub prici şi pe intervalul de la prici la perete. Camera noastră avea numărul 52 – etaj II.

În camera eram împreună cu părintele Alexandru Nicolici şi cu părintele Dumitru

Stoichescu din Teregova amândoi. Eu dormeam lângă părintele Sandi Nicolici acesta fiind lipit de peretele care era un pic mai cald, fiind lângă cuptorul camerei iar eu lângă el. Ma ocrotea mult de tot. Mai ales după întâmplarea cu Mois, care-şi plătise poliţa. Îmi oblojise ranile şi-mi pusese comprese cu apa rece la picioare, unde tălpile erau vinete în urma bătăilor de la securitate. Cu noi mai era şi Tibi Lazar, profesorul de la „Traian Doda”. La un aşa colorit de oameni, securitatea în mod sigur ca a băgat şi oamenii lor, informatorii. Aşa am ajuns să stau cu

Milos Gavrilă, renumit informator al lor. Mai bine de două luni am stat cu el în camera. Pe vremea aceea nu-l ştiam cine-i şi ce hram poartă. Îl vedeam însă că nu-i tace clontul şi se ducea de la om la om cu vorba. Tot la două zile era scos afară din camera de un ofiţer, în jurul orelor

11 ziua. După două ore cel puţin, apărea în cameră, cu buzunarele pline de chistocuri de tot felul de ţigări. Se îmbulzeau, care mai de care la chistoacele lui. Deşi eram fumator, niciodată nu m-am dus la el după un chistoc. Ma provoca mereu la discuţii, dar eu nu-i răspundeam la nimic.

Cu toate acestea, la anchete am fost luat la rost de cele vorbite în camera. Era opera lui Milos

Gavrilă. Insista mereu asupra grupului Spiru Blanaru în discuţiile pe care le avea cu mine. Cerea date şi asupra lui Domasneanu. Am aflat mai târziu că era finul lui, al Comandorului. Erau zile când lipsea din închisoare. făcea teren cu securitatea. În urma informaţiilor lui au fost arestaţi oameni cu duiumul din toate comunele din jurul Domasnei. El era domasnean.

Pe atunci şi-n Caransebeş, ca de altfel în toate închisorile din tara, circula zvonul ca: „Vin americanii”. Era o psihoză ce ne cuprinsese pe toţi. Securitatea, adesea lansa zvonurile ca „Vin americanii”, prin dreptul comun din închisoare. Aceştia comunicau cu noi prin diferite mijloace.

Ei erau în curte toată ziua. Geamul nostru dădea în curtea închisorii. De aici vedeam şi-n oraş peste casele din fata noastră. Vedeam bine când veneau familiile noastre să ne vadă.

De la acest geam am văzut-o pe sotia mea care venise cu fiul nostru, Tibi. Când am fost arestat de lângă el, a avut patru luni. Acum, când îl zăream în braţele sotiei, era trecut de şase luni. Sotia lui Tibi Lazar ştia care-i geamul de la camera noastră. Le pândeam la geam.

Zarindu-le, scoteam mâna afară şi le făceam semne. Marioara, sotia mea, fiind cu copilul în braţe, îmi făcea şi ea semne cu mâna. Lua mâna copilului şi-o mişca în sus şi în jos. Eu îi răspundeam la fel, la semnele ei. Noi le vedeam pe ele, dar, la rândul lor, nu ne vedeau decât numai mâinile scoase printre gratii.

Tot prin acest geam culegeam ştirile de la dreptul comun. Era unul care ne transmitea în limba franceza. Tibi Lazar le primea. Din partea gardienilor n-aveam necazuri. Mereu se amuza securitatea pe seama speranţelor noastre ca vin americanii. Venea adesea câte un ofiţer şi ne întreba:

— „Ce mă, nu vin americanii să vă scoată de aici? Mai aşteptaţi mult şi bine până vin ei”.

Asupra acestui fapt, a psihozei ca vin americanii, se pot spune multe lucruri. Analizând acea vreme, când comunismul stăpânea aici ca la el acasă şi când America ne vându-se pe cel puţin 50 de ani la Ialta, ajungi la concluzia, deloc plăcuta, asupra unor adevăruri graitoare întru condamnarea celor de la Ialta. Un vot de blam pentru SUA, cât şi pentru Anglia, fără îndoială, istoria îl va da. Au făcut jocul Comunismului, sacrificând zeci de milioane de

oameni. În prezent, Occidentul face acelaşi lucru cu statele din estul Europei, făcând jocul Moscovei.

Să ne întoarcem la închisoarea noastră din Caransebeş. Veştile primite pe geam erau alarmante, promitatoare. Din când în când mai treceau avioane sau elicoptere noaptea. Se trezeau oamenii din somn, ridicându-se în şezut, şoptind extaziati: „Vin americanii! îi auziţi? Vin cu avioane, mâine vom fi liberi, mai fraţilor, vom fi liberi!”

Şi aşa, cu zâmbetul pe buze, în beţia libertăţii, adormeau la loc pe amărâta de rogojina, toată ferfeniţita. Aşa se scurgeau zilele în şir, cu speranţa în suflete, ca doar, doar o fi ceva.

De atunci şi până acum am văzut cu toţii ce-a fost.

Iarna am petrecut-o tare greu. Frig peste tot. Foc se făcea de către plantoanele de pe coridor. Sobele aveau uşa afară. Ne încălzeam unii de la alţii. Vara, în schimb, era o zăpuşeala nemaipomenita. Geamul nu ajungea pentru aerisire.

Tot aici cu mine a fost şi Martin Copaceanu-Rica. Zăcea bolnav pe pătura zdrenţuita de vreme. Stăteam lângă el. Febra era mare şi-l epuiza. Nu ştia ce să mai facă. La ancheta l-au dezbrăcat la pielea goală şi l-au bătut. Atunci a răcit, făcând meningita. Mereu îmi spunea:

— „Domnu’ profesor, eu nu mai scap. Am să mor”.

— „Lasa, nea Martine, că ai să scapi de boala şi o să mergem şi acasă” – îl încurajam eu.

„Roagă-te la Dumnezeu să-ţi ajute. Sigur ai să scapi”.

— „Eu nu mai scap de aici. Am să mor. Nu mai pot de durere de cap”.

L-au ţinut aşa, fără niciun tratament. A fost scos şi dus la infirmerie, târziu de tot, unde a şi murit peste câteva zile. Un martir printre sutele de mii, ce aveau să fie după aceea, ai neamului românesc. A căzut ca un erou pe câmpul de luptă, nădăjduind poate şi el ca „Vin americanii”.

Aici la Caransebeş ne-am întâlnit cu toţi cei din

grupul Spiru Blanaru, la etajul”.

Ziua ma duceau la camera 54, unde erau şi unchii mei, Petru şi Ion Berzescu. Lotul pentru proces se formase. Nu erau cu noi. Împreună cu Spiru, erau jos la etajul unu, într-o cameră. Nu peste mult timp au fost duşi la Timişoara pentru proces. Se pregătise un mare proces, cu răsunet în toată tara, chiar şi pentru întreaga lume. Toate ziarele vorbeau doar despre procesul lui Spiru

Blanaru. Au ajuns şi pe la noi ziarele din luna iunie 1949, cu procesul lui Spiru. Pe coloane întregi era redat acest proces. Toţi eram năuciti de înscenarile securităţii la proces.

Tot la etajul unu erau şi elevii mei din grup. N-am reuşit să mă întâlnesc cu ei decât la

Lugoj, la închisoare, după ce se încheiaseră dosarele.

În luna august, într-o bună zi, şi pe la început, au fost scosi toţi elevii mei, cu mine împreună, şi transferaţi cu maşina la Lugoj, unde ne luase Kling în primire.

ÎN CETATEA DE SUB DEALUL VIILOR. LUGOJUL

Ajunşi la Lugoj, cetatea lui Eftimie Murgu, ne conformam obiceiului locului, ca doar fiecare securitate îşi avea specificul ei. Fără îndoială, toţi cei care se încadrau în fenomenul de tortura şi conduceau după bunul plac erau tortionari. Se întreceau în a schingiui şi tortura lumea.

Sediul securităţii era pe str. Traian Grozavescu nr. 10. Eu am fost dus într-o cameră cu mai mulţi lugojeni. Printre ei l-am cunoscut pe dl. Moise Dumitru, fostul librar la Lugoj. Îşi avea libraria în fostul Bazar lugojean. Mai înainte fusese vânzător şi la libraria Diecezana, în cadrul episcopiei greco-catolice din Lugoj. A mai fost părintele Balan, consilierul episcopului Balan al Lugojului, unit şi el. Traian Stănescu de la Faget. Era tânăr pe atunci, bine făcut, voinic şi frumos. Se dovedise cu mult suflet şi credinţa puternică în Dumnezeu. Se lua la harţă cu toţi gardienii.

Regimul de camera era foarte sever. O dată pe zi primeam mâncare, o aşa-zisa ciorba de varza, în care nu

prea vedeai varza şi nici uleiul. Ici-colo, câte o steluta de ulei şi o frunză rătăcita de varza. Pe lângă ciorba mai primeam şi 250 gr. de pâine, tare ca o cărămida. Era buna că ne astâmpăram foamea. Aşteptam ora mesei aşa cum aşteaptă un câine legat în lanţ să-i aducă stăpânul mâncare. Ne mişcam prin camera ca nişte stafii. Eram slabi şi prapadiţi, palizi şi cu obrajii de ceata, mergeam unul după altul, la plimbare, prin curtea securităţii. Din când în când, ne mai scoteau şi la plimbare, dar numai pentru puţin timp. Camera noastră avea geamul spre curte. Îi vedeam pe toţi cei care se plimbau. Aşa ne-am putut da seama cine se mai găsea arestat.

În vremea aceea era cu noi şi actualul episcop unit al Lugojului, P.S.S. Ioan Ploscaru. Pe atunci era canonic. Zilnic îl vedeam de unul singur, scos la plimbare. Stătea într-o celula de unul singur. Celulele acelea erau de curând construite şi cu ciment pe jos. Pereţii erau umezi. În acelaşi corp de clădire era şi W.C.-ul. Celula avea o ferestruica deasupra uşii. Pentru noi toţi cei arestaţi, P.S.S. Ioan Ploscaru era un om ales, un model de viaţă. Când îl vedeam, primeam curaj şi nadejdi de mai bine. Se ruga tot timpul. Privindu-ne-n ochi, de la el parca ne venea liniştea şi pacea.

Tot în acea curte, zilnic, o mai vedeam şi pe Felicia Stoichescu. Era eleva la Şcoala

Normala din Lugoj. Lucrasem, deci, cu ea. Ma vedea şi ea cum mă uitam la geam, privind-o cum se plimba. Îmi făcea semn din cap ca totul merge bine. N-a declarat nimic. Ma bucuram de curajul şi dăruirea ei. Deseori ne făcea semne. După un timp s-a eliberat.

Grupul nostru era ţinut acolo pentru formarea dosarelor în vederea procesului. Paza era formată din ostaşi ai securităţii. Aveam un sergent, Gherga Ion din Rusca, aproape de Teregova.

Venea la mine şi, zeflemitor, ma întreba:

— „Ce, d-le profesor, aţi vrut să ajungeţi ministru? Vedeţi ca nu v-a mers. Acuma staţi ca un căţel în lanţ”.

Nu eram supărat pe el. Era un biet taran, fără acel echilibru şi bun simţ la taranului român, caracteristic, de altfel, întregului popor. făcea o excepţie de la regula, fiind uşor manevrat de comunişti, de securitate în special.

Într-o zi am fost chemati la camera de ancheta pentru completarea dosarului. Au început cu mine, mi-au întins o declaraţie pentru semnat. Era bătuta la maşina. Am protestat. La protestul meu, anchetatorul, care nu era altul decât locotenentul Mircu Vasile, îmi spune, atrăgându-mi atenţia ca, dacă nu semnez, voi fi dus din nou la Caransebeş, unde voi lua de la capăt tot procesul de ancheta, trecând prin toate fazele de torturi. Până la urma am fost obligat să semnez. Cu asta, adică cu obligaţia de a semna declaraţiile masluite de ei, am fost lăsaţi toţi în pace până la proces. În luna septembrie 1949, de la securitate am fost duşi la penitenciarul din

Lugoj. Aici viaţa ni se părea mai liniştita. Primeam mâncare de trei ori pe zi şi aveam o oră de plimbare. Ne bucuram de condiţii de viaţa mai omeneşti. Aici, în închisoare, i-am întâlnit pe Ion

Boldureanu şi Ion Petrutescu. Cu ei au mai fost şi alţi lugojeni.

În octombrie am fost duşi la Timişoara, la închisoarea militară. Aici era lume multă, din toate părţile Banatului, pentru proces.

Viaţa se părea că se desfăşoară normal. Se juca aceeaşi piesa cu alţi oameni. Gemeau închisorile ţării de atâţia fii ai neamului românesc.

ÎNCHISOAREA MILITARĂ TIMIŞOARA

Era pe strada Popa Şapca nr. 7. Zilele de octombrie, către sfârşit de luna, dar şi de an

1949. Deşi toamna, totuşi cald ca-n zilele de vara, şi frumoase de parca-ţi părea rău să mori şi cu atât mai mult să nu fii liber.

O frână pusă puternic, o smucitură de să te dai peste cap, în camionul care ne adusese de la Lugoj. Se opreşte sălbatic în faţa porţii castelului de pe Popa Şapca nr. 7.

Nedumeriti, ne dam jos din camion, încolonati în grabă, ne fac vânt în „Castel”. Urcam pe nişte scări la etaj, în faţa camerei nr. 17. Uşa se deschide şi pătrundem cu toţii, claie peste grămada, în camera. Avea parca lumina mai multă ca la Lugoj. Fereastra era mai mare.

Iată-ne şi la Timişoara. Cu bune şi rele, de aici, ne dam seama cum zilele se scurg.

Acomodaţi cu camera, începem să studiem şi să observam paturi, pereţi, uşa şi tot ce era în camera. De fapt nu erau paturi, ci priciuri, după câte îmi amintesc. Sunt mulţi ani de atunci, dar observ ca memoria încă mă mai ajuta. Undeva pe lemnul ferestrei era scris numele lui Romulus

Maritescu. Deci aici stătuse bietul Romulus Tranda din Teregova. Lui îi mai spuneau oamenii şi

Fiert.

Parca era un făcut. Ne trăgea aţa, pe noi teregovenii, unul după altul. Ma trăsese aţa şi pe mine să stau în camera în care stătuse Romulus Maritescu înainte de execuţia din 16 iulie 1949, la Pădurea-Verde, cel despre care aveam să scriu, peste mulţi ani, despre eroismul şi jertfa lui pentru neam şi tara.

Mâncarea era puţin deosebita fata de Lugoj, parca mai bună. Fiind închisoare militară, armata ne păzea. În faţa camerei noastre era o camera de izolare, numita „neagra”, de care am avut parte de mai multe ori. Nu peste mult timp apare şi Ianas Fenes de la Caransebeş, aici la

Popa Şapca. A fost învăţător la Armenis, de unde şi este de naştere. Este şi astăzi prietenul meu de o viaţă. A colindat toate închisorile din tara. Nu pica bine aici la Timişoara şi degrabă, ce face, ce nu face, reuşeşte să ajungă la neagră. Se ţinea răul de el ca scaiul de oaie. Eu, la rândul meu, n-am de lucru şi ies pe coridor, cu o bucată mare de pâine în mână. Deschid repede vizeta de la neagra şi-i arunc pâinea lui Ianas. În timpul ăsta ma vede plutonierul de pe coridor. De unde o fi apărut, aşa deodată,

nu ştiu, destul ca şi eu, după Ianas cazul în plasa. Numaidecât, plutonierul îl scoate pe el de la neagra şi mă vâra pe mine în locul lui. După trei zile sunt scos de la neagră. Camera noastră, nr. 17, era situata la capătul coridorului scurt. Nu prea veneau paznicii pe acolo. Aici am stat până după proces, care a avut loc începând din 6 decembrie 1949

şi până în 9 decembrie inclusiv.

Procesul a fost o mascaradă moscovita. S-a desfăşurat după indicaţiile şi sub ochii securităţii. A fost doar o formalitate. Securitatea ne condamnase deja, dându-ne fiecăruia din noi anii de temniţa. Eu primisem 10 ani de temniţa grea. După proces am fost scosi din camera 17 şi băgaţi în alta camera mai mare şi cu mai mulţi oameni, condamnaţi deja. Erau fost tarani de la

Cornereva, Canicea şi Domasnea.

Intraţi aici, am avut parte şi de alte drepturi, ca vorbitor şi pachet o dată pe lună. De multe ori venea pe la noi părintele Iosif Ratec de la Mehadica. Stăteam de vorba, amintindu-ne din trecutul nostru cu nostalgie. Adesea venea însoţit de Tudor Sârbu, un tehnician dentist tot din

Mehadica. Părintele Ratec a murit de mult. Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Vă dau mai jos componentii grupului FĂC 72 Severin care au fost condamnaţi la ani grei de temniţa pentru lupta de rezistenta împotriva comunismului.

1. Şeful grupului FĂC 72 Atanasie Berzescu
2. Ajutor şef de grup Petru Dragulete

CARANSEBES

Scoala Normala

1. Sârbu Bujor
2. Aldea Petru
3. Rădoi Martin
4. Crăciun Aurel
5. Izverceanu Vasile
6. Dragulescu Luca
7. Lazarescu Victor

Liceul Traian Doda
1. Obrejan Ion
2. Buracu Mihai
3. Delurintiu Petru
4. Crâsnic Achim
LUGOJ
Liceul Brediceanu
1. Hoban Cornel
2. Târlie Ioachim
3. Sudresan Victor
Liceul Comercial
1. Boncila Ion
2. Faur Remus
3. Mustetea Ion
4. Cristea Ion
5. Spineantu Eugen
6. Barbosu Liviu
LANŢURILE

În Timişoara, sfârşitul de an 1949 îmi aduce condamnarea aşa cum am scris mai sus, de 10

ani de temniţa grea. Procesele îşi urmau cursul lor de parodii, de scenete jucate cu multă arta, regizata de Moscova. Justiţia militară a făcut un pas de neînchipuit în adâncul mocirlei comuniste. Nicăieri în lume, slujitorii justiţiei militare n-au plecat capul în faţa comunismului ca-n România. „Lingai aplecaţi de sale" îi califica foarte bine Radu Gyr. Toţi, fără excepţie, eram judecaţi şi condamnaţi de securitate. Tribunalele militare jucau teatru. Nu făceau altceva decât regizau festivitatea procesului – forma, realizau o mascaradă. Fondul era de competenta securităţii. Eu am fost judecat ca şef de lot de colonelul magistrat Mihai Ştefănescu. În anul 1952

este şi el condamnat la 7 ani închisoare, criminal de război. S-au folosit de el până la finalizarea proceselor politice în Banat. Când n-au mai avut nevoie, l-au aruncat în temniţa. M-am întâlnit cu el în fabrica la Aiud, în 1952. Lucra în curtea fabricii, la stivuit scânduri. Când l-am

văzut, noi, toţi cei din Timişoara, l-am înconjurat şi care mai de care îl întrebam de toate. Ne cunoştea pe toţi, ca doar de el eram condamnaţi. La început s-a speriat de noi. Se temea de moarte. L-am liniştit, spunându-i că nu-i facem nimic. Până la urma l-am ajutat, dându-i mâncare din porţia noastră. De-abia atunci ni s-a confirmat ceea ce noi bănuiam, ca pe noi securitatea ne-a judecat şi condamnat. Iată ce ne declara fostul preşedinte al Tribunalului Militar din Timişoara, Mihai

Ştefănescu:

— „Domnilor, vă rog să mă credeţi, eu, ca magistrat militar, de când s-a instaurat comunismul la noi în ţara, n-am dat nicio sentinţa cu de la mine putere. Toate mi-au fost ordonate în scris pentru fiecare om în parte. Dumneavoastră toţi aţi fost judecaţi şi condamnaţi de securitate. Eu nu am făcut altceva decât am jucat teatru, regizat de ei. Acum, că sunt condamnat şi eu, nu-mi mai este frica şi vă spun adevărul curat. La noi în România, justiţia este anulata. Dreptatea este a celor mai tari şi venali, a celor fără Dumnezeu”.

În aceste momente, în sufletele noastre, ale celor care-l înconjuraserăm pe Ştefănescu, apăruse un noian de întrebări. Era ceva uluitor. Se contura fenomenul cunoaşterii, al dezvăluirii uneia din tainele încleştarii dintre oameni. Se mişca acum sufletul omului pe un registru atât de mare şi de uriaş. Era lupta omului cu omul. Veşnica lupta dintre bine şi rău.

Un lucru mi se pare acum contradictoriu, când privesc retrospectiv derularea evenimentelor.

a). De ce atunci, la început de era comunistă, la noi în ţara, justiţia militară, de formaţie democrata, în spiritul libertăţii, la căldura credinţei în Dumnezeu, s-a modelat atât de repede concepţiei de viaţa atee, a comunismului? Ei erau formaţi de scoala românească, în spirit creştin.

De ce acest lucru? De ce aceasta mişcare abisala a justiţiei româneşti din aceasta perioada a anilor 1947 – 1960?

Alta întrebare se pune acum, în 1992.

b). De ce acum, când, după Marea Revoluţie din Decembrie 1989, s-au pus pe rol atâtea procese împotriva comunismului, justiţia militară, crescuta şi formata în concepţie atee de viaţa a comunismului de aproape 50 de ani, nu s-a modelat dezideratelor Marii Revoluţii din 1989, de înalta spiritualitate creştina? De ce în toate procesele intentate comunismului şi celor care au ucis în decembrie 1989, justiţia militară acum îi apara şi-i eliberează pe cei vinovaţi de genocid?

De ce nu se mai produce acelaşi fenomen de modelare după noua concepţie de viaţa, după noua orânduire, cu pretenţie de tânăra democraţie în spiritul libertăţii? Ce proces psihic se petrece? A

fost atât de tare şi bine înfipt în conştiinţa poporului Comunismul, cu tot arsenalul lui de cuceritor al lumii? Sau ce altceva se petrece?

Rămâne ca timpul să răspundă la aceste întrebări.

În concluzie:

1). Justiţia militară din anii de început a comunismului, la noi în ţara, după anii

1946 – 1960, formata în spirit creştin, dar modelata orânduirii de atunci, condamna la ani grei de temniţa pe cei nevinovaţi, numai pentru faptul că erau români, luptând pentru Hristos şi neamul lor.

2). Justiţia militară de acum, formata în spirit comunist, nemodelata concepţiei noi de orânduire democrata, după 1989, libera fiind, achita aproape în întregime pe cei care se fac vinovaţi de genocid, în toată epoca comunistă, din 1945 şi până în 1989. Deci şi-ntr-un fel, şi-n altul, comunismul, şi după revoluţia din 1989, câştiga teren. Justiţia îşi apara mentorul. Iar noi, care am făcut ani grei de închisoare, suntem în perspectiva de a mai face alţi ani de temniţa. Să speram însă că nu va fi aşa.

Să ne întoarcem la Timişoara. Acum, sentinţa ne-o comunicaseră. Ne pregăteau lanţurile pentru mâini şi picioare, în vederea transferului nostru la locul de osânda

al diferitelor închisori din tara. După comunicarea sentinţei, toţi cei din lotul meu se liniştiseră. Aşteptam ca viaţa să-şi urmeze cursul ei, aşa cum ne-a fost rânduit.

În aşteptare, eram în camera nr. 40. Aşa cum am mai scris, ne bucuram de mai multă linişte şi de oarecare libertate după proces. Acum aveam dreptul la vorbitor, ne mai puteam întâlni cu familia. Numai unul singur din familie avea dreptul să vină la vorbitor. În zilele acestea de vorbitor era mare vânzoleala prin camera, cu multă uitare de sine şi cu multă bucurie.

Care de care veneau cu vesti de la ai lor, de la casele lor. În camera erau peste 60 de oameni, fiind destul de mare. Cei mai mulţi erau tarani din Cornereva, Canicea, Domasnea, Rusca.

Verendin şi Luncavita. Ne înţelegeam bine unii cu alţii. Căutam să ne toleram şi să nu ne certam între noi. În timpul zilei se formau grupuri-grupuri şi discutau multe lucruri şi bune şi rele. Mulţi dintre tarani erau descumpăniti. Nu puteau înţelege de ce au fost condamnaţi. Judecau lucrurile într-un mod extrem de simplist. Era acea curăţenie sufletească specifica taranului român. În simplitatea lui, acesta îşi punea nadejdea în Cel de Sus. Din adâncurile fiinţei lui ţâşnea, în vremuri grele, acel mare echilibru sufletesc, acea potenta spirituala, care-l făcea să reziste şi chiar să biruie.

Fusesem numit şeful camerei. Ascultau toţi de mine. Căutam să nu le fac zile grele şi, dacă pot, să-i scot de la necazuri. M-am înţeles cu elevii mei din lot, ca să avem grija de toţi taranii noştri din camera. Să le dam întâietate în toate serviciile din camera. La masă îi rugam să mănânce ei primii. Aşa s-a ajuns la o bună înţelegere între noi. Cu toate acestea, mai apăreau şi supărări.

Ferestrele camerei dădeau spre curtea şi poarta închisorii. Se puteau observa intrările şi ieşirile din curtea închisorii. Se vedea foarte bine şi vorbitorul cu toţi cei care veneau la vorbitor.

La unul din aceste vorbitoare s-a comis un act de

indisciplina din partea oamenilor mei din camera. La vorbitor erau chemati în ordinea intrării familiilor noastre la locul de vorbit. Eu am fost printre primii chemati. Terminând cu vorbitorul, am venit la camera. După mine terminaseră şi o bună parte din elevii mei. Cei mai mulţi însă dintre tarani n-au fost la vorbitor. În cameră, la una din ferestre, învăţătorul Ion Nicoara din Canicea făcea semne spre vorbitor. Îi atrag atenţia sa înceteze cu semnele că va face rău celor care n-au fost la vorbitor până acum. Se va suspenda vorbitorul. N-a voit să asculte, dându-i înainte cu semnele. În acest timp este observat de paza şi reclamat. Comandantul pazei vine în camera şi cercetează înfuriat cazul de indisciplina. Insistent întreabă cine a făcut semne. Nicoara al meu, învăţătorul, nu vrea să iasă în faţa şi să recunoască greşeala. Suntem ameninţaţi cu suspendarea vorbitorului. Într-o fracţiune de secundă mi-am dat seama de pericol. Am ieşit în faţa şi am declarat ca eu am făcut semne, pentru a salva camera de la pedeapsa.

Pe loc, am fost luat din camera şi dus la izolare, într-o cameră fără lumina şi cu rogojini pe jos. Asta era vestita „neagra” cu care de altfel făcusem cunoştinţa în primele zile când venisem de la Lugoj. Am stat o săptămână încheiata la izolare, fără mâncare, decât o bucată de pâine şi apa. Salvasem camera. Învăţătorul Ion Nicoara n-a mai venit să-şi ceară scuze şi nici să-mi mulţumeasca că l-am salvat. Mi-am dat seama că nu este pădure fără uscaturi. Cei care au învăţat ceva din viaţa de la mine au fost elevii mei şi o bună parte din tarani, care-l condamnau pe învăţătorul lor. Când m-am întors de la izolare, comandantul pazei se arata mai dur cu mine.

Într-o zi, când mi-a venit bine, am stat deoparte şi am vorbit mai mult cu el:

— „Domnule comandant, să ştiţi ca aici se intra foarte uşor, dar se iese foarte greu”.

A stat câteva clipe şi a meditat. Apoi mi-a răspuns pe un ton conciliant:

— „Da, aveţi dreptate, domnule profesor, nu m-am gândit la asta”.

De atunci m-am împăcat cu el. M-am bucurat de mult respect din partea lui.

În ianuarie 1950 am fost transferat cu tot lotul meu la închisoarea civilă din Timişoara.

Acum începe peregrinul nostru prin închisorile ţării. Începe odiseea noastră, cu necazurile, suferinţele noastre, dar şi cu straniile noastre fericiri, prin cunoaştere, aşa cum spunea N.

Steinhardt în Jurnalul Fericirii, ca în lanţul închisorilor, cutreierate prin ţară, au fost şi clipe fericite, trăite prin diferite camere şi celule ale închisorilor. Acolo am întâlnit şi ascultat mulţi oameni de cultură. La închisoarea civilă din Timişoara am fost cazati claie peste grămada.

Ne-am găsit locul, care pe unde am apucat, cu o parte din elevii mei. Era o camera mica, cu plafonul jos şi lumina slaba. Pe prici, cei nou veniţi n-au avut loc. Am ajuns, deci, sub prici, la

„Serparie”, cum îi spuneau în limbajul închisorii. Acolo, pe o rogojina, pe cimentul camerei, în plină iarnă, ne-am găsit culcus. Aveam în camera cu noi pe inginerul silvic Emil Câmpeanu, fost inspector general de vânatoare regala. În jurul lui, ascultam seara de seara o mulţime de povesti şi întâmplări trăite. Ne mai povestea din când în când şi romane. Aceasta închisoare civilă a

Timişoarei făcea parte din vechile construcţii ale cetăţii. Zidurile erau masive, camerele mai mari, cu arcade interioare, plafoanele joase şi ferestrele mici, cu gratii destul de groase. Era o construcţie cu multă igrasie şi insalubra. Curtea, prin înfăţişarea ei, aduce mai mult a han medieval, destul de mică. Acolo ne făceam plimbarea în cerc, cu mâinile la spate şi cu capul în pământ. Parca eram nişte cai răpciugoşi, treierându-ne zilele. Ora de plimbare trecea repede. Cu mult suflet ne îndreptam, unul după altul, în şir, la camera. Grupuri, grupuri, ne adunam şi

începeam discuţiile lăsate neterminate la anunţul plimbării. Puneam cu toţii mult suflet la aceste discuţii, la aceste povesti şi întâmplări ale fiecăruia din noi.

Acum, când scriu aceste lucruri, îmi dau seama că omul ca entitate spirituală este foarte rezistent. Potentele lui latente, subconştientul, depozitul forţelor spirituale ale lui fac saltul spre lumina, salvând omul ca existenta. Nu am întâlnit pe nimeni din miile de oameni cu care am stat, în locurile de detenţie, să le fi jucat memoria vreo festa. Toţi ne aduceam aminte, cu multă claritate, ca-ntr-un film, viaţa noastră de zi cu zi trăita până-n prezent. Posibilităţile omului sunt covârşitoare, ca şi credinţa lui în mai bine şi nadejdea în dragostea lui Dumnezeu. Numai acest mister ne-a salvat. Credinţei şi speranţei le datoram totul. Am fost permanent în dialog cu

Dumnezeu. A fost singurul fir de care ne puteam agaţa în recile temniţe. Trăiesc din nou aceste emoţii prin care am trecut, acum când vă povestesc. Le trăiesc cu multă intensitate. De multe ori mi-e teamă că nu sunt capabil să vă redau clipele trăite aşa cu au fost, cu tragismul din ele.

Acum, când termenii de comparaţie sunt la îndemână, perspectiva asupra acelor vremuri este alta. Istoria se va scrie abia acum cu adevărat. Atunci eram tânăr, aveam 29 de ani. Speram şi rezistam. Sperând, trăiam. Intrând într-o lume lipsită de libertate, ne făuream o lume a noastră de vis. Visul era carapacea noastră care ne apara de moarte. Eram ancorati în viitor. Numai aşa am reuşit să străpungem zidurile nevăzute ale utopiei comuniste. În aceasta lupta au căzut mulţi.

Mlaştina deznădejdii şi-a luat tributul prin înecarea a sute de mii de fraţi de-ai noştri, români şi alte multe nationalităţi. Fiecare etnie şi-a dat tributul ei. Nimeni n-a scăpat să nu plătească. De aceea se impune cu necesitate ca în sânul poporului nostru, poziţia de cetăţean să fie sfânta. Ea trebuie să se înfrăţească şi să ne unească. Comunitatea de idei să fie liantul nostru în România de

mâine, şi cu aceasta, într-o Europa unita, respectând însă specificul fiecărei naţiuni. De-abia atunci, pacea şi liniştea se va instaura la noi în ţară.

Cu fiecare zi care trecea, noi ne pregăteam să înfruntam neprevăzutul. Zilnic plecau din închisoare loturi, loturi de deţinuţi spre alte închisori. Auzeam cum le băteau lanţurile la picioare. Ferestrele noastre de la camera dădeau spre curte. De cu noapte pregăteau lotul de plecare.

Într-o bună zi, cu noaptea în cap, se deschide cu zgomot uşa camerei şi ne anunţa sa ne luam bagajele şi să ieşim afară. Acum ma despart de copiii mei. Deşi îi pregătisem din timp pentru acest eveniment, totuşi ne-am despărţit tare greu. Unul câte unul, cum eram strigaţi după tabel, eram conduşi la butucul cu lanţuri. Nu toţi au fost legaţi în lanţuri. Numai aceia care erau consideraţi mai periculoşi şi şefii de loturi. Eu am fost legat în lanţuri împreună cu părintele Ioja

Sinezei, din comuna Ranusa, jud. Arad. Era un om blând şi bun, cu multă dragoste fata de om şi cu multă credinţa în Dumnezeu. Suntem amândoi ferecati în lanţuri grele. Cătuşele erau groase şi late, reci, ca-n timp de iarna. Eram pe la sfârşitul lui ianuarie 1950. Părintele Ioja Sinezie era legat de piciorul stâng. Trebuie să fim foarte atenţi şi să pasim deodată amândoi, ca altfel ne împiedicam, sau ne trăgeam unul pe altul. Aşa ne-am dus zilele, legaţi în cătuşe şi lanţuri grele.

Aşa am dormit, aşa am mers împreună la W.C. Ne uitam unul la altul cu resemnare şi cu speranţa ca odată vom scapa. Blândele priviri ale părintelui Sinezie ma încurajau. Era mai bătrân ca mine.

Avea peste 40 de ani.

În cătuşe şi lanţuri grele străbăteam în timp spre temniţa grea Aiudul, spre Aiudul nebunul din blestemul lui Radu Gyr.

Lotul nostru era de 30 de oameni. În drum spre maşina-duba, se realiza simfonia lanţurilor grele. Şi acum

păstrez în suflet zornaitul lor de metal ucigător. Am trăit zile de urcuş greu de moarte, urcuş greu spre zări de alta lumina, lumina libertăţii pe care acum o plătim scump. Alţii au plătit-o cu viaţa. Ajunşi la duba, ne urcam foarte greu cu lanţurile la picioare. Împinsi şi înjuraţi de gardieni, ne-am suit zdrelindu-ne pielea de pe picioare. Cătuşa, fiind grea, rodea prin ciorapii subţiri. Cu chiu, cu vai, intram în maşina. Ajunşi la gara, ne aştepta vagonul-duba. Era un vagon special construit pentru deţinuţi, prevăzut cu uşi metalice grele şi cu geamuri cu gratii solide. La gara a fost un alt chin pentru noi, trebuind să ne dăm cu greu jos şi să urcam în vagonul-duba. Ne ajutau înjurăturile şi pumnii gardienilor. De acum, spre necunoscut. Nimeni nu ne spune un cuvânt despre ţinta drumului. Era un secret al lor. făcea parte din mijloacele de tortura. Cu părintele Sinezie lângă mine, pe scaun, în vagon, ne ducem amândoi amarul. Avea o voce blânda şi cu multă bunătate în ea. Îţi descretea fruntea şi mai uitai de necazuri. Era înzestrat cu darul preoţiei. După o zi şi o noapte de mers pe drum de fier, am ajuns într-o gara. Era

Aiudul. De la gara ne-am urcat într-o maşina-duba. Ne mai învăţasem cu lanţurile. Uneori ne mai şi amuzam. Ajunşi la Aiud, ne conduc o droaie de gardieni într-o curte mică. Tot timpul ni se adresau cu „banditule, bandiţilor”.

Pe rând, unul după altul, ajungem la un butuc, unde un deţinut de drept comun, fierar de meserie, cu o dalta şi un ciocan în mână, ne taie lanţurile de la picioare. După fiecare lanţ căzut jos se auzea câte un oftat de eliberare. De aici, în coloana de câte doi, ajungem într-o secţie cu multe camere mai mari. Era secţia a II-a din Aiud.

Iată-ne şi-n vestitul Aiud, locul de osânda al nostru pentru mulţi ani.

AIUD, 1950 – Secţia a II-a

Sfârşit de ianuarie şi început de februarie 1950. De-abia dezmorţiti de lanţurile grele de la picioare, parându-ne ca plutim, mergem câte doi în rând, încolonati spre secţia a II-a, aşa cum am spus mai înainte.

Într-o cameră mare, cu priciuri etajate, ne găsim fiecare locul pe nişte rogojini, cam ferfeniţite de atâtea oase trudite, zilnic vânzolindu-se pe ele. Copiii mei, elevii, aici în Aiud, au fost cazati în altă parte, până când au luat drumul spre locul de execuţie a pedepsei – Târgsor.

Iată şi pe cei de care mi-am adus aminte că au fost cu mine în secţia a II-a Aiud:

1. Emil Câmpean – ing. silvic
2. Aurel Popa – ing. prof. univ.
3. Constantin Bodea – ing. asist.
4. Nicolae Cristetiu – ing. asist.
5. Pavel Cristetiu – secretar pol.
6. Dumitru Crihana – ing.
7. Iuliu Daba – ing.
8. Sinezie Ioja – preot
9. Mihai Temus
10. Viorel Damian – ing. asist. univ.
11. Corneliu Hobincu – medic
12. Dragomir? – contabil
13. Mihet? – ing.
14. Atanasie Berzescu – profesor
15. Ion Constantin – ing.

Ca-n oricare loc, de curând ajunşi, ne vânzoleam care-ncotro, de-abia găsindu-ne starea. În ochii fiecăruia din noi se citea nedumerirea şi haul în care ajunsesem. Resemnati, căutam să fim cât mai liniştiţi şi împăcaţi cu ce ne-a fost dat să înduram. Nici n-ajunsesem bine în cameră, ca vecinii noştri ne şi cheamă la perete, luând legătura cu noi. Erau cei din dreapta. La locul unde băteau în perete puneam gamela şi ascultam. Se auzea foarte bine tot ce ne comunicau. Aşa ne-au pus la curent cu toate cele ce se întâmplau la Aiud. Nu după multe zile încep să vină mici biletele de hârtie cu poeziile lui Radu Gyr, cu concursul plantoanelor de pe sala. Aşa am început şi noi să ne bucurăm de aceste valori spirituale din cultura românească.

Ţin minte ca acum cât de mult m-am bucurat

învăţând aceste poezii. Începutul l-am făcut cu „Balada clopotarului din stele”. Înghiţeam la strofe ca găina boabele. În felul acesta treceau în zbor zilele, una după alta, fără să ne dăm seama, aşteptând de fiecare dată să ne apara alte biletele, cu câte 4 – 5 strofe. După ce am învăţat-o, ma chemau colegii de camera sa le-o recit.

Stând pe priciul de jos turceste, în mijlocul lor, le-o recitam şi celor care nu s-au ostenit s-o învete. Fără să simţim, viaţa de rob îşi urma cursul ei. Aiudul, cu ciudateniile lui, ne învăţase bine de tot. Mâncarea era extrem de slaba. Frigul era parca mai tare ca de când venisem. Pe nesimţite, puterile ne părăseau. Într-un colţ, pe priciul de jos, în dreapta către geam, aveam eu locul lângă Mihai Tomus, un moţ cu multă dragoste. Ma împrietenisem cu el. Inginerul

Câmpeanu şi aici pornise, seara de seara, să ne povestească din isprăvile lui şi din atâtea cărţi citite. Prin luna martie, fac un icter de toată frumuseţea. Nu mai puteam să mănânc. Ce eram eu slab şi până acum, dar de data asta devenisem o stafie. Rămăseseră numai ochii de mine, mari şi boldanosi, iar în jurul lor, galben ca turta de ceara.

În situaţia aceasta, gardianul de pe sala raportează conducerii de boala mea. Dar, nicio mişcare. Eu pe mai departe îmi duceam amarul de osândit. Resemnat, cu ţinta în necuprins, nădăjduiam în Dumnezeu. Pe vremea aceea la Aiud se murea pe capete. Asistenta medicala era aproape inexistenta. Nu era celula să nu fie bolnavi în ea.

Aşa se anunţa anul 1950 în Aiud.

LA CELULAR

Nu după multe zile se deschide uşa de la camera noastră. Un sanitar în halat alb ma anunţa să-mi fac bagajul şi să ies afară. Nedumerit şi pierit de tot, îmi iau rămas bun de la toţi ai mei, cu care venisem de la Timişoara şi, cu bocceaua sub braţ, ies afară. Cu mulţi dintre ei aveam să mă mai întâlnesc în fabrica. Dar, cu unii din ei, n-aveam să mă mai văd, cum au fost părintele Ioja

Sinezie şi Tomus Mihai.

Ajuns pe sala, cu bocceaua sub braţ, balabanindu-mă mergeam după sanitar. Ieşim din secţie, traversând drumul, intram în Celular. Nu mai fusesem niciodată aici, cum de altfel nici în

Aiud.

În faţa ochilor se desfăşura grandoarea iadului sofisticat, iadul secolului XX. Infernul lui

Dante. M-am cutremurat. Se părea că-i un colos, haotic dimensionat şi construit. Arata ca un infern fără sfârşit, cu nenumărate uşi zăvorâte meşteşugit, cu plasa de sârma între etaje şi un târşâit de pâslari al pazei şi plantoanelor de pe sala. Nu era voie să bocaneasca pe coridoare. Ca furii, spionau fiecare uşa, ascultând şi vizionând pe drăcescul ochi al uşii.

După sanitar, cu sufletul la gură, urc etaj după etaj. Credeam că nu se mai termina. Ne oprim la etajul III, celula 309. Pe aripa scurtă, cu fata spre secţia a II-a. Gardianul deschide uşa şi-mi face vânt în celula.

În faţa mea, trei stafii, stând pe prici sub geam, se zgâiau la mine. În urma mea, zdrannng… şi uşa se închise cu un scrâşnet de zăvor. Cum oi fi arătat eu la înfăţişare, nu pot să mai ştiu, dar cert este ca cei trei se uitau la mine ca la altceva. Parca eram din altă lume, galben, galben la fata ca sofranul.

Primul din stânga vine la mine şi se prezintă – Nicolae Mares, fostul ministru al agriculturii în timpul lui Antonescu. Era inginer constructor de căi ferate. Al doilea se scoala în picioare şi se prezintă, Ioan Arbore, general, fost ministru al economiei în timpul lui Antonescu.

Înaintea lui Iacobici a fost şeful Marelui Stat Major. Al treilea vine şi el la mine, prezentându-se

Turcu Nicolae, elev de liceu, prapadit şi slab ca vai de el. Ei trei erau locatarii celulei 309 de la vestitul Celular al Aiudului. Am mai venit şi eu, alt prapadit, să sporesc numărul la patru.

De-abia încăpeam pe prici. Locul meu era între

generalul Arbore şi Turcu. Fiind cel mai prapadit, ma primiseră la mijloc. Pe prici, nişte rogojini tocite de vreme şi de bietele noastre oase osândite erau singurul aşternut al nostru în vreme de iarna şi fără căldura în celula. Tevile de calorifer erau mai mult reci decât calde. Drept învelitoare aveam nişte paturi roase şi ele ca bietele rogojini şi cu mai multe găuri. Asta ca să ştim că ne puteam încălzi acoperindu-ne cu ele.

Stăteam mai mult pe prici, cu pătura în spate.

Străin printre ei, colegii mei de la 309, gândul îmi zbura la cei pe care i-am lăsat în secţia a II-a, timişorenii mei. Acum, departe de ei, parca-i vedeam mai bine pe fiecare în parte. Mai mult, îmi amintesc de ing. Ion Constantin, stând pe priciul de jos, în mijlocul nostru, şi povestindu-ne. Era cunoscut de toţi, mai ales de grupul de ingineri din Politehnica Timişoara, asistenţi şi profesori universitari. De multe ori, cu durere în suflet, dar în lumina adevărului, ne punea la curent cu multe greşeli întâmplate în Banat, însă în acelaşi timp scotea în evidenta şi lucrurile bune. De la el am aflat o mulţime de lucruri întâmplate în organizarea rezistentei din

Banat. Cu spirit critic, îşi asuma multe din greşelile făcute de noi toţi, necunoscând îndeaproape inamicul din fata – comunismul. Parca şi acum îl aud cum ne spunea, revoltat ca noi nu ne dam seama, ca toţi comuniştii, comunismul mai bine zis, nu renunţa la telul lor final, ori de câte ori ar fi înfrânţi. O iau de la capăt cu lupta lor. Încă mai mult, chiar dacă nu reuşesc să obţină o victorie într-o generaţie, o predau la cei ce vin după ei. Era convins şi conştient de diavolismul din ei şi de voinţa ferma de a câştiga teren. Concluzia era ca noi ne găsim cu ei într-o lupta pe viaţa şi pe moarte.

Asta se întâmpla în anul 1950 la Aiud. A trebuit ca timpul să dovedească, în mod cert, ca cele afirmate de Ion Constantin sunt şi azi de actualitate. Acum, când scriu, trecut de 80 de ani.

Ion Constantin este tot lucid su cu multă seninătate,

ne îndeamna la unitate şi lupta cot la cot. Şi acum, în faţa noastră, Comunismul lupta cu aceeaşi tenacitate. Din păcate, unitatea noastră nu mai este aceeaşi. S-a destrămat. Orgoliile, reaua credinţa i-au luat locul. Neînţelegerea lucrurilor, incapacitatea omului, uneori fac loc dezmembrarii. Goana după mărire duce la neunitate.

În concluzie, Ion Constantin ne sfătuia atunci să nu desconsideram inamicul, comunismul de fapt, ci să-l luam aşa cum este el, diabolic, tenace şi neîndurător. Să nu uităm, ne spunea el, ca ei, ruşii, fac politica mondială. Pun la bătaie vagoane de aur pentru a-şi face drum în telul lor.

Trebuie să ştim ca în faţa noastră este un colos. Acest colos ne vrea noua moartea cu orice preţ.

Şi-n prezent am rămas, noi românii, duşmanul numărul unu pentru ruşi.

Aceste lucruri auzite atunci, în anul 1950 la Aiud, de la Ion Constantin, aveam să le mai aud, peste ani, în 1960, de la Ion V. Georgescu, care făcuse 11 ani de lagăr în Siberia, la Vorkuta şi Verhoiansk, polul frigului. Îi cunoscuse la ei acasă pe ruşi.

Azi, când vremurile sunt atât de grele, când neamul românesc este la grea cumpăna, când toţi se năpustesc asupra noastră ca lupii, noi suntem dezbinati. Orgoliul şi veleităţile ne pustiesc sufletele. Ura a luat locul dragostei şi minciuna locul adevărului. Ba mai mult, ne pretam unii dintre noi să denigram pe cel ce a mers în rând cu noi pe baricada. Ştiut este ca la vremurile grele, vremuri mari, trebuie oameni mari. Azi… vremurile sunt mari, dar… oamenii sunt mici.

Singura cale de salvare este să ne întoarcem la Icoana. Să ne întoarcem de unde am început lupta pentru ridicarea neamului. Numai în jurul altarului găsim calea spre biruinta. Uniţi în jurul Bisericii să căutam biruinta.

În singurătatea mea, pe priciul de la 309, gândul îmi zboară la ing. Nicolae Cristetiu. Cu el şi cu tatăl sau legasem o prietenie. Tatăl sau, Pavel, a fost secretarul Politehnicii. Înaintea lui, ca secretar a fost unul Ioan

Berzescu din Teregova. Noi, în comuna îi spuneam Bârsascu. A fost nepot al învăţătorului Petru Berzescu de pe timpul Austriei. În comuna lumea îi spunea Patru

Dascălul. De la familia lor a rămas şi cartierul nostru din comuna cu numele de „Bârseşti”. Un fiu al lui cu numele de Ion Berzescu a fost delegat la adunarea de la Alba-Iulia în 1918, când s-a făcut Marea Unire. De fapt, cei mai mulţi cu numele de Berzescu, în comuna, locuiesc în acest cartier, unde de altfel m-am născut şi eu. Auzind Pavel Cristetiu de numele meu, m-a întrebat dacă nu sunt cumva ruda cu fostul secretar al Politehnicii. I-am spus că nu sunt ruda apropiata cu el, dar am locuit pe aceeaşi strada. Cu Nicolae Cristetiu ne-am găsit cunoştinţe comune. Era prieten bun cu o fată de la Teregova, Bica Felicia. *Liti* îi spuneam noi în comuna. Studiase conservatorul la Timişoara, secţia Canto. Am copilărit şi am crescut cu ea împreună. Suntem chiar rude. Mama mea a fost din familia lor, Bica. Nicolita Cristetiu îmi povestea de prietenia lor, iar eu de copilăria noastră.

Demn de reţinut este un lucru extrem de important, povestit de Nicolita. Ne spunea el, cu mult haz, ca după terminarea facultatii, ajungând inginer, era puţin dezorientat. Nu ştia ce-i de făcut ca să poţi câştiga şi tu un ban mai mult. Deodată îi vine inspiraţia sa se ducă la şcoala de instalatori de apă. Zis şi făcut. Se înscrie la una din aceste scoli cu durata de trei ani. Iată-l şi ucenic pe Nicolita al nostru, ditamai inginerul. La terminarea cursurilor de trei ani, directorul şcolii îi cere diploma de bacalaureat pentru a-i putea face diploma de meserias instalator de apă.

Cristetiu îi duce diploma de inginer. Directorul, când vede treaba asta şi anume că-i inginer, intrigat cumva, îi spune:

— „Păi, bine domnule, de ce nu mi-ai spus de la început că eşti inginer?”

— „Nu v-am spus pentru că am vrut să învăţ meserie. Dac-aţi fi ştiut lucrul acesta, m-aţi fi corcolit şi n-aş fi

învăţat meserie. Aşa, iată-mă şi instalator de apa, cu diploma la mâna”.

Se împlinesc acum aproape 50 de ani de când am trăit acele vremuri în blestematul acela de Aiud. Şi acum trăiesc parca din plin acele clipe de iad. Dintre cei de la camera 28, secţia a

II-a, numai cu ing. Viorel Demian şi cu ing. Ion Constantin m-am întâlnit în 1994, la Aiud, în ziua de 14 septembrie, la sfinţirea monumentului.

Stând tăcut pe prici, lângă generalul Arbore Ion şi Nicolae Mares, gândurile mele zburau hat departe, peste munţi şi vai, dealuri şi vâlcele, la cei de acasă, care, de bună seamă, cu lacrimi în ochi se gândeau la noi, cei naclaiti în sânge şi roşi de atâtea boli abătute asupra capului nostru.

Stând pe prici, mai mult turceste, lângă generalul Arbore, cu boala în oase, îmi duceam amarul şi osânda-n spinare.

În fiecare zi pe la orele 10 venea un sanitar cu un planton şi-mi aducea laptele într-o gamela. Fiind bolnav de icter eram trecut la regim. Laptele pe care-l primeam era preparat din praf de lapte. Mâncarea o primeam tot de la regim, separat. Era parca fără niciun gust. Asta poate ca de unde eram bolnav, nu aveam nicio pofta de mâncare şi nici ea nu avea vreun gust.

Nu după mult timp, în celula noastră mai este vârât pe uşa un om mai mult înalt decât scund, brunet la fata. Părea puţin adus de spate. Dacă bine-mi amintesc, se prezentase cu numele de Nedelcu, locotenent. Pe prici nu mai avea loc. Se aciuieşte şi el pe podea, lipit de peretele din dreapta cum intri pe uşa. De acum eram cinci în celula. Spre norocul nostru, al celor de la celula

309, niciunul din noi nu era cu atrag. Nu eram pusi pe cearta. Era multă linişte. Toată ziua ascultam la cele povestite ba de generalul Arbore, ba de Nicolae Mares. Ca mai bătrâni, pe lângă faptul că au fost miniştri în timpul lui Antonescu, mai aveau de povestit şi cele petrecute într-o

viaţa de om. De multe ori uitam de mine şi de boala mea, ascultându-i cu nesaţ. Aşa se face că noi, cei mici şi de jos, ne făceam acum intrarea în lumea care odată a condus destinele acestei tari.

Când venea vorba de mareşalul Antonescu, îl priveau dintr-un unghi cu totul aparte, în mod critic. Acum îi găseau toate păcatele. Istoria începuse să-l judece. Ca foşti apropiaţi colaboratori, cunoşteau multe lucruri şi bune, şi rele.

1. Dintr-un început condamnau actul de la 23 august 1944. Condamnau atitudinea regelui

Mihai I fata de Antonescu.

2. Au optat pentru iniţiativa Mareşalului de a ieşi din război. Din timp, ei şi-au dat seama că Germania va pierde războiul. Voiau desprinderea de Hitler, dar nu prin trădare.

3. Acum, în perspectiva istoriei, conflictul dintre generalul Iacobici, Ministrul de Război şi fostul Şef al Marelui Stat Major al Armatei şi Mareşalul Antonescu îl vedeau cu alţi ochi. Îi dădeau dreptate lui Iacobici. Cât a putut, generalul Iacobici a frânat trimiterea pe front de noi trupe. Trăgea de timp. Nu voia sa sacrifice armata pentru o cauza deja pierduta.

Zilnic, noi cei mici din camera ascultam la cele povestite de cei doi miniştri antonescieni.

Pe rând, erau trecuţi prin sita lor toţi foştii miniştri şi generali ai armatei române. Aşa am reuşit şi eu să ascult şi să-mi dau seama de tot ce s-a petrecut în drumul parcurs de Mareşalul

Antonescu în timpul guvernarii lui. Cert este că el trebuia tratat ca un erou şi luptător împotriva comunismului. Nu trebuia prins printr-un ieftin şiretlic şi predat ruşilor. Cei care s-au pretat la aceasta scamatorie vor fi judecaţi de istorie şi-n mod sigur condamnaţi.

Din povestirile generalului Ion Arbore am înţeles multe lucruri. Era fiu de preot, ceea ce s-a şi văzut în tot comportamentul lui. Se ruga tot timpul în celula. Privea lumea din jurul lui cu multă îngăduinţa şi dragoste. Ne

ocrotea cât putea pe noi, cei din apropierea lui, ca pe nişte copii. La rându-ne, fiecare din noi ne-am istorisit trecutul nostru, cu toate neajunsurile şi păţaniile noastre. Generalul Arbore şi-a petrecut copilăria în Dobrogea, în apropierea Deltei, la

Sarinasuf, unde tatăl sau era preot. Mai avea un frate, profesor de limba română la Focşani. Ne povestise mult despre el, cu lucruri bune şi frumoase. Avea o bibliotecă mare şi temeinica, de peste 10.000 de volume. Era un om de mare sensibilitate. Spre deosebire de aproape toţi cei cu care el a lucrat afară, în mari funcţii de stat, era de o modestie rara. El credea cu toată căldura în

Dumnezeu. A murit la Jilava îngrijind bolnavii. Le spala rufele de pe ei, murdare de atâta boala, rugându-se lui Hristos. Nu ştiu cum o fi fost în libertate, dar aici în temniţa l-a găsit pe

Dumnezeu. A fost un om de o mare ţinuta morala. Nu l-am auzit o dată bârfind pe cineva. De câte ori Nicolae Mares se mai scapa de mai vorbea de rău pe cineva, el îi spunea:

— „Mai Nicolae mai, nu vorbi cu păcat de oameni, ca numai Dumnezeu ştie ce-o fi fost în sufletul lor, de-or fi greşit. Nici noi n-am fost mai buni”.

Adeseori ne povestea lucruri din copilăria lui, de felul cum a reuşit să razbata în viaţă. A

parcurs drumul, în cariera lui de ofiţer, de la sublocotenent şi până la gradul de general prin puterile lui, fără a fi ajutat de cineva din afară.

CARE VREI MURI

Era prin luna aprilie 1950. Pe Nicolae Mares, într-o bună zi, de dimineaţa, după deschidere, îl striga un ofiţer cu lista în mâna să-şi facă bagajul şi să iasă afară. Tiptil, puţin adus de spate, destul de firav, cu bocceaua sub braţ, îşi ia rămas bun de la noi şi iese afară. Târziu am auzit, când deja eram liber, că a fost dus la Sighet, unde a şi murit. De la plecarea lui am rămas iarăşi patru. Vizita medicala se făcea o dată pe săptămâna de către medicul

civil al închisorii, într-o celula special amenajata.

Pe sala, ca planton era şi unul, Giury pe numele lui, ungur de origine. Înainte de vizita umbla ca o vijelie, de la celula la celula, strigând cât îl ţineau plămânii:

— „Care vrei muri! Care vrei muri! Care vrei muri!”, trăgând zăvoarele de la uşi, de să le rupă, nu alta. La început nu ştiam ce-o fi cu asta. Generalul Arbore îmi spune însă că-i vizita medicală. Cine vrea să meargă la medic se îmbraca şi iese pe sala. Ma ridic şi eu şi mă iau după ai mei. În frunte era generalul şi după el eu. Când am ieşit pe sala, deja coada se formase. Ne aşezam şi noi la coada, încheind rândul. Rezemati de perete, oamenii vorbeau între ei. De-abia ne mai vedeam unii cu alţii, din celulele vecine. Erau scoase cam 5 – 6 celule deodată. În timpul ăsta îl văd pe Arbore că-l ia de mâna pe un bătrân, mai mic de statură ca el, brunet, şi-i spune:

— „Mai Iacobici, vino să-ţi prezint pe un bănăţean de-al tău de la Teregova, profesor de meserie şi-i tânăr de tot”.

Eu, sfios din fire, dar mai bine zis timid, dau mâna cu el. Cu multă afecţiune mi-o strânge, bucurându-se ca mai vede pe cineva dintr-ai lui, din acel colţ de tara, care a avut curajul să înfrunte urgia comunistă.

— „Ma bucur mult de tot că vă cunosc, d-le Berzescu. Eu sunt din Armenis de naştere.

Numele dumitale mi-e tare cunoscut. Pe tatăl dumitale nu cumva îl cheamă Gheorghe?”

— „Ba da, d-le general, Gheorghe îl cheamă”.

— „Să ştii, frate draga, ca o verişoară de a mea, Iconia, a fost căsătorita cu unul Ion

Berzescu din Teregova. Eu sunt varul ei primar, părinţii noştri, fraţi.

— „D-le general, o cunosc foarte bine pe mătuşa Iconia. Doar în braţele ei am crescut.

Soţul ei, urca Ion, a fost varul primar al bunicului meu, Ion. Tatăl meu, Gheorghe, tot în braţele ei a crescut. Locuiam în aceeaşi casă mare, făcuta din cărămida din

timpul Austriei”.

M-a mai întrebat de mulţi oameni din Teregova, pe care-i cunoşteam bine. I-am mai spus ca atât bunicul meu, Ion, trăieşte, cât şi urca Ion, soţul Iconiei, trăieşte. I-am lăsat în viaţă. S-a bucurat nespus de mult. Aşa l-am cunoscut şi eu pe generalul Iosif Iacobici, fostul ministru al

Apărării Naţionale şi înainte de asta Şeful Marelui Stat Major. De atunci, de fiecare dată când

Giury ne scotea la vizita medicala, ne întâlneam pe sala.

După mai mult timp de regim alimentar, fără niciun medicament, icterul meu dispare. Am trecut cu masa la comun.

Scăpasem eu de necazul bolii de ficat şi cade fratele meu de suferinţa, Turcu. Se îmbolnăveşte de plămâni, începe să facă febra mare, să tusească şi să nu mai poată mânca.

Batem în uşa, raportam că-i bolnav destul de grav, dar nimeni nimic. Nici n-au venit să-l vadă, cel puţin. La vizita medicala, medicul se mulţumea cu consultul. În rest, nimic. Fără niciun fel de tratament, îşi ducea boala cu resemnare. Noaptea transpira şi tusea întruna. După cum am mai spus, pofta de mâncare nu avea. Sub ochii noştri, la sfârşitul lui aprilie 1950 s-a stins. A murit întins pe prici lângă mine. Dimineaţa am văzut că nu mai mişca. Înţepenise sub pătura zdrenţuita.

Încă unul, pe lângă cei mulţi, trecuse în veşnicie, fără ca Administraţia sa mişte un deget, să ia o măsura. Cu buna ştiinţa au săvârşit crima. Se înscrie în planul lor de asasinare a întregului neam românesc. Rusii, cu premeditare, urmăreau exterminarea neamului nostru.

Pe la început de mai 1950, rămânem în celula 309 numai trei oameni: generalul Ion

Arbore, locotenentul Nedelcu şi cu mine.

Nu după mult timp, prinseră să umble un ofiţer şi un civil, din celula în celula, şi întrebau pe fiecare ce meserie are. Nu ştiam de ce fac lucrul ăsta. După o vreme,

generalul Arbore ne spune ce credea el despre treaba asta şi anume ca ei vor să scoată oameni cu meserie în fabrica.

Stând şi gândind, deodata-mi vine-n minte o idee. Când mai vin prin celule, întrebând de meseriaşi, eu voi declara că sunt tâmplar. Cunoşteam destul de bine tâmplaria. Nu aveam teama.

Speram c-o să fie bine.

Erau zile de mai, când soarele cu razele lui începuse să razbata şi-n celula noastră. Soare de mai cu nadejdi de mai bine. Într-o zi se deschide iarăşi uşa celulei şi întreabă de meseriaşi. Eu ies în faţa şi le spun că sunt tâmplar. Ma notează şi închid uşa.

— „Ei, acum să te pregăteşti de fabrica. Pe toţi care-i notează îi scot în fabrica”, îmi spune gen. Arbore.

În zilele următoare ne muta pe toţi cei din celula noastră într-o alta celula, tot pe partea scurta, dar în partea cealaltă a Celularului. De acolo, de pe geam, se vedea curtea fabricii. Era o vânzoleala de oameni. Se auzea destul de bine vuietul de ciocane în tabla de metal. Era atelierul de tinichigerie. Albastrul cerului văzut din celula era atât de îmbietor şi de liniştitor, încât pentru o clipă uitam că suntem în temniţa. Razele soarelui ne scăldau fata îngălbenita şi stafidita de atâta lipsa de lumina şi libertate. Toate concurau la o imagine de mult râvnita de noi, osândiţii, libertatea şi sănătatea.

Într-o zi, gen. Arbore îmi spune iarăşi:

— „În curând vei merge la acel vuiet de fabrica şi-ţi vei găsi o linişte oarecare”.

În celula noastră, 309, se făcea curăţenie. Se varuia peste tot. După terminarea varuitului ne-am mutat la locul nostru, 309.

Florarul parca ne mai potolea dorul de libertate. Ne mişcam mai vioi şi-n celula. Speram în mai bine. Ne rugam Celui de Sus să ne întărească.

În fiecare zi, gen. Arbore se ruga cu multă căldura, stând pe prici la locul lui. Senin, le primea pe toate câte veneau pe capul lui. Niciodată nu l-am auzit vaicarindu-se.

Ca dreptul Iov, mulţumea lui Dumnezeu de tot ceea ce se întâmpla.

Într-o bună zi, uşa se deschide şi un ofiţer îmi spune să-mi fac bagajul şi să ies afară. Îmi iau rămas bun de la generalul Arbore şi de la Nedelcu şi ies afară. Gen. Arbore îmi urează mult noroc. De atunci nu l-am mai văzut. Aveam să aflu că a murit la Jilava, îngrijind bolnavii.

Dumnezeu să-l odihnească în pace, că a fost un mare român şi un bun creştin.

ÎN FABRICA

De la etajul III, după ce ies din celula 309, merg în urma ofiţerului cu bagajele sub braţ.

Cobor de-abia răsuflând scările, cu ofiţerul în faţă. Ajungem la etajul I, în faţa unei celule, pe aripa lunga, pe partea dreaptă a Celularului. Nu mai ştiu bine ce număr avea celula, parca 31, dar sigur nu mai sunt. După noi era şi şeful secţiei, un gardian cu cheile în mână. Îmi deschide uşa invitându-mă sa intru în celula. Acolo era altfel decât la 309. Erau patru paturi de fier cu saltele curate, cearşafuri, perina şi paturi bune. Mi-am lăsat bagajul pe patul de jos, din dreapta camerei şi am ieşit afara după ofiţer.

La ieşirea din Celular erau mai mulţi deţinuţi încolonati, toţi ca mine, pentru fabrica.

Afară ne aştepta un civil, de statura mijlocie. Stătea liniştit, cu un băţ în mâna şi cu privirea tot în pământ. Parcă ar fi căutat ceva. Când m-am ataşat grupului, a zis:

— „Hai să mergem!”

Mai târziu aveam să aflu că era Mares, directorul fabricii. El, în fruntea coloanei, iar noi, după el, spre fabrica. Intram pe poarta în fabrica. De cum am intrat, ne-a şi luat în primire o zumzaiala, un du-te-vino al oamenilor, cu treaba şi fără treaba. Arata curtea aia ca un furnicar.

Se mişcau în toate părţile. De la intrarea în fabrica, în stânga, un gater, cu două pânze, scrâşnea ritmic la un bulvan de brad, tăindu-l în scânduri la dimensiunea ceruta. În dreapta, mai la distanta, erau birourile fabricii, unde

lucrau de zor o mulţime de ingineri proiectanţi. Cu gaterul în continuare era sala strungurilor în lemn. Acolo zbârnâiau daltile înfipte în lemn, mânuite de buni mesteri strungari. Erau colegii noştri, fraţii noştri de lupta. Acolo lucra şi prietenul meu bun

Mihai Puscasu, azi trecut întru cele veşnice. De la strunguri intrai în atelierul de rotarie, unde aveam să lucrez eu mulţi ani de fabrica. Legate de rotarie erau atelierele de tâmplarie, cu specificul lor de lucrat în lemn, uşi, ferestre, mobila şi tapiţerie. Pe partea dreaptă, cum intrai în fabrica, după birouri, se desfăşurau atelierele de fierarie, tinichigerie, paturi, forja şi altele. După aceste ateliere venea şi atelierul de jucării.

După ce toţi am intrat în fabrica, aproape de poarta, Mares se opreşte în faţa noastră, cu lista în mână. Eram numai ochi şi urechi. Aşteptam să vedem care-ncotro va merge la locul de muncă. Pe lângă Mares erau mai mulţi gardieni, şefi de ateliere. Aşteptau şi ei repartitia. Eu ajung la atelierul de jucării, cu încă vreo câţiva ca mine. Ne preda unui deţinut, mai răsărit parca, îmbrăcat şi el în zeghe ca toţi deţinuţii. Sunt repartizat la o masă unde se confecţionau jucării.

Cel care ma luase în primire se şi ocupa de mine, arătându-mi ce trebuie să fac. De prima data îmi da nişte plăcute de lemn pe care trebuie să le şlefuiesc. Zis şi făcut. M-apuc de lucru. Cel care m-a luat în primire era un deţinut de drept comun, cu numele de Movila. Era un om tare bun şi echilibrat. Şi-a dat seama pe loc ca noi de-abia am apucat să scăpăm de Celular şi să mai prindem un pic de libertate, schimbând mediul satanic de oprimare. Acest Movila era şeful atelierului de jucării. Toţi cei din atelier îmi erau necunoscuţi, deşi erau toţi politici. De fapt n-aveam de unde să-i cunosc, ca, de la Timişoara, n-am mai ieşit niciunde din celula ca să-i pot cunoaşte. Aceasta a fost, de luni de zile, prima mea ieşire din celula, printre oameni, afară de ieşirile la vizita medicala pe Celular.

Totul părea nou pentru mine, necunoscut. Adesea ma

întrebam până unde se poate merge în nesiguranţa asta şi ce-o aduce ziua de mâine. Nu-mi dădeam seama atunci ca de fapt aceasta-i o caracteristică a gulagului, cu mijloacele lui de oprimare. Toate încercările de suprimare a omului de către om nu sunt altceva decât consecinţele încleştarii în lupta dintre bine şi rău.

Fabrica lucra în trei schimburi. Cei de la jucării lucrau numai în schimbul întâi, de la orele

6 la 14. La ieşirea din fabrica, luam masa de prânz. De acolo, liberi fiecare după luarea mesei, ne îndreptam spre Celular. Ajuns la celula mea, găsesc încă doi deţinuţi, la patul lor, punându-şi traista cu gamela la capul patului. Nu-mi mai amintesc cine erau acei colegi de camera dintr-un început. Mi-am pus şi eu traista la capul patului. Eram patru oameni în fiecare celula. Ce n-am observat de la început a fost faptul ca în celula nu era tineta pentru nevoile noastre. Fiecare mergea la WC-ul din capul coridorului. Uşa de la camera era permanent deschisa, zi şi noapte.

Dintr-odată, alt regim de camera şi alte condiţii de viaţă. Ne apropiam de cele normale, spre deosebire de animale.

Ma preocupa lucrul din fabrica. Aşa ajunsesem la o oarecare libertate. Ma ducea mereu, gândul la generalul Arbore, pe care-l lăsasem în celula, slăbit de tot, de de-abia-şi ţinea sufletul.

Ridicam ochii din curtea fabricii şi priveam acel colţ de Celular, unde ştiam că-l lăsasem pe

Arbore. Vocea lui blajina şi dragostea faţă de om îl defineau ca pe un adevărat părinte. Ajuns la un oarecare confort, adesea mă gândeam la el, care dormea tot pe prici, cu o rogojina ferfeniţa şi o pătură, veche de când lumea, roasa de vreme şi găurita.

La atelier, după o vreme, de la şlefuit am trecut la confecţionat piese pentru jucării.

Timpul trecea repede, repede de nu-ţi venea să crezi. Mâncarea în fabrica era mult mai bună.

Începusem să cunosc lumea de acolo. În faţa mea, la jucării, şlefuia de zor un om, slab la fata, de statura mijlocie şi cu privirile vii de tot. Era numai viaţa în el. Destul de comunicativ, se uita insistent spre mine. De la o vreme, ma întreabă cine sunt şi de unde vin. Cu o oarecare reţinere, îi răspund la întrebările lui. La rându-i, îmi spune şi el cine-i şi de unde vine. Era părintele

Dumitru Mitoiu, care fusese preot în comuna Baceşti, judeţul Vaslui. În legătura cu numele meu de botez, Atanasie, face o glumă, nesarata un pic, dar fără răutate în conţinut.

— „Cum de porţi numele unui mare sfânt, Atanasie cel Mare, patriarh al Alexandriei? Tu nu-l meriţi”.

M-am uitat lung la el, fără să-i răspund. Nu ştia că terminasem şi eu teologia. Şi-a dat seama de gafa făcuta, încercând să se poarte frumos cu mine. Îmi cauta prietenia. Aveam să devenim buni prieteni. Avea un suflet mare şi curat. Eram ca doi fraţi, de ne spuneau cunoscutii noştri că suntem de nedesparţit. Era cu 5 ani mai mare ca mine, născut în 1916. Făcuse teologia şi dreptul la Bucureşti. L-a avut ca profesor pe Ion V. Georgescu, căruia studenţii îi spuneau:

„Hunul”. I-a mai avut profesori pe Nichifor Crainic, pe Tudor Popescu, Nae Popescu şi alţii.

În mai 1950, intraseră mulţi deţinuţi în fabrica. Cantotdeauna, când se făceau mişcări mari de oameni, dintr-un loc într-altul, ofiţerul politic avea activitate intensă. Zilnic erau chemati la el câte 2 – 3 oameni din fabrica. Se recrutau informatori. Mereu alţii şi iar alţii. Învăţasem un lucru, să nu leg discuţii cu nimeni pe linie politica şi nici să-mi dau păreri asupra conducerii de stat. S-au făcut destule încercări asupra mea. Nimănui nu i-am vorbit despre activitatea mea din libertate.

Am uitat să vă spun o întâmplare de-a mea, cât eram la Celular cu generalul Arbore, la

309. Într-o zi, pe la sfârşitul lui aprilie, vine frizerul să ne tunda şi să ne bărbierească. De fata tot timpul era şi

gardianul, şeful secţiei. Peste cizme avea încălţaţi nişte pâslari, ca să nu facă zgomot când se deplasa de la uşă la uşă, ascultând cele vorbite în celula. Aici, în timpul tunsului, stând de vorba cu noi, învârtea nişte chei pe după deget. Deodată se întoarce spre mine şi mă întreabă de unde sunt şi cu ce am căzut. Îi răspund că am căzut cu Spiru Blanaru din Teregova.

Când a auzit de Teregova, a sărit în sus spunând:

— „Ce mă, tu eşti din Teregova? Acolo bandiţii aceia au tras în oamenii partidului şi i-au omorât? Voi aţi luptat împotriva partidului comunist? Ma, voi trebuia să fiţi toţi omorâţi. Ştii tu asta?”

Numaidecât, iese afară pe sala şi-i cheamă repede pe mai mulţi gardieni din Celular, strigând:

— „Mai, tovarăşi, mai, ia veniţi repede aici să vedeţi şi voi un bandit din Teregova, care a tras în noi să ne omoare pe toţi. Să vedeţi şi voi cum arata un mare bandit”.

Atâta mi-a trebuit. Ţinte acum la scandal. Generalul Arbore rămăsese consternat. Vin repede vreo trei gealati, toţi cu pâslari în picioare, şi se holbau la mine ca la alta arătare. Unul dintre ei, ca să se afle în treaba, îmi pune întrebarea:

— „Ce mă, voi aţi vrut să dărâmati Comunismul? Aici o să-ţi putrezească oasele. Să ştii!”

S-au uitat la mine ca la urs şi s-au dus. Nu ştiam peste ce am dat. Aşa din senin, belelele curg pe capul tău, numai prin faptul că eşti român şi crezi în Dumnezeu. De abia atunci mi-am dat seama şi am observat ca într-adevăr luptele de la Pietrele Albe au avut un mare răsunet în lume.

Politicul ma cunoştea însă foarte bine după dosar. De aceea a şi insistat prin alţii să mă capteze în rândul informatorilor. N-au reuşit. La jucării am stat un an de zile. Ajunsesem şef de echipa, bucurându-mă de aprecierea lui Movila, şeful de atelier. În anul 1951 începuseră să nu mai confecţioneze aşa multe jucării. Numărul muncitorilor s-a mai redus. Atât eu cât şi părintele

Mitoiu, nefiind agreaţi politic, am fost daţi la munca cea mai grea din fabrica, secţia de prelucrare a lemnului, la Rotarie. Aşa se face că am ajuns eu împreună cu Mitoiu să lucrăm la roate.

Ma întorc iarăşi pentru o clipă la jucării, mărturisind trăiri interioare, de o mare cuprindere sufletească, ţinând de cruda realitate, Libertate-Robie. Lucrând cu migala la jucării, gândul meu zbura adesea la cei dragi de acasă. Aveam un fiu de trei ani, la ora când, prin mâinile mele, treceau jucării, una mai frumoasa ca alta. Ma întrebam de multe ori dacă şi copilul meu avea în mâinile lui vreo jucărie din cele făcute de noi, ca să se joace cu ea? La ora aceea, nu numai eu gândeam aşa, ci toţi care aveau copii acasă. Gândul nostru zbura la ei, văzându-i cu traista plină de jucării.

La vremea aceea, noi toţi, cei întemniţati, eram nişte jucării în mâinile destinului, parca.

Viaţa se juca cu noi atât de crud. Cu noi care am îndrăznit să zicem NU răului, să ne opunem cu preţul vieţii puhoiului din răsăritul satanizat.

LA ROTARIE

Dacă am îndrăznit să mă opun şi să nu primesc a lucra cu politicul, am ajuns la Rotarie, unde se muncea din greu. Puteam să ajung la tâmplarie, unde se lucra mult mai uşor, sau la mobila fina, unde mulţi din prietenii mei lucrau. Acolo lucra şi Ion Bohotici, Dumnezeu să-l odihnească în pace, ca el a fost primul care a venit la mine şi m-a încurajat.

La rotarie am fost dat împreună cu părintele Mitoiu. Nea Mitu, îi spuneam eu. S-a apropiat de mine ca un frate mai mare. Era o fire iute la mânie, dar şi cu multă dragoste fata de om. În închisoare s-a purtat cu multă demnitate.

Atelierul de rotarie era legat de sala strungurilor în lemn. Acolo erau aşezate tot felul de tejghele şi cai de confecţionat rotile. Toate se desfăşurau de la cele mai simple piese până la roata data gata pentru fierarie, la încălţat, cum îi spuneau ei în limbajul tehnic al lor, unde se

puneau sinele de fier. Ne-am aşezat şi noi la o tejghea, unde ni s-au dat nişte spite de roata, să le finisam, gata pentru bătut în butuc.

Şeful atelierului era Nicolae Pitaru din Negreşti, jud. Vaslui, deci moldovean. Nicolae al nostru era un om foarte bun, rob ca şi noi, crezând cu multă putere în Dumnezeu. Era rotar de meserie. De fapt, cei care conduceau rotaria erau cei doi maiştri civili: Crisan, şeful rotariei, şi

Dragomir, ajutorul lui. În felul cum se purtau cu noi, erau la locul lor. Întotdeauna ne aparau în faţa conducerii. La începutul activităţii noastre la acest atelier, nu era fixata vreo norma. De-abia acum se aranja atelierul în plina forma.

Se primise o comanda de 10.000 de carute din partea armatei. Pe lângă acestea, încă 2500

de sarete. Comanda era mare. Aşa stând lucrurile, rotaria se organizează în trei schimburi. Pitarul

Nicolae, maistru rotar deţinut, rămase şeful rotariei. Lucra numai dimineaţa.

Coordonator al atelierelor, de strunguri în lemn, gaterul şi al rotariei era ing. silvic Iosif

Roescu. El a fost judecat în lotul lui Auschnit, Reşiţa. De naştere era din comuna Rusca, aproape de Teregova. A mai avut un frate învăţător, Ion Roescu. L-am avut şi eu învăţător la Teregova.

Ing. Roescu s-a purtat bine în tot timpul cât a condus aceste ateliere în fabrica. După aproape un an a fost schimbat. În locul lui a venit ing. Ioan Tonea, tot silvic de meserie. Noi nu prea aveam tangenta cu coordonatorul, decât numai când lua, de la şefii de secţii, rapoartele cu lucrul executat în timpul schimbului de lucru. Cel care era mereu cu noi şi conducea era Pitarul

Nicolae, rotar de meserie. M-am bucurat de multă încredere din partea lui. Îl cunoştea foarte bine părintele Mitoiu, fiind vecini cu comunele. Comuna Baceşti, unde Mitoiu era preot, era aproape de Negreşti, jud. Vaslui.

După ce ne-am obişnuit cu lucrul, fiind stăpâni pe

meserie, s-a instaurat o atmosferă de mult calm şi de prietenie. De la bătutul spitelor în butuci, împreună cu Mitoiu, trecem la alta operaţie, la făcutul roţilor. Asta însă, numai după şase luni, cam spre sfârşitul lui 1951. Atelierul era destul de mare. Era o vânzoleala şi o harmalaie de-ţi tiuiau urechile. De la izbitul barosului de 5 kg. În obezile care trebuiau montate pe spite, la lovitul ciocanelor în daltile care pregăteau butucii pentru montat spitele, la riscaitul ferăstrăului care tăia spitele la dimensiunile cerute, apoi şlefuitul spitelor, toate la un loc realizau simfonia muncii. Ca să te înţelegi cu vecinul, trebuia să te apropii de urechea lui sau să strigi. Ajunsesem deja la făcutul roţilor. Montarea obezilor pe spite era ultima operaţie a rotii, după care mergea la forja, unde i se monta panta de fier. Mai bine zis, se încalţau rotile. Eu lucram lângă părintele Mitoiu.

Tot în toamna acestui an, la rotarie, a fost adus şi Lae Orbulescu, nea Lae, cum îi spuneam noi, apropiaţii lui, banatenii, mai ales. Era numai os şi piele, tare slab ca fizic. Umbla greu de tot.

Îi fuseseră degerate picioarele. De aici şi reumatismul. Parca-l văd şi acum, finisând un butuc de roata. Asta-i era lucrul lui. Cu dalta şi ciocanul ajusta spaţiile de la butuc, unde veneau bătute spitele. Mai mult vorbea decât lucra. Pe atunci, norma se cerea pe echipa, nu pe om. Mai târziu, în anii 52 – 53, lupta de clasa se ascuţise, administraţia încălecându-ne cu normele. Vom vedea ce am realizat şi cu normele când voi ajunge la anii respectivi.

Pe lângă Lae, mai era şi Nelu Cristea, şi Gheorghe Ungureanu. Destul de des venea la el

Aurel Cadareanu de la strunguri în lemn. La începutul lui 1952, Mitoiu ajunsese şeful echipei de rotarie. Devenisem buni rotari. Tot aici, cu noi, mai venise şi Petru Hamat. Toţi trei eram în acelaşi schimb. Lucrul de la executarea roţilor cerea multă atenţie. De multe ori mai venea şi câte un control de calitate, unde de obicei ieseam

bine. Întotdeauna ne făceam un plus de roti peste norma. Asta, pentru a avea rezerve, când nu realizam norma pe echipa. Lucrul acesta nu-l ştia nimeni, decât numai noi trei, Hamat, Mitoiu şi cu mine. În fiecare zi, la terminarea lucrului, venea ing. Tonea şi lua situaţia. Nea Lae însă, niciodată nu-şi făcea norma la butucii lui. Cu toate astea, se simţea tare bine în echipa. Cât am putut, l-am ocrotit. Adesea îi spuneam să fie atent numai când vine vreun gardian sau alţii mai mari, când va trebui, în cazul acesta, să dea de zor cu ciocanul în dalta, să meargă, ca de restul ne îngrijim noi.

Eram ca-ntr-o familie. Realizasem o unitate de credinţa şi de frăţietate între noi. Aveam mulţi vrânceni printre noi, fiii Vrâncioaiei din legenda. Le-am uitat numele. Numai de Toader

Bahna mi-aduc aminte, un flăcău frumos, înalt şi destul de voinic. Nu după mult timp, Mitoiu ajunge la operaţie de apendicita la spital. În timpul acesta, eu îi ţin locul de şef de echipa. Cât a fost în spital, m-am descurcat destul de bine cu normele. Cu ing. Tonea m-am înţeles.

Comenzile, fiind mari pentru noi la rotarie, nu puteam să le facem fata. Eram 105 oameni la rotarie, acesta fiind unul din marile ateliere din fabrica. Totul se făcea din mâna. Cel mai greu era la finisatul rotii. După ce se băteau obezile, roata trebuia curatita pe cant, ca să fie un cerc bun. Urma după aceea curăţatul fetelor. Obezile, fiind făcute din lemn de esenţa tare, se curăţau tare greu. La rindea nu se lăsau prea uşor la curăţat.

După o mai îndelungata chibzuinta a inginerilor în frunte cu Tonea, au făcut două freze de curăţat, una pentru cant şi alta pentru fete. La început mai sareau aşchii cam prea mari din roata, dar până la urmă, totuşi, s-a reuşit. S-a făcut, un pas mare pentru rotarie. Cât despre cei care lucram la făcutul roţilor, numărul nostru a crescut. În schimb, odată cu realizarea frezelor, cei care băteam obezile am fost scosi din atelier. Plătiserăm deci făcutul frezelor. În locul nostru au fost instalate frezele şi strungul

pentru butuci. Tot ce ţinea de rotarie se instalase în locul nostru.

De acolo, de la scut, unde iarna, de bine, de rău, mai aveam puţina căldura, ne-am mutat afară, într-o baraca, făcuta numai pentru depozitarea materialului. Pereţii erau din scândura.

Distanta dintre scânduri era mare. Puteai baga şi mâna pe unele locuri, printre scânduri. În mijlocul baracii era instalata o sobă mare din tabla, unde puneam lemne cu nemiluita, până se rosea. Dar… ce folos? În faţa te pripeai, iar în spate îngheţai. Aşa am lucrat o parte din iarna lui

1951 – 1952 şi cea din 1952 – 1953 în întregime.

În schimbul nostru la roate, lucram numai noi trei, Mitoiu, Hamat şi cu mine. În vremea aceasta, în Aiud, din partea biroului politic se încerca o reeducare. Se luaseră după Piteşti, unde în mod drăcesc s-a recurs la anularea tuturor potentelor spirituale ale omului. Cum de altfel s-a acţionat şi la Gherla, cu tot arsenalul satanic de la Piteşti.

Din partea conducerii, însărcinat era unul Dorobanţu cu acţiunea de reeducare. Iar din partea deţinuţilor era Pânzaru Constantin.

Ca oriunde, şi aici la Aiud, reeducarea era precedata de organizarea retelei de informatori.

Aceasta funcţiona ca acele de ceasornic, mai ales ca cei mai mulţi veniseră de la Piteşti. În fabrica, o mulţime de informatori aveau funcţii de răspundere, de control al muncii de calitate şi al producţiei. Ba, mai încercaseră să se strecoare şi-n fiecare atelier, cu scopul de a sparge normele, obţinându-le din zi în zi tot mai mari. Cu un cuvânt, începuseră lupta împotriva noastră. Noi, la rândul nostru, cei care ne uniserăm în lupta împotriva lor, reacţionam prompt la fiecare încercare a lor de pătrundere şi perturbare a sistemului de munca şi a armoniei din cadrul echipei.

La rotarie mereu ne dădeau târcoale. Parca ne studiau în vederea unei anulari sau chiar a dispariţiei unuia dintre noi.

Pe la sfârşitul anului 1951, vin o mulţime de noi oameni în fabrica. Printre ei erau mulţi studenţi de la Piteşti. Ştiam prin ce trecuseră ei şi încă mai îndurau şi acum. Ma cheamă, prin octombrie 1951, Ion Bohotici la el, în timpul liber de masa după prânz. El lucra la mobila fina, unde şef era Ordeanu. Stau de vorbă cu el asupra atitudinii ce trebuia luată în faţa studenţilor veniţi de la Piteşti. Îmi spune să fiu atent şi rezervat. Să nu dau curs liber sentimentului de prietenie. Dacă vreun vechi cunoscut sau fost prieten vine la mine, să fiu înţelegător, dar rezervat.

LA OFIŢERUL POLITIC

În acest timp, când fabrica fierbea în organizarea reeducarii şi când reţeaua de informatori se structura, eu sunt chemat la ofiţerul politic, cam pe la orele 10 înainte de masa. Era o toamna cu mult soare. Şi ziua se anunţa frumoasa şi caldă. Parca era o vară târzie. La ofiţerul politic am stat vreo două ore. Cauta sub toate formele să mă recruteze ca informator. Îmi oferea toate avantajele în fabrica. Ba chiar şi libertatea sub o formă oarecare. A încercat să mă convingă de orientarea sănătoasa a regimului comunist. În cazul când eu nu voi primi, atunci se anunţa sumbra perspectiva de a nu mai ieşi din închisoare, pe lângă faptul că mereu voi face izolari, voi primi bătăi şi chiar promisiuni de moarte.

Ţin minte ca acum răspunsul pe care i l-am dat la sfârşitul discuţiilor:

— „Domnule locotenent, dacă ar fi fost cazul să colaborez cu regimul, cu securitatea, atunci înţelept era să fi făcut acest lucru până a nu intra în închisoare, şi nu acum după atâţia ani de temniţa şi privaţiuni de strictul necesar unui om. Ce rost are, d-le locotenent, să mă terfelesc acum, după atâta suferinţa”.

— „Bine, domnule, dumneata o să suferi, nu eu. Ai să simţi tu lucrul acesta cât ai să stai în închisoare”.

Aşa se face că, după aceasta solicitare a politicului, la mine au început să curgă belelele.

Când m-am întors în fabrica, se apropia masa de

prânz. În repausul de masa vine Ion Bohotici la mine şi mă întreabă ce a vrut politicul. I-am spus totul cum a fost şi cum au decurs discuţiile între noi. Iată ce mă sfătuieşte Ion:

— „Mai Tase, acum să te ţii la belele pe capul tău. Bine ai făcut că l-ai respins şi l-ai pus la punct în felul ăsta, dar să fii cu mare bagare de seama la cele ce faci şi ce vorbeşti. Cât mai puţina vorba”.

Ma întreabă şi nea Lae Orbulescu de vizita mea la politic. A râs şi mi-a spus să nu-mi pese şi să-mi văd de treaba. El îşi face datoria şi meseria de politic, iar noi suntem obligaţi să ne apăram. Ma întâlnesc şi cu nea Victor Târu, căruia îi spun totul cum a fost. Ma încurajează şi el ca toţi ceilalţi. Dar... un adevărat consiliu de familie l-am ţinut cu Petru Hamat şi cu părintele

Dumitru Mitoiu. Ei erau cei mai apropiaţi prieteni ai mei. Zi de zi, cu ei eram împreună.

Trec zilele şi eu uit de conflictul cu politicul.

IARĂŞI LA ROTARIE

Ne băgam în iarna cu perspectiva de a lucra tot în baraca aceea afurisita, unde în acelaşi timp te frigeai, dar şi îngheţai. Burta ardea şi fundul îngheţa. De multe ori, când bătea vântul tare şi ningea, prin golurile dintre scânduri, zăpada s-asternea pe noi. Repede cu lopeţile şi maturile aruncam zăpada afară. Altfel ne confruntam cu umezeala şi noroiul în baraca. Iată ca timpul nu sta pe loc. Începutul de iarna şi sfârşitul de an se săvârşesc. Prindem şi anul 1952, an care avea să aducă unele schimbări în organizarea muncii în fabrica.

Până a nu trece, de fapt, în anul 1952, ţin să vă spun unele lucruri mai importante petrecute în fabrica.

În cursul anului 1951, spre toamna, s-a iniţiat un curs de rotarie de către conducerea fabricii, prin directorul ei, Mares. După orele de lucru în schimb, cei care urmam aceasta scoala rămâneam şi schimbul ” în fabrica, asistând la cursuri. Profesori îi aveam pe maistrul Crisan şi pe Dragomir, civili, şi pe Nicolae Pitaru, deţinut. Am urmat

aceste cursuri, aceasta scoala, timp de 6 luni. Este drept ca la dosarul nostru este trecută aceasta scoala şi calificarea de rotar.

Începând cu martisorul anului 1952, noi, cursanţii şcolii de rotarie, am intrat în fabrica drept muncitori calificaţi, meseriaşi. Cu toate acestea, politicul îmi purta sâmbetele. Cauta să mă plaseze la muncile cele mai grele. În oala asta erau şi Petru Hamat, şi părintele Mitoiu. Maiştrii civili ne mai strecurau câte ceva din cele vorbite la administraţie împotriva noastră.

Într-o zi, ofiţerul politic îi cere lui Mares să ne dea pe mine şi pe Mitoiu la cea mai grea munca din fabrica. Nu era de prima dată când îi cerea lucrul acesta. Nici nu ne cunoştea bine

Mares pe noi. Vine la noi la atelier, întrebând pe fiecare cum îl cheamă. Ajunge la mine şi la

Mitoiu. Ne întreabă de nume şi zice:

— „A, voi sunteţi Mitoiu şi Berzescu? Bine, nu-i nimic. Voi să fiţi liniştiţi şi să lucraţi pe mai departe aici. Îl ia mai la o parte pe Pitaru şi-l întreabă de noi doi. Era şi Crisan acolo. După discuţia asta vine la noi Pitaru şi ne spune despre cele discutate cu Mares. Noi, în timpul acesta, urmam cursurile de calificare. Deci, acum, când Mares ne cunoştea, îi spune politicului, care iarăşi insista să ne dea la o muncă grea:

— „Tovarăşe ofiţer, oamenii aceştia sunt la munca cea mai grea. Alt loc nu mai am, asta-i.

Iată, lângă noi este tov. Crisan, care îi are în primire”.

Ofiţerul politic, însă, de noi n-a uitat. Era îngerul nostru păzitor. Nu ne scapa din ochi.

Vine şi 23 August 1952.

PATRUZECI DE ORE ÎN CAMERA DE TORTURĂ

Era vara anului 1952, o zi calduroasa de august. Vuietul de ciocane, zăngănitul de tabla, scârţâitul gaterului ce despica nemilos lemnul de brad, scrâşnetul strungurilor de lemn, geamătul obezilor de la rotarie, izbite de baroase

grele, însoţeau 24 de ore din 24 de ore viaţa cruda şi nemiloasa a condamnaţilor politici. În închisoare, fabrica nu se oprea din lucru. Un furnicar de oameni desculţi sau lipaind în galenţi de lemn se mişca febril, mânat de treburi prin ateliere.

Îmbrăcaţi sumar, în echipamentul vargat al închisorii, îşi îndreptau privirile spre cerul albastru, gândind la libertate. Petecul acela de cer, cu puritatea lui, ne îndemna la rezistenta.

În lupta de zi cu zi, de acolo de sus primeam noi tărie şi dârzenie. Pe fetele noastre se citea suferinţa şi durere. Ne rugam Domnului ca din suferinţa sa ne facă punte spre biruinta.

În jurul prânzului, la atelierul de rotarie, unde lucram, îşi face apariţia un gardian şi întreabă:

— „Cine-i Mitoiu Dumitru? Dar Berzescu Atanasie?”

Aşa, îmbrăcaţi sumar, în pantaloni şi cămaşa, încălţaţi numai în galenţi de lemn, ne cere să-l urmam. Ne uitam nedumeriti unul la altul, nu mai înţelegeam nimic, nu făcusem nimic rău.

După el, cu inima tremurânda, mergem la Celular. Acolo coborâm pe scări în jos, la beci. Pe coridor, în faţa noastră, se deschide o uşă de fier. Cu satisfacţia vizibilă, gardianul ne împinge înăuntru şi trânteşte uşa după noi. Ne trezim în beznă. Camera nu avea nicio fereastra şi nici bec. Pe jos era apa până la glezna. Nu eram singuri, mai se aflau şi alţii. Aerul era greu mirositor şi umed, zăpuşeala ne strivea. Stăteam rezemati de pereţi, cu picioarele în apă. Noroc cu galenţii, ne ţineau de cald şi ne protejau tălpile picioarelor. Lipsa de aer se făcea tot mai simţita. Părintele

Mitoiu şi cu mine, fiind lângă uşa, ne vâram nasul în crăpatura acesteia, sorbind aer mai curat.

Pe jos, lângă perete, am găsit bucăţi de cărămida. Le-am pus una peste alta şi ne aşezaram cu rândul ca să ne odihnim cât de puţin. Toţi eram nedumeriti. De ce ne-au adus aici? Ne rugam lui

Dumnezeu să ne ajute să trecem cu bine şi peste aceasta încercare. Părintele Mitoiu se ruga pentru noi toţi. Eram nouasprezece oameni. Când s-a deschis uşa, la lumina becului de afara am văzut pereţii celulei. Erau tencuiti cu ciment şi stropiţi cu pete mari de sânge. Cine ştie câţi or fi murit în chinuri, izbiti cu capul de pereţi. Moartea îşi lăsase pictata fata pe zidul celulei, care nu era altceva decât o camera de tortură. În întuneric, cu fetele brăzdate de sudoare, cu gurile căscate după un pic de aer, ne rugam în tăcere să ne ajute Cel de Sus.

Tot mai mult simţeam lipsa de aer. Nu mai puteam respira şi rezista. Un aer înecăcios de urina şi de fecale se simţea tot mai puternic. De la o vreme, începuseră să ne chinuie setea şi foamea, dar mai ales setea. Uşa se deschidea şi apărea câte un ofiţer, întrebându-ne ce mai vrem.

Ceream apa. Pe loc, ordona unui gardian să aducă două galeţi cu apa. În faţa noastră, la ordinul ofiţerului, gardianul se apropia de uşa, cu vadra în mână, ca să putem bea. Când ne apropiam, arunca apa pe jos la picioarele noastre, înjurându-ne şi îndemnându-ne să bem apa de pe jos.

Fripţi de sete, priveam cum apa era aruncata pe jos. Acolo unde pluteau fecalele. Satisfăcuţi, ofiţerul şi gardianul, cu un sadism extrem, zâmbind, închideau uşa.

Umiliţi, cu capetele plecate, ne rugam lui Dumnezeu să ne dea tărie. Şi ne-a dat. Am rezistat patruzeci de ore, fără apa, fără mâncare, fără aer, fără lumina. Am crezut şi am biruit.

Am învăţat un lucru.

— „Dacă ai credinţa şi te rogi cu toată căldura sufletului tău, vei birui”.

După patruzeci de ore, în ziua de 24 august 1952, la orele 7 dimineaţa, a venit directorul închisorii, căpitanul Dorobanţu, ne-a scos din camera, ne-a aşezat pe un singur rând, a trecut prin faţa noastră, a fiecăruia, măsurându-ne de sus până jos, şi ne-a spus:

— „Acum mergeţi în fabrica şi să le spuneţi deţinuţilor ce aţi păţit în ziua de 23 August!”

A fost o demonstraţie de forţa comunistă împotriva noastră. Ne uitam unul la altul zâmbind. Am rezistat. Pielea s-a zbârcit pe picioare, soldurile şi spatele erau înţepenite, ne durea capul, dar aveam puterea de a zâmbi. Fiecare, în gând, mulţumeam lui Dumnezeu că ne-a ajutat să ieşim cu bine din aceasta încercare.

Tinerii de atunci suntem bătrânii de azi. Nici nu mai ştim cum am trecut prin viaţa. Radu

Gyr a cântat suferinţele noastre ca nimeni altul. Îndemn tinerii de azi să preia ştafeta de la noi, pentru a duce pe mai departe lupta noastră împotriva comunismului.

DIN CAMERA DE TORTURĂ LA ROTARIE

Aşa se explica faptul ca politicul, din toată fabrica, demonstrativ, ne-a luat numai pe noi de la rotarie şi încă 17 oameni din fabrica. Era un plan al lui de a ne purta sâmbetele. După izolarea aceasta din beciul celularului, eu cu Mitoiu deveniserăm foarte atenţi la tot ceea ce se întâmpla în apropierea noastră. Se încearcă o acţiune de reeducare, de care ne dam toţi seama că ia amploare. Nu ştiau însă de unde s-o apuce. La Piteşti eşuase, la Gherla era în toi, iar la Aiud nu putea prinde teren. Pânza informatorilor se întinsese peste tot în fabrica. Acum în toate secţiile se voia majorarea normelor. Oamenii politicului ajunseseră normatori. La rotarie era un student, bănăţean de origine, Petrica Iosif, o arătare parca, şi nu om, cu ochelari, înalt şi puţin adus de spate, subţirel. Avea o voce cam răguşita, de beţivan.

În timpul acesta, în toamna anului 1952, şef de echipa era tot Mitoiu. În cadrul echipei, fiecare din noi trei, Mitoiu, Hamat şi cu mine, în medie făceam câte 15 roti. Norma era de 8 roti.

făceam rezerve. Acest lucru ne ajuta la realizarea normei pe echipa. Faptul acesta, cu norma de

8 roti, nu prea le venea la îndemâna normatorilor. Ei,

cu tot dinadinsul, o voiau majorata. În secret, ei ne-au cronometrat, ascunşi fiind după stiva de roti. Cu toate acestea, nu puteau mari norma până nu vor realiza o cronometrare pe fata, cu martori. Astfel, de repetate ori am fost cronometrati la făcutul unei roate. Niciodată n-am făcut-o în mai puţin de 60 de minute. În schimb, roata asta cu gâlceava era făcuta parca pentru expoziţie, nicio greşeala la execuţie. Nu ştiu cum s-o fi întâmplat treaba, dar parca eram înţelesi noi trei, Mitoiu, Hamat şi cu mine, ca să nu putem face roata în mai puţin de 60 de minute. Oricâta străduanie din partea normatorilor, de a urca norma, n-au reuşit să depăşească numărul de 8 roti pe schimb.

Petrica Iosif ştia că şi eu, cu Hamat împreună, suntem banateni şi-n particular ne-a cronometrat pe ascuns, după stiva de roti. Am realizat 15 roti în timp de 8 ore. De ce acum nu vrem să facem acest lucru, să recunoaştem că se poate mai mult. I-am răspuns, de data asta, ca tot el a greşit. Fiind ascuns după stiva de roti, n-a văzut bine ceasul, fiind întuneric. Ori la lumina zilei, tot el fiind, nu s-au putut realiza mai multe roti. La acest răspuns nu se aşteptase de la mine. Cât am mai rămas în fabrica, până în mai 1953, când am fost internat în spital, tot la 8 roti a rămas pe schimb ca norma.

Aducerile aminte despre rotarie şi anul 1952 ma fac să zăbovesc mai mult şi să povestesc tot ce ştiu. Poate ca, odată, când eu n-oi mai fi, mărturiile mele vor prinde bine unui istoric, bun român, la realizarea unei adevărate istorii a Golgotei noastre.

O istorie a Aiudului, cetatea suferinţelor, dar şi a satanismului în anularea omului ca valoare spirituală. Cu toate pornirile de iad ale Aiudului, totuşi a fost şi o cetate a spiritualităţii neamului nostru, de-abia acum se va înscrie, când cercul luminos al cercetărilor istorice va insista asupra lui.

Pot să spun ca-n timp ce Apusul se ridica realizând un maximum de civilizaţie, un maximum de nivel de trai al

omului, ajungând poate până la idolatrizarea insului, a omului ca entitate, ba se ajunsese chiar la un cult al omului, aici, sub cortina de fier, omul era ucis, anulat ca valoare morala. Aici, unde jertfele omului au ajuns de ordinul zecilor de milioane, s-a ajuns la o spiritualitate înalta, la o trăire întru Hristos până la mucenicie şi sfinţenie.

În Aiud, Radu Gyr a adus pe Iisus în celula. L-a coborât de pe Cruce şi L-a adus alături de noi pe rogojina cu libarci, spre îndumnezeirea omului.

Iisus în Celula poate fi considerat un imn al îndumnezeirii omului.

Deosebirea între Vest şi Est este mare.

1). În timpul când Vestul a ajuns la un grad mare de prosperitate, când omul ca entitate a fost idealizat, pierdea pe Hristos din sufletul lui.

2). Estul, cu statele din spatele cortinei de fier, cu cei din imperiul gulagului, satanic organizat, se ridica pe plan spiritual. Omul de aici îl găsea pe Hristos. Se înalţa.

În concluzie. În timp ce Vestul aluneca în abisul necredinţei, se îndepărta de Hristos, Estul se ridica în înălţimile spiritului, trăind întru Hristos Iisus.

Ne punem, pe bună dreptate, întrebarea firească: Cine este cu adevărat în Europa, la vreme actuala? Cei care L-au pierdut pe Dumnezeu, făcându-şi din om Dumnezeu? sau cei care, mucenicind L-au găsit pe Dumnezeu? Cei care, în celula, L-au avut pe Iisus lângă ei, culcat pe rogojina cu libarci?

Va veni vremea când Vestul va cersi intrarea în spiritualitatea noastră, a Europei spiritualizate, găsindu-l numai aici pe Dumnezeu, aşa cum noi, azi, cersim cu caciula în mâna intrarea în Europa necredinţei, în lumea Mondialismului, a Ateismului, neglijând sau chiar uitând cu premeditare de fraţii noştri din Basarabia, ţinutul Herţei şi Bucovina.

ŞALUPA

Ţin să amintesc şi de acest episod destul de

important în viaţa de rob al Aiudului.

Securitatea a speculat până la sânge toate posibilităţile de creaţie ale deţinuţilor politici. Deşi

Aiudul se afla la mare distanţă de un fluviu navigabil, cum este Dunărea, sau de mare, cei de la interne au socotit să construiască o şalupa pe Dunăre. Cum specialişti aveau, de ce nu? îl aveau pe Vasile Arama, maistru constructor de nave de la Constanta, şi pe fiul său, inginer specialist în construcţii de nave. L-am cunoscut bine pe nea Vasile. Era un om cinstit şi corect, cum de altfel era şi fiul său.

În urma tratativelor duse cu cei de la Interne şi cu Mares, directorul fabricii, Vasile Arama se prinde să construiască o şalupa. Nea Vasile, ca mai bătrân şi cu experienţa, îşi alege oamenii.

Aşa îşi face o echipa de lucru, formată din oameni foarte buni, unul şi unul, corecţi şi cinstiţi. Se apuca de lucru. După o lună de zile, şalupa prinde contur. Şi aşa, în curtea fabricii, pe partea atelierelor de fierarie, în câteva luni, şalupa-i buna de dat la apa. Vopsita, aşteaptă să-şi ia zborul.

Într-o bună zi, este aşezată pe un car, special amenajat, după care, cu multă pompa, o duc la gara.

Cei din conducerea închisorilor, de la Interne, văzându-se cu o şalupa data la apa, prinseseră gustul construcţiilor navale. Aşa se face că mai comanda la încă o şalupa. Spre toamna, şi a doua şalupa prinde contur. După un timp, în toamna aceluiaşi an, 1952, Vasile

Arama şi fiul sau au fost chemati la politic. Chemările s-au repetat, fără niciun rezultat. La şalupa se lucra de zor.

Într-o bună zi, nea Vasile Arama şi fiul sau nu mai vin în fabrica la lucru. Dispăruseră.

Unde? Nimeni nu ştie. Lucrul de la şalupa a fost întrerupt. Nimeni nu se prindea sa ducă lucrul mai departe. Au încercat să-i angajeze pe alţii, dar n-au reuşit. Printre cei care au fost solicitaţi s-a găsit şi ing. Dumitru Crihana de la Timişoara. Cu toate ameninţările la adresa

lui, n-a primit sub nicio formă să lucreze mai departe la şalupa. Crihana îşi dădea seama că, la construirea şalupei, conducerea se afla într-un impas. Era bun prieten cu Vasile Arama, n-a vrut să-l umilească. Se ştie însă ca după o lună de anchete ale politicului, nea Vasile şi cu fiul sau dispar din Aiud.

Totuşi, cu o mare întârziere, a doua şalupa a fost terminata.

ROTARIA PE FIR

Mitoiu şi cu mine ne făcuserăm obiceiul ca, atunci când intram în fabrica, să trecem mai întâi pe la prietenii noştri de la alte ateliere. De fiecare dată, întâi treceam pe la nea Ghita

Brahonschi. El lucra aproape de birourile fabricii. Ne primea cu multă bucurie. Întotdeauna avea câte ceva de spus. Ne încuraja, făcându-ne să ne simţim şi noi mai tari şi încrezători în destinul nostru. A fost unul din conducătorii mişcării de rezistenta din Banat, alături de Ion Constantin şi

Ilie Ghenadie. Ne trata ca pe fraţii lui mai mici, ocrotindu-ne parca. De la Brahonschi mergeam la Sebastian Mocanu, pe care ţineam neapărat să-l vedem în fiecare zi. Eu cu Mitoiu aveam dreptul la ţigări. Cumpăram fiecare câte 700 de ţigări. Din ele îi duceam de fiecare dată şi lui

Ianu Mocanu. Eu uitasem treaba asta, acum când trecuseră atâţia ani. Ianu, însă, n-a uitat. Drept semn al prieteniei, mi-a trimis cu dedicaţie un exemplar din cartea lui Mântuirea. A rămas acelaşi om cinstit, demn şi corect. Un carturar de seama şi un mare român. De fiecare dată îl vedeam şi pe Victor Târu. Cu el aveam multe de vorbit. Era în închisoare din 1941, de pe vremea lui Antonescu. În drumul nostru spre atelier, ne mai întâlneam cu mai mulţi prieteni şi cunoscuţi. Printre ei era şi Petconi Aurel, din Lugoj şi el. Lucra la tinichigerie. Adesea, în vorba cu el, ne aduceam aminte de Lugojul nostru şi de vremuri mai bune.

Normatorii, care în acelaşi timp erau şi informatori,

erau mereu în jurul nostru, la rotarie.

Într-una din zile, ne sunt repartizaţi patru oameni în echipa noastră. Şef de echipa era tot Mitoiu.

Prin fabrica, prietenii şi cunoscutii noştri îi spuneau „Popa Rotila”. El se amuza, ţinând la stors.

Era o fire extrem de prietenoasa şi cu multă disponibilitate. Cu repartizarea celor patru oameni în echipa noastră, nu ştiam ce să facem. Cumva îngrijoraţi. Ne fuseseră băgaţi pe gât, cu tot dinadinsul. Voiau să spargă blocul nostru, unitatea noastră de la rotarie. Pitaru ne ajuta mult de tot. Nu iesea din cuvântul nostru, dar mai ales al lui Mitoiu. „Trio Rotaria”, cum ne spuneau cei din fabrica, Mitoiu, Hamat şi cu mine, ţinem un consiliu de familie. Ce facem cu ei? ne întrebam noi. Ne uitam la ei, cei patru veniţi erau destul de tineri şi voinici. Fac eu o propunere, ca să-i dăm la bătut bucşe, la rotile venite de la atelier, gata pentru forja. S-a aprobat propunerea mea, picând pe mine să-i instruiesc în aceasta operaţie. Era cea mai grea munca din rotarie. Trebuia multă forţa şi răbdare. Zis şi făcut. Ma duc cu ei la locul unde se băteau bucşele. Acolo erau două baroase mari şi cu toate uneltele necesare acestei operaţii. Le arat ce trebuie să facă. Bucşa din fonta era cu doi milimetri mai mare în diametru decât gaura butucului. Ea trebuia bătuta ca să meargă forţat în butuc. Prin bătaia ei îşi făcea loc de intrare. S-au apucat oamenii mei de lucru. Se schimbau la baros, unul după altul, vlajganii mei. Broboanele de sudoare începeau să curgă pe frunţile lor. Bucşa blestemata, mai mult sarea în sus decât să intre în butuc, care era din lemn de ulm, câltos. Când am bătut noi bucşele, Pitaru ne-a arătat o şmecherie, ca să meargă mai repede, dar nu prea era corect. În cazul ăsta, făceam cu burghiul loc de intrare până la două treimi din butuc. Mai rămânea o treime, pe care bucşa trebuia să o străpungă forţat. În felul acesta, noi reuşeam să facem norma, dincolo absurditatea normatorilor din fabrica. Erau prietenii lor şi ai politicului. Tot schimbul, de-abia au reuşit să bată bucşele la două

roti. Norma era de 8

roti pentru ei patru. Cât au realizat, atât le-am trecut pe situaţia data de ing. Tonea.

Hei... azi aşa, mâine aşa, treaba tot nu mergea. Spargătorii mei de norma nu făceau fata.

De protestat, nu puteau protesta. Acesta-i lucru, altul nu-i pentru ei. Noi îi urmaream, dar nu le ziceam nimic. Se frământau de nu-şi găseau locul. Transpirau, şi încă ce mai transpirau, ca lucrul tot nu-l realizau aşa cum trebuia. Lucrurile se desfăşurau în favoarea noastră. Voiam, cu tot dinadinsul, să scăpăm de ei. Şi-am scăpat. După o săptămână de truda, oamenii mei n-au mai venit la lucru la rotarie. Vine Pitaru la noi râzând şi-i spune lui Mitoiu:

— „Părinte Mitoiu, ce-aţi făcut cu oamenii aia de la bucşe, că nu mai vreau să vină la rotarie?”

— „Mai Nicolae, mai, ce să facem cu ei? Nu-s buni de nimic. Nu fac treaba. Lasă-i să se ducă. Ăştia numai ne-au încurcat”.

— „Mai părinte, da frumos aţi scăpat de ei. Aţi făcut o treabă buna”.

De aci încolo, la bucşe au rămas tot cei ce au fost înainte, care ştiau cum să lucreze.

Aveam nişte oameni din Vrancea în aceasta echipa. Erau de-ai Vrâncioaiei, toţi unul şi unul.

Când eram în schimbul de dimineaţa I, venea la noi mereu, la Petrica Hamat şi la mine, în repausul de prânz, Vasile Valusescu, fost ofiţer de meserie, care a luptat în grupul lui Spiru

Blanaru. Ne împrietenisem bine de tot cu el.

Tot în acest timp, în fiecare zi ma întâlneam cu Iosif Ripan, de care ma lega o sincera prietenie şi o dragoste de frate. Deseori, vorbeam de Lugojul nostru, de munţii prin care am umblat ca fraţi de cruce. În Aiud s-a bucurat de mult respect.

La rotarie viaţa pulsa şi prietenia se închega tot mai mult. Cu cât normatorii ne presau, cu atât noi strângeam rândurile. Eram ca o cetate, ca o reduta greu de cucerit.

Aşa eram când ne pregăteam să înfruntam înc-o iarna, cea din 1952 – 53, tot în baraca, unde pe-o parte ne frigeam, iar pe alta îngheţam. Iată-ne în luna decembrie, apropiindu-ne de Naşterea Domnului.

Începuserăm să uităm de câte ori am petrecut în închisoare Sfântul Crăciun. De unul singur îmi aduc aminte mai bine. Acela a fost anul 1952.

CRĂCIUNUL ANULUI 1952

A venit şi-n Aiud Crăciunul

(articol publicat în săptămânalul „Lugojul” nr. 19 din 18 – 25 Decembrie 1991)

Iisus se naşte şi-n spatele zidurilor reci şi groase, în spatele gratiilor şi uşilor ferecate.

În ajun de Crăciun lucram în fabrica. Aşteptam cu înfrigurare scurgerea timpului, ca să mergem în Celular. Ne pregăteam cu toţii de colindul ce avea să fie în noaptea de Ajun. Îl aşteptam cu neastâmpăr de copii.

Aşa cum se întâmpla în toate închisorile din tara, şi-n Aiud se iau toate măsurile de paza şi de aplicare a unui tratament aspru asupra deţinuţilor. În toate zilele marilor sărbători creştine sau în zilele sărbătorilor comuniste, ne aplicau un regim de teroare, cu percheziţii, suspendarea plimbărilor, mâncare slaba şi paza dubla, atât în cordonul de paza al închisorii, cât şi pe coridoarele Celularului. Îşi făceau loc din plin înjurăturile, bătăile, ba chiar mai mult, punerea în lanţuri sau izolarea în camera de tortură a celor mai periculoşi deţinuţi. Ofiţerul politic avea un cuvânt greu de spus în alegerea celor care urmau să fie izolaţi. Cu cât era însă prigoana mai mare, cu atât noi ne înaltam mai sus în spiritualitate şi rezistam mai mult.

Cum am ieşit din fabrica, ne îndreptarăm cu mai mult îndemn spre celulele noastre cele de toate zilele. Ne pregăteam de sărbătoare, de parcă am fi fost liberi să mergem cu colindul.

Înţelesi fiind cu toţii, ca după ora închiderii (21), prin alfabetul „morse”, ne dam de stire unii la alţii, în toate cele peste 300 de celule, că putem începe colindul.

Închiderea s-a făcut, uşile s-au ferecat. În sfârşit, semnalul de colinde s-a dat. Noi, toţi cei din celula, patru la număr, cu expresia fetei din copilărie, cu inima zvâcnind în piept, cu mâinile înfipte în zăbrele, cu ochii aprinşi, scânteind în noapte, începem colindul „O, ce veste minunata”, continuând apoi pe aceeaşi melodie, „A venit şi-aici Crăciunul”, versuri de Radu Gyr.

Colind sfânt, din străMoşi moştenit, vestind şi preamărind pe Noul Născut, în scutece înfăşat, Pruncul Sfânt Hristos Iisus. Colindul, la început abia auzit, apoi din ce în ce mai tare, parca venea de peste veacuri, din glasurile strămoşilor noştri, lăudând şi preamărind pe Cel prea

Înalt şi Sfânt.

Era un cer senin, cu infinitul număr de stele. Cu ochii pironiti în ele, extaziati, cântam colindul de care vuia tot vazduhul. Gardienii băteau disperaţi în uşi cu pumnii, să încetam. După ora închiderii, regulamentul nu mai permitea deschiderea uşilor, decât în prezenta ofiţerului de serviciu. Ori, fiind peste 300 de celule, practic ofiţerul nu putea face nimic. În noaptea aceea nu s-a deschis o uşă. Populaţia civilă s-a adunat în jurul închisorii. Ascultau uimiti colindul, ca la sfârşit să cânte şi ei cu noi.

În aceste momente de înălţare spirituala şi de trăire adânca a fiinţei noastre, de undeva, dintr-o celula, Radu Gyr sigur colinda şi el cu noi. La fel, înfipt cu mâinile în zăbrele, trăia din farmecul colindului. Era creaţia lui. El ne spunea că nu mai este al lui, ci al neamului nostru românesc. A cunoscut în aceste clipe cele mai copleşitoare sentimente de mulţumire şi de omagiu adus celui mai mare poet care a cântat durerile celor din închisoare. Este poetul patimirii noastre, a neamului românesc. Nu cred că a fost vreun scriitor care să cunoască o mai mare satisfacţie şi mulţumire sufleteasca şi un adânc respect pentru opera lui, ca Radu Gyr. Am avut fericirea sa stau cu el mult timp. Simt şi azi cum, strângându-mă la pieptul lui, cu căldura sufleteasca de părinte, ma copleşea, ma fascina.

El era patriarhul nostru şi comandantul nostru, al Aiudului întreg. Din gura lui am cules laude şi îndemn la rezistenta. Îl păstrez în minte şi-n suflet până la moarte.

În noaptea aceasta de Crăciun, cu ochii înfipţi în stele, colindând, vedeam aievea chipul sfânt al mamei, cu obrazul siroit de lacrimi, al tatălui albit şi îmbătrânit de vreme, al sotiei cu fata brăzdata de durere, strângându-şi la piept pruncul părăsit de mine la patru luni, al bunicilor albiţi şi ei de timp, al fraţilor şi surorilor, al unchilor şi verişorilor şi al prietenilor cinstiţi la suflet. În aceste măreţe clipe, noi, cei din spatele uşilor ferecate, prin colindul nostru din marginire, făceam saltul în nemarginire, în dumnezeire. Eram extaziati. Am simţit şi trăit adânc aceste momente sublime. În acele clipe, puteau să se deschidă uşile toate, gardienii să ne ucida, ca noua nu ne mai era frica de nimic. Eram în Dumnezeu şi Dumnezeu în noi.

Ţin să menţionez ca împreună cu noi în celula, era şi un ungur, Polgar Stefan şi un evreu.

Tauber Carol. Cu noi împreună au trăit acele clipe fericite de Sfântul Crăciun. Eram oameni cu toţii în faţa lui Dumnezeu, egali în drepturi şi-n obligaţii, cu multă disponibilitate unii faţă de alţii, nu precum cei din parlamentul ţării noastre, de azi. Pacea şi dragostea ne-au fost chezasie.

Toţi aveam impresia, în noaptea aceea, ca cetatea infernului, Aiudul, zbura în înaltul cerului, ca un castel fermecat, de o energie neştiuta luminat. Parca-l purtau îngerii şi nu diavolii.

A doua zi, noi, cei fericiţi în timpul colindului, ne-am luat plata. Conducerea ne-a plătit poliţele. A început ancheta. Îi voiau pe cei care au organizat colindul. N-au găsit nimic. Ne-au suspendat plimbările. Mâncarea s-a înrăutăţit simţitor, iar noaptea, percheziţiile şi înjurăturile îşi făcuseră loc. Se dezlănţuise un regim de teroare. Înduram în tăcere. Trăim încă acele clipe fericite din miez de noapte, de Sfântul Crăciun.

În fabrica, de ziua Crăciunului nu s-a lucrat aproape nimic. Maiştrii civili ne respectau şi nu ne făceau zile grele. Simţeau şi ei, ca şi noi, ca trăiau împreună cu noi măreţia Naşterii

Domnului. Clopotele Aiudului, prin dangătul lor, acordate într-o armonie cereasca, aşa cum nu sunt multe azi în lume, ne mângâiau surghiunul. Realizau simfonia clopotelor din stele.

Cu ele se încheie măreţia sărbătorilor Sfântului Crăciun din Aiud.

*

În baraca noastră, unde noi, rotarii, lucrând de zor la realizarea roţilor, în timp de iarna, pe de o parte ne frigeam, aşa cum am mai spus, iar pe cealaltă, îngheţam, am ajuns, cumva, să ieşim şi din iarna asta grea. Cum a trecut peste capul nostru, numai noi ştim. Prin aprilie 1953, în plina primăvara, boala da peste mine. Încep să fac febra şi să tusesc. Noapte de noapte, transpir tot mai tare. Pofta de mâncare nu mai aveam. Se uita Petrica Hamat la mine şi-i părea rău că-s bolnav.

La fel şi părintele Mitoiu. Eram ca fraţii între noi. Dintre noi, cel mai mare era Mitoiu. Era născut în 1916.

Se realizase „Trio-Rotaria”, condusa de „Popa-Rotila. Aşa ne rămăsese numele în tot

Aiudul. În repausul de masa, de la prânz, când ne mai duceam pe la unii sau alţii, strigau după

Mitoiu:

— „Mai Popa Rotila, mai, unde te mai duci?”

Cu alta ocazie, când ne vedeau pe toţi trei împreună, îşi spuneau unii altora:

— „Uite-i, ma, ca a plecat „Trio-Rotaria” prin fabrica!”

Ceea ce pot să vă mai spun despre aceasta unitate a noastră este faptul că se baza pe dragostea frăţească dintre noi şi pe hotărâre în faţa duşmanului, a primejdiei.

În mai 1953, drumurile noastre se despart. Eu apuc drumul spitalului, unde aveam să stau patru ani şi câteva

luni, până în 27 noiembrie 1957, când mă eliberez din Aiud pe baza condiţionalului de muncă.

Să ne întoarcem pentru o clipă la anul 1952, în fabrica.

În această vară, a acestui an, când lucram în schimbul III, într-o bună noapte, pe la orele

23, sunt aduşi de la Zarca mai mulţi deţinuţi în fabrica, pentru o corvoada, şi anume să facă curat, cât se poate, în curtea fabricii. Se adunase mult rumegus de la gater, mult talas de la strunguri în lemn. Acesta trebuia scos din fabrica. Totul se încarca în carute, la care împingeau oamenii. După miezul nopţii, pe la orele 1, ies din baraca, pentru puţin timp, în curte. Nu departe de unde am ieşit era grupul de oameni de la Zarca. Încarcau rumegusul în carute şi-l scoteau afară din fabrica. Ma apropii mai mult un pic de ei, dar nu prea tare, că erau păziti de mulţi gardieni. Cu mine erau mai mulţi curiosi. Unul de lângă mine-mi spune:

— „Uite, ăla cu fruntea lata este Nicolae Petrascu”.

M-am uitat bine şi l-am văzut. Era îmbrăcat în haine vargate. Şi acum îi păstrez imaginea vie în sufletul meu a acestui om cu figura de dac, cu fata brăzdata de gânduri şi dureri, într-o lupta fără egal. Pe ceilalţi nu mi-i mai amintesc cum arătau şi cine erau.

DIN FRĂMÂNTATUL AIUD. SPITALUL I.

MAI APROAPE DE RADU GYR.

Aiudul anului 1953, prin luna mai, ma arunca pe un pat al spitalului. Lucrul din fabrica, în trei schimburi, în condiţii precare, ma sleieşte de puteri. Munceam la rotarie. Munca aceasta era din cele mai grele. Nu mai puteam face fata lucrului. Febra era destul de mare şi pofta de mâncare mi se taiase de tot. Aşa am ajuns să fiu internat în spitalul din Aiud. Ajuns acolo, după examenul medical şi controlul la raze, se constata că am un infiltrat TBC la plămânul stâng.

Aveam, deci, tuberculoza pulmonară. Uluit, m-am retras în mine până la mutenie. Ce eram eu mai mic de

statură, acum ajunsesem şi mai mic şi prapadit. Doamne, mi-am zis, dar câte trebuie să mai fie pe capul meu? Nu-mi venea să cred. Şi totuşi, lucrurile aşa stăteau.

Pe patul de spital, zăcând, nu primeam aproape nimic din cele ale tratamentului, doar câte

3 aspirine şi ceai neîndulcit. De mâncare, nici nu mai puteam vorbi, ca pofta nu aveam deloc.

Era mai slaba ca-n fabrica. Salonul unde eram internat era plin de bolnavi. Când mă uitam la ei.

Doamne, ce rău arătau, slabi şi galbeni la fata ca turta de ceara!

Oare, mai apuca-voi să ies eu de aici? ma întrebam în deznădejdea mea. Tuşeam care mai de care mai tare. Parca concerta moartea în salonul acela. Cu spaima în suflet, m-am trezit de-abia pronunţând cuvintele: – „Scoate-mă, Doamne, din iadul acesta!” După câteva zile m-am mai paciuit un pic. Începusem să mă regăsesc. Speranţa în Dumnezeu îmi dădea noi puteri. Ma rugam mereu, şi-n neputinţa mea, nădăjduiam în mai bine.

În curtea spitalului era locul de plimbare. Ne scoteau în zilele senine mai mult timp la aer curat. De obicei ne plimbam. S-a scurs o lună de zile destul de repede. Febra începuse să mai cedeze. Păream mai liniştit. Pofta de mâncare însă nu mi-a revenit. Mâncam în sila. Arpacasul acela, Doamne, îmi stătea în gât. Era un canon pe capul meu până ce terminam gamela. Altă dată n-o mai terminam.

La început de iunie 1953, febra a mai scăzut până în jur de 37, 4. Într-o dimineaţă ma anunţa să-mi fac bagajul. Îmi iau bocceaua cu mine şi-l urmez pe sanitarul spitalului în grad de plutonier. Ajunşi la secţia a II-a, şeful secţiei, un gardian, ma ia în primire şi mă vâra într-o cameră. Aici erau priciuri cu etaj. Ajung şi eu la un loc pe prici, sub geam. Cu multă bagare de seama ma instalez la locul meu. Schimbând locul şi oamenii de la spital, aici parca eram picat din luna. Din nou aceeaşi stare de spirit, dezolanta. Tăcut, cu ochii holbaţi, priveam în jurul meu descumpănit.

Nici în ruptul capului nu mă puteam împaca cu gândul că sunt bolnav de tuberculoza pulmonară. Nu cunoşteam pe nimeni din camera. Pe rând, veneau la mine ca să ne cunoaştem. Răspundeam la întrebările lor, spunându-le ca vin din fabrica, trecând şi prin spital.

Ei ştiau ca asta-i drumul fiecărui bolnav, din Celular sau din fabrica.

După un timp intra în camera un deţinut de statura mijlocie, cu un halat alb. Vine la mine şi-mi spune să fiu liniştit. Să nu mă sperii, ca totul se va termina cu bine. Ma vedea timorat. Era doctorul Constantin Uta, condamnat din 1941 de către Antonescu. Era medicul secţiei a II-a.

Avea multă disponibilitate sufletească. Din sufletul lui radia dragostea întru Hristos pentru om, deşi aparentele îl defineau mult mai sever. Era blând, blând de tot şi cu o inimă unde încăpea toată lumea. Aşa era Uta. Îl stăpânea o fire dispusa la dialog, avea vocea de tenor, îmbietoare.

Ma pune la curent cu felul de cum trebuie să mă port şi ce trebuie să fac pentru ca să nu avem de-a face cu paza, cu gardienii. Aici, în secţia aceasta, atmosfera era mai blânda. Aveam să-mi dau seama mai târziu ca doctorul Uta conducea secţia. De doisprezece ani, cât avea de Aiud, gardienii îl cunoşteau bine de tot. La el erau toate fisele medicale ale secţiei. Ne cunoştea pe toţi după aceste fise. Medicul şef al Aiudului era doctorul Ranca, un om în vârsta şi destul de blând în aparenta. Venea destul de rar în secţie. Pe la ora unu sosea masa de prânz. Aici am luat în primire o gamela şi o lingură. Cu mâncarea în faţă, trebuia să fac ceva. Pofta nu aveam deloc.

Îmi primesc porţia de mâncare, arpacas gros şi o bucată de pâine. Pe marginea priciului, cu gamela aburinda pe genunchi şi cu lingura în mână, priveam pierdut biata gamela. Ma umpluse greaţa şi parca-mi venea să o iau la fugă. Doctorul Uta ma urmarea cu atenţie. Era obişnuit cu comportarile noastre. Vine la mine şi cu blândeţe îmi spune:

— „Mai Berzescule, ascultă-mă ce-ţi spun. Eu ştiu că

ţi-e greaţa şi nu poţi mânca. Asta-i boala. Tu trebuie să ştii un lucru. Ai obligaţia morala fata de tine şi cu toată voinţa ta trebuie să mănânci tot ce primeşti, dacă vrei să mai ajungi la ai tai acasă. Să ştii un lucru, comuniştii asta şi vor, să nu mănânci şi să mori. Vrei să le faci voia? Să îngenunchezi în faţa lor? Eşti obligat să lupţi, ca de aceea ai ajuns aici. Te-ai angajat în lupta. Acum lupta, nu te lasa să dai înapoi. Aici în închisoare nu avem alt tratament împotriva bolii, decât credinţa în Dumnezeu şi voinţa de a lupta. Şi vom razbi. Eu te oblig să mănânci tot, chiar dacă broboane de sudoare curg de pe fruntea ta. Eu te ajut, dar ajută-mă şi tu pe mine”.

Buimac parca, începusem să mă trezesc la realitate. Până acum, în faţa lui Uta, nu intuisem atât de bine, că eram într-adevăr pe baricada. Târâs-grapis, trebuia să luptăm.

Speriat la început, înfuriat după aceea de realitatea destul de sumbra, m-apuc să mănânc din gamela. Doamne, ce greu era! Cu fiecare lingura dusă la gură, se ridica un nod în gât, de-mi venea să dau afara totul. Broboane de sudoare curgeau pe frunte, ochii înlăcrimati, înfuriat, înghiţeam în sila fiecare dumicat. Ma luptam cu boala, dar şi cu cei care-mi voiau moartea. Îmi venea să plâng. În sfârşit, am terminat totul din gamela. Nu ştiam ca Uta ma pândeşte. Vine la mine şi zâmbind îmi spune:

— „Ai terminat? Ma bucur că ai înţeles. Eşti ud tot pe frunte şi cămaşa. Să te schimbi!

Dacă vei face tot aşa, tu vei ajunge cu certitudine acasă”.

N-am să-l uit pe doctorul Uta toată viaţa mea. M-a ajutat să birui şi să trăiesc.

După ce luam masa de prânz, liniştea punea din nou stăpânire pe secţie. În programul de după masa avea loc şi plimbarea. Se deschideau uşile camerei şi ieseau în voie, fiecare, la plimbare. Ma iau şi eu după ei.

Ajung în curte, unde ma opresc. Eram în dreptul uşii, la ieşirea în curte, spre WC-ul secţiei. Arătam speriat şi

destul de timid. În mijlocul curţii era WC-ul, prevăzut cu mai multe cabine.

Deodată vad că se apropie de mine un om mai înalt, puţin adus de spate, cu ochelari pe un nas destul de mare, pe cap cu o bonetă vargata şi cămaşa cu mâneci scurte. Zâmbind, întinde mâna dreapta spre mine, ma ia după cap şi-mi spune:

— „Hai, colega, cu mine la plimbare. Nu te speria, totul va fi bine. Şi eu am fost aşa la începutul bolii”.

Ma strânse la pieptul lui şi plecarăm la plimbare. Eu mă pierdusem de tot. mergând în dreapta lui, începuse să-mi vorbească. Ma încuraja sfătuindu-mă să fiu mai senin şi să iau lucrurile aşa cum sunt ele, bune şi rele.

— „Să nu uiţi ca noi trebuie să credem cu tărie că vom ieşi afară. Să-l avem pe Dumnezeu în noi tot timpul”.

Strâns la pieptul lui, îi simţeam căldura corpului. Eram copleşit. O bucurie neîncercata pusese stăpânire pe mine. Îmi simţea timiditatea şi se străduia să mă liniştească. Uitasem de boala. Acum, parcă eram în al noualea cer. Ca un copil trăiam sentimentul bucuriei. Ajunsesem la pieptul lui Radu Gyr. Parca şi acum îi simt braţul drept petrecut după capul meu. În plimbarea noastră, îmi prezenta o mulţime de colegi de suferinţa, ca: pe Relu Stratan, la care ţinea foarte mult, pe Alexandru Virgil Ioanid, pe Gheorghe Dutchievici, Traian Petrescu şi mulţi alţii, pe care eu nu-i mai ştiu. Aşa au trecut zilele la rând, când, la începutul fiecărei plimbări, ma lua după cap şi ne plimbam roata în jurul WC-ului. Mi se dezlegase şi mie limba. Aşa l-am întrebat odată:

— „Domnule profesor, Dumneavoastră tot îmi spuneţi „colega”, dar eu am fost un biet şi amărât de profesor începător, iar Dumneavoastră poet şi profesor universitar. Sunt atât de mic şi prapadit”.

— „Nu te necăji, ca şi eu am fost odată tot aşa un biet profesor. Dumneata eşti aici alături de mine în blestematul acesta de Aiud. Eşti egal cu mine. Asta s-o retii şi nimic mai mult”.

După aceasta lămurire, duhurile noastre parca s-au unit. Doamne, ce bine ma simţeam!

Paseam în rând cu Radu Gyr, deşi el era atât de mare, iar eu atât de mic.

Astăzi, când scriu aceste rânduri, ma întorc cu gândul şi sufletul la anii de zbucium ai lui

Radu Gyr – 1961 – 1962 – când colonelul Crăciun, comandantul Aiudului, îi smulge declaraţia de retractare a tot ce-a scris.

Acel zvâcnet de sfinţenie al lui în pornirile de iad ale Aiudului nu l-a făcut în faţa noastră, a celor care acum mai trăim, mai mic. Nu. El este pentru noi şi neamul nostru tot uriaşul de la

Aiud. Reeducarea nu l-a putut desfiinţa. El a rămas tot Radu Gyr al neamului românesc, poetul patimirii noastre.

Într-o zi, plimbându-ne tot aşa, îl întreb:

— „D-le profesor, cum compuneţi poeziile, aşa fără hârtie şi creion?”

— „Păi, uite cum! Stau în pat pe spate şi mă uit în plafon. Fiind alb, mi-l închipui hârtia mea. Acolo, în faţa ochilor, scriu versurile aşa cum vin ele din inspiraţie. Şi aşa, strofa cu strofa, până termin poezia. Când ies afară, la plimbare, îl iau pe unul dintre voi şi-i spun poezia făcuta în camera. Cel care m-ajuta mai mult este Relu Stratan. El este biblioteca mea. El ştie toate poeziile mele de aici. Mai sunt şi alţii care le învaţa, cum este Gili Ioanid. Dacă se întâmpla sa moara unul, să rămâna altul care să le scoată afară.

După câteva zile vine la mine doctorul Uta şi-mi spune să-mi iau bagajul şi să vin cu el.

Îmi iau bocceaua şi-l urmez. Ma baga într-o cameră cu alţi bolnavi. Puţin încurcat, îmi iau patul meu în primire şi tac din gură. Fac cunoştinţa cu toţi colegii de camera. Locul meu de dormit era pe peretele din stânga cum intrai în cameră, tocmai sub geam, pe prici.

Din prima zi ma ia în primire Traian Comanescu,

nepotul maiorului Comanescu, care fusese mult timp aproape de Căpitan. Şi-mi povestea, şi-mi povestea Traian Comanescu al meu despre toate şi de toate. Nu mai avea parca timp nici să respire. Norocul meu ca din poziţia şezând turceste pe prici rezistam. Stând el la picioarele patului, se simţea foarte bine povestind.

Mie mi se părea ca totul merge bine în camera noastră. Lucrurile se desfăşurau normal, credeam eu. Observ pe fetele colegilor un zâmbet, la unii poate chiar ironic, la alţii de mulţumire. În camera era însă multă linişte. Traian al meu era, de cum se scula şi până la plimbare, la mine pe pat cu sacul de povesti. Vrând-nevrând, îl ascultam. Am uitat să vă spun ca, atunci când Uta m-a mutat din camera mea, care era lângă Radu Gyr, nu prea mi-a picat bine, dar nu puteam face altceva. Şi aşa, zi de zi, Traian era tot la mine în vizita până când suna stingerea. Eu aveam darul de la Dumnezeu să pot înghiţi multe, vrute şi nevrute. Nu repezeam omul cu uşurinţa. Se apropiase mult de mine, Traian al meu. În cameră, ce să spun, era o linişte cum nu mai fusese acolo niciodată. Toţi îşi dădeau seama de acest lucru, numai eu nu ştiam nimic. După o săptămână, când ieşim la plimbare, vine la mine Radu Gyr şi mă ia iar după cap şi pornim la plimbare.

— „Asculta, Berzescule, acum pot să-ţi spun ca eu te-am mutat în camera cu Comanescu.

Ştii de ce?”

— „Am intuit că eşti omul care va aduce liniştea în camera aceasta. Şi am avut dreptate.

S-a realizat o linişte desăvârşita. Asta numai tu ai făcut-o. Şi-ai făcut-o foarte bine”.

Am încercat să-i spun ca eu nu am contribuit cu nimic, decât ca îl ascultam tot timpul pe

Traian Comanescu.

— „Dar asta-i cel mai important lucru. L-ai neutralizat pe Comanescu. Până aici, în fiecare zi era scandal făcut de Traian. Să nu fi supărat pe Uta că te-a mutat. A fost ordinul meu.

Cred că m-ai înţeles”.

— „Am înţeles, D-le profesor şi sunt mulţumit că am reuşit să fac şi eu un lucru bun”.

Radu Gyr, bucuros ca lucrurile au ieşit bine, m-a luat la plimbare prin curte şi-mi povesteşte o întâmplare hazlie a lui, petrecută tot în Aiud.

— „Eram la celular, la etajul III, într-o cameră pe partea dinspre secţia asta a noastră, cu generalul Dumitru Popescu, fost ministru de interne în timpul lui Antonescu. Toată ziua stăteam pe prici şi mai povesteam. Amândoi ştiam multe din viaţa noastră. Era vara şi destul de cald.

Geamul îl ţineam deschis pentru aer curat. De aici auzeam toate trenurile care treceau într-o direcţie sau alta. În fiecare dupa-masa, în jurul orei patru, credeam noi, se auzea un tren care pleca din gara cu un fluierat lung, lung de tot şi întrerupt din când în când. După acest fluierat, dl. general se ducea la tineta şi urina. Şi aşa în fiecare zi. După mult timp, nu ştiu nici eu cât o fi trecut, nu mai auzim acest fluierat. Iritat şi scâncind, dl. general se plimba nervos prin celula. Se vedea că este neliniştit şi chiar nervos. Îl întreb de ce este supărat.

— „D-le Radu Gyr, sunt necăjit că nu mai aud trecând trenul acela care fluiera lung de tot.

Atunci ma duceam şi eu la tineta. M-am învăţat aşa şi nu mai pot urina dacă nu mai aud fluieratul trenului”.

— „Nu-i nimic, d-le general, fac eu ca trenul şi o să fie bine”.

Şi încep eu atunci să fac aşa ca trenul: puf, puf, u-u-u-u-u-u-u-u-u…

În timpul acesta, generalul mergea la tineta. De aci încolo totul decurse bine. Aşa că, vezi, dragul meu, ca şi eu am avut parte de unul ca Traian Comanescu”.

Acum când scriu cele petrecute cu mulţi ani în urmă, parca le trăiesc mai intens. Ma consuma şi ard în mine mai mult. Pas cu pas, retraiesc viaţa de atunci, cea ferecata în lanţuri.

Imaginea lui Radu Gyr şi acum este vie în faţa

ochilor. Copleşit, retraiesc acele clipe fericite. I-am simţit din plin căldura sufletului său, bun şi drept.

Până la urma m-am acomodat cu viaţa din secţie. Timpul trecea şi lucrurile au început să se schimbe.

Spre sfârşit de august şi început de septembrie, în Aiud se schimba conducerea. Procesul de schimbare a luat o cale lunga şi lenta. Căpitanul Dorobanţu, fostul comandat al Aiudului, da în primire colonelului Stefan Coller conducerea închisorii. Au fost necesare mai bine de trei luni de predare. A început să se strângă şurubul. Gardienii şi-au schimbat atitudinea. Devin mai duri decât au fost.

Dintre noi, primul care pleacă este Radu Gyr. După el, doctorul Uta. Aveam să-mi mai aduc aminte de el de multe ori în viaţă.

Mi-a rămas în minte cum mi-a tratat ochii. Apăruse la amândoi ochii o albeata. Când mă vede, îmi spune:

— „Ma, tu trebuie să faci un tratament la ochi, ca altfel vei orbi. Te tratez eu. Zis şi făcut.

A şi început cu praf fin de zahăr, suflat în ochi printr-o pâlnie de hârtie. În fiecare zi făcea operaţia aceasta. Ma usturau ochii de nu mai ştiam ce să fac. Alături de mine mai era şi părintele

Bumbac de la Constanta, tot cu tratamentul pentru ochi. Până la urmă, ochii mi s-au limpezit, scăpând de orbire. Lui, doctorului Uta, îi datorez lumina ochilor.

Sita lui Coller începuse să cearna şi-n rândul nostru, al celor rămaşi la T.B.C., secţia a

II-a. Ne înghesuie pe mai mulţi într-o cameră, reducându-se numărul lor.

În locul doctorului Uta este adus doctorul Gheorghiu – profesor universitar la Iaşi. Cu el vine şi fiul lui, Mihai, student la medicina la Iaşi. Primul lucru pe care l-am pierdut a fost plimbarea pe timp îndelungat. Aveam acum numai câte o oră. Încet, încet, Coller se făcea tot mai simţit. Crăciunul îl petrecem sub domnia lui.

Doctorul Ranca este schimbat cu un alt doctor mai

tânăr, Bogateanu, cu grad de maior.

A început să bată asupra Aiudului vântul bejeniei, al prevestirii de furtuna. Paza devenise destul de irascibila. Izolarile erau mereu ticsite cu deţinuţi din vini imaginare. Speriaţi şi noi ca jivinele din pădure, când codrul freamăta a furtuna, ziceam: – „Ce-o mai fi, Doamne, cu noi?

Ce mai vine pe capul nostru? Ce mai vreau de la noi?”

Peste doi ani, în 1955, vara, aveam să mai aud de Radu Gyr, că se internase în salonul 5 al spitalului. Eu eram în salonul 10, salonul morţii, ţintuit la pat. Radu Gyr era într-o stare grava de boala. De sus i-am trimis o pijama pentru dormit. Nu avea nici haine.

Ca un sfânt rabda şi se ruga lui Dumnezeu să-l ajute.

Odată cu toamna anului 1953, asupra Aiudului se abate furtuna. Coller preia conducerea închisorii.

De acum pentru Aiud începe CALVARUL.

SPITALUL (II). O SCHIMBARE DE CONDUCERE

Luni de zile i-au trebuit lui Stefan Coller să preia conducerea. Se pregătea până în cele mai mici amănunte la dezlănţuirea unei noi torturi.

Din toată tara, canal, mina şi alte colonii de munca, legionarii erau aduşi la Aiud. Locul de unde, în 1961, avea să se declanşeze o nouă reeducare, ca de altfel şi la Periprava, tot în 1961, avea să se pregătească şi să se încerce o reeducare gen Aiud. Este bine ştiut că Aiudul şi

Periprava erau cele două locuri unde se depuneau legionarii. În mod special numai pentru ei era pregătită reeducarea care avea să se încerce în 1961. De bună seamă că legionarii constituiau un real pericol pentru comunism.

Să ne întoarcem la Aiudul anului 1953, toamna. Pe secţia a II-a, care înainte era toată a bolnavilor T.B.C., acum, în octombrie, bolnavii erau înghesuiţi numai pe aripa de către morga.

În învălmăşeala de reorganizare a închisorii, era o oarecare libertate pe secţie. Ziua ne întâlneam cu cei

veniţi de la canal, care erau cazati în camerele de pe aripa lunga a secţiei. Aşa m-am întâlnit cu o mulţime de prieteni şi cunoscuţi, ca prof. Ioan Iliescu, nasul meu, Romulus

Copaceanu – medic –, Ianas Fenes – înv. şi prof. Nicu Boscaiu, în prezent academician.

M-am bucurat mult de tot de aceasta întâlnire. Nu-i mai văzusem din 1948, din libertate. N-a ţinut mult aceasta vânzoleala de reorganizare – sistem Coller –, c-au şi pus biciul pe noi, realizând planul satanic de reprimare.

La secţie, acum, se închid uşile cu zăvorul, când în mod obişnuit le aveam toată ziua deschise, fiind liberi prin curte. Ce-o mai urma acum? ma întrebam. Prin curte se înstăpânise tot mai mult pustiul. Izolarile deveneau tot mai neîncapatoare. Frigul din noiembrie se simţea tot mai mult. Deşi eram bolnavi, nu se mai respecta programul prevăzut de regulamentul închisorii.

Mâncarea, pe timp de trecea, era tot mai slaba. Doctorul Gheorghiu, cât putea, ne ajuta. Se urmarea să fie schimbat. Prin ianuarie 1954, iarna se aşternuse de-a binelea în Aiud, cu zăpada mare. Se anunţa să fie una foarte grea. După cele auzite de noi, ca vesti dinafară, aveau să moară mulţi oameni liberi, sufocaţi de nametii mari de zăpada, în toată tara.

Nu trece mult şi doctorul Gheorghiu este schimbat cu un alt doctor şi anume Cureleanu.

Părea ca de data asta şi-au găsit omul şi doctorul. Era pe măsura lor, un om mic de statură, butucanos, blond la înfăţişare şi negru la suflet – naravit. Aveam să-l cunosc bine pe pielea mea. Era omul politicului. După câte am auzit, Gheorghiu a ajuns la Zarca, ca de altfel toţi cei curaţi la suflet şi cinstiţi. Ma înţelegeam bine cu Mihai, fiul său. Nu ştiu dacă mai trăieşte, dar a fost un om bun şi cinstit, ca şi tatăl sau, prof. Gheorghiu.

Odată cu venirea lui Coller se primenise toată lumea, alt politic, alţi gardieni, alţi deţinuţi pe sala, care serveau şi ciripeau, alt medic pentru noi. Cu un cuvânt, se primenise totul, totul.

Când ieseam la bărbierit, pe sala, deschidea uşa la două camere deodată. Aşa ne mai întâlneam unii cu alţii, schimbând câte o vorbă. Cu ocazia asta l-am întâlnit pe Cornel Costescu, un avocat din Teregova, ţărănist. Ne-am îmbrăţişat şi ne-am sărutat bucurându-ne mult de tot. Era şi el bolnav de T.B.C. Printre altele-mi spune:

— „Mai Tase, să ştii ca pe sala la noi a ajuns om de serviciu şi Ion Stoichescu al lui Cica.

Să te pazesti de el că-i omul politicului. El se face ca nu mă vede. Tu să ai grija!”

— „Bine că mi-ai spus, Cornele, ca şi eu l-am văzut pe sala făcând serviciu. Să trăieşti şi-ţi mulţumesc că mi-ai spus”.

Doamne, mi-am spus, şi aici şi-a vârât coada? Ion al meu, din grupul lui Spiru Blanaru, a ajuns coada de topor, informator ordinar. A înfruntat atunci moartea şi acum şi-a vândut sufletul.

Aveam să aflu mai târziu de toate potlogariile făcute de el în închisoare. Ba mai mult, în 1993, aveam să-l găsesc în documentele secrete ale securităţii, că era omul lor de informaţii printre luptători. De câte ori ma vedea la Aiud, fugea de mine. Din partea lui n-am avut nicio neplăcere.

Spun şi eu acum, ca foarte mulţi oameni cinstiţi şi corecţi, fie ei mari carturari sau mari luptători din toate timpurile, ca „pădure fără uscaturi nu exista”. În toate vremurile, imperfecţiunea implica necinstea sufletească – uscatura. De aceea, omul permanent se confrunta cu acest mare păcat: ură faţă de semenul său. Adesea cade victima celor stăpâniţi de duhul răului.

După eliberarea noastră din 1964, am aflat cu certitudine ca Ion Stoichescu al lui Cica era informatorul securităţii. De multe ori ma provoca, dar nu-i răspundeam. A murit înainte de 1989.

În secţia a II-a, începutul de an 1954 ne strânge tot mai tare în chingi pe noi, bolnavii de

T.B.C. Plimbarea aproape că nu era. Din când în când

îşi mai aducea aminte câte un gardian de noi. Iarna grea, cu omatul mare, ne făcea să ne adunam tot mai mult în noi, să tăcem şi să înduram jugul robiei tot mai greu.

Odată cu venirea, pe secţie, a doctorului Cureleanu parca venise şi urgia. Mic şi îndesat, cu ochelari pe nas, cu mersul ca de ratoi, când deschidea uşa de la camera, ne privea tăcut, dar insistent. Ne făcea impresia ca voia sa ne rapeasca, să ne ia gaia în gheare.

La sfârşit de februarie 1954, suntem duşi pe rând, camera cu camera, la un control radiologic la spital. Acolo, la repezeala, suntem văzuţi la aparat de către doctorul Costin, profesor de radiologie la Facultatea de Medicina de la Iaşi. Era condamnat pentru crima de război. După acest control, o parte din noi am fost scosi afară din infirmeria secţiei a II-a. Printre ei eram şi eu, deşi făceam febra de peste 38 de grade.

Într-o zi, după deschidere, un gardian vine cu o lista în mâna şi mă striga să-mi fac bagajele şi să ies afară. În ciuda parca, sunt aruncat într-o cameră tot pe secţia a II-a cu fata spre

Celular.

Acolo, oameni mulţi, băgaţi unul într-altul de frigul iernii şi al urgiei din Aiud. Toţi ma priveau întrebător. Nimeni nu spunea o vorbă. Deodată, însă, aud o voce în şoapta:

— „Mai Tase, tu eşti? Vino aici la mine!”

Ma uit mai bine şi-l recunosc pe părintele Sandi Nicolici de la Teregova, cel care luase jurământul în organizaţia lui Gheorghe Ionescu în 1948. Bucuros, m-am dus la el pe prici şi mă întreabă:

— „Cum de ai ajuns aici?”

— „M-au dat afară din infirmerie, deşi am febra de peste 38 de grade”, îi răspund eu.

— „Lasa ca trece şi asta. Dumnezeu are grija de noi”.

Nu luase bine conducerea în Aiud, col. Coller a şi început atacul. Se năpustise asupra bolnavilor, parându-i-se ca aici se ascunseseră cei mai mari duşmani ai clasei

muncitoare.

Premeditat, conducerea ne-a scos pe noi, cei bolnavi de T.B.C., deci în stare de contaminare, aruncându-ne pe câte unul în mijlocul celor sănătosi. Iată cum se realiza genocidul.

Ştiau ca un flagel al tuberculozei face ravagii în mijlocul maselor de oameni neajutoraţi.

Asistenta medicala era inexistenta cu rea intenţie. Se petreceau crime împotriva umanităţii. Ce căutam eu cu tuberculoza evolutiva în mijlocul unor oameni sănătosi?

Acum când scriu eu, colonelul Coller Stefan se afla bine şi sănătos în SUA. Iar colonelul

Crăciun, la un serial al „Memorialului Durerii”, declara:

— „Cei patru mii de legionari, niciodată n-au trăit mai bine ca-n Aiud”.

Iată paradoxul. Mureau cu duiumul legionarii, iar în presa se scria că nu mai moare niciun legionar.

Să ne întoarcem la camera unde am fost aruncat în 1954, la Aiud, bolnav de T.B.C. În aceasta camera mi-am găsit locul sus pe prici, tot sub geam, în partea stângă. Nu ştiu nici eu, dar parca era un făcut. În orice camera eram aruncat, nimeream tot sub geam. Era locul cel mai ocolit de deţinuţi. Am ajuns să-mi spun: „Unde-i rău, hop şi eu; unde-i bine, nu-i de mine”.

Aici, şef de camera era părintele Sandi Nicolici. Cât am stat aici, el a avut grija de mine.

Tot timpul ma servea la masă. Deşi mâncarea era slaba, eu nu puteam să mănânc. Nu aveam pofta de mâncare. Boala îşi spunea cuvântul. Noaptea transpiram şi nu puteam să dorm. Stăteam ud sub pătura până ma zvântam. Aşa treceau zilele, fiecare cu greul ei. Venise luna martie şi iarna nu se lasa dusă. Noapte de noapte, tot ud de transpiraţie îmi duceam calvarul. Când aveam o cămaşa zvântata, ma schimbam, dar de cele mai multe ori erau amândouă ude. Luasem drumul spre moarte. Din ce trecea timpul, eu slabeam tot mai tare. Febra creştea. De la o

vreme, părintele Nicolici, alarmat, bătu la uşa şi chema medicul. La insistenta lui venei gardianul cu medicul după el. Se uita din rama uşii, doctorul la mine, cântărindu-mă din priviri şi plecă. Ştia cine sunt. Dispoziţiile ofiţerului politic trebuiau îndeplinite. Medicul Cureleanu îşi făcea datoria şi de turnator. Eu trebuia să dispar. Uşa se închide, tăcere peste tot, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat. Eu îmi duc mai departe calvarul meu. Calculat, conducerea aştepta, din zi în zi, un raport al medicului ca eu am dispărut, am decedat. Eram planificat să dispar. Zilele trec şi nimeni nu mă întreabă ce fac. Iarna trece şi eu mă simt tot mai rău. Acum, cu febră mare, fără pofta de mâncare, ajunsesem să nu mă mai pot mişca din pat.

Părintele Alexandru Nicolici era tot timpul lângă mine. Ma încuraja şi se ruga tot timpul pentru mine. A fost ca un adevărat frate pentru mine. Preotul din el îl îndemna sa stea la căpătâiul unui bolnav în surghiun. Ştia că-i încins şi cu sabia neamului. Prin tot comportamentul lui din închisoare a dovedit că a fost un mare român. Febra mare şi tusea ma chinuiau tot mai mult.

Venise primăvara. Pe la începutul lui mai 1954, într-o bună zi, vine la mine doctorul

Cureleanu şi mă scoate afară pe sala, unde erau mai mulţi deţinuţi încolonati. Ma alătur lor şi plecam. Ajunşi la spital, ma supune unui control radiologic. În urma acestui control sunt internat în spital, unde aveam să stau mai mult de doi ani în acelaşi pat de suferinţa.

SPITALUL (III). DOI ANI DE ZILE FIXAT LA PAT. SALONUL MORŢII

NR. 10

Cum venise Coller, parca venise moartea în Aiud. Zilnic morga era plină cu trupuri firave, os şi piele numai. Stihiile morţii fâlfâiau deasupra Aiudului. Se declanşase furtuna în iad. Aici era iadul pe pământ.

În urma controlului radiologic, doctorul Costin ma internează în spital, aşa cum am menţionat mai înainte. Cu bagajele în mâna ma duce la salonul 10. Ma instalez în

patul al doilea, situat pe peretele opus uşii de la intrarea în salon. Ca nou venit, bulversat parca, îmi aranjez patul. În dreapta mea, pe perete, era patul unui bolnav de la Medias cu numele de Lungu, după câte-mi amintesc. Între noi era o noptiera. În stânga mea, lipit de patul meu, era inginerul

Gheorghe Dragon din Ploieşti.

Ce eram eu mic de statură şi brunet, acum devenisem o mogâldeata de om, slab şi prapadit de tot. Rămăseseră numai ochii de mine, ca la broscoi. Tăcut, în pat cu pătura trasa până sub bărbie, mă uitam pe rând la fiecare bolnav. În faţa mea erau alte paturi, puse într-un rând pe peretele uşii de la intrare.

Afară era atâta soare şi cald. Pentru luna mai, parca era prea cald. Razele acelea de primăvara târzie, încercau parca să ne încălzească bietele noastre trupuri galbejite de boala. Erau toţi în ghearele morţii. Pe undeva în adâncul sufletului meu, credeam cu tărie că vom ajunge să mai fim liberi. Pe deasupra ne mai luptam şi cu moartea.

La un moment dat vine la mine doctorul Costin. Ma consulta cu multă atenţie, întrebându-mă cum a evoluat boala. Se purta frumos şi cu multă căldura fata de mine. Am înţeles că voia sa ma ajute. Ştia el ce ştia. Contribuise şi el la agravarea bolii mele, într-o măsura oarecare. Aveam să aflu mai târziu, din gura lui, adevărul. Ne împrietenisem bine de tot. A făcut pentru mine tot ce se putea face la vremea aceea de către un medic deţinut.

Îmi face fisa medicala şi-mi prescrie medicamentele necesare. făceam febra mare, peste

39 de grade. Pusese stăpânire pe mine o stare de somnolenta, de sfârşeala totală. Simţeam cum inima îmi bătea ca un ciocan, realizând o stare de sufocare, un nod în gât. Nu mai puteam să merg singur. Eram ameţit. Doctorul Costin ma încuraja că va trece aceasta stare grea de boala.

Când venea masa, era un chin pe mine. Nu puteam mânca nimic. Îmi aduceam aminte ce-mi spusese doctorul Uta, la începutul bolii, în 1953. Cu gândul la cele spuse de

el, am început să mănânc cu noduri în gât. Dar… nu reuşeam să mănânc totul niciodată. Mă uitam cum alţii reuseau s-o facă şi se mişcau destul de vioi prin camera. La fel mă uitam după ei, cu jind, când ieseau la plimbare prin curtea spitalului. Eu eram ţintuit la pat şi pace. Se apropiase de mine mult de tot Constantin Voichin, bolnav şi el, dar nu aşa de greu. Era înalt, voinic şi cu multă dragoste de om. Cel care ma ajuta mai mult era inginerul Gheorghe Dragon, vecinul meu de pat.

Zilele treceau şi boala mea avansa. Ma simţeam, pe zi ce trece, tot mai rău. A venit la mine şi

Bogateanu, medicul oficial al Aiudului, cu grad de maior. S-a uitat atent la mine, fără să mă întrebe un cuvânt. S-a uitat pe fisa mea de la doctorul Costin, discutând ceva în şoapta, apoi îndepărtându-se de patul meu. Ce-or fi discutat nu ştiu. Intrasem în luna iunie 1954. Era de-a binelea cald şi mult soare. Bolnavii care puteau merge ieseau la plimbare, îmbrăcaţi în halate de spital. Eu rămâneam pe loc, ţintuit la pat.

Într-unul din paturi, de pe rândul opus mie, era doctorul Ion Zeana, bolnav şi el de T.B.C.

Afară fusese directorul sanatoriului de la Biserica ni din Moldova. Era medic primar.

Ori de câte ori mergeam la control, la raze, el venea cu mine. Îmi cunoştea bine plămânii.

Mie nu-mi spunea nimic. La vremea aceea eu nu ştiam cât eram de bolnav. Simţeam că am febra mare şi-mi era rău de tot. Aveam să aflu mai târziu tot adevărul despre mine, tot de la Zeana.

Către sfârşitul lui iunie nu mă mai putui ridica din pat. La tineta ma ducea Voichin. Nu puteam sta mult în picioare. Slabisem de tot. Febra mare ma chinuia. Seara făceam peste 40 de grade, iar dimineaţa în jur de 39 de grade. Nimeni nu voia să-mi spună ce febra aveam. Când îmi luau temperatura, se adunau toţi în jurul meu. Uitându-se la termometru, plecau capul în jos şi se îndepărtau de patul meu. Singur, Voichin, îmi spunea că nu-i mare, în jur

de 38 numai. În realitate, ea era trecută de 40 de grade. Simţeam că mă sfârşesc. De sub pătura mea, parca dădeau văpăi de foc, ma ardea. Sufletul parcă mi-l frigea. Gâtul, permanent uscat, ma înţepa la fiecare înghiţitura în sec. Gustul apei nu-l mai simţeam, era lesietic şi salciu. Se scurgeau zilele, unele după altele, şi eu eram tot mai sfârşit şi aproape fără glas. Simţeam cum din corpul meu, prin mâini şi picioare, se scurgea un foc mare. Parcă totul ardea în jurul meu. În clipele acelea, când moartea ţintea sa ma prindă, nesatula, în ghearele ei, neputincios ma rugam Celui de Sus, să mă ajute să scap de suferinţa. Să-mi dea putere să rezist, să depăşesc boala.

Bietul Lungu, de lângă mine, în pesimismul lui, ma întreba atunci dacă mai ajungem acasă vreodată? Cu fata către el, îi spuneam de-abia şoptind:

— „N-ai frica, noi nu murim aici, noi vom ajunge cu siguranţa acasă”.

Tot mai târziu aveam să aflu ce zisesem de la el, când învinsesem boala. Rămăsesem şi eu uimit de optimismul meu de atunci. Cum putusem să cred şi să afirm cu atâta tărie şi credinţa ca noi vom ajunge liberi acasă, când eu eram mai mult mort decât viu?

Şi-n clipele acestea când scriu, va mărturisesc cu toată curăţenia sufletească, eu am crezut cu tărie, tot timpul şi prin toate închisorile şi lagărele pe unde am trecut, ca voi ajunge acasă şi voi fi liber. Şi-am ajuns. Asta datorită numai şi numai credinţei în Dumnezeu şi-n neamul meu românesc.

Pe lângă Dragon şi Voichin, mai eram ajutat şi de Ion Cristea, din Dobrogea şi de Ionel

Zeana, medicul ftiziolog. De altfel, toţi cei care erau în camera şi puteau, ma ajutau. În dogoarea din pat, mă gândeam mereu când voi ajunge să mă mai fac şi bine. Aveam certitudinea ca voi supravieţui. Aşteptam aceasta clipa fără să mă gândesc la moarte, deşi eram de-a binelea în ghearele ei.

Într-una din zile, pe la orele 10, suntem duşi la

control, la raze. Acolo, dus mai mult pe braţe, de-abia sunt aşezat la aparat şi ţinut de Voichin. La raze erau doctorul Costin şi Ionel

Zeana. După control sunt luat pe sus şi dus la patul meu. După mine vin şi ceilalţi colegi de salon.

După acest control s-a aşternut o linişte de mormânt în salon. A doua zi vin medicamentele pentru fiecare bolnav. La mine nu vine nimeni cu niciun medicament. Eu parcă nu mai aveam nevoie de niciun tratament.

Trec doar câteva zile şi din nou sunt dus la raze, singur cu Ionel Zeana şi Voichin, care mă purtau mai mult pe sus. De la raze, tot aşa pe tăcute am fost dus la pat.

Afară era cald. Era iulie, luna lui cuptor. Ce aveam eu febra mare, dar şi iulie dogorea.

După acest control am căzut într-o amorţeala totală. Eram pierdut de tot. Mi se părea ca alunecam într-o altă lume, nu cea reala, ci una de vis, cu senzaţia de plutire spre o alta existenta.

Conştient însă, nu mă desprindeam de existenţa mea reala. Ma încăpăţânam să trăiesc. Şi trebuia să trăiesc.

Toată noaptea m-am zbatut între viaţă şi moarte. Dimineaţa, când s-a dat deşteptarea, intrând gardianul în salon, eu am ridicat capul puţin de pe perina, aruncându-mi privirea asupra camerei. Parca la o comanda, toţi bolnavii au ridicat capul sus şi se uitau la mine ca la alta minune.

Eu trăiam.

În ciuda morţii, ma mişcam. Se petrecuse o minune. Fără medicamente, din acea dimineaţa de început de iulie 1954, aveam impresia ca ma simt mai bine. O rumoare în tot salonul. Şuşoteli şi întrebări tăinuite între unii şi alţii. Toţi ştiau, numai eu nu ştiam nimic.

Despre acest lucru aveam să aflu adevărul de la Ionel Zeana, ca medic ftiziolog.

După deşteptare vine la mine doctorul Costin. Când mă vede ca ma mişc şi vorbesc, bucuros îmi zice:

— „Ma Berzescule, tu mai trăieşti? Te simţi mai bine?

Mai, mai, tu n-ai să mai mori. Tu ajungi acasă”.

Bucuria lui m-a întărit şi pe mine. Inima îşi spunea cuvântul. Bătea, bătea a viaţa. Biruise.

Dumnezeu a întărit-o cu puterea dragostei Lui şi a neamului nostru românesc. Medicamentul care m-a salvat de la moarte a fost CREDINŢA în DUMNEZEU.

Se făcuse o minune.

Înainte de prânz vine la mine în salon şi Bogateanu, medicul oficial, împreună cu Costin.

Ajunşi la patul meu, Bogateanu ma întreabă zâmbind:

— „Ce, nu mai mori?” S-a uitat lung, lung la mine, contrariat cumva. A vorbit ceva în şoapta cu Costin şi a plecat. Aşa cum am mai spus, se petrecuse o minune cu adevărat.

După ce a plecat Bogateanu din spital, vine repede la mine doctorul Costin şi bucuros îmi spune cum stau lucrurile:

— „Mai Berzescule, acum îţi spun totul cum a fost. Ieri când te-am văzut la raze, împreună cu Zeana şi Bogateanu, tu aveai o diseminare totală. Nu mai aveai de trăit decât câteva ore. Am făcut raportul pentru administraţie că ai murit. Bogateanu l-a semnat şi l-a predat administraţiei. Azi dimineaţa, când trebuia să fii dus la morga, tu, în ciuda morţii, trăieşti. Ai învins moartea. Eu mă bucur mult de acest lucru. În faţa lui Dumnezeu ma condamn pentru ca, în martie 1954, eu te-am scos din infirmerie cu 38 de grade. Erai trecut pe lista politicului pentru a fi scos din infirmerie. Când colo, tu nu mai mori. Pentru mine este o minune, mai ales ca din cauza mea tu ai făcut o recidiva”.

Din aceasta zi, a minunii petrecute cu mine, parca se schimbase totul în salon. Speranţele în mai bine îşi făcuseră loc în sufletele noastre. Eu rămăsesem de tot uluit de cele întâmplate.

Speram şi credeam că va fi bine. Împreună cu Zeana, doctorul Costin m-a dus din nou la raze.

Plămânii mei se limpeziseră, nu mai arătau ca înainte

cu o zi. Nu-şi puteau explica cum de n-am murit. A doua zi, vine Ionel Zeana la mine, la patul meu şi-mi spune totul ce credea el:

— „Mai Tase, eu sunt medic ftiziolog bătrân, medic primar. Am fost directorul

Sanatoriului de la Biserica ni. În chirurgie pulmonară am fost ucenicul lui Carpinisanu, primul chirurg din tara în bolile de plămâni. Eu cu doctorul Roşu am fost primii ucenici ai lui. Deci ma număr printre primii medici specialişti în chirurgie pulmonară. Dar… ceea ce am văzut la tine şi un caz ca al tău nu am întâlnit în viaţa mea. Toţi care făceau diseminari totale mureau a doua zi fără nicio excepţie. Ori pe tine eu te-am văzut la raze, împreună cu Costin şi Bogateanu. Mi-am dat avizul ca tu vei muri până dimineaţa. De câte ori ma trezeam, ridicam capul să văd dacă mai trăieşti. Pentru mine, tu eşti un miracol. Ştiinţific, nu-mi pot explica acest lucru, cu tine, categoric, s-a petrecut o minune”.

Acum când scriu aceste lucruri, doctorul Zeana mai trăieşte, trecut de 80 de ani. El poate să confirme cele scrise de mine.

— Doamne, din ghearele morţii m-ai scos şi mi-ai lăsat viaţa, prin marea Ta dragoste fata de om. Către Tine, Doamne, îmi plec fruntea şi Ţie mă rog tot restul vieţii, mulţumindu-ţi –

Amin.

De-abia acum îmi explic, de ce pentru mine nu mai scoteau medicamente. Eram sortit morţii. Nu după mult timp ma prinsese şi o tuse seaca. Nu puteam expectora. Tusea ma îneca.

Într-o seară, după o criza puternica de tuse, am început să dau sânge pe gură. Fulgerator, Voichin sare din patul lui, îmi ia gamela de la căpătâi şi mi-o pune la gură. Ţâşnea sânge proaspăt din plămâni, cu spuma. Făcusem o hemoptizie.

— Na, ca mai făcui una cruda, mi-am zis în gândul meu. Asta îmi mai trebuia acum.

Slăbit eram. Febra mare încă mai făceam. Cu asta, le aveam pe toate acum pe capul meu.

Se făcuse închiderea. Până să vina medicul era târziu. Cei din salon, din jurul meu, îmi dau o lingură de sare cu puţina apa. Ţinte acum la necaz. Sarea a început să mă arda pe esofag.

Nu mai ştiam ce să fac. Zeana era lângă mine. Altă soluţie nu avea nici el. De la o vreme, sângele s-a oprit. A doua zi, Costin, auzind cele întâmplate, îmi face nişte injecţii de coagularea sângelui. A durat acest proces al hemoptiziei multe zile la rând, dar din ce în ce mai puţin.

De la o vreme s-a oprit. Eu arătam ca o stafie, slăbit şi pierit de tot. De-abia mai puteam vorbi. Nu mai îndrăzneam să mă ridic din pat, de frica hemoptiziei. Când s-au liniştit de tot plămânii mei, am fost dus la control din nou. Plămânii se limpeziseră, dar în schimb a apărut la stângul o caverna de toată groaza. Iată cauza hemoptiziei. Na, mi-am zis eu, acum sunt un om aranjat. Nu mult după aceea începe expectoratia. Febra a mai cedat un pic, dar se ţinea tot în jur de 39 de grade. Cu toate astea pe capul meu, intrasem bine în luna august 1954.

Se apropia toamna. Doctorul Costin avea o grija deosebita şi se apropiase mult de tot de mine. Cum eram eu mai mic de statură, destul de brunet, slab şi pricajit, rămăseseră numai ochii de mine, boldanosi. Stând turceste în pat, arătam ca un broscoi cu ochii mari.

— „Ma, tuaraţi acum ca un broscoi!”, îmi zice Costin într-o zi când intra în salon. Atât i-a trebuit vulgului, c-a şi prins-o din zbor. De atunci, broscoi mi-a rămas numele cât am stat în spital, până în toamna anului 1956, când am fost dus la secţia a II-a T.B.C.

Dar răul, aşa cum este el, nu se lasa de om cu una, cu două, ci se ţine de capul lui până-l dărâma de tot dacă-i posibil. După un alt control la raze, îmi descoperă o alta caverna, la dreptul de data asta, dar mai mică. Aveam deci două caverne. Tot timpul eram în pericol de moarte. La medicamente nu prea aveam acces. De la o vreme,

începusem şi eu să mai prind putere. Cu chiu, cu vai, mâncam şi eu ce primeam, gândindu-mă mereu la doctorul Uta.

Cu adevărat Dumnezeu făcuse o minune cu mine. M-a scos din ghearele morţii. Se vede ca voia Lui a fost să mai trăiesc. Ma mai ţine în viaţa ca să pot povesti şi scrie ce s-a întâmplat în aceasta împăratie a morţii, iadul comunist. Cât pot, ma ostenesc. Vă cer iertare dacă nu reuşesc să vă redau tot ce s-a petrecut în domnia lui Satan.

Am ajuns să merg singur prin camera, cum de altfel şi la control, la raze, tot singur mergeam. Viaţa începuse tot mai mult să-şi spună cuvântul. Deşi eram în salonul morţii, eu mă încăpăţânam să trăiesc. De aici, din acest salon erau duşi la morga o mulţime de oameni, pe care eu i-am văzut murind.

Doamne, câta durere era. Te uitai la câte unul cum se stinge ca o lumânare. Nu-l puteai ajuta cu nimic, decât cu o rugăciune.

În secolul XX, să faci închisoare, să mori aici, să fii înmormântat fără haine, aruncat ca un câine, pentru că ţi-ai iubit tara şi neamul, crezând cu căldura în Hristos Iisus, trebuia să-ţi dai viaţa.

Iată, deci, ca domnia lui Coller începe cu acest tribut de lacrimi şi sânge.

Furtuna se dezlănţuie tot mai tare.

SPITALUL (IV). DIN GHEARELE MORŢII LA VIAŢA

Uşor ca fulgul, numai ochii de mine, în urma lor, ma plimbam şi eu prin curtea spitalului, sorbind viaţa din soare. Eram ca o umbră mişcatoare după ei, camarazii mei din salonul morţii.

Era o vară târzie cu mult soare, înfipta în drepturile toamnei. Cald, cald de tot pentru luna septembrie a anului 1954. Ca o gâza trezita la viaţă, ma faleam şi eu în rândul lor, cu fata luminata. Era lumina vieţii din mine pe care Dumnezeu mi-o dăruise în acea tainica noapte, sortita, pentru mine, morţii. Hotărât, de acum, voi pleca cu paşi

siguri spre viaţa.

Eram convins ca Dumnezeu m-a învrednicit cu darul vieţii şi ca eu trăiesc numai din supliment până la capătul vieţii mele.

Plămânii mei găuriţi, îmi dădeau de lucru. Medicamente nu primeam, decât aspirine.

Într-un târziu, încep să ne aducă şi noua Hidrazida şi Pass, care la vremea aceea făceau mare vâlva în lumea T.B.C.-ului. Nu prea ştiau nici medicii să le dozeze. Luam pe zi câte 7 buc.

Hidrazida şi 14 buc. de Pass, după fiecare masa.

Într-o zi vine la mine doctorul Costin cu un gram de Streptomicina din Anglia, spunându-mi:

— „L-am luat de la dreptul comun, pe ascuns. Hai să-ţi fac acum o jumătate de gram şi mâine cealaltă jumătate. Poate-ţi ajuta”.

La vremea aceea, streptomicina, ca şi penicilina, la noi în ţara, era o raritate. Bucuros, primesc oferta şi-mi face injecţia. Era prima streptomicina din viaţa mea. Nădăjduiam să fie bine. Doctorul Costin se apropiase mult de mine sufleteşte. Îmi spunea multe lucruri şi bune.

Mi-a atras atenţia sa ma feresc de doctorul Cureleanu de pe secţia a II-a. Era omul politicului.

Săptămânal ne ducea la raze. Acolo ma vedea pe mine primul şi după aceea ma chema la el la aparat. Îmi arata imaginea plămânilor la fiecare bolnav din salonul meu. Îmi explica amănunţit tot ce se vedea. După câteva şedinţe, ma invita sa citesc eu ce vad. Timid, am început să citesc aşa cum făcea el. Bucuros, îmi spune:

— „Vezi că ai înţeles şi ai început să vezi la raze. Ma bucur că ai progresat. Doctorul

Cureleanu nu ştie să citească aşa cum citeşti tu”.

Na, mi-am zis, să vezi acum pe capul meu alta dandanaie. Şi aşa a şi fost. După fiecare control radiologic, când ajungeam în cameră, toţi erau grămada pe mine, să le spun la fiecare ce am văzut la el. În timpul acesta, Zeana nu mai era cu noi. L-au scos din spital. Cât a fost el cu noi,

ca specialist, ne spunea la fiecare ce a văzut. Numai în cazurile grave nu spunea nimic, aşa cum a fost cazul meu, când am fost pe moarte. Acum eu eram doctorul lor. Venea Costin cu fisele la patul meu şi-mi spunea să le trec ce medicamente le trebuie. Îl întrebam pe fiecare ce-i trebuie şi-i treceam pe fisa. De cele mai multe ori se aprobau cele trecute de mine.

Mai târziu, când Costin avea să plece acasă, în anul 1955, eu aveam să plătesc, cu vârf şi îndesat, apropierea şi intimitatea la care ajunsesem cu Costin. Cineva din salon informase politicul ca eu fac fisele, citesc la raze pentru fiecare bolnav în parte şi prescriu medicamente. De la o vreme, mă duceam singur la raze şi numai după aceea veneau colegii de camera. Nu mai puteam face nimic. Doctorul Marcoci, care venise în locul lui Costin, s-a purtat bine, dar nu era aşa de apropiat fata de mine.

Am uitat să vă spun ca în acest timp au murit mulţi din salon. Nu-i mai reţin pe toţi cum se numeau. Alţii au fost scosi din spital, deşi erau grav bolnavi. Au fost duşi la Zarca. Îmi aduc aminte de Sebastian Danila, un elev din Moldova, aproape de Iaşi. A murit de tuberculoza esofagiana şi intestinală. Un muncitor de la Reşiţa, pe numele de Lungu, a murit de ascita T.B.C.

Şi mulţi alţii pe care eu nu-i mai ştiu.

Prin noiembrie 1954, se eliberează din salonul nostru subinginerul Ioan Cristea, din

Dobrogea. Din timp a venit la mine şi mi-a luat toate datele şi adresa sotiei mele. El fusese unul dintre martorii care au văzut prin ce am trecut eu. Când am ajuns acasă, în 1964, am auzit ca

Nelu Cristea s-a ţinut de cuvânt şi a scris acasă.

Tot acum, în noiembrie 1954, doctorul Costin, cu aprobarea lui Bogateanu, îmi instituie pneumotorax la plămânul stâng. Eu ştiam acum din fise că aveam caverne la ambii plămâni.

Deci eram cavitar bilateral. Îmi baga câte 500 cm. cubi de aer. Prima senzaţie pe care am avut-o, atunci la

instalare, a fost cea de sufocare. Tare greu mi-a fost până la acomodare. La o lună după plămânul stâng, îmi baga şi la dreptul aer. Eram acum umflat ca un butoi, la ambii plămâni.

Respiram tare greu. A trecut mult timp până m-am obişnuit cu noua mea stare de lucruri, pneumotorax bilateral. Mergeam la control destul de des, pentru a vedea cum evoluează boala.

La plimbare ma ţineam şi eu după ceilalţi, cu chiu, cu vai, dar mă ţineam şi nu mă lasam. La instituirea pneumotoraxului a fost şi doctorul Octavian Nitu, dentist. Un om excepţional. El i-a comunicat unchiului meu, Ion Berzescu, pe Celular, că sunt la spital şi mă simt mai bine. De câte ori ieseam la plimbare, ma urmarea cu atenţie şi mă sfătuia sa nu mă las, să lupt mai departe. Ma supraveghea tot timpul. Locuia cu doctorul Costin în cameră, punându-l la curent cu toată odiseea mea. Mi-a tratat toată dantura, care mai rămăsese întreaga din bătăile lui Mois la

Caransebeş. În timpul acesta, Coller se făcea simţit în tot Aiudul. Din salonul 10 au fost scosi bolnavi nevindecati şi duşi pe Celular sau la Zarca, ca apoi la o nouă reactivare a procesului pulmonar să-i aducă înapoi, de data asta pentru a muri. Dar… poporul român are o vorbă din bătrâni:

— „Nu mor caii când mor câinii!”

Aşa a fost cu Zeana, Cepi, Dragon, Voichin şi alţii. N-au murit, deşi fuseseră programaţi pentru asta.

Ofiţerul politic, destul de des, se arata prin salonul morţii. Insistent, la fiecare pat, măsura şi cântarea cu privirea. Parca-şi fotografia clienţii. Nu-i venea să creadă că n-am murit. Coller n-a venit niciodată pe la noi. Fugea ca de moarte de T.B.C. Nici nu voia sa audă.

Crăciunul se apropia de noi. În sinele nostru, trăiam colindele, cântându-le în gând fiecare după datina colţului de tara de unde veneam. Am uitat să vă spun ca, prin octombrie, pe Lungu, vecinul meu de pat din dreapta, l-au

scos din spital. În locul lui m-am mutat eu, unde am rămas până în toamna anului 1956, când am fost aruncat la secţia a II-a, T.B.C. Deci am stat în acelaşi pat, în acelaşi loc, doi ani. De atunci, de când m-am mutat în patul respectiv, după cum vom mai vedea, au trecut multe, şi bune, şi rele, peste capul nostru. În locul meu s-a mutat ing. Dragon.

Dacă am ajuns la capitolul aducerii aminte de cele scăpate, să vi le povestesc acum, spunându-va una buna, tot din timpul lunii mai 1954.

Eu, fiind aici venit din fabrica, din câmpul muncii, veneau la mine camarazii mei de munca sa ma vadă. Primeam de la ei ratia mea de ţigări pe o lună de zile. Când şi când, atunci când ieseam la plimbare, mai aprindeam câte o ţigară. N-o puteam fuma. Îmi făcea rău. Dar, obişnuit să pufai, îi dam înainte cu ţigara. În vremea asta, în salonul 9, era internat şi un bun prieten al meu de la Arad, Petrica Ardeleanu, frizer de meserie. Conducerea spitalului îl pusese pe el să ne bărbierească în fiecare duminica, numai pe noi, cei din saloanele 9 şi 10. El ma ştia din fabrica pe mine ca fumam mult de tot şi cu patima, cum spunea el. În dimineaţa de 9 mai

1954, în jurul orei 10, vine cu sculele de bărbierit la noi în salon. Era la curent cu necazul fiecărui bolnav. Fuma şi el destul de mult. Când ajunge la mine, îi spun:

— „Mai Petrica, să ştii că m-am hotărât să nu mai fumez toată viaţa mea. Dacă mi-ajuta

Dumnezeu, asta vreau să fac. Nădăjduiesc să pot realiza acest lucru”.

— „Tu vorbeşti, ma, lucrul ăsta? Tu, care mănânci ţigara? Tu n-ai să poţi lasa ţigara, numai dacă te lasa ea pe tine. Vezi-ţi de treaba, ca lucrul ăsta nu-l poţi face!”

— „Vom vedea, Petrica, dacă vom trai. Dar eu asta o voi face şi pace”.

Acum când scriu suntem în anul 1994. Din acea data de 9 mai 1954, eu n-am mai pus ţigara în gură. M-a ajutat Dumnezeu să-mi ţin cuvântul. La ora asta, Petrica Ardeleanu, am auzit că nu mai trăieşte. Dumnezeu să-l

odihnească în pace! Nu mai poate auzi ca eu m-am ţinut de cuvânt. Cine vrea să se lase de fumat se poate lasa, numai să vrea.

Să ne întoarcem acum la firul povestirii noastre. În dimineaţa de Crăciun, vine la noi în vizita doctorul Nitu. Trece pe la fiecare, urându-ne din tot sufletul „Sărbători fericite”, după datina străbuna. Simţeam cum venea din partea lui suflul dragostei întru Hristos. Ne încuraja, ne îmbărbăta, îndemnându-ne la rezistenta. A fost un Sfânt Crăciun sărac, suferind şi nostalgic.

Coller a avut grija sa ni-l facă mai sărac decât oricare alta zi. În inimile noastre inundau colindele. Colindam în noi colindul libertăţii.

De la Naşterea Domnului, un pas şi ne trezim cu Noul An 1955, îmbiindu-ne la nadejdea în mai bine. Ca şi la Crăciun, doctorul Nitu vine la noi în salon cu sorcova, dorindu-ne din tot sufletul un an mai bun.

Pentru doctorul Costin era anul eliberarii. Va merge în pace acasă. Pentru unii, puţini la număr, noul an a adus şi bucuria eliberarii din iad. Pentru cei mulţi însă, se realizează o strategie a terorii.

Din toată tara, pe nesimţite parca, erau aduşi legionarii. Se hotărăşte de sus ca Aiudul să fie numai pentru legionari. În decursul anului, mereu soseau loturi, loturi de legionari în Aiud.

Câte unul din ei mai venea şi la spital. Aşa a venit inginerul Viorel Demian, prof. Aurel Visovan şi ing. Leonida Lupascu, în salonul morţii. De la ei am aflat şi noi multe lucruri. În vremea asta eu mă obişnuisem cu plămânii umflati de aer. Speram şi eu în mai bine. Credeam în steaua mea.

Nutream aceasta nădejde ca voi ajunge la ai mei.

În legătura cu Leonida Lupascu sunt de spus mai multe lucruri. Se internase destul de bolnav în spital. Era pe rândul meu de paturi, cam în al treilea pat de la mine. Era un om destul de înalt de statura şi brunet. Cu o voce de tenor, avea multă căldura şi duioşie în exprimare. Se

vedea şi se simţea, mai ales, omul cu multă dragoste pentru semenul său. De altfel, a şi dovedit acest lucru. El ştia sigur că nu-i nicio scăpare. Ca inginer chimist, îşi dădea seama că stadiul bolii în care ajunsese pleda pentru moarte. Stătea de multe ori în şezut pe pat, cu spatele proptit de speteaza patului şi glumea cu noi. De multe ori era şi tăios la vorba. Era stăpânit de un scepticism exagerat. După cum am mai spus, tratamentul nostru era Hidrazida şi Passul.

Înghiţeam fiecare din noi ca găina boabele, aceste pastile binevenite, poate, pentru unii, dar pentru alţii nicidecum. Eu înghiţeam şi speram. Nu-mi puneam problema inutilităţii tratamentului. Leonida al meu însă, după o vreme nu mai vrea să ia medicamentele. Spunea că nu mai are niciun rost. De acum este târziu. Le aduna şi le punea bine cu multă grija. În timpul acesta, la secţia a II-a T.B.C. era internat un tânăr fecior, ca un Fat-Frumos la înfăţişare, bolnav destul de greu la plămâni, Dumitru Oniga. Aveam să mă împrietenesc cu el şi să stăm împreună mulţi ani de închisoare. Acum şi el, ca şi mine, în ciuda oamenilor rai, trăieşte, ducându-şi bătrânetile la Suceava, bucurându-ne cu versurile lui pline de duh şi dragoste de ţară.

Leonida Lupascu ştia că, la secţie, Mitica Oniga este grav bolnav. Avea grijă de el ca de copilul lui. El nu mai avea speranţa de scăpare de la moarte. S-a hotărât să nu mai ia pastile şi să i le trimită lui Oniga la secţie. La noi în salon venea pentru tratament un sanitar deţinut, Ion

Carabulea. Un om tare bun la suflet şi cu multă dăruire. Leonida îi da Hidrazida şi Passul, adunate mai multe la un loc, lui Carabulea ca să le ducă lui Oniga la secţie. Zis şi făcut. Aşa a ajuns Mitica Oniga să se facă bine şi să se salveze de la moarte. Cei de la secţie nu primeau tratament ca noi, cei de la spital.

Nu după mult timp, Leonida Lupascu se stinge din viaţa sub privirile noastre îndurerate.

S-a mai dus un frate de al nostru în veşnicia vieţii de

dincolo.

De Aurica Visovan m-am apropiat tare repede, legându-ne printr-o prietenie caldă. Şi azi, la bătrânetile noastre, arde în noi această prietenie. Tare m-am bucurat când la sfârşitul lui 1993

am dat de Aurica Visovan. Bucuria a fost mare, mare de tot. El este unul dintre titanii de la

Piteşti.

Pot spune ca de ing. Viorel Demian m-am apropiat tot aşa de mult ca şi de Aurica

Visovan, care era destul de speriat de boala lui, pe când venise în salon. Încercam să-l încurajez.

Eram cel mai vechi în salon. Mergeam de la pat la pat şi-i încurajam. În vremea aceasta continuam tratamentul cu Hidrazida şi Pass. Când îmi venea rândul să-mi bage aer, ma prindea o nelinişte. Doctorul Costin avea un fel de-al lui de a băga aer. Degetele lui erau destul de butucanoase. Acul era şi el lung şi gros. Ca să nimerească în mod sigur între coaste cu acul, apasa cu arătătorul de la mâna stângă între coaste, îndepărtându-le puţin, apoi, cu stângacie, baga acul în cavitatea dintre pleure. Pârâia acul până ajungea unde trebuie. Când intra aerul, simţeam cum se umfla cavitatea toracică. Avea un aparat unguresc cu care măsura aerul introdus. A doua săptămâna îmi baga şi la celălalt plămân. Îmi era tare greu câteva zile cu respiratul.

Când era vorba de percheziţie, nu prea veneau pe la noi. Erau speriaţi de morţii care ieseau din salonul acesta şi de boala care ne macina plămânii. Şi când veneau, se uitau din uşa numai şi plecau închizând uşa. Aşa se făcea că aveam la noi fascicole din Noul Testament, pe care le puteam ascunde în saltea mai repede. Învăţam pe de rost versete şi capitole întregi pe dinafară. Ştiam toată Predica de pe Munte. Mai aveam şi câte un capăt de creion şi hârtie, de care făceam rost de la doctorul Costin. Era bun cu noi şi ne apara. Tot ce apărea de pe secţie.

Radu Gyr şi Nichifor Crainic, noi învăţam. În felul

acesta uitam că suntem bolnavi şi-n temniţa.

ÎNCHISORILE – UNIVERSITĂŢILE NOASTRE

Fac o paranteză şi vă prezint, în mare, ce au fost pentru noi închisorile din timpul comunismului, pe lângă satanismul din ele.

Noi, cei care am trecut prin universul concentrationar, putem spune, pe bună dreptate, că am absolvit şi aceste mari universităţi din şcoala vieţii. Închisoarea poate fi considerată o înalta scoala atât pentru instruire, cât şi pentru realizarea unei înalte spiritualităţi creştine. Pentru noi toţi a fost o universitate. Aici s-au format caractere, având ca dascăli elita intelectualităţii interbelice. Aici, în acest univers concentrationar, toţi la un loc, maestrul şi ucenicul, în aceleaşi condiţii de viaţa, în iadul comunist, au realizat şi condiţii de scoala înalta. Cei setosi s-au adăpat de la cei înzestraţi cu izvor nesecat de cultură.

În condiţii inumane, am găsit calea de a ne instrui şi forma lângă mari dascăli ai neamului românesc, aşa cum au fost: Radu Gyr, Nichifor Crainic, George Manu, Ioan V. Georgescu.

Gheorghe Bratianu, Nicolae Steinhardt, Dumitru Staniloaie, Constantin Noica, Mircea

Vulcănescu, Nicolae Mares, Traian Trifan, generalii Ioan Arbore, Iosif Iacobici, Pantazi, amiralul Horia Măcelaru şi mulţi alţii, pe care nu-i mai ştiu.

Pentru a ne împărtăşi din marea cultura am recurs la toate mijloacele necesare, pe care, în mod normal, mintea omeneasca nu le cuprinde.

1. În fabrica şi spital am reuşit să avem hârtie şi creion.

2. În Celular şi Zarca, ne-am însuşit alfabetul Morse, prin tevile de la calorifer sau prin bătăi în perete, de la camera la camera. Când vorbeam la perete, noi mai foloseam şi gamela, pe care o puneam pe perete, ţinând loc de microfon. Puneam urechea pe gamela şi ascultam. Se auzea destul de bine. Cel care vorbea apropia buzele de

fundul gamelei şi transmitea ce dorea el.

Marea noastră biblioteca o constituiau pereţii celulelor. Cu un ac sau cu un cui bine ascuţit scriam pe peretele alb tot ce ne însuseam de la dascălii noştri sau ce primeam de la unul la altul prin viu grai. Poezii întregi scriam cu vârful de ac sau de cui, în ordine şi cu migala, pe peretele alb ca hârtia. Acolo treceam tot ce auzeam, din toate disciplinele. Scrijeleam pereţii cu cunoştinţele noastre pentru a lasa şi la alţii care veneau după noi. După cum pritocirea oamenilor prin camere se făcea destul de des, noi ajungeam să citim pe pereţi atâtea lucruri bune, poezii sau alte cunoştinţe. N-a fost perete din camere sau celule în Aiud să nu aibă scrise coloane întregi de cunoştinţe.

De la o vreme, conducerea închisorii se luase de grijă. Nu mai ştiau ce să facă. Orice măsura luata de ei, avea o contramasura a noastră. Până la găsirea soluţiei, noi ne continuam munca în scoala noastră.

Aşa s-a ajuns ca oameni simpli, tarani, muncitori, elevi şi chiar studenţi să învete limbi străine, matematica, fizică, chimie, istorie, geografie şi literatura. Ba de cele mai multe ori îşi puneau la punct gramatica limbii române. Aşa au fost unii din teregovenii mei, ca Romulus

Anculia-Miloi, care după ce a ieşit din închisoare şi-a scris memoriile în opt caiete. Avea darul povestirii. De asemenea, unchii mei Petru şi Ion Berzescu, ieşind afară, au continuat studiul, realizându-şi fiecare o frumoasă biblioteca şi sporindu-şi darul de a vorbi. Ion Colţan, un alt teregovan, a devenit un foarte bun cioplitor în piatra şi zidar. Moise Anculia-Pasule se pregătise în domeniul agriculturii. Afară şi-a cultivat pământul ca un agronom. La fel, Petru

Grozavescu-Maranu, Gheorghe Ivanici-Casapu, Petru Maranu-Cornerevintu, Gheorghe

Grozavescu-Mutu, Ion Lazarescu, tatăl şi fiul, zisi But, au dovedit ca, pe bună dreptate, au absolvit o universitate, tot teregoveni şi ei.

Aşa cum spune N. Steinhardt, fiecare din noi am realizat şi clipe de fericire în nefericirea din iadul comunist.

Văzând Coller că nu mai are ce face cu noi, a recurs la o alta măsura, mai diabolica. În toate camerele şi celulele din Aiud au stropit pereţii cu ciment şi var. În felul acesta, peretele nu mai era curat ca hârtia, ci era denivelat prin stropitura. Aşa au reuşit ca pe pereţii camerelor să nu mai apara scrisul.

Despre aceasta mare scoala se pot spune multe lucruri.

Tocmai acest gulag cu şcoala lui, pe bună dreptate, defineşte şi chiar distinge Răsăritul de

Apus în Europa. Estul Europei, cel de după cortina de fier, a făcut ca omul să se dezmeticeasca şi să ţâşneasca spre o înalta spiritualitate creştina, aşa cum bine schiţează, undeva, Soljeniţîn

Pe măsura ce Răsăritul se înalţa, Apusul aluneca în haurile ateismului. O criza pe plan spiritual se va aşterne asupra lui. Atunci… ei vor ajunge să bată la porţile Răsăritului, cum azi ei ne obliga pe noi să batem la porţile lor, pentru un trai mai bun, nu pentru un suflet mai curat şi mai nobil.

I. Caracteristica lor, a Vestului, este o burta plină – materia.

II. Caracteristica noastră, a Estului, este un suflet curat, dragostea întru HRISTOS.

În timp ce noi scrijeleam pe pereţi cu acul, prin lacrimi şi sânge, pentru a ne păstra identitatea de om şi pentru a ne înalta spre cer, crezând în Hristos, iubindu-ne unii pe alţii, ei.

Apusul, luptau pentru om ca individ, pentru drepturile lui, ridicându-i statuie, decretându-l drept suprem ideal. În jurul omului s-au schimbat constituţii şi au fost îngenuncheate popoare.

Telul lor final este omul, pe când al nostru este învierea, îndumnezeirea omului.

Dumnezeu. Iată, deci, cele două profiluri ale Europei, Vestul şi Estul. Spre final, cred într-o armonizare şi un echilibru între cei doi fraţi, Vestul şi Estul.

Să închidem paranteza şi să ne întoarcem la episodul nostru.

*

Tot pe acum apare în salonul nostru Octavian Rădulescu. Îi spuneam Tavi. Ma împrietenisem bine cu el. Era mai tânăr şi plin de viaţă. Vorbea cu toată lumea fiind destul de comunicativ şi binevoitor. Se leagă de o întâmplare destul de hazlie. Pe vremea aceea gardian era un ungur, Barabas. Tare rău la suflet era şi fricos de mama focului. Într-o zi deschide uşa pe neaşteptate şi-l surprinde pe Tavi Rădulescu cu un capăt de creion în mână. Nu l-a mai putut ascunde. Barabas pune mâna pe creion, îl baga în buzunar şi pleacă. Nu după mult timp vine iarăşi în salon. Se apropie de Tavi şi-i cere datele. Era cu carnetul în mână, gata să-i noteze numele. Niciuna, nici două, Tavi îi spune:

— „Domnule gardian, dacă îmi faceţi raport eu am să declar ca Dumneavoastră mi-aţi dat creionul. Să ştiţi că aşa am să declar”.

— „Ce, eşti nebun? Când ţi-am dat eu creionul?”

S-a uitat lung Barabas la el şi a plecat fără să-i mai noteze numele. Gardianul s-a speriat, iar Tavi al meu a scăpat cu fata curata. Aveam să-l întâlnesc pe Tavi la Aiud în 1994 – 14 sept., când s-a făcut sfinţirea monumentului. Ne-am adus aminte de sotia asta, bucurându-ne mult de tot.

Iarna lui 1955 n-a mai fost precum cea din 1954, grea şi cu multă zăpada. A fost mult mai blânda. Se încălzise destul de bine în luna martie, când da peste mine şi o hepatita. La ochi apare galbenul. Însoţit şi de greturile respective. Nu mai puteam mânca. Vomitam destul de des, mai ales dimineaţa pe nemâncate. Din stomac iesea o secreţie verzuie şi amara. Era de la fiere. Când mă vede şi mă consulta doctorul Costin, îmi spune că am hepatita. Îmi

suspenda tratamentul cu

Hidrazida şi Pass. Trece la tratarea hepatitei. Spitalul nu avea altceva decât urotropina şi sare amară pentru drenarea bilei. Iată ca nu mi-a fost dat să am linişte, ci trebuia să mai am şi asta pe capul meu. Gura îmi era amara, amara ca fierea. Dădeam numai verde afară. Se îmbolnavise bila. Passul şi Hidrazida ma dăduseră peste cap. Cu mine în salon mai era şi Adrian Carausu, bolnav şi el de tuberculoză. Vomita şi el, dar mult mai puţin. După consultul medical, mă pune la regim alimentar, fără sare şi cu ulei crud. Vine şi Bogateanu la mine şi mă vede. Aproba regimul alimentar, cu pâine prăjită şi câte un gratar, când se poate. Îl cheamă la el pe bucătarul spitalului, care era un criminal de război, basarabean de origine, cu numele de Pierde-vara.

— „Mai bucatar, uite aici, să pregăteşti şi să aduci la bolnavul acesta regimul pe care ţi-l prescriu eu, ai înţeles?”

— „Da, domnule doctor, am înţeles. Dar vă rog un lucru, să mi-l daţi mie în primire, să fie bolnavul meu şi să am eu grija de el. Să pot veni la el cu mâncare de regim când pot eu”.

— „Bine, Pierde-vara, din momentul acesta este bolnavul tău”.

Din acel moment, parcă mi-a pus Dumnezeu mâna în cap. Venea Pierde-vara la mine de câte ori avea ceva să-mi aducă. Când venea, avea grija să-mi spună:

— „Mai omule, tu să asculţi de mine, să mănânci, ca eu îţi aduc de toate. Eu am să te pun pe picioare, dar să mă asculţi”.

Ajunsesem slab de tot, numai umbra de mine. Ce mâncam dădeam afară. În timpul acesta doctorului Costin i s-a adus un ajutor. Era doctorul Marcoci, medic militar. Îl introduce în tainele spitalului. Vine cu el pe la toţi bolnavii, expunându-i cazul fiecăruia în parte. Se pregătea să plece acasă. Îi expira pedeapsa. Eu la raze nu mai puteam merge pe picioare. Ma ducea Marcoci în braţe la control şi apoi

iarăşi în pat. Îmi balanganea şi capul de slab ce eram. De la o vreme, varsaturile se rariseră. Adrian Carausu n-a mai făcut hepatita. Începusem să mai mănânc câte ceva. Îmi aducea Pierde-vara de toate. Pe la orele zece venea cu pâine prăjită şi câte un gratar, dar numai când putea. Zaharul îl aducea într-o pungă de hârtie. Pe lângă mine, mai aveam şi o oală cu ceai. De câte ori venea, ţinea să-mi spună, bucătarul meu:

— „Asculta, tu să faci aşa cum îţi spun eu, că va fi bine. Ai auzit ce a spus Bogateanu?

Eşti bolnavul meu. Eu am grijă de tine. Ai auzit?”

Cu acestea zise, pleca de la mine. Întotdeauna venea cu gamela plină. Nu puteam să mănânc tot, era prea mult. Pâinea prăjită mi-a prins bine. A ţinut-o aşa cu regimul acesta până în toamna anului 1956. Ma împrietenisem cu el. Ţinea să-mi spună multe lucruri de-ale lui. Fusese omul politicului, dar pe mine m-a ajutat. Eu ştiam de acest lucru şi nu-i destăinuiam nimic. Şi lui îi datorez mult de tot. Poate chiar viaţa, ca şi lui Marcoci, de altfel, şi mai târziu şi doctorului

Cornel Petrasievici.

Iată ca vine şi ziua când doctorul Costin trebuie să plece acasă. Cu o zi înainte este anunţat să se pregătească. Vine la mine cu o cutie de lemn plină cu fiole pentru injecţii şi-mi spune:

— „Mai Berzescule, eu plec acasă. Îşi aduc ţie aceste economii ale mele. Le dai tu cui vrei. Sunt pentru voi. Ma bucur că te las mai bine şi sper să scapi şi tu cu bine. Merg acasă cu sufletul împăcat că ai scăpat de moarte. Tu ştii acum ca eu te-am îmbolnavit a doua oară. Să ai grija de tine şi să fii cuminte. Să fugi de turnatori şi de gardieni. Dumnezeu să fie cu tine”. M-a îmbrăţişat cu multă duioşie şi cu lacrimi în ochi ne-am despărţit.

Luase în primire doctorul Marcoci. Era bun şi el. Cât a rămas la spital, ne-a ajutat foarte mult. A stat cutia cu injecţii mult timp la mine sub pat. Am dat la toţi care au avut nevoie. După o vreme, a venit Marcoci şi a luat-o. Din

cauza acestei cutii aveam să-l supar pe Dragon, care m-a îngrijit mult de tot. Zi şi noapte era la mine, ma ajuta. Atunci când nu puteam nici să mănânc, îmi ridica, cu mâna stângă, capul şi cu dreapta îmi dădea sa mănânc cu lingura. Lui îi datorez extraordinar de mult.

Vine într-o zi la mine şi-mi spune să-i dau nişte fiole unui bolnav. Ce mi-o fi venit mie atunci să-l refuz nu ştiu, că n-am făcut-o niciodată. S-a supărat. Nu mi-a zis nimic şi a plecat prin salon. Vine la pat, că era tot vecin cu mine şi se aşază pe el. Eu îi spun să ia injecţiile care i le trebuie. Refuza şi nu mai vrea să vorbească cu mine. Îmi părea rău. Greşisem. El nu mă ierta, deşi era un suflet mare şi bun, cu multă dragoste fata de om, cinstit şi corect, dar neiertător cu cei slabi. Tot timpul mi-a părut rău de felul cum m-am purtat cu el. Când a fost luat din camera, a venit la mine şi şi-a luat rămas bun. M-am bucurat de gestul ăsta. Cred că ma iertase. Îmi cer şi acum iertare de la el. Aveam să mă întâlnesc cu el în 14 sept. 1994, la Aiud. A venit la mine cu multă bucurie. Nu l-am mai recunoscut. Era bătrân. Când mi-a spus că-i Dragon, am sărit la el de bucurie, intrând împreună în închisoare, vizitând tot ce era de vizitat. Cu el am stat cel mai mult de vorba.

Doctorul Marcoci îmi continua tratamentul cu pneumotorax bilateral. Îmi spusese Costin că am nişte găuri de necrezut. El spera să mă vindec. Am uitat să vă spun ca în timpul lui Costin am făcut lichid la stângul. Deci, aveam hidrotorax şi la dreptul, pneumotorax. Aşa m-a luat

Marcoci în primire. Între timp apare din nou Zeana la spital, în salonul nostru. Când mă vede rămâne mirat de ce am putut să dau eu.

Doctorul Costin plecând mi-a spus:

— „Să ştii ca plămânul tău stâng a ajuns la ramoliţie, nu mai lucrează decât pentru el. Tu numai cu dreptul mai trăieşti. Să ai grija. Din cauza lichidului ai o pahipleurita la stângul.

Acum Marcoci trebuia să aibă grija de mine să-mi

scoată lichid din când în când. Îmi baga vitamina C fiole în lichid. Aşa l-am ţinut doi ani, lichidul acesta. Odată era sa dau ortul popii, dacă nu era Zeana cu mine în salon.

Ma duce Marcoci jos la raze ca să-mi scoată lichid. Operaţia de pneumotorax o făcea acum doctorul Bogateanu. Până când a învăţat treaba asta l-a luat pe doctorul Zeana pe lângă el.

Acum, când m-a luat pe mine la raze, Zeana îi spune lui Marcoci să fie atent Bogateanu să nu-mi scoată prea mult lichid, căci îmi poate provoca un şoc. Ajung jos, pe masa de la raze, unde

Bogateanu îmi vede lichidul. Ma aşez culcat pe masa ca să mi-l scoată. Termina operaţia şi mă duce Marcoci sus în salon. La un moment dat, după scurt timp, eu nu mai pot să respir. Zeana ma vede, se ridica din pat şi bate la uşă. Vine Marcoci şi Zeana îi spune:

— „Du-l repede jos pe Berzescu şi spune-i lui Bogateanu să-i bage 300 cm. cubi de aer peste lichid. A scos prea mult lichid şi a făcut un şoc”.

Ma duce repede jos pe masă. Bogateanu, speriat, încearcă să bage acul, dar nu nimereste imediat. A treia oară, în sfârşit, reuşeşte şi începe să bage aer, aşa cum i-a spus Zeana. Îmi revin şi încep să respir mai bine. Ma învineţisem la fata. La plecarea de la raze, Bogateanu îmi spune ca trei ore să stau în şezut cu perina la spate şi să nu mă mişc. Dacă mi-e sete, altcineva să-mi dea apa. Şi de data asta am sărit peste moarte. Cu noi în salon mai fusese internat şi Ghiata Ioan, un şofer din Bucureşti. Plecând Dragon, Ghiata a avut grija de mine. Avea un suflet mare. Se dăruia îngrijirii bolnavilor. De altfel, toţi legionarii au făcut aşa, prin toate închisorile pe unde au trecut. Fără excepţie, toţi s-au dăruit omului, în lumina lui Hristos. Ma vedea slab şi prapadit.

S-a purtat cu mine ca şi cu fratele lui bun. Îi datorez multă recunoştinţa domnului Ion Ghiata, mulţumindu-i din tot sufletul pentru tot ce a făcut pentru mine.

Se apropia vara lui 1955. Era cald, cald de tot. Eu cu

ambii plămâni tot în pioneze, la stângul lichid, la dreptul pneumotorax, iar cu ficatul fixat la regim. Aşa-mi petreceam amarul.

Pierde-vara se ţinea după mine. Adesea îmi spunea:

— „Eu te-am făcut bine şi te-am salvat!”

Ma bucuram sincer. M-a ajutat foarte mult. Doamne, ajută-l pe unde-o fi, ca, poate, chiar m-a salvat de la moarte şi el. Dac-o fi murit, Dumnezeu să-l ierte, c-a mai fost şi om adevărat.

Tot în acest an se eliberează şi el, Pierde-vara al meu. Îi venise rândul să plece acasă. A venit la mine şi şi-a luat rămas bun. Ne-am îmbrăţişat şi i-am mulţumit de toată dragostea şi grija ce mi-a purtat-o.

Odată cu plecarea lui Pierde-vara, regimul meu de masa s-a schimbat. Noul bucatar nu se mai ocupa îndeaproape de regimul hepatic. Primeam şi pe mai departe fără sare la masă.

Hepatita mea nu cedase mult. Cu acelaşi regim aveam să plec în 1956 la secţia a II-a.

Spre toamna, tot în 1955, nu-l mai vedem pe doctorul Marcoci. În locul lui apare doctorul

Cornel Petrasievici, un om înalt, desirat parca, de slab ce era, cu fata prelunga, osoasa. Trece prin saloane pe la fiecare bolnav.

Odată cu venirea lui, se părea ca atmosfera se îmblânzise.

SPITALUL (V). ŞI TOTUŞI L-AM ÎNFRÂNT PE COLLER

S-au scurs doi ani de când peste Aiud stăpân ajunsese Coller. Se simţea cum haturile erau tot mai strânse. În atmosfera plutea parca un început de furtuna. Aiudul se mişca pe nesimţite, ca un colos. Seismele se făceau percepute de noi, vieţuitoarele colosului. Ca-nainte de furtuna, adesea aparentele înşelau. Părea că se abătuse şi o boare de pace, de linişte. Gardienii păreau mai blânzi, mai domoli, dar destul de vigilenti. Se simţea de la distanta ca ceva se mişca, se urzeşte.

Ca animalul de prada, pititi la pământ, se pregăteau să sară asupra noastră. Din fabrica începuseră să fie retrasi tot mai mulţi deţinuţi politici. Îi înlocuiau cu dreptul comun. Din tara mereu soseau loturi, loturi de legionari. Se făceau pregătiri minuţioase în vederea unei mari lovituri, proiectata sa se dea în Aiud.

Scrâşnea Aiudul ca două falii ale pământului, când se declanşase cutremurul reeducarii.

Gemetele miilor de oameni se făceau tot mai auzite ca un cutremur de pământ.

Să ne întoarcem la întâmplările noastre din salonul zece, din spital.

Doctorul Petrasievici îşi luase în primire secţia lui de bolnavi din spital. A fost adus de la

Zarca. În locul lui l-au dus pe doctorul Marcoci. Când m-a consultat şi a văzut cum arătam, doctorul Petrasievici s-a speriat. Hepatita era pe sfârşite. Lichidul de la plămânul stâng tot îşi mai făcea de cap. La dreptul îmi baga aer. Mirat m-a întrebat:

— „Cu ce mai respiri, omule? Aveam o respiraţie sacadata.

— „Aici trebuie să facem ceva”. – spune el.

Din vorba în vorba, afla că sunt din Lugoj. Povestindu-i de familie, îmi spune ca el a meditat-o pe sotia mea la franceza, când era la liceul „Iulia Haşdeu” din Lugoj. Aveam să mă conving de acest lucru când m-am eliberat din închisoare. De aici încolo a fost extrem de atent cu mine. Îmi continua tratamentul cu pneumotorax la dreptul. La stângul, lichidul începuse să scada. Permanent îmi introducea vitamina C, injecţii, în lichid. Odată cu resorbtia lichidului.

Petrasievici este de părere să nu mai continuam pneumotoraxul la stângul. Îl abandonează. El îmi spune că-mi va dauna sănătăţii. Inima se va îmbolnavi. Aşa că, după ce noul an 1956 a venit şi la noi, eu făceam pneumotorax numai la dreptul.

Cu toate speranţele de linişte şi pace din Aiud, Coller

strânge cercul tot mai tare.

Percheziţiile se înteţisera tot mai mult. După cele spuse de Petrasievici, Zarca era ticsita până la refuz. Iar eu, tot la locul meu, în acelaşi pat, îmi duceam calvarul. Ma gândeam mult la ai mei de acasă, mai ales după cele discutate cu doctorul Petrasievici.

Să ne întoarcem la început de decembrie 1955, la spital. Într-o dupa-masa vine la mine un plutonier cu halat alb luat numai pe umeri. Se apropie de patul meu şi mă întreabă încet, cum mă simt.

— „Nu te speria, eu sunt din Lugoj. Am fost vecini cu casă, unde am locuit. Te cunosc, locuiai cu părinţii la nr. 3 pe Libertăţii. Eu locuiam peste drum, în faţa fântânii. Eu sunt sârb, dar născut în Lugoj. Acum sunt frizer aici la administraţie. Spune-mi ce vrei să transmiţi acasă, ce să spun?”

Am rămas năucit şi nu-l credeam. Într-o doară l-am rugat să comunice ca ma simt mai bine şi ca voi veni acasă.

— „Să ştii ca acasă este totul bine. Copilul este mare şi are 7 ani. Ai să primeşti o fotografie cu ei. Ţi-o va da Petrasievici”.

Doamne, parca se pogorâse Duhul Sfânt peste mine. Simţeam ca ard totul. Curgeau broboane de sudoare de pe mine, pe fata şi pe cap. Şi mare a fost bucuria. A dat mâna cu mine şi zâmbind mi-a spus să fiu cu curaj ca voi pleca acasă. M-am uitat după el extaziat. În jurul meu nu era nimeni. Vecinii mei de pat erau speriaţi. Credeau că-i de la securitate pentru ancheta. Nu le-am spus nimic. Mi-era frica. Dacă un cuvânt iesea din gura mea, eram pierduti, eu.

Petrasievici şi frizerul. Peste trei zile vine la mine Petrasievici cu o fotografie. Erau sotia şi fiul meu, Adrian, la 7 ani. Pe dosul fotografiei a fost ceva scris, dar a şters totul doctorul. Aşa, cu scrisul şters, dacă ar pica în mâinile gardienilor, nu s-ar întâmpla nimic. Aşa s-a şi întâmplat. Am declarat că am luat-o din bagaj, când mi-am luat din

haine.

Zile întregi mă uitam la fotografie. De şase ani şi mai bine nu-i mai văzusem. Pe fiul meu îl lăsasem de patru luni. Îl mai văzusem în decembrie 1949, la vorbitor, la Timişoara, închisoarea militară.

Cu toată vigilenta lui Coller, am reuşit să primesc vesti de acasă şi să primesc o fotografie cu sotia şi fiul meu, de atunci făcuta, în 1955.

Pe drept cuvânt, mi-am spus atunci, aşa bolnav cum eram:

— L-am înfrânt pe Coller.

A fost un act de mare curaj al doctorului Petrasievici şi al plutonierului frizer. Ne putea costa chiar viaţa, mai ales pe frizer, că era membru de partid. La Dumnezeu toate-s cu putinţa.

S-a lucrat ca-n cea mai temerara acţiune de spionaj, totul pe tăcute, numai în şoapta şi fără martori. Cei din jurul meu n-au ştiut nimic şi nici n-au aflat vreodată de acest lucru. N-am spus la nimeni nimic, cât am stat în Aiud. Doctorul Petrasievici n-a mai comentat nimic despre acest lucru. Era însă extrem de mulţumit de bucuria mea. Aş vrea ca pe această cale să-i mulţumesc mult de tot. A făcut pentru mine extrem de mult. S-a purtat ca un om adevărat. A avut în el atâta căldura sufletească, încât pe mulţi i-a tămăduit numai cu dragostea din el. În Aiud, pe unde a trecut, a lăsat urmele lui de mare căldura sufletească. N-a ţinut seama de apartenenta politica.

Toţi au fost fiii acestui năpastuit popor. Mai presus de toate a fost medicul întru Hristos. Acum, în 1997, a murit.

La fel îi mulţumesc şi plutonierului-frizer de atunci, dac-o fi în viaţă. A făcut pentru mine extraordinar de mult.

Se plimba fotografia mea de la om la om. Nimeni nu m-a întrebat de unde o am. Dar nici eu n-am spus la nimeni nimic. Aşa a pătruns în sufletul meu o rază de lumina, de căldura sufletească din partea familiei mele.

Pentru cei de afara pare un lucru fără importanta, dar pentru noi, cei de sub zăvoare, din întunericul celulei,

din mucegaiul podelei, din aerul îmbâcsit al urinei şi fecalelor, din durerile ranilor sângerânde, din siroaiele de lacrimi şi sânge, este mare lucru. Extraordinar de mare. O

minune. Un semn de Sus, de întărire la rezistenta era.

Simţeam cum în firavul meu trup pătrundeau tăria, sănătatea şi nadejdea în mai bine.

Poate ca greşesc şi sunt subiectiv, dar eu am credinţa ca acest lucru a fost cel mai puternic medicament. A contribuit la vindecarea mea într-o mare măsura.

Acum, navalesc în mintea mea zilele de zbucium în lupta cu moartea. Mi-aduc aminte de vremea când doctorul Bogateanu îmi făcuse raportul pentru Administraţie ca murisem. Din vremea aceasta mi-amintesc de două din visele mele mai semnificative.

a). Când mă găseam între viaţă şi moarte, acel iulie fierbinte din 1954, într-o noapte visez:

Se făcea ca, aşa uşor cum eram, într-o cămaşa lunga de noapte, alba, mergeam pe o cărare mai lata, plină de iarba verde şi flori de câmp, aşa cum era ea, când eu copilărisem pe acolo, la salasul nostru de la Igeg. Acum, în visul meu, uşor ca un fulg de pasare, stăteam în iarba tolănit pe stânga, proptit în mână, lângă o tufă de macris sălbatic. Cu dreapta rupeam câte o frunză de macris şi o duceam la gură. Era tare bun şi acrişor. Seninul cerului albastru, cu razele fierbinţi ale soarelui, îmi scalda fata. Era cald, cald de tot. Ma făcea să mă bucur de viaţa aceea care de-abia mai pâlpâia în mine. Alături de mine, sotia mea, cu parul balai, bogat în plete, revărsat pe sânii tineri, zvâcnind a viaţa şi dor, cu seninul cerului din ochii ei limpezi şi mari, ma privea în mutenia ei cu multă lăcomie. Parca glas n-avea, dar la fel nici eu. Ma privea lung, lung de tot, fără să-mi spună ceva. Şi ea, ca şi mine, stătea tolănita în iarba moale şi verde, pe dreapta. O

admiram mâncând la frunze de macris. De la o vreme am încercat să mă ridic, dar n-a fost chip.

Cum mă ridicam, cădeam la loc în iarba. La

încercările mele nereuşite, sotia mea sare şi mă prinde de mijloc şi porneşte cu mine pe cărare greu de tot, dar totuşi merge cu mine mai departe printre florile de câmp şi macris.

Aşa mergând, m-am trezit din vis, tot transpirat. Ma străduiam să dau o dezlegare visului.

În focul meu de peste 40 de grade, îmi talmacesc visul.

— Din tot jocul acesta cu moartea, voi scapa cu viaţa şi voi ajunge acasă, alături de sotie.

Timpul avea să dovedească, din plin, că aşa a şi fost. Am ajuns acasă şi am îmbătrânit alături de sotie.

b). Al doilea vis l-am avut după ce trecusem hopul morţii.

Se făcea că eram tot la salasul de la Igeg, dar mai cu putere, pe cărarea aceea cu macris.

Ma străduiam să-l ridic de jos pe bunicul meu, după tata, Ion. Era tare slăbit. Nu se putea ţine pe picioare. Eu nu reuşeam să-l ridic în niciun fel. Îl târam după mine cât puteam. Până la urma n-am reuşit să-l salvez.

Aveam să aflu, după eliberarea mea din 1964, ca el murise în 1954, la vârsta de 87 de ani.

Întorcându-mă de la vis la realitate, vă pot spune ca după două luni de la primirea veştilor şi a fotografiei de acasă, lichidul meu a început să se resoarba. Pofta de mâncare a reapărut.

Simţeam la respiraţie o uşurare. Umblam acum prin salon ca o sfârleză. Clocotea parca viaţa în mine şi nadejdea de biruinta asupra răului.

Îl înfruntasem pe Coller.

SPITAL (VI). SALONUL 9

Ca să ajungi în acest salon trebuia să treci prin salonul 10. Nu avea alta intrare decât pe aici. În acest salon, bolnavi mai puţin grav se internau. Au trecut pe aici mulţi bolnavi de care eu nu-mi amintesc. Am cunoscut un tânăr bihorean, Petru Sandru, care cocheta cu muza. Scria versuri. Tot aici a fost internat şi Constantin Pascu. Aveam

să-l cunosc foarte bine şi să stau mulţi ani cu el în cameră, atât la Aiud, cât şi-n lagăre. Ne-a legat o prietenie curata şi multă înţelegere între noi. Pentru noi toţi, care mai supravieţuim gulagului românesc, el este unul dintre titanii de la Gherla. Dumnezeu i-a dat tărie să reziste până la sfârşit. Din acest salon avea să audă prin ce am trecut eu în salonul morţii, iulie 1954.

Între timp, în salonul meu mai veniseră Tavi Popa, înv., Constantin Butan, ing., Cepi

Stere, medic. Din nou a apărut şi Ionel Zeana. Suntem în 1955. Era oarecare destindere. Noi ne puteam mişca mai liberi prin spital. Ne duceam unii la alţii în vizita, mai ales saloanele 9 şi 10.

Tot timpul eram unii la alţii. Cu toate astea au fost cazuri când paza mai lua şi măsuri arbitrare, după bunul plac, ca doar Coller era stăpân. În salonul 9 a fost internat, dar mai târziu, prin 1956, vara, şi Ion Bohotici. Cu el am stat mult de vorba. Ne obişnuiserăm unii cu alţii.

Dar iată ca lucrurile se mai şi schimba. Nu întotdeauna merg bine. Ne apropiam de toamna lui 1955, când Petrasievici a venit ca medic la spital. Nu de mult timp, mai venea în vizita prin saloanele noastre un tehnician sanitar, cu gradul de adjutant. Un om mai mult înalt decât mijlociu, subţirel, cu ochii sfredelitori, îmbietori la ura, cu o voce metalica şi cam piţigaiata. Se sucea ca un păun printre noi. Avea grija întotdeauna să-i vedem gradele de ofiţer adjutant. Adesea venea cu câte o rigla în mână. Mereu o chinuia, învârtind-o în fel şi chip.

Într-o bună zi, după masa, când liniştea se aşternuse în spital, vreo câţiva din noi, din salonul 10, duserăm în vizita la cei din salonul 9.

Se realizase un zumzet uşor, parca de stup, în salon, deşi se vorbea în şoapta, dar eram opt inşi care veniserăm în vizita. Nepasatori, depanam firul amintirilor. Se părea ca lucrurile merg bine. Dar când îi e dat omului să-l ia Sarsaila în cotarita, cum spune o vorbă din bătrâni, îl ia şi din uşa bisericii.

Cam după orele trei dupa-masa, când eram siguri că nu-i niciun pericol, hop ca deschide uşa de la salon gardianul Barabas. Ca la o comanda, cei opt din salonul 10 ne ridicam în picioare. Necuratul l-a adus pe Barabas peste noi. Unul câte unul defilam prin fata gardianului spre salonul nostru. Ne fixa pe fiecare cu o privire sfredelitoare. Ne fotografiase. Cuminţi, cu capul plecat, trecem fiecare la patul lui. În salon, o linişte de mormânt. Barabas închide uşa de la salonul 9, trece agale prin salonul nostru, uitându-se încă o dată la fiecare din noi şi iese din salon. Toţi tăceam mâlc. Nu trece o oră şi vine cu ofiţerul adjutant după el. Se opreşte în dreptul patului meu, care era pe peretele cu uşa de la salonul 9 şi întreabă:

— „Cine a fost în salonul 9?”

Nimeni nu răspunde un cuvânt. Scos din sărite, mai întreabă înc-o dată acelaşi lucru.

Tăcere. Nimeni nicio vorba. Începe să se plimbe nervos prin salon. În acest timp eu judec ca cineva trebuie să ia aceasta sarcina. Altfel, cade beleaua pe tot salonul. Ma ridic din pat şi răspund:

— „Eu am fost, d-le adjutant”. Asta s-a petrecut în timp scurt.

— „Bine, cum te numeşti?” Îmi notează numele. Acum aşteptam să mă scoată din spital.

Cineva trebuia să ia asupra lui aceasta abatere, salvând salonul de la pedeapsa. Adjutantul mai întreabă înc-o dată:

— „Numai el a fost în salonul vecin, alţii n-au mai fost?” El ştia câţi au fost, că-i raportase gardianul.

— „Bineee…”, exclamă el. Se întoarce spre mine şi-mi spune:

— „Pentru că ai fost sincer şi ai avut curajul răspunderii, tu nu pateşti nimic. Ceilalţi, care s-au ascuns, vor fi scosi din spital”.

Cu carnetul în mână, trece cu gardianul pe la fiecare din cei care fuseserăm în salonul 9. Îi notează şi pleacă. După două ore vine cu un tabel în mâna şi le spune celor

şapte bolnavi să-şi facă bagajul. Deşi grav bolnavi, au fost scosi din spital şi duşi pe Celular. Au fost extrem de operativi când era vorba de făcut rău, Dacă ar fi fost vorba de a ajuta un bolnav cu medicamente, asta ar fi cerut zile întregi până la aprobare, sau nu se mai proba.

De atunci, nimeni n-a mai intrat în salonul 9 o bucată de vreme.

SPITALUL (VII). ECOUL REVOLUŢIEI DIN UNGARIA ÎN AIUD

Anul 1956 aduce în Europa un nou suflu de viaţă. Suflul libertăţii începe să-şi facă loc şi după Cortina de Fier. Cade ispita acestei vrăji de libertate Ungaria, care avea să plătească scump încercarea de a-şi cuceri libertatea, cu peste 600.000 de dispăruti şi deportaţi în U.R.S.S.

Marile oraşe din Transilvania şi Banat, ca Tg. Mureş, Cluj, Oradea, Arad, Timişoara, cunosc frământări de mase în mirajul libertăţii. Asupririle Comunismului determina locuitorii acestor oraşe să se mişte şi să spere. Atât în Ungaria, cât şi în România se naşte un climat de revolta împotriva opresorului. Cei de la conducere nu mai erau siguri pe ziua de mâine. Se temeau. Oprimatii se mişcau. Mulţi, foarte mulţi din rândul membrilor de partid, visau la o întoarcere la libertate, la ziua în care vor azvârli la gunoi carnetul de membru de partid.

În Aiud, cu toate că era Coller la conducere, era un climat de pace, de linişte. Se vorbea că ne vor lasa cu parul mare. Nu va mai trebui să ne tundem la piele. Începuseră să fie uitate ziare prin W.C.-uri, pe la anumite colţuri prin fabrica. Citeam şi noi ce apucam. Nefiind siguri de ziua de mâine, gardienii nu ştiau ce atitudine să ia. Prin oraş, în mod sigur că se discuta despre ce se întâmpla în UNGARIA. Speriaţi şi ei de noile întorsături, nu mai aveau grija noastră. Fiecare voia să scape de un coşmar – cizma rusească. Nu numai noi, cei întemniţati şi zăvorâti, nevoiam liberi, dar şi ei, cei care ne păzeau pe noi, doreau libertatea, descătuşarea de opresor.

Plutea, pe atunci, un duh al libertăţii deasupra Europei Centrale şi de Est, deasupra celor de după

Cortina de Fier.

Nichita Hruşciov voia să fie altfel decât Stalin. Privirile lui se îndreptau spre Apus, spre lumea liberă. Probabil, intuise ca drumul cel bun nu este totalitarismul, ci democraţia, nu economia dirijată, ci aceea de piaţa. Cu toate acestea, nu s-a putut desprinde de totalitarism. A

mers pe drumul despoţilor de la Kremlin, realizând teroarea în rândul popoarelor. Au trebuit să treacă ani mulţi până când a apărut Gorbaciov, care a semnat sentinţa de condamnare la moarte a comunismului.

În Aiud, anul 1956 aduce multă speranţa în rândurile noastre, ca şi-n cel al pazei, dar şi un tragism nebănuit, după cum vom vedea în cele ce urmează. Plutea nesiguranţa însă. Alternanta între teama şi nădejde. Nimeni nu ştia ce va fi mâine. Aşa se scurgeau zilele, una după alta, fără să dai de un capăt.

În spital, unde ma aflam pe atunci, tot în acelaşi pat, atmosfera era aceeaşi ca-n toată închisoarea. Mergeam zilnic la plimbare, mai degajaţi parca, aşteptam ceva să vina. Informaţii mai primeam de la noii veniţi în spital. Cât puteau, ei ne încurajau.

Spre toamna, după octombrie, mai bine zis, se simte ca ceva s-a schimbat afară.

Se-naspriseră lucrurile. Gardienii devin mai morocănoşi şi mai puţin comunicativi.

În atmosfera aceasta, de tensiune parca, în octombrie, într-o bună zi sunt anunţat să-mi fac bagajul. După mai bine de doi ani de spital, nu mai eram învăţat cu schimbarea de loc şi de pat.

Surprins, ma pregătesc de plecare. Îmi fac bagajul şi-mi iau rămas bun de la toţi colegii de camera. Sunt condus de sanitarul spitalului, un plutonier, la secţia a II-a, tot la T.B.C., pe aripa dreapta, cu fata spre morga. În camera în care am intrat erau paturi de fier etajate, pe o parte şi pe alta a camerei. Se scoseseră priciurile. Mi se oferă un pat

liber pe dreapta, sub geam, jos însă.

Acolo i-am întâlnit pe Vasilica Alupei, un om cu mult suflet, din Moldova, pe Aurica Visovan, pe care-l cunoscusem la spital. Mai târziu a venit şi Constantin Pascu, cu care aveam să stau mai mult împreună. Au mai sosit, după aceea, şi Stefan Puscasu şi Polgar Stefan. Reuşisem, în timp, să realizăm o căldura de adevărata familie.

Intrasem în toamna bine de tot, trecusem de jumătatea lui octombrie. De afară, razbatuse vestea ca revoluţia din Ungaria a fost înăbuşită. Rusii, cu tancurile lor, au trecut peste ei fără milă. Morţi cu zecile de mii.

Ruşii s-au făcut vinovaţi de agresiune. Erau, deci, declaraţi de ONU agresori. Dar cu ce preţ? Cu un popor decimat.

Păcatul acesta cade şi asupra Apusului, asupra lumii libere.

La Ialta au fost negociate naţiuni întregi. În Ungaria a fost măcelarit un popor, numai pentru a putea declara Rusia ca agresor.

În ţara s-au făcut arestari şi condamnări pentru faptul de a fi simpatizat şi manifestat pentru revoluţia din Ungaria.

În Aiud, după ce regimul comunist din România şi-a dat seama că nimic nu-i poate abate din drum pe cei de la Moscova, au început represaliile. Coller, încet, încet, şi-a reluat activitatea, teroarea în închisoare. Hrana ajunse să fie slaba de tot. Asistenta medicala – aproape inexistenta.

Nu mai primeam niciun fel de medicament. Zăceau oamenii în pat fără să fie chemat medicul.

Mureau pe capete.

Am uitat să vă spun ca după ce am fost trecut de la spital la secţia a II-a, a doua zi, unchiul meu, Ion Berzescu a fost internat în spital. Trebuia să facă operaţie de hernie. A ajuns în salonul

9, unde se întâlneşte cu Ion Bohotici. Trebuia să facă mai din vreme aceasta operaţie, dar prin faptul că eu eram

în spital, nu voiau ca noi doi să ne întâlnim. Ne urmăreau pas cu pas. Ion

Bohotici îi spune ca eu am fost aici, în salonul 10, dar cu o zi înainte am fost scos din spital şi dus la secţia a II-a T.B.C. Nu aveam voie să ne întâlnim nici în iadul acesta unul cu altul. Le era frica de o familie aruncata acum în închisori. Urca Petru, fratele tatălui meu, rămăsese la Gherla, iar Ion, care declarase la mina că-i legionar, a fost adus la Aiud. La spital, Ion a fost repede operat de hernie şi dus pe Celular. Aveam să mă întâlnesc cu Ion în anul 1964, după eliberarea mea de la Periprava.

Un regim de viaţa inuman, de teroare, într-o colectivitate determina stări incalculabile de tensiune. Aiudul, prin Coller, păşeşte pe drumul acesta. Mergeam din rău în mai rău. Aşa a avut loc cazul lui Popa T. Ioan, legionar condamnat din timpul lui Antonescu. Bolnav fiind de ulcer, ajunsese la capătul puterilor. În toamna lui 1956, după consumarea revoluţiei din Ungaria, Coller trece la un regim de exterminare. Într-o zi, când Popa T. Ioan nu mai putu suferi durerile, se cere la raportul lui Coller. După multe insistente este scos la acest raport. Coller, după ce-l asculta, cinic aşa cum era el, îi răspunde:

— „Du-te şi arunca-te în sârme!”

Acesta a fost tot raportul. Întors în celula, le spune colegilor cum a decurs audienta. Pe fetele oamenilor se citea o nemaistapânita revolta.

Când au fost scosi la plimbare, Popa nu a mai intrat în tarc după colegii lui de camera, ci s-a dus ţinta către sârmele ghimpate din zona interzisă. Ostaşul a tras în plin o rafală de pistol mitraliera, trântindu-l la pământ şi omorându-l pe loc.

La acest eveniment, Celularul a reacţionat pe loc cu bătăi în uşa şi strigate. A ţinut aproape o oră aceasta manifestaţie de protest. După aceea, lucrurile s-au liniştit.

Sarmanul de el. Popa T. Ioan, cât amar o fi fost în sufletul lui noi nu ştiam. În mod sigur, numai el a ştiut. După câte ştiu era de la Vântul de Jos. Atât i-a fost dat lui

să poată duce jugul robiei.

Regimul acesta drăcesc, intenţionat realizat de Coller după revoluţia din Ungaria, mai ales prin foame, frig, izolari cu nemiluita, bătăi până la sânge, un regim de tortura, împinge lumea până-n pragul nebuniei. În starea aceasta de lucruri, în toamna lui 1956 izbucneşte greva foamei la Zarca şi apoi pe Celular. Coller numai la asta nu se aşteptase. Înnebuniseră cu toţii cei de la conducere, în frunte cu Coller. Îi depăşiseră actul de protest al deţinuţilor.

Deţinuţii cereau:

a). Condiţii de viaţa umană, hrana mai buna, căldura.

b), Legătura cu familia.

c). Dreptul de a citi şi a scrie.

d). Asistenta medicala conform regulamentului.

S-a încercat în repetate rânduri scoaterea din greva, de către superiorii veniţi de la

Bucureşti. Dar, cu toate ameninţările lor, n-au reuşit. Greva continua unicitatea în tot gulagul românesc, ba chiar şi dincolo de fruntariile ţării. Tot timpul cei de la Interne se zbăteau să găsească o ieşire. Peste hotare se vorbea despre acest act îndrăzneţ.

În vremea aceasta, noi, cei de la T.B.C., secţia a II-a, stăteam şi aşteptam cu înfrigurare să vedem ce se întâmpla cu greva. Ce măsuri se vor lua? Pe secţie ne înmulţiseră bine de tot.

Venise şi părintele Mitoiu. N-a scăpat nici el de necazul ăsta. Cât am putut l-am încurajat. Au mai venit de la Zarca, tot bolnavi, ing. Gheorghe Jijie şi Victor Florea, student la medicina, din

Fagaras. Aveam să stau mult timp cu ei împreună.

Într-o bună zi auzim un vacarm neobişnuit, venit de către Celular, strigate repetate:

— „Ne omoară!... Ne omoară!... Ne asasinează!...”

De aici se aude şi din partea Zarcii acelaşi lucru.

Vin după aceea şi nişte zgomote puternice, de parcă s-ar sparge nişte uşi şi s-ar trânti ferestre, urmate de

puscaturi de arme. Astea au ţinut cam o jumătate de oră. Când s-au trântit însă obloanele de la ferestre, au început şi ai noştri de pe secţie să trântească obloanele de la ferestre. Ne solidarizasem cu Celularul şi Zarca. Urmările le vom vedea mai târziu.

După ce s-au liniştit lucrurile, vin nişte ofiţeri şi doctorul Bogateanu. Se uita la noi fără să spună o vorbă. Ne aşteptam la măsuri severe de disciplina.

De la o vreme, tot Aiudul iese din greva. Aveam să aflu mai târziu ca, în urma renunţării la greva de către Nistor Chioreanu, care a fost dus la Cluj, a ieşit şi Aiudul din greva.

A trecut o bună bucata de vreme de la ieşirea din greva şi este adus, de pe Celular, Nicolae

Popa de la Piatra Neamţ, în camera noastră. De la el auzim ce s-a întâmplat cu greva. Era şi el bolnav de tuberculoză. Fel de fel de probleme ne puneam între noi, aşteptând, cu sufletul la gură, să se întâmple ceva.

Vine odată Bogateanu la noi şi ne spune ca singuri ne-am făcut-o. Ce-o mai veni, de aci încolo, pe capul nostru vom vedea. În mod sigur însă, numai bine nu va fi.

Târziu de tot, în toamna lui 1956, mult după greva, se hotărăşte o mare schimbare de oameni, atât în secţie, cât şi în Celular. Sunt vânzoliti oamenii ca-n iad. N-a fost camera să nu fi fost răsturnata cu fundul în sus.

Începuse Coller să-şi plătească poliţa.

Cred că era pe la începutul lui decembrie 1956, când pe coridorul de la secţia a II-a se aude un ropot de cizme şi susuit de şoapte. Uşa se deschide, în graba parca, şi un ofiţer apare în camera cu o lista în mână. Ne anunţa pe fiecare să ne facem bagajele. Pe rând, unul câte unul, suntem scosi toţi afară. Când îmi vine rândul, ies şi eu pe sala. Acolo ma aştepta un gardian care ma conduce spre ieşirea din secţie. După el, intru în Celular. Fac la stânga pe scurta Celularului.

La camera 3, gardianul secţiei deschide uşa şi-mi face vânt în camera. Acolo îl găsesc pe doctorul Ionel

Zeana, aşezat pe patul din stânga jos. În dreapta, nu-mi mai aduc aminte cine era, dar cred că Stefan Puscasu. Ocup şi eu patul de sus din dreapta, deasupra lui Puscasu. După mine mai vine unul, dar nu-l mai ţin minte cine era şi ocupa al patrulea pat de sus, peste Zeana.

Iată-ne, deci, răvăşiţi şi scosi de la regimul de bolnavi. Aveam parte acum de un regim de teroare şi chin, drept pedeapsa pentru obloanele date jos.

În celula aceea am stat aproape un an întreg, până la 27 noiembrie 1957, când m-am eliberat cu condiţionalul de muncă.

După mutarea noastră, viaţa începe să se desfăşoare după tipicul ei, cu şicane şi percheziţii nenumărate şi chinuitoare, iar pe deasupra mâncare proasta. Ieseam şi noi la plimbare în fiecare zi câte 15 minute, într-un triunghi din acela zidit în curtea Celularului. Într-o zi vad o mâna scoasa pe la marginea oblonului şi aud o voce strigând la mine:

— „Aici sunt eu, Ion, urca-tu”.

Era unchiul meu Ion Berzescu. Ajunsese la etajul III. În altă zi aud o alta voce; încă mai tare strigând la mine:

— „Aici II Ion” sau „Aici II Manole”.

Aşa ne treceau zilele în şir, aplicându-ni-se un regim de pedeapsa pentru că am îndrăznit să protestam împotriva unui regim de exterminare.

În vremea asta, percheziţiile curgeau lanţ, una după alta, numai pentru a fi şicanati.

De la o vreme, mai bine zis cam din luna iunie 1957, începuseră să se elibereze oamenii cu condiţionalul de muncă. Dosarul fiecăruia trecea prin fata unei comisii. Acolo ţi se hotara soarta. Nu prea mă gândeam la eliberare, mai ales cum eu aveam un înger păzitor în Aiud – ofiţerul politic. Tot timpul închisorii îmi purtase sâmbetele.

Cu toate astea, în ziua de 27 noiembrie 1957, după masa, ma striga un ofiţer cu o lista în mână, spunându-mi să-mi fac bagajele. Ma scoate din camera pe sala, de unde

ma vâra într-o celula de vizavi. De acolo, un gardian ma duce la administraţie, într-un antreu. Spre surprinderea mea, acolo îi întâlnesc pe Ion Iliescu, prietenul şi nasul meu, şi pe Gheorghe Munteanu de la

Domasnea. Pe Ghita nu l-am mai recunoscut. Slabise mult de tot. În libertate fusese un om bine făcut, puţin mai înalt decât mijlociu, blând şi frumos la înfăţişare. Acum rămăsese numai osul şi pielea de el. Nu mai bine arătam şi eu. Surprinşi, de-abia ne dezmeticirăm de întâlnirea şi înfăţişarea noastră. Ne cheamă pe rând la birou, făcându-ne toate formele de eliberare. La fiecare ne da câte o foaie în mână. Când ne uitam mai bine în foile noastre, observam ca noi nu mergem acasă, noi ne ducem în nişte comune cu Domiciliul Obligatoriu. Ni se muiaseră picioarele. Eu cu

Ghita Munteanu mergeam în comuna Latesti-Ialomita, iar Ion Iliescu, în comuna

Rachitoasa-Ialomita.

După masa, târziu, un militian ne ia în primire şi ne scoate afară pe poarta închisorii.

Eram liberi.

De aici ne conduce la miliţie, unde ni se iau nişte date, întocmindu-ni-se dosar. Peste noapte am rămas la un hotel, unde ne făcuse rost de camere tot miliţia.

Dimineaţa ne-am întâlnit în gara cu militianul nostru. Până la Fetesti-Sat, la miliţia oraşului ne-a însoţit militianul de la Aiud. Acolo ne-a predat şefului de miliţie. Către seara am plecat fiecare, din raionul Fetesti, către comuna noastră, însoţiţi de militianul respectiv.

Aşa am pornitt cu Ghita Munteanu spre Latesti.

DOMICILIUL OBLIGATORIU. LATESTI

De la postul de miliţie din Fetesti-Sat, militianul care era şef de post la Latesti ne ia în primire şi ne duce cu o căruţa până în Latesti. Acolo am ajuns pe înserate. În timpul ăsta, cât am aşteptat la miliţie, la Fetesti, vine şi Aurica Visovan după noi, adus de alt militian. Ajunşi pe înserate la Latesti, toţi trei, eu, Aurica Visovan şi Ghita

Munteanu nedumeriti ne trezim pe un mamelon, presărat cu nişte mogâldete de case, toate acoperite cu paie. Pe ici, pe colo, mai erau acoperite şi cu stuf. Se înserase de-a binelea. La o casă mai aproape de noi licărea o lumina slaba în fereastra. Era destul de joasa.

Şeful de post bate la uşa discret. I se deschide numaidecât, aparând un om de statura mijlocie.

— „O… D-le şef, buna seara! Ce s-a întâmplat?”

— „Nimic rău, d-le Moise. Te rog, numai pentru noaptea asta, să găzduieşti oamenii ăştia care i-am adus acum de la Fetesti”.

— „Bine, d-le şef, s-a făcut”.

Şi aşa intram noi în casă, puţin cam stingheriti. Eu şi cu Aurica Visovan rămăsesem la dl.

Moise, iar Ghita Muntean este dus la alt binefăcător din sat.

Intraţi în cameră, la lumina lămpii de petrol, dl. Moise ma recunoaşte şi mă îmbrăţişează.

Da mâna şi cu Aurica, pe care-l prezint cu multă atenţie. Ne oferă cu bucurie două scaune la o masă aşezată la geam. De o parte şi de alta a mesei erau aşezate două paturi. În camera mi s-a părut destul de cald. Avea un cuptor făcut din cărămida şi cu plita, unde-şi făcea de mâncare.

Lângă el era clădita soba de paie. La lumina unei lămpi de petrol, ne vedeam unii pe alţii, bucurându-ne şi de acest fel de libertate.

Ca de sfârşit de noiembrie, era destul de frig. Haine pentru iarna nu prea aveam. Speriaţi, am îmbrăcat trei cămăşi pe noi şi am luat tot ce aveam, ca să ne fie mai cald. Eu nu mai ştiu cum voi fi arătat aşa îmbrăcat, cu hainele acelea ponosite de la Aiud, din bagaj, unde ani de zile au stat îngrămădite. Numai bine cred că nu.

După ce am mai stat de vorba cu dl. Moise, ne-am culcat. Cu Aurica în pat, ne-am odihnit destul de bine. Soba cea mare se încălzea după ce o alimentai cu vreo două cosuri cu paie. Uşa de alimentare o avea în antreu.

Aşa am trecut noi toată iarna, cu dl. Moise împreună. Deseori ma duceam cu Aurica, la Fetesti, cu câte un tractor. Dădeam câte 10 lei tractoristului şi pace. Când veneam acasă, o luam pe scurtatura, peste câmp, 9 km. distanta. Mergeam cam greu. Nu aveam antrenament.

A doua zi, când ne-am sculat, am cunoscut vecinii. În zilele următoare ne-am dus mai departe în sat, cunoscând şi pe alţii. Vecin cu dl. Moise era părintele Nicolae Ciorbaru, din

Dobrogea. Stătea cu familia împreună.

De cum am ajuns în Fetesti, am scris acasă, anunţându-i că m-am eliberat din închisoare şi sunt cu domiciliul obligatoriu în Baragan. De Sfântul Nicolae, în 6 decembrie 1957, fiind ziua onomastica a părintelui Nicolae Ciorbaru, am fost invitaţi la masa, unde ne-am simţit tare bine, atât eu, cât şi Aurica Visovan. A fost prima noastră masa de sărbătoare de când am intrat în închisoare.

Afară, iarna se pusese aşa cum de obicei sunt ele în Baragan, cu viscole stârnite de

Crivatul pustiitor. Eram, deci, în ţara Crivatului. Tot acum, în decembrie, venise şi profesorul

Ion V. Georgescu. Era găzduit de un vecin de-al nostru. Avea casa peste drum de părintele

Ciorbaru. N-a trecut nicio săptămâna şi ai mei au venit la mine, tata, mama şi sotia mea. Nu-i văzusem de mai bine de 8 ani. Ei au dat o telegramă că vor veni, dar eu n-am primit-o. A doua zi după venirea lor soseşte şi telegrama. Mare ne-a fost bucuria revederii noastre după atâta vreme de despărţire. Mi-au adus de toate, haine de iarna şi încălţăminte. Acasă totul era bine. Fiul meu

Tibi, acum era mare, trecuse de 9 ani. Nu-l mai văzusem din decembrie 1949, la vorbitorul din închisoarea militară din Timişoara. Acum fiind în toiul iernii, n-au riscat o îmbolnavire a lui. La fel şi surorile mele Anica şi Lenuţa erau bine, împreună cu nepoata mea, Anişoara. M-am bucurat când am aflat ca Anica mai are un fecior, pe nume Mihai. Ei toţi îi spuneau Misu.

Domnul Moise îi primise cu multă căldura sufletească. Mai vedea şi el oameni din

Lugojul lui de altădată. Aurica, prietenul şi fratele meu, s-a bucurat şi el de cunoştinţa familiei mele. Aurica şi dl. Moise şi-au găsit alta gazda pentru timpul cât vor sta ai mei la mine. Părinţii şi sotia mea au rămas cu mine trei zile, timp în care de-abia am reuşit să ne povestim atâtea lucruri. Vremea era frumoasa acum. La despărţire i-am condus până la marginea satului, de unde ei au plecat mai departe spre Fetesti. Alt mijloc de locomoţie nu era. Deşi era timp de iarna şi frig, s-a nimerit o zi cu soare şi pământul uscat.

După plecarea lor, Aurica cu dl. Moise au venit acasă, reluându-ne firul vieţii de toate zilele, cu ineditul şi farmecul ei. Am stat mult împreună, până aproape de sfârşitul iernii. Aşa cum am mai spus, eu cu Aurica, deseori, ne duceam la Fetesti, fie pe jos, fie cu vreo ocazie, mai ales cu câte un tractor. De întors, ne luam traista în mâna şi veneam pe scurtatura, peste câmp, acasă la Latesti.

Domnul Moise, ziua, mergea la lucru, la I.A.S.-ul Bordusani. Era aproape de noi, nici 1

km. până la birourile fermei, pe malul braţului Borcea. Între timp, acesta, Aurica şi-a găsit o casă destul de buna, aproape de locul unde locuiam. S-a apucat şi a reparat-o. Spre primăvara s-a mutat în casa lui. Rămăsesem acum numai cu dl. Moise. Când au venit la mine ai mei, i-au adus şi domnului Moise pachet de la ai lui din Lugoj. Din discuţii cu dl. Moise am aflat ca în casa asta, înaintea domnului Moise, a locuit un var de-al meu, Gavrilă Stoichescu, fiul lui Traian Hubda, var al doilea cu mama mea, pe numele lui de familie tot Stoichescu, din Teregova. Gavrilă a făcut parte din grupul lui Spiru Blanaru, în munte. A participat la luptele de la Pietrele-Albe. Nu cu mult timp înaintea venirii mele, se eliberase şi el. S-a dus acasă la Teregova. N-am mai ştiut nimic de el. Ajunsesem deci să stau în casa în care a locuit înaintea mea. M-am

bucurat când mi-a povestit

Moise de el. Acum, varul meu Gavrilă nu mai este printre noi. A murit într-un accident de maşina.

Spre Crăciun, iarna s-a aşezat de-a binelea peste noi. Zăpada mare şi vântul dezlănţuit din

Dobrogea, peste bietele noastre case, pitite de furia lui, voiau parca să ne înghită. Era Crivatul înfuriat. Alerga bezmetic peste câmpia întinsa, mânând din urma ciulinii Baraganului. În faţa casei, câţiva salcâmi destul de mari îndrăzneau să i se împotrivească. Din încleştarea lor se desprindea un geamăt de nebun, un urlet de te scotea din minţi. Se aplecau salcâmii cu crengile la pământ, făcând parca loc nebunului să treacă. Eu şi cu Aurica ne uitam pe geam la încleştarea drăcească a Crivatului turbat cu tot ce-i sta în cale, case, pomi sau vreo fiinţa rătăcita.

De Crăciun ne-am dus la biserică, unde slujea părintele Ioan Sârbu, un preot cu mult suflet şi dragoste de om. Biserica era amenajata într-o casă obişnuita, acoperita cu stuf. Zăpada era mare, de-abia ne-am făcut loc de mers. Se vedeau cărări de la fiecare casă, până la drumul principal ce ducea la Sfat şi de acolo la Biserică şi scoala. Părintele Sârbu mai era ajutat, de obicei, de părintele Iosif Ratec. Uneori, mai venea şi părintele Nicolae Ciorbaru, dar mai rar.

Aşa, împreună cu Aurica Visovan şi cu Ghita Munteanu, am cunoscut pe aproape toţi oamenii din Latesti. Cei mai vechi locuitori acolo, acum deveniţi pentru noi băştinaşi, erau basarabenii. Mai vechi decât ei au fost banatenii, dar ei au plecat cu toţii la casele lor. În memoria locuitorilor de acolo, Latestiul rămăsese ca o comună a banatenilor. Era destul de întinsa, dar foarte multe case acum erau părăsite. Cei, care i-am cunoscut mai întâi au fost cei veniţi din închisori. D-l Moise făcea oficiul de prezentare. Mai erau printre ei şi unii pe care-i întâlnisem în puscarie, ca: Pop Grigore, Victor Florea, Iosif Ratec şi alţii. Apoi i-am mai cunoscut pe Victor Tarniceru, inginer; Petru Varlan, inginer; Artemie Colibaba, dulgher, un

bucovinean cu multă dragoste în el, cel care scrisese „Visul unui legionar”; pe Mihai Enescu.

Stefan Pâcleanu, Victor Ioan Pica, Victor Medrea, pe Mihai Dragomirescu, care a murit la

Noua-Culme, în infirmerie. Stătea cu casa aproape de mine. Apoi, am mai cunoscut pe Nicolae

Guli, macedonean de origine; pe Midovschi, ofiţer de aviaţie şi pe Ion Oarga din Ardeal.

Basarabenii, ca cei mai vechi locuitori de acolo, aveau acum gospodarii bine înjghebate, carute cu cai, vaci cu lapte, porci şi pasari de curte. Îi cunoscusem bine de tot şi pe unii dintre ei.

Erau angajaţi la I.A.S.-ul din Bordusani. Pământul de la casele părăsite îl lucrau ei. Plăteau la

Sfat o taxa.

Mai târziu, a venit la Latesti şi doctorul Sonea Octavian, din Braşov. S-a instalat destul de bine. Venise la el şi sotia, pentru a sta cu el. L-am cunoscut bine la Aiud. A lucrat un timp în fabrica. Era un om deosebit. Într-o vreme a lucrat şi rotarie, unde, cât am putut, l-am ocrotit. Pe atunci era tare slăbit. A ţinut minte acest lucru. În Latesti, când am avut nevoie de tratament, s-a ocupat mult de mine. M-a ajutat.

Spre primăvara, rămăsesem numai cu Moise în casă. Aurica Visovan îşi găsise, aşa cum am mai spus, o casă pe aproape. Nu mult după Aurica, mi-am găsit şi eu o casă, pregătindu-mă de mutat. Stătusem destul de mult la dl. Moise. El ar fi dorit să nu plec şi să rămân cu el până la eliberare. Acest lucru n-a fost posibil din partea mea. Îl încurcasem destul de mult în gospodăria lui, deşi am contribuit la întreţinere cu de toate. Primăvara se anunţa timpurie.

Profesorul Ion V. Georgescu se mutase şi el la casa lui, la margine de sat. Ne-am împrietenit repede şi aşa am rămas, buni prieteni, până la sfârşitul vieţii lui.

Aproape toţi cei din Latesti lucrau la IAS-ul Bordusani. Alţii lucrau la Fetesti-Gara, în cadrul CFR-ului.

Acolo aveau o baraca, unde locuiau de luni şi până sâmbăta, când veneau acasă la Latesti. Echipa era condusa de ing. Victor Tarniceru.

Prin luna martie a venit la mine sotia mea pentru o zi. A fost trimisa de spitalul TBC

Lugoj într-o delegatie cu nişte copii bolnavi de TBC-osos, la mare, la spitalul din Navodari. La întoarcerea spre casa a venit şi la mine la Latesti. M-am bucurat mult de aceasta neaşteptata vizita.

La început de aprilie se încălzise bine de tot. Acum îmi luasem casa în primire. Lucram de zor la amenajarea ei pentru locuit. A fost cam greu la început, dar până la urma am razbit. I-am mulţumit domnului Moise de dragostea cu care m-a adăpostit şi ajutat până acum. Eu începusem să lucrez la IAS Bordusani. Ne angajasem în echipa de construcţii. La început am lucrat la reparatul gardului de sârma ghimpata în jurul fermei, apoi, mai târziu, la construitul de grajduri, ca dulgher. Ma luase Artemie Colibaba pe lângă el. M-am descurcat destul de bine cu el împreună la construitul grajdurilor. Lucrarea o conducea inginerul Petru Vârlan.

Tot în aprilie 1958, mi-am lucrat şi grădina de pe lângă casa. De cele mai multe ori, în grădina osteneam după ce veneam de la lucru, în jurul orelor 5 după masa. Până seara aveam timp destul de rupt oasele în grădină. Pe lângă porumb, cartofi şi fasole, mai pusesem multe lubenite şi pepeni galbeni. Am avut o recolta de lubenite şi pepeni, în a doua jumătate a lui iulie şi început de august 1958, foarte bogata. Chiar atunci când au venit la mine tatăl şi fiul meu Tibi, lubenitele şi pepenii galbeni erau în toiul lor, al coptului. Camera mare era plină de lubenite şi pepeni galbeni. Mulţi din cei galbeni plesneau de copţi ce erau. Mâncam cât ne ţinea burta. Deşi avea numai 9 ani, fiul meu exclamă:

— „N-am mâncat de când sunt eu atâţia pepeni!”

Pusesem de toate în grădina mea, tot ce trebuia unei gospodării. Ma pregătisem de iarna.

Aveam doi ani de stat în Baragan. Nu ştiam că aveam să mai stau departe de casa încă 6 ani de aci încolo.

În timpul cât erau ai mei la mine, nu mă duceam la lucru. Ei mă sfătuiau să nu lucrez. De cât am eu nevoie, îmi trimit bani de acasă. Eu totuşi lucram fără ştirea lor.

Când timpul, cu adevărat, a devenit frumos, cu o primăvara îmbietoare, noi ne mai plimbam prin sat, în zilele când nu se lucra la IAS. În timpul acesta de plimbare am cunoscut-o şi pe sotia Căpitanului, Doamna Elena Codreanu. Acum era căsătorita cu generalul Praporgescu.

La fel şi pe Doamna Maria Antonescu, sotia Mareşalului Ion Antonescu. Erau acum îmbătrânite de vreme. Maria Antonescu era cu parul alb, puţin adusă de spate, cu un baston în mână, îmbrăcata în negru, adesea se plimba de una singură prin sat. Avea o figura distinsa, cu priviri sfredelitoare. Nu prea lega discuţii cu cei pe care-i întâlnea. Cu Doamna Codreanu am stat de multe ori de vorba, după ce ne-am cunoscut. Era angajata femeie de serviciu la şcoala. Într-o zi, când eram împreună cu sotia, în luna mai, am întâlnit-o aproape de scoala. Atunci am vorbit mai mult cu ea. Ne cunoştea pe toţi cei care veniserăm din închisoare. Acum fiind numai noi doi şi cu sotia mea, a ţinut să-mi spună că a fost obligată să se căsătorească cu generalul Praporgescu pentru a scăpa de urmărire. Cu toate acestea, n-a scăpat de ceea ce a fugit. Din contra, a trebuit să vină după ea şi generalul, aici, în Latesti. Am încercat s-o liniştesc, spunându-i ca noi tot atât de mult ţinem la ea ca şi înainte. Intuise faptul ca noi, în sinea noastră, am fi voit de la ea un sacrificiu. Fusese sotia lui Cornel Zelea Codreanu, Căpitanul. Acest lucru n-a fost cu putinţa şi nici nu-i ceream lucrul acesta. Era o fire comunicativa şi cu multă căldura sufletească.

Întotdeauna însă, când se întâlnea cu noi, evita sa ne spună ceva despre Căpitan. Se temea. Era urmărita pas cu pas. Pentru noi era mult c-o avem cu noi. Altă dată, când ne-am mai întâlnit, era cu generalul împreună. Era o zi calduroasa de mai, parca era vara cu adevărat. Ne-am

salutat cu mult respect, oprindu-mă la o vorbă bună. Simţea nevoia sa se destăinuie. În sinea ei, procesul se desfăşura fără cruţare. Era procesul culpei de a se fi coborât de pe culmile măreţiei.

Oprindu-mă odată de vorba, generalul Praporgescu deschide el discuţia, spunându-mi:

— „Domnule profesor, eu am luat pe Elena de sotie numai pentru a o ocroti, a o apara de comunişti. Am crezut ca, dacă se căsătoreşte cu mine şi ia alt nume, va fi lăsata în pace, dar m-am înşelat, că n-a fost să fie aşa. Ba din contra, am intrat şi eu în focul acesta. Nu-mi pare rău.

Am acceptat lupta şi de pe poziţiile acestea".

La aceste discuţii, neaşteptate de fapt, am încercat să liniştesc lucrurile, spunându-le că n-au greşit cu nimic. Dimpotrivă, au făcut bine urmând un drum firesc al omului pe pământ, mergând pe linia dragostei creştine, trăind întru Hristos. Cu toate acestea, acest complex al culpei, generat de sinele ei, n-a reuşit nimeni să-l stinga. Tot timpul se simţea cu noi ca-ntr-o familie. Eram copiii Căpitanului. Fapt care o determina să intuiască poziţia ei de culpa. Tot timpul cât a stat în Latesti a avut o atitudine demna. Toată lumea o respecta.

După câte ştiu, în 19 sept. 1958, când noi cei de la Latesti am fost ridicaţi şi duşi la

Noua-Culme, fetele noastre au fost şi ele ridicate de securitate şi duse la Noua-Culme. Cu ele a fost D-na Elena Codreanu.

După cum am mai spus, în timpul când eu nu aveam pe nimeni la mine, din familie, lucram în echipa de construcţii de la IAS-Bordusani, sub comanda ing. Vârlan. Ma alăturasem lui Colibaba la dulgherie. Pentru mine a fost o binefacere să lucrez ca dulgher în cadrul echipei de construcţii. Timpul trecea atât de repede, de nu-ţi venea să crezi. Între orele 16 şi 17 veneam de la lucru, acasă, destul de repede, uneori chiar mai devreme. Aveam timp să-mi fac de mâncare, chiar şi pentru mai multe zile. După ce mâncam, intram în grădina şi lucram până nu se mai

vedea.

De 1 Mai ma trezesc cu sotia mea la mine. Îşi luase o permisie de câteva zile, pentru care avea să înghită multe bobârnace şi ameninţări din partea doamnei doctor Popovici, omul partidului. Pentru faptul că era sotia mea, a unui bandit din grupul lui Spiru Blanaru, la salarizare era pe ultima treapta. Când era vorba de premii, nu primea nimic. Toţi ceilalţi, care ştiau să clampanească, primeau de trei ori pe an premii.

M-am bucurat mult de tot când am văzut-o. A venit împreună cu colega ei Ria Moisescu, care legase o corespondenţă cu Victor Tarniceru. Acum pentru el venise de fapt. Ce-au făcut, ce n-au făcut, dar până la urma s-au hotărât să se căsătorească. După câteva zile au plecat la Lugoj.

Mai târziu avea să vină Ria la Fetesti, transferata în interes de serviciu, ca asistenta medicala la dispensarul din Fetesti-Gara şi să stea cu Victor, până când ne-a ridicat securitatea, internându-ne în lagăr la Noua-Culme.

Am uitat să vă spun ca în cursul lunii aprilie 1958, au venit la mine şi surorile mele Anica şi Lenuţa. M-au ajutat să mai fac reparaţii la casă, unde de abia ma mutasem. După trei zile s-au dus acasă. Rămânând iarăşi singur, m-am dus la lucru în echipa mea. De cum plecase sotia mea acasă, la începutul lui mai 1958 şi până la venirea tatălui meu şi a fiului Tibi, după Sfântul Ilie.

20 iulie, eu am lucrat, zi de zi, la construcţii IAS.

Iată-i şi pe ei, în sfârşit, ca vin la mine, tata şi fiul meu. Am fost în gara la Fetesti, aşteptându-i. Era luna lui cuptor, cu o căldura de te coceai, nu alta. Se dau jos din tren, dintr-o zăpuşeala într-alta. În gara te frigeai. O luam pe scurtatura până la Latesti. Pe întinsul Câmpiei

Baraganului, când soarele te cocea, când iarna Crivatul se lua după ciulini, mai adia acum o boare alinatoare de căldura. Simţeam în faţa cum aerul se mişca, mai răcorindu-ne un pic. Aşa am ajuns acasă, unde răcoarea din camera ne linişti. Am şi făcut un tur de

orizont prin sat, după ce ne-am odihnit. Seara au făcut cunoştinţa cu dl. Georgescu, apoi cu părintele Iosif Ratec, cu

Victor Tarniceru, cu dl. Moise şi o mulţime de alţi cunoscuţi şi prieteni. S-au simţit tare bine la mine. Au stat aproape o lună la Latesti, până după 20 august. Adesea, mergeam cu toţii, în timpul liber, în insula Borcea, într-o pădurice plină de vegetatie şi pajişti cu iarba verde şi mătăsoasa. Treceam braţul Borcea cu multă bucurie, înotând până în insula, împreună cu Victor

Tarniceru şi cu părintele Ratec. Pe Tibi, de obicei îl trecea Victor în insula. Au fost zile pline de farmec şi veselie, în toată izolarea aceasta, voita de putere. Din aceasta frumoasa ieşire la iarba verde, ne întorceam vlaguiti de căldura soarelui, de baia făcuta în Dunăre şi de plaja de pe nisipul din poiana, acasă, unde ne aşteptau lubenitele şi pepenii galbeni. Pe cei galbeni, adesea îi găseam plesniti de copţi ce erau şi cu un miros îmbatator. Fiecare din noi, după alegere ne luam câte un pepene şi cu lingura îi mântuiam. Erau nespus de buni.

Nici până azi nu ştiu cu ce impresie şi amintiri o fi rămas fiul meu despre acele zile petrecute în vara lui 1958 la Latesti. De câte ori am încercat să depanam firul amintirilor, l-am găsit într-o mutenie dezolanta. O dată nu m-a întrebat, sau să-mi spună cum s-a simţit acolo şi cu ce a rămas în sufletul lui, din acele zile petrecute la Latesti. Cărui fapt să-i datorez aceasta mutenie a lui? Nu ştiu. De fapt, nu numai de acest capitol este vorba aici, ci, în general, de toată perioada mea de închisoare, de iad, n-a deschis gura cu o întrebare; pe unde am trecut? şi ce am îndurat? cunoscând cât de puţin şi el din acest trist capitol al istoriei noastre. De ce? Nu ştiu nici eu. De fapt, cu durere trebuie să o spun ca nici Horea, celălalt fiu al meu, nu m-a întrebat o dată despre toate acestea. Nepotii mei, care au ajuns, doi dintre ei, Adrian şi Gabriel, la vârsta de 14

ani, iar Alina la 10 ani, nici ei nu mă întreabă nimic.

Parca s-ar confrunta cu o conspiraţie împotriva mea şi a neamului întreg, trecut prin iadul comunist. Întotdeauna la cunoaştere s-a ajuns prin cercetare, prin dorul de a afla. Cunoaşterea este un rezultat al străduniei de zi cu zi, întrebând şi adunând cele auzite sau citite.

Le-am servit atâta material scris. N-au pus mâna pe el. Stau cărţile şi revistele la mine, teanc, şi nici nu le răsfoiesc. Am mers până acolo că le-am vârât pe gât cărţi şi reviste, dar nu ştiu dacă le-au răsfoit măcar.

De ce? De ce? De ce acest lucru?

Deseori, îi spun sotiei, cu multă durere în suflet, că am să mor şi copiii mei nu vin la mine să mă întrebe o vorbă despre lupta noastră de rezistenţă. Alţii, străini de mine, vin şi mă întreabă.

De bună seamă că aici este, cred eu, o lipsă de maturitate în gândire şi o neputinţa spirituala a lor. Nu-şi iubesc neamul îndeajuns. Să ai în familie un martor al grozaviilor petrecute sub drăcescul imperiu comunist şi să nu doreşti să afli şi să ştii nimic din cele trăite de ai tai!

Asta-i un mare păcat în faţa lui Dumnezeu şi a neamului nostru.

Cunoscând, construieşti, iar ignorând, dispari ca om pe linie spirituală.

Iată, fără să vreau, am făcut o paranteză în rândul celor povestite, destăinuindu-mă sau chiar mărturisindu-mă celor care vor veni după mine. Ma doare, dar acesta-i crudul adevăr.

Dar… să ne întoarcem la cele bune, iertând pe cei ce încă mai greşesc, poate, uneori, fără voia lor.

Tot în vremea asta, ma apropiasem mult de domnul Georgescu. Ne împrietenisem chiar.

I-am cunoscut toată familia, sotia, copiii şi cele două surori, cum de altfel făcuse şi el cu ai mei.

Doamna Ariana, sotia lui, a stat mult timp cu el la Latesti. Se pregătise şi el de iarna, aprovizionându-se cu de toate, aşa cum şi eu făcusem. De multe ori, îmi făcea şi Victor Medrea câte-o vizita. Lui nu-i plăcea să muncească.

În aceste aduceri aminte acord un capitol profesorului universitar Ion V. Georgescu, aşa cum l-am cunoscut şi ce am reuşit să prind de la el, multe lucruri şi chiar învăţând.

Ori de câte ori am ocazia sa vorbesc despre el, îmi vine în minte un sfat al lui, pe care mi-l dăduse în anul 1962, înainte de plecare, de eliberare. Tin neapărat să încep cu acest sfat, chiar dacă vi l-am mai spus, chiar cu riscul repetării. Atât de mult ne apropiasem unul de altul, încât formam o unitate în gândire. Iată şi sfatul pe care mi l-a dat; care de altfel m-a ajutat mult în viaţa:

— „Mai Tase, acum eu o să plec acasă dacă vor vrea ăştia să-mi dea drumul. Nu se ştie dacă ne vom mai vedea. Te sfătuiesc un lucru. Atunci când vei fi la o răscruce de drumuri, în a lua o hotărâre, sau să faci ceva, gândeşte-te la mine, în gândul tău să stai de vorbă cu mine şi cam ce sfat ţi-aş da eu, ce ţi-aş spune eu să faci, aşa să faci. Dacă faci treaba asta, tu nu vei greşi niciodată. Vei merge pe drumul cel drept şi curat. Între noi doi exista aceasta comuniune, unitate de vederi”.

Nu voi uita niciodată acest sfat al celui mai bun prieten al meu. Deşi am scris mult despre el, în multe articole, totuşi atâtea sunt pe care nu le-am scris şi nici povestit cuiva, n-am făcut-o.

A fost un om deosebit. Atât de deosebit încât a creat o unicitate, nu numai în lupta de rezistenta a neamului românesc, dar şi ca om de ştiinţă. Pe unde a trecut, a lăsat urme, a marcat lumea.

După ce a venit din Rusia, în decembrie 1955, a fost dus la Gherla, unde a mai stat încă doi ani, tot fără condamnare, de altfel cum a stat şi-n Rusia, la Polul Nord, la Verhoiansk, polul frigului, şi la Vorkuta, mai bine de 10 ani, tot timpul urmărit şi chinuit de securitate. În decembrie 1957 se eliberează de la Gherla şi vine la Latesti cu domiciliul obligatoriu. Ca şi mine, este primit de un om în casa lui. Era peste drum de dl. Moise. Foarte des ne vedeam unul pe altul. Nu-l cunoscusem până acum

personal. Ştiam despre el multe de la părintele Mitoiu. Îi fusese profesor la Facultatea de Teologie din Bucureşti. După nume, îl cunoşteam foarte bine, as putea spune.

Afară era frig, frig şi zăpada mare, ne făcea să ne gândim tot mai mult la felul cum ne vom împotrivi Crivatului. Sotia şi părinţii veniseră la mine. Într-o după masa, eu şi cu sotia mea aduceam un coş mare cu paie pentru încălzit soba în camera în care stăteam. Cum vom fi arătat noi la fata nu ştiu, dar tocmai atunci Ion V. Georgescu trecea prin fata noastră spre casa lui.

Bucuros şi cu multă dezinvoltura, ni se adresează:

— „Hei, tinerii, tinerii trec voioşi şi fericiţi, pregătindu-se de noapte”.

Luat prin surprindere, m-am îmbujorat la fata, cred eu, iar sotia mea, cum era blonda, s-a îmbujorat şi mai tare. Jucausa, lumina ochilor îi scăldase toată fata.

— „Da, îi răspund eu, ne pregătim soba pentru noapte”.

Am dat mâna cu el, prezentându-ne unii altora. Când am auzit că-i Ion V. Georgescu, am rămas surprins. Navaleau în mintea mea toate cele povestite de Mitoiu la Aiud.

Din acel moment privirile noastre s-au întâlnit mereu şi tot mai des. În orice sărbătoare îl regăseam la biserică, într-un loc mai retras, de obicei pe dreapta.

Şi el, ca şi mine, când a ajuns la Latesti a scris acasă. Adresa veche pe care el o ştia nu mai era cea reala. Scrisese sotiei, dar prin altcineva, bine cunoscut, şi sigur de adresa. Spera că aşa sotia lui va lua cunoştinţa că-i în Latesti. În vremea asta, noi ne-am apropiat mult. Eu, mai ales, ma simţeam atras de el, deşi între noi era o mare diferenţa, ca vârsta şi pregătire. Eu, un biet absolvent al Institutului de Teologie, cu diploma la mâna, pe când el profesor universitar şi om de ştiinţa, totuşi ceva ne apropiase. Timpul avea să dovedească acest lucru, în cei cinci ani de lagăr pe care i-am făcut zi de zi împreună şi încă 14 ani în libertate.

Crezul nostru întru Hristos şi destinele neamului românesc erau comune. Slujeam aceluiaşi crez, el de pe poziţiile lui înalte, iar eu de pe umilul meu loc. Pe linie spirituala era o mare asemănare.

De la o vreme, tot aşteptând să primească o veste de acasă, începe să se frământe.

Neliniştea luase loc în sufletul lui. Într-o bună zi, simţind apropierea sufletească dintre noi, îmi spune:

— „Iată ca tot ce am sperat eu, timp de 12 ani de când am fost răpit de pe strada de ruşi, ca voi mai găsi pe ai mei în viaţa şi-n pace se năruieşte. De atâta vreme n-am mai primit nimic.

Ce s-o fi întâmplat cu ai mei nu ştiu. Sunt tare amărât”.

— „Domnule profesor, îi spun eu, este bine să speraţi şi să mai aşteptaţi. Eu cred că nu-i nimic rău. Totul va fi bine până la urma”.

Nu puteam înţelege atât de bine frământările lui. Nu ştiusem pe atunci nici condiţiile în care dispăruse el în 1945 din Bucureşti. Aveam să aflu de la el, mult mai târziu, în lagărul de la

Noua-Culme, despre viaţa lui, atât cea de acasă, în timpuri bune, cât şi de cea din deportarea lui în Siberia, la Verhoiansk, polul frigului.

Primăvara se anunţase din vreme. Totul în jurul nostru se trezea la viaţă. Odată cu zvâcnetul ei, din jurul nostru, în pomi şi iarba, în ciripitul pasarilor, în zbenguiala lor, în zumzaitul gâzelor, trezite la viaţă, în deschiderea de boboci a florilor de primăvara, începusem şi noi să ne mişcam în acelaşi ritm al vieţii, caracteristic primăverii, căutând fiecare să ne lucram bucata de pământ din jurul casei. Viaţa, în suvoiul primăverii, ne purta cu ea, înainte, pe drumul ei.

Mergeam acum, unul după altul, destul de des. I.V. Georgescu, aşa cum am mai spus, îşi alesese o casă la margine de sat, loc destul de bun şi cu multă linişte. Se ocupa de lucratul grădinii şi de amenajatul casei. Ca fiu de

taran, nu era străin de lucrul pământului.

Iată ca într-o bună zi de primăvara, îi vine şi lui o scrisoare de acasă. Să fi văzut, Doamne, atunci, ce bucurie a fost, de nedescris. Simţea cum totul navaleste în sufletul lui. Lumea toată ar fi încăput atunci în el. Totul zumzaia, clocotea, se înalţa în trăirea lui. Deşi era destul de brunet, fata-i radia de lumină. Numai lumina de Sus venita şi-n speranţe data. Sotia îi scrisese că totul este bine, copiii sănătosi şi vor veni cât de curând la el. Îi scrisese şi data sosirii. Doamne, câta diferenţa de stare de spirit exprimata de fata lui, a omului când trece de la necaz la bucurie.

De peste doisprezece ani nu-şi mai văzuse sotia şi copiii, Acum îi aştepta. Un neastâmpăr pusese stăpânire pe el. Simţea nevoia de a împărtăşi cuiva zbuciumul sufletului său, nazuintele lui, adesea sfărâmate. Aşa am ajuns eu să fiu acela căruia să-i destăinuiască pasul inimii lui.

Aveam să fiu şi de aci înainte încă 19 ani, 5 de lagăr şi 14 de libertate, în care timp noi am purtat corespondenta şi ne-am vizitat.

Cât de puţin, casa era pusă în ordine şi cu mult gust. O aştepta pe doamna Ariana, şi pe copiii lui. L-am ajutat şi noi, cei apropiaţi mult de el, mai ales Victor Tarniceru, la amenajarea casei, într-o zi apare şi d-na Ariana cu copiii, Răzvan şi Bogdan. A fost o mare bucurie pe toţi, de nedescris. După câteva zile de la sosirea lor, cunoscându-i şi eu bineînţeles, liniştea s-a aşternut peste tot. La un moment dat ma găsesc numai cu d-na Ariana. Îmi spune atunci de ce a trebuit să întârzie cu venirea mai bine de două săptămâni.

— „Eu nu puteam să viu la el în halul în care arătam. După o absenta de peste 12 ani, nu puteam să apar în faţa bărbatului fără dinţi. I-aş fi creat o decepţie, o impresie pe care n-aş fi şters-o niciodată. Mai ales ca noi am ţinut extrem de mult unul la altul”.

Iată deci ca eu unul nu m-am gândit la acest lucru. Nici chiar soţul ei, I.V., nu s-a gândit aşa. Femeia însă, care-i simbolul vieţii, viaţa însăşi, intuieşte mai bine ca-n

viaţa, omul trebuie să ţină seama de anumite reguli, de legi, precum cea a armoniei, a frumosului, a elegantei, a prestantei.

Mai târziu avea să-mi povestească cu multă bucurie de felul în care vedea lucrurile d-na

Ariana. De prima data, copiii au fost extrem de rezervaţi. Cu timpul însă, lucrurile au intrat în normal. Buna înţelegere, armonia şi chiar dragostea luaseră loc rezervei în familie.

După câteva zile, sotia şi copiii au plecat acasă. Nu se terminase scoala. În timpul verii au venit şi au stat mai mult împreună, aproape toată vara. Copiii se mai obişnuiseră cu el. Din fire era destul de sever cu ei, lucru pe care sotia l-a condamnat, sfătuindu-l să aibă mai multă înţelegere.

În Latesti viaţa se părea că se desfăşoară normal. Munceam de zor la IAS, de dimineaţa de la orele 7 până la orele 15, după masa. La orele 16 eram acasă. După ce mâncam, până seara ne saturam de lucru în grădină. În cadrul echipei, lucram alături de Colibaba ca dulgher. Cu barda în mâna ciopleam şi fasonam lemnul pentru acoperiş. Ma ţineam de Colibaba. Mi-a prins tare bine lucrul acesta al dulgheriei. Am învăţat şi eu ceva.

Grădina mi-am lucrat-o la vreme. Ţin să menţionez ca, atâta vreme cât a fost tata la mine împreună cu fiul meu Tibi, nu am mai lucrat la ferma. Nu era de acord cu acest fapt. Nici nu bănuia ca eu lucrez la ferma. Numai după ce am fost internat în lagăr, când ei au venit să ridice lucrurile, au ridicat şi banii mei de la IAS, au aflat ca eu am lucrat tot timpul. Nu puteam accepta ca eu să fiu întreţinut de ei. Tata avea numai 500 de lei pensie, iar sotia mai avea doi bătrâni şi pe fiul meu de întreţinut. În Latesti erau mulţi care nu lucrau. Erau întreţinuţi de cei de acasă.

Toată ziua îl vedeam pe Cretulescu, bucureştean de loc, plimbându-se cu un motan tare frumos pe umăr. Văzând că-i admir motanul, mi-a promis că-mi da un

motănel şi mie. Avea înfăţişarea şi caracteristicile unui motan sălbatic. Arata ca un tigru, cu o blana frumoasă, frumoasa de tot.

S-a ţinut de vorba şi mi-a dat şi mie un motănel. Ajuns la maturitate, motănelul meu devenise tare arătos. Fiind eu arestat, în septembrie 1958, a rămas singur acasă, micuţ, micuţ de tot. A

avut grija de el vecinul meu cu casă, dl. Mitru, dobrogean de obârşie. A fost chemat de securitate ca martor, dându-i-se şi casa în primire şi având obligaţia de a anunţa familia mea să vină să-mi ridice lucrurile. Aşa s-a şi întâmplat. Ai mei au venit la Latesti şi au luat toate lucrurile, iar pe motănel l-a luat sora mea Anica. L-a dus la Lugoj, unde s-a făcut de toată frumuseţea. L-am prins şi eu acasă în 1964, când am venit de la Periprava. M-am bucurat tare mult când l-am văzut. A murit de bătrân.

Sunt mulţi din Latesti ale căror nume le-am uitat. Îmi aduc aminte de dl. carandino, un om de o aleasa cultura, dar extrem de rezervat, puţin comunicativ. Pe noi, cei mai mulţi, ne ocolea. Eram din Aiud şi ciumaţi, parca. Faptul că eram legionari îl determina să ne ocolească.

De racila asta nici azi n-am scăpat, în 1996, când scriu aceste lucruri. Deşi Mişcarea

Legionara, ca partid sau organizaţie politica, nu mai exista, decât doar ca dainuire spirituala, noi, cei care azi mai trăim, între 70 şi 80 de ani, suntem legionari. Dacă-i nevoie şi ne ataca cineva, noi ne apăram crezul pentru care sutele de mii au murit şi pentru care noi am luptat. Mişcarea

Legionara, ca fenomen românesc, ea exista şi va exista permanent întru apărarea neamului.

Spre sfârşitul lui august 1958, tata şi cu fiul meu pleacă acasă. În septembrie începeau şcolile. Tata ma lăsase destul de bine aranjat pentru iarna. Îmi procurasem cărămida bună pentru o sobă de gatit în camera mica, în aşa fel construită, ca să se lege cu soba, în forma de teracota, din camera mare. Cu planurile în faţa pentru

realizare, lucram zi de zi ca dulgher. Ajunsesem pe acoperiş. Mânuiam barda ca un mester.

În grădina, porumbul se apropia de copt. Aşa lucrând, cu gândul cel drept şi visând la un viitor mai bun, ne mişcam în tăcere. Se simţea totuşi o boare a neliniştii. Ceva plutea în vazduh.

Postul de miliţie ne ţinea tot mai strâns. Mereu veneau de la centru ofiţeri şi ne chemau pe rând la vorba, la chestionari de umplutura. Simţeam ca ceva se pregăteşte împotriva noastră.

Iată ca-n noaptea de 19 septembrie 1958, în crăpat de ziua, pe la orele 5 dimineaţa, cineva bate la uşa cu putere ca să deschid. Deschizând uşa, apare un ofiţer de miliţie şi-mi spune să mă îmbrac şi să merg cu el. Cu inima zbatându-se în piept, ma pregătesc îndelete, intuind ca un nou val de arestari se petrece acum în ţară. Îl cheamă, cum am mai spus, pe vecinul meu, dl. Mitru şi-i preda casa în primire. Sunt luat de ofiţer şi dus către sfat, unde erau mai multe maşini, pline cu oameni.

Se făcuse de ziua şi era 19 septembrie 1958.

De acum, în surghiun, până în anul 1964.

LAGĂRELE

I. ÎN ŢARA LUI DOBROTICI, UN LAGĂR DE EXTERMINARE

O trâmba de praf alerga înnebunita pe şoselele Dobrogei, de la apus la răsărit. Era într-o zi de sfârşit de septembrie 1958. Fugeau cinci molotovuri, unul după altul, în zbârnâitul de motoare, gata să se încalece, cu noi în spinare, luaţi fără de veste în zori de zi din Latesti.

Nebunatica se vedea acea trâmba de praf, gonind întocmai ca pe vremea lui Stefan cel

Mare, când tătarii dădeau navala în Moldova. De-a lungul Dunării, în goana nebuna s-au întins maşinile spre nord. La Vadul Oii, trecem Dunărea pe poduri plutitoare în Dobrogea. Cu nori de praf după noi, în uruit de motoare, săgetam întinderea pământului dobrogean, fâsâind pe luciul şoselei, spre est acum. Nu ştiam unde mergem. La

un moment dat ne desprindem de şoseaua spre Constanta şi o luam spre sud.

Tara Dobrogei, cu domoale coline scăldate în soare, ne primeşte într-o adâncitura de teren, pe o panta uşor ridicata spre vest. Cum noi veneam dinspre nord, lagărul Noua-Culme era spre dreapta. În partea stângă era calea ferată, care cu ani în urma servise canalul.

Suntem la porţile iadului din tara lui Dobrotici, lagărul de exterminare Noua-Culme, de gradul I. Lagărul morţii. Ajunşi, porţile se deschid larg, făcând loc maşinilor să intre în colonie.

Spre stupoarea noastră, a celor care-l cunoşteam de la Aiud, ne primeşte, cu zâmbetul satanic pe buze, maiorul Ioanitescu. Era comandantul coloniei. Hei! De acum încolo, aveam ce plăti, nu ştiu pentru ce, dar… mulţi dintre noi, chiar cu viaţa.

Pe rând, unul după altul, ne dam jos din maşină. Plini de praf, din cap până-n picioare şi cu spaima-n vine, mergeam spre locul ordonat. De-o parte şi de alta a drumului principal, se desprindeau în adâncime baracile, unde aveam să ne ducem amarul ani în şir.

Cu revoluţia din Ungaria – 1956, URSS-ul înghite hapul servit de America. Pe plan politic au suferit o înfrângere. Ei nu mai puteau acuza Apusul, în cadrul ONU-lui, ca agresori, Franţa şi

Anglia, cu canalul de Suez, deoarece căzuseră ei în plasa, cu Ungaria. Acum şi ei erau acuzaţi de agresori. În urma acestei înfrângeri, URSS-ul ia atitudine şi dezlănţuie în toate statele satelite o nouă prigoana.

În 1958, iau fiinţa lagărele de exterminare de gradul I, unde sunt adunaţi toţi cei care prezentau un pericol pentru ei. Iar în 1959, un nou val de arestari în toată tara se dezlănţuie cu mai multă sete. Aşa se face că noi, cei ce speram ca după domiciliul obligatoriu să mai ajungem şi acasă, ne trezim într-un lagăr al morţii, Noua-Culme. Aici, în sudalme şi picioare în spate, ne bulucim într-o cameră de baraca.

— „Vedeţi? Dacă n-aţi fost cinstiţi acasă la voi şi aţi început să faceţi iarăşi politica.

Acum staţi aici ca animalele”, ne spune un ofiţer.

La baraca, de pe o mică terasa am intrat într-o cameră lunga şi întunecoasa. Pe o parte şi pe alta erau aranjate două rânduri de paturi suprapuse. În stânga uşii era un cuptor de cărămida, ca o teracota. În dreapta, pe tot peretele, erau ferestrele, bătute în cuie şi cu geamurile vopsite cu var pe din afară, în aşa fel ca să nu se poată vedea nimic ce se petrece în curtea lagărului. În fundul camerei mai era o fereastră, prevăzută cu un gemulet care se deschidea pentru aerisire.

Aici am fost înghesuiţi peste 50 de oameni. Care cum am putut, am ocupat câte un pat. Eu m-am urcat într-un pat suprapus. Iarna era mai cald. Sub mine era părintele Nicolae Ciorbaru, dobrogean de origine, aşa cum am mai spus. Vecin cu mine, în stânga, la etaj, era prof. I.V.

Georgescu. După ce ne-am ocupat fiecare locul în cameră, se formează grupuri, grupuri de oameni, discutând fel de fel de lucruri. Miraţi, ne întrebam ce au de gând cu noi. Iată-ne în faţa unui fapt împlinit, ridicaţi pe neştiute, de acasă, domiciliul obligatoriu, apoi aruncaţi undeva, în pustiu parca. De câte ori îl vedeam pe Ioanitescu ne trezeam la realitate. Aşa se desfăşoară unul din primele episoade din infernul de la Noua-Culme, lagărul morţii. Aici au fost aduşi toţi deţinuţii care se eliberau din închisori şi cei care, liberi fiind, erau consideraţi periculoşi pentru existenţa statului.

Dacă n-am murit în închisoare, se spera ca în acest lagăr ne vom găsi sfârşitul. Viaţa de aici era un adevărat infern. În miez de iarna, flămânzi şi goi, noaptea în baraca tremuram de frig, iar ziua, în timpul muncii silnice, eram mânaţi din spate ca vitele în jug. În adâncul fiinţei noastre se înstăpânise neliniştea, Un tremur ne cuprinsese pe toţi. Era tremurul silniciei şi al umilinţei. Voiau degradarea omenescului din noi, anularea personalităţii. Se ţintea la desfiinţarea totala a omului din noi. Acestea erau

dezideratele comunismului.

Era pe la sfârşitul lui ianuarie şi începutul lui februarie 1959. Se lucra la viile de la

Nazarcea. În bătaia Crivatului dezlănţuit, noi duceam o viaţă trudnica. Din lagăr mergeam pe jos câte şase inşi în rând, ţinându-ne de braţ, într-o coloana de 48 de oameni. Mergeam tropaind pe drumul de piatra, o distanta de 7 – 8 km. Coloana era încadrata de ostaşii de paza ai securităţii.

Purtau, atârnat de gât, un pistol mitraliera, cu degetul pe trăgaci. Frigul, stârnit de vântul dobrogean, ne îngheţa fata şi ochii lacrimau. În timpul mersului nu aveam voie să ne desprindem de braţ. Dacă încercam să ne ştergem ochii sau nasul, soldatul striga la noi ca trage dacă nu ne ţinem de braţ. Cu ochii lacrimând, cu nasul curgând, ne duceam chinul în cadenţa satanica.

Respirând în oftaturi, în scrâşnet de dinţi, ne uitam în sus disperaţi, cu ochii spre cer, întrebându-ne:

— „Până când, Doamne?”

Aşa ajungeam noi la Nazarcea. Pe o coastă lina, de la est la vest, se întindea toată podgoria. Aici trebuia să refacem spalierul învechit al viei. Soldaţii de paza întindeau tot cordonul înconjurând locul de muncă, se adăposteau în crama de la vie, împreună cu tehnicianul podgoriei. Bătea vântul fără încetare. Zăpada mare era spulberata de vânt şi călcată în picioare de noi, cât lucram la vie. Gerul, înăsprit de Crivat, musca din noi fără milă. Mantaua vargata şi subţire nu ne ajuta la nimic. Doar spatele, întorcându-l către vânt, ce ne mai ocrotea. Lucram doi câte doi în echipa. făceam gropile adânci de 50 de cm. pentru stâlpii de spalier. Erau stâlpi grei de stejar. Eu lucram cu un bun prieten al meu, Toma Lintu, din Lugoj şi el. A fost un om excepţional. Luptător „de-o veşnicie”, cum puţini s-au găsit împotriva comunismului. Se număra şi el printre cei care l-au susţinut pe Spiru Blanaru. De naştere a fost din Golet, aproape de

Caransebeş. A fost învăţător. Multe generaţii de elevi au trecut prin mâna lui. I-a învăţat să-şi iubească neamul şi

tara, crezând în Hristos. Adesea l-am revăzut prin Lugoj, sprinten şi vioi la cei 85 de ani. Acum a trecut de la noi întru cele veşnice, cu zâmbetul pe buze, crezând cu tărie în destinele neamului nostru. A mers pe urmele generalului Dragalina şi ale lui Eftimie Murgu.

Grănicer şi el al Comunităţii de Avere din Caransebeş. A murit în ziua de 4 ianuarie 1995, la

Lugoj, unde este înmormântat. Dumnezeu să-l odihnească în dragostea lui.

Acum, dacă ne-am încălzit un pic, amintindu-ne de frumosul trecut, să ne întoarcem la

Nazarcea, la vie. În calea Crivatului, ne uitam unul la altul şi ne îndemnam la rezistenta. Toma îmi spunea să nu mă las, că trebuie să ajungem acasă. În loc de manusi aveam nişte ciorapi traşi pe mâna. Aşa manevram cazmaua la săpatul gropilor. Când ajungeam la 30 cm. adâncime, ne băgam cu picioarele, pe rând în groapa. Pământul era îngheţat la mare adâncime. Trudeam din greu până reuşeam să sapam câte o groapa. Respiram anevoie în zvâcnete de inima. Tuşind, ne frecam mâinile şi ne scuturam parca de rele. Se ţineau ciucure de noi.

Printre rafalele Crivatului, mai venea în spatele nostru gardianul, îndemnându-ne la munca printr-o înjurătura. Groapa după groapa, cu mâinile îngheţate şi picioarele amorţite de frig, trecea timpul şi se apropia ora plecarii în lagăr. Tot timpul lucrului nu mâncam nimic. Când ajungeam în colonie, primeam o gamela de ciorba şi 250 gr. de pâine. În câteva minute gamela era goala, fără să reuşim a ne satura. De abia ne astâmpăram foamea. Rebegiţi de frig şi uzi la picioare de zăpada frământata în atâtea ore de munca, ne îndreptam spre baraca noastră pentru a ne odihni şi noi cât de puţin. Eram extenuati. În camera era un cuptor de cărămida, în forma de teracota. De abia se dezmorţea camera şi lemnele se şi terminau. Înfrigurati, ne culcam în grabă.

Numai aşa mai reuşeam să ne încălzim, sub o pătură zdrenţuita. Salteaua era umpluta cu paie.

Scoteam ciorapii din picioare, uzi leoarcă, şi-i puneam între cearşaf şi saltea. Peste ei ne culcam, ca de la căldura corpului, până dimineaţa sa se usuce. Aşa, îi puteam încalţa din nou. A doua zi, începeam iarăşi munca şi lupta cu Crivatul, cu gerul, cu drumul până la podgorie, cu înjurăturile gardienilor şi ale unor soldaţi înrăiti. Acest ritm de munca a ţinut tot timpul iernii, până când a început să se desprimavareze. Razele soarelui ne mai încălzeau puţin. Speranţele noastre, odată cu căldura soarelui, în bine, mai crescură. De multe ori, când veneam obosiţi de la munca, de abia adormiţi, într-o gălăgie infernala, în miez de noapte, gardienii ca o haita de lupi ne sculau din somn, la percheziţie. În plină iarnă, afara ningând pe noi, ne dezbracau în pielea goală şi ne făceau control. În felul acesta ne luau şi puţinele clipe de odihna. Nu adormeam bine şi suna deşteptarea. Ne pregăteam de muncă. Plecam cu noaptea în cap la vie. Aşa se scurgeau clipele vieţii noastre în infernul comunist. Raiul bietului om, dezvăluit lumii prin presa comunistă.

Acum, când va istorisesc aceste clipe de iad trăite de noi, cei care am supravieţuit, ne găsim la sfârşit de secol XX, secolul cruzimii, al cărui principiu de viaţa a fost ura, minciuna, hoţia, ateismul. Trăim dictonul latin:

— „Homo homini lupus est…”

Sfârşit de secol, sfârşit de mileniu.

Fi-va oare şi sfârşitul urii dintre oameni? Fi-va oare începutul mileniului III şi al secolului

XXI un început de dialog cu Dumnezeu? Al credinţei şi al dragostei între oameni? Se va realiza oare acea armonie pe glob şi unitate între oameni şi popoare?

Fă, Doamne, ca în numele sutelor de mii de eroi şi martiri, care şi-au dat viaţa pentru mai bine, să se realizeze acea dragoste creştina între toţi fiii Pământului.

II. STAFIILE DE LA NOUA-CULME

Era pe la începutul verii anului 1959. Peste lagăr se abătuse o epidemie de gripa numita asiatica. Moartea şi-a luat partea ei din oameni. Ce eram noi slăbiţi şi amărâti

până la declanşarea epidemiei şi ce ajunseserăm cu toţii după boala, nişte stafii, unul mai prapadit ca altul. Când a apărut gripa, în fiecare baraca s-au numărat cu zecile bolnavii. Nu aveam niciun fel de tratament. Zăceam în pat, cu febră mare, dureri de cap, ameteli, fără pofta de mâncare, cu tot cortegiul simptomelor acestei epidemii. Cu noi aveam mulţi medici. Ei se îngrijeau de noi cum puteau. Primiseră de la infirmerie numai termometre. Ne încurajau cât puteau. Printre cei care picaseră la pat eram şi eu. În tot timpul închisorilor, n-am scăpat ocazia ca acolo unde-i rău să nu fiu şi eu. Asta mi-a fost crucea. Dar Dumnezeu m-a ajutat să scap din toate închisorile, ca astăzi să vă pot povesti o mică parte şi după puterile mele.

Cred că nimeni şi niciodată nu va putea reda prin cuvinte infernul trăit de noi toţi în împărăţia comunismului.

În mijloc de tara dobrogeana, frumoasa ca o grădină de rai, se ascunde undeva, printre uşoare coline, scăldate de razele soarelui strălucitor, un loc al patimirii neamului românesc.

Acolo era iadul, acolo era Noua-Culme. Fiecare baraca avea două camere unde încăpeau cam

40 – 50 de oameni, claie peste grămada. Toate geamurile erau date cu var, aşa cum am mai spus, pe din afară, ca să nu se poată vedea ce se petrece prin lagăr. Deşi erau multe geamuri, lumina era slaba, ca-ntr-un amurg. De când ne sculam şi până la culcare, la ora 9 seara, nu aveam voie să stăm în pat. Pe mijlocul camerei era o bancă pe care de abia încăpeau zece oameni. Cei 40 – 50

de oameni, pe rând numai, de abia reuşeam să ne odihnim un pic. Ne dureau picioarele, ne durea spatele, ne vâjâiau urechile, mâinile se balanganeau pe lângă corp. Clipa de clipa trăiam în chinurile iadului. Calvarul nostru, calvarul neamului românesc în raiul comunist. Dacă îndrăzneam să ne aşezam un minut pe pat se deschidea uşa şi eram chemati afară de gardian.

Acolo erau gealati cu bâtele în mâinile lor, ca ale minerilor, care se aşterneau pe noi lovind pe unde nimereau.

Odată, am avut şi eu norocul să fiu mângâiat de un astfel de par, lung de doi metri. Am rezistat, dar nici până azi nu l-am uitat. Regimul acesta de camera îl aveam cu toţi, chiar şi cei care nu puteau ieşi la munca, fiind prea bătrâni sau bolnavi. Bineînţeles, cei care ieseau la lucru aveau iadul lor. În camera sau la lucru, chinurile se consumau fără excepţie. Nimeni care a trecut prin Noua-Culme nu poate spune că a avut norocul şi a scăpat într-o zi fără a fi batjocorit. Cei care erau la camera, seara la culcare, picau în pat istoviţi, mai rău ca într-o zi de muncă.

Acest fel de viaţa s-a desfăşurat pe un lung şir de ani. Eu l-am apucat aproape doi ani, aici la Noua-Culme, din septembrie 1958 şi până în mai 1960, când am fost duşi la Periprava, la stuf.

În tot lagărul Noua-Culme, singura baraca unde nu erau varuite geamurile era infirmeria.

Bolnavii nu prea puteau să se ridice la geam şi să privească în curtea lagărului. În restul baracilor domnea umbra morţii. Aici la Noua-Culme era mai rău ca la Aiud, unde am făcut peste opt ani de închisoare. Deşi Aiudul a fost una dintre cele mai crude închisori din tara, despre care s-a dus vestea în toate colţurile pământului, iadul de la Noua-Culme îl depăşea. Se murea pe capete. Nu exista plimbare. Cei de la munca nu mai aveau nevoie de plimbare, se mişcau muncind.

Din cauza epidemiei de gripa, despre care am mai vorbit, mi s-a redeschis procesul pulmonar. Aşa am fost internat la infirmerie, prin luna iunie 1959. Ajunsesem aici dus pe targa.

Aveam febra mare şi expectoratie din abundenta. Ca mine au fost aduşi mai mulţi deţinuţi. Să încep cu Ion Lupu, din Oraştie de loc. Era licenţiat în ştiinţe economice. În prezent este la

Alba-Iulia. Mi-a rămas un prieten foarte bun, cu

multă dragoste de om, un mare român şi bun luptător. M-am întâlnit cu el în 14 septembrie 1994, la Aiud, cu ocazia sfinţirii monumentului.

Odată cu noi au fost aduşi Aurica Visovan şi Misu Dragomirescu. Gemea infirmeria. Toţi care au avut odată un proces pulmonar, acum s-a redeschis.

Nu după mult timp, Aurica Visovan a fost luat de securitate de la Noua-Culme şi dus la interne. I s-a intentat un nou proces, căutând să-l condamne la moarte. Şi cu el m-am întâlnit tot în 14 sept. 1994, la Aiud. În prezent este la Sighetul Marmaţiei, cu patru nepoti pe lângă el. El este unul dintre titanii de la Piteşti, despre care vorbeşte Dumitru Bordeianu în cartea sa. N-au reuşit să-l înfrângă, cu tot satanismul din ei, cei din echipa lui Turcanu.

Mihai Dragomirescu, despre care am mai scris, aşezat într-un pat în colţul din dreapta al salonului, îşi ducea greul bolii cu multă seninătate. La el boala a făcut ravagii. N-a mai fost chip să-şi revina. Medicamente nu erau, decât aspirina şi termometre. Ori cu acestea, Misu

Dragomirescu n-a putut depăşi pragul morţii. Într-o dimineaţă, tare în zori, şi-a dat duhul. Toţi din salon l-am plâns, ştiindu-l un bun român şi mare luptător împotriva comunismului.

Într-o dimineaţă de iunie 1959, pe la sfârşitul lunii, cu un cer senin şi soare strălucitor, cu un iz de nostalgie a vieţii din libertate, privesc şi eu pe geamul infirmeriei în curtea lagărului.

Acolo era o coloana de vreo 70 de deţinuţi, care mergeau la cariera de piatra, pe albia canalului, părăsita acum. În coada convoiului îl recunosc pe unchiul meu Petru Berzescu. Nu era să-l mai cunosc, numai os şi piele. Un schelet bătut de vânt şi susţinut de parul vieţii. Parca-i sunau ciolanele în vânt. O adevărată stafie, aşa arata Petru Berzescu, unchiul meu. Închid ochii şi nu-mi vine să cred. El era acela care în 23 ianuarie 1949, cu ani în urmă, împreună cu celălalt unchi al meu, Ion Berzescu, Martin Copaceanu-Rica şi cu Martin Moatar, ma petreceau de la

întâlnirea mea cu Spiru Blanaru, spre Slatina-Timis. El era strănepotul lui moş Gheorghe Berda

Berzescu, ostaşul Iancului.

În iadul de la Noua-Culme ne găseam acum doi strănepoţi ai ostaşului Gheorghe Berda, luptător în armata Iancului, unul bolnav în infirmerie, iar altul, schelet îmbrăcat în piele, o stafie.

Mergea la munca, la piatra. De la lupta cu pistolul mitraliera în mâna împotriva comunismului, la neputinţa şi la sunatul ciolanelor în vânt.

În noi mai rămăsese numai sufletul şi nadejdea în mai bine. Aşa arata, în acea vara din

1959, urca Patru, os şi piele, dar cu mult suflet. În mine s-a declanşat un proces de revolta al neputinţei, al nemulţumirii, al setei de a plăti odată şi odată calailor ceea ce se cuvine.

Unchi şi nepot, din aceeaşi tulpina a luptătorului de la 1848, din armata Iancului, Moş

Gheorghe Berda Berzescu, ne duceam greul în lagărul morţii de la Noua-Culme. El flămând şi străveziu în lumina soarelui, piele şi os numai, încolonat în convoiul care mergea la cariera de piatra, să silnicească acolo, iar eu, nepotul lui de frate, ros de o boală de plămâni, pe un pat al infirmeriei. Căutându-ne unul pe altul, străbăteam, pas cu pas, iadul de la Noua-Culme.

Ce s-o fi petrecut în sufletul însingurat al lui urca Patru, în acele zile grele? Cum s-or fi desfăşurat gândurile lui, atunci, în arşiţa soarelui, din acea vara fierbinte a lui 1959? Nu ştiu.

Doar atât ştiu, ca-n osânda amândoi, cu ochii în zare, trăiam nostalgia locurilor de lupta, alături de Spiru. În mâinile în care ţinea atunci pistolul, acum, stafie cum era el, ţinea un târnacop. Cu el trudea la scosul pietrei. Flămând şi gol se ducea sa trudească la piatra. Veneau seara în amurg şi luau masa, prânzul şi cina la un loc. Cu aceeaşi mâncare insuficienta, câte o gamela de ciorba, de abia-şi potoleau foamea.

La infirmerie mâncarea era mai bună. Eram în subzistenta ministerului sănătăţii. Aveam dreptul la 750 g. de pâine. În vremea aceea lagărul avea în curtea lui, la o parte, o crescatorie de porci. Îngrijitor era Ion Banda din Rusca, aproape de Teregova, luptător şi el în mişcarea de rezistenta din Banat. Prin colonie el se mişca mai liber. Îl cunoscuse bine pe urca Patru. Aşa stând lucrurile, profitând de libertatea lui, l-am rugat să-i dea o bucată de pâine de la mine. În felul acesta l-am putut ajuta pe urca Patru. În fiecare dimineaţa îi dădeam lui Banda câte o bucată de pâine pe fereastra de la camera mea, cu mult risc. Nea Ion Banda, cu mult curaj, cu pâinea ascunsa în sân, cu ochii în patru, se strecura printre oameni până la urca Patru, dându-i pâinea cu mult sânge rece, de conspirator.

Cu adevărat era un mare risc. Dacă am fi fost prinşi, eu aş fi fost dat afară din infirmerie, iar Ion Banda dat afară de la munca lui. Cel de Sus ne-a ajutat însă, reuşind la rândul nostru să-l ajutam pe urca Patru.

Ne luptam cu viaţa, după puterile noastre, în acest iad, fără sfârşit parca, din acest colţ de lume.

S-au scurs zilele-n şir cu munca silnică în spate. Spre toamna auzim că se formează un lot de câteva sute de oameni, urmând să fim transferaţi în altă parte. Unde? Nu ştia nimeni să ne spună. Prin aer plutea speranţa în mai bine. În acest lot a intrat şi unchiul meu, Petru Berzescu.

Când a venit de la Aiud, i-au dat 72 de luni pedeapsa administrativa, adică 6 ani lagăr. De plecare s-a bucurat mult. Spera în mai bine. În acelaşi timp, însă, îi părea rău ca ma lasa aici, în iad. În fiecare dimineaţa noi ne vedeam la geam. Îi spusese Banda sa se uite. Ne ţinea la curent cu tot ce se întâmpla în lagăr. Gardienii nu prea veneau pe acolo. Era un loc ferit de ochii administraţiei, mai la dos.

Ca-n orice lagăr sau închisoare, trebuie să fie şi o ieşire din impas. Se vede bine ca lumea aceasta, în tot complexul ei de existenta, este creata în baza unei legi, a armoniei, cu tot răul din ea, care generează din

imperfecţiune. Răul nu este altceva decât o absenta a binelui. Deci este o negatie. Ca principiu este numai binele.

Să speram în el, deşi azi, mai ales, răul se ţine scai de noi. Să luptăm chiar cu preţul vieţii împotriva răului.

MOARTEA GENERALULUI NICOLAE STOENESCU LA NOUA-CULME

Lagărul morţii trebuia să-şi definească prin fapte numele. El ne enunţa conţinutul noţiunii de moarte. Noua-Culme, prin destin parca, ne indica noua, neamului românesc şi mai târziu lumii întregi că am păşit pe culmi în afirmarea noastră şi, cu noi, poporul român, în lupta de rezistenta şi de înfrângere a comunismului. Prin Noua-Culme şi prin întregul gulag românesc şi îndeosebi prin Marea Revoluţie din Decembrie 1989, neamul românesc a făcut un salt pe verticala. A realizat dialogul cu Dumnezeu.

În lagărul morţii, Noua-Culme, al anului 1959, moartea începuse să ne învăluie în mantaua ei din ce în ce mai mult. Aşa cum am mai spus, în vara anului 1959 se declanşează o epidemie de gripa numita „asiatica”. Într-o baraca cu geamurile varuite, unde razele soarelui pătrundeau slab de tot, mângâind pe cât era posibil nişte fete palide de stafii, se afla şi generalul de artilerie Nicolae Stoenescu. În timpul războiului, sub conducerea mareşalului Ion Antonescu, el a fost ministru de finanţe. S-a comportat în mod excepţional, ca om şi ministru, fără să fie de specialitate. Este drept că a fost ajutat de Mircea Vulcănescu, un alt mare om de cultura al poporului nostru, dar şi un martir în lupta de rezistenta împotriva comunismului. A murit la

Aiud.

Generalul Nicolae Stoienescu se număra printre marii generali ai armatei române în ţara întregita la 1918. Nevoile de organizare a armatei au apărut instantaneu, pentru ca la o tară mare trebuia şi o armată puternică. La arma artileriei a fost propus Nicolae Stoenescu. Deci, ofiţer superior de artilerie, profesor la Şcoala de Război, se

dovedeşte a fi foarte capabil.

Acesta a fost generalul Nicolae Stoenescu, care a murit ca un erou în lagărul morţii de la

Noua-Culme în vara anului 1959. Într-o încăpere dintr-o baraca, în condiţii inumane, fără aer, fără lumina, fără putinţa de a te odihni ziua pe pat, a murit stors de boala şi de bătrâneţe, într-o cumplita izolare, într-un adevărat iad. A fost aruncat într-o groapa, fără sicriu, cu nişte zdrenţe pe el, ca un cerşetor.

A fost un mare luptător împotriva Comunismului.

În zilele noastre, în primăvara anului 1991, moare un alt general în închisoare, generalul

Macri. Este înmormântat cu onoruri militare, ca un erou, cu drapelul românesc pe piept. Fusese închis sub acuzaţia de genocid, în revoluţia din 1989. Unde este dreptatea? Generalul Nicolae

Stoenescu moare la Noua-Culme, neîngrijit de nimeni şi este înmormântat în zdrenţe, fără sicriu, în timp ce un vinovat de genocid este înmormântat cu onoruri, cu drapelul pe piept, drapel ce fusese sfinţit de sângele curs din piepturile goale ale tinerilor, care au fost străpunse de gloanţele trase de generalul Macri.

Strig în auzul întregii lumi, s-a făcut o mare nedreptate, s-a comis un sacrilegiu.

Acei ce vin după noi să judece drept şi să decidă.

Cine este cu adevărat erou al neamului românesc?

Generalul Stoenescu, luptător împotriva Comunismului, sau generalul Macri, unul din vinovaţii genocidului din Decembrie 1989?

Unde sunteţi, domnilor, cei care în 22 Decembrie 1989 aţi jurat, în faţa ţării, ca veţi sluji poporul în numele binelui, adevărului şi frumosului? Ca veţi deschide larg porţile democraţiei?

De ce aţi profanat drapelul pe care piepturile străpunse de gloanţele lui Macri l-au sfinţit?

Eu am fost prezent în lagărul de la Noua-Culme, când generalul Stoenescu a murit. Acum pot depune mărturie

de felul cum a murit şi cu mine sunt miile de deţinuţi care au trecut prin lagărul morţii.

La moartea lui, noi am cântat în gând „Cu noi este Dumnezeu”. Preoţii prezenţi în lagăr s-au rugat în tăcere şi au slujit generalului nostru slujba de înmormântare. Noi am făcut ce am putut, cu sufletul curat. Voi, cei ce aţi condus tara la înmormântarea gen. Macri, aţi profanat ceea ce alţii au sfinţit cu preţul vieţii.

Să ştiţi ca odată veţi plăti în faţa istoriei. Noi, cei care am luptat şi acum la bătrâneţe încă mai luptam, credem cu tărie ca Dumnezeu este cu noi.

ÎN LIVADA CU CAISI

Începuse să se desprimavareze. Soarele parca se mai apropiase de noi, cei înfrigurati şi chinuiţi din Noua-Culme. Se mai încălzeau bietele oase. Eram amorţiţi de frigul iernii dobrogene. Sfârşiţi de crivatul pustiitor de la răsărit, mai prindeam şi noi puteri când razele soarelui ne învăluiau. Prindeam şi noi viaţa, ca gâzele pământului, visând la mai bine. Schelete fiind, arătând ca nişte stafii, ne încleştam în disperare de viaţă. De dorul de a trăi, de a supravieţui, rugându-ne, voiam să biruim, să vieţuim. Şi am reuşit să mai trăim.

Soarele dobrogean parca ne-a trezit la viaţă. Era prin martie 1959, anul marelui val de arestari în ţară. Tăvălugul roşu trecuse din nou peste poporul nostru. De-a valma, tinerii şi bătrânii ţării au umplut închisorile şi lagărele. Li s-a părut lor c-au mai rămas liberi dintre cei mai buni români.

După ce am terminat lucrul de la via din Nazarcea, am trecut la livada de caisi. Era un pic mai departe decât via. Ne găseam tot în sectorul fermei de stat Nazarcea. Începuse tăiatul pomilor de uscaturi. Colţul ierbii înviat ne îmbia la lucru. Deşi eram în lagărul morţii, ne trezeam parca la viaţă. Închideam pentru o clipă ochii şi ne credeam liberi. Omenescul din noi îşi cerea dreptul său, libertatea de a gândi, de a realiza, de a trăi.

Pentru lucrul din livada au fost scosi mai mulţi

oameni. Erau zile când noi veneam cu remorca la lucru. Dar, de cele mai multe ori, veneam pe jos, tot încolonati şi ţinându-ne de braţ.

Aşa cum am mai scris, soldaţii care ne încadrau erau cu ochii pe noi şi cu degetul pe trăgaciul pistolului mitraliera. În urma noastră veneau gardienii. Eram robi şi nu aveam dreptul la cuvânt.

Trebuia numai să silnicim în munca.

Livada era aşezată tot în dreapta şoselei, cum mergeam la Nazarcea. De la sosea urcam o panta lina, până pe culme, unde erau clădirile livezii. De acolo, livada se desfăşura pe o alta panta lina în jos, spre apus, cu mici porţiuni de teren drept. În faţa ochilor, mulţimea de caisi apărea ca un colţ de rai. De la magazia de unelte se formau echipele de lucru, din câte doi deţinuţi. Fiecare echipa avea o scară dubla, un ferestrău de mâna şi două foarfeci de curăţat pomii. Cu cele necesare la noi, ne desfăşuram în livada. Eu eram cu Ion V. Georgescu. Împreună lucrând şi povestind, nu ştiam cum trecea timpul. Ne deplasam pe covorul verde de iarba, de la cais la cais, curatindu-i de uscaturi şi făcând şi tăierile de rod. De cele mai multe ori am avut timp frumos. În aceasta livada de caisi am avut şi clipe de fericire.

Adesea, în zvârcolirile de iad ale lagărului, se întâmplau şi acele momente sublime pe care

N. Steinhardt le semnalase în iadul închisorilor.

Cu Ion V. Georgescu am trăit aceste clipe. Îl ascultam cum îmi povestea, trăind din plin cele auzite. Din când în când mai găseam câte o caisa uscată, înţepenită pe câte o ramură. O

luam şi o spargeam, mâncând sâmburele. Era amarui, cu gust de migdala. Flămânzi fiind, ni se păreau deosebit de gustosi. Şi aşa povestind, ne mişcam de la pom la pom, uitând de noi. În povestirile lui, I.V. Georgescu avea grija să-mi destăinuiască şi lucruri mari. Probleme de cultura, de istorie şi mai ales din viaţa Mişcării Legionare. Din mărturisirile lui am înţeles că fusese ucenicul lui Nae

Ionescu. Prin el îl cunoscuse pe Corneliu Zelea Codreanu.

Într-o zi cu mult soare şi cu o boare de linişte în aer, printre caisii treziţi la viaţă, îmi spune:

— „Mai Tase, să fii acum atent la ceea ce-ţi voi spune. Îţi voi reproduce o discuţie între

Corneliu Z. Codreanu şi prof. Nae Ionescu, din vara anului 1937, la Bucureşti. Pentru mine este de o mare importanta. Din acest dialog se conturează personalitatea lui Corneliu Zelea

Codreanu.

Într-o bună zi din vara anului 1937, Căpitanul îl întâlneşte pe prof. Nae Ionescu şi-l antrenează la o discuţie:

— „Domnule profesor, aş vrea să stăm mai mult de vorba asupra unei probleme care ma preocupa de multă vreme. Doresc să-mi găsiţi un text biblic, o dezlegare din învăţătura creştina, prin care să-mi permită sa declanşez o revoluţie armata pentru a cuceri puterea de stat în

România. Acum, când suntem un milion de membri cu simpatizanţi cu tot, eu as putea în 24 de ore să ocup această putere. Suntem o mişcare de mase, cea mai puternică la ora actuală. Asta este o realitate. Dar fără voia lui Dumnezeu nu se poate”.

— „Căpitane, îmi cereti un lucru extraordinar de greu. Ma voi strădui să găsesc acest lucru, dar nu vă promit nimic”.

După un anumit timp, mai bine de o lună, prof. Nae Ionescu vine la Căpitan şi-i spune:

— „Căpitane, nu am reuşit să găsesc niciun text din Sfânta Scriptura în legătura cu ceea ce mi-aţi cerut. Eu nu cred că cineva va putea găsi aşa ceva”.

La cele auzite de la Nae Ionescu, Corneliu Zelea Codreanu, senin la fata şi parca luminat, a legat o alta discuţie cu Profesorul. Lega vorbele rar şi apăsat, într-un calm desăvârşit. Se părea că-i dictează cineva.

— „Vedeţi, domnule profesor, zice Căpitanul. Pe umerii noştri apasa sarcina pe care ne-am luat-o la Icoana

în faţa lui Dumnezeu, de a apara şi promova fiinţa neamului românesc.

Trebuie să dovedim lumii ca şi poporul român, în mijlocul celorlalte popoare, are o misiune de la Dumnezeu de îndeplinit. Noi am declanşat o revoluţie spirituala, care trebuie dusă la îndeplinire. Noi trebuie să mergem pe drumul convingerilor, dar fără violenta”.

— „Aşa s-a încheiat dialogul între Corneliu Zelea Codreanu şi Nae Ionescu. Eu de atunci, îmi spune I.V. Georgescu, de când Nae Ionescu mi-a împărtăşit cele discutate cu Căpitanul, am căutat şi eu acest text biblic. În Rusia, cât am stat la Polul Nord, timp de aproape 11 ani, l-am căutat neîncetat. N-am reuşit să-l găsesc. Căpitanul a fost inspirat când a plecat pe drumul revoluţiei spirituale. N-a fost pentru violenta”.

Acum când scriu aceste lucruri, ca teolog, mă duce gândul la dialogul început între

Biserica Ortodoxă şi cea Romano-Catolică, în privinţa unificării, deschis cu mulţi ani în urmă.

Ion Mota şi Vasile Marin, prin jertfa lor pentru Hristos, au făcut primul pas în împăcarea şi unirea celor două mari biserici. Cândva acest lucru va fi o piatră de temelie la unirea întru

Hristos a celor două mari biserici.

MARTIRIUL PROFESORULUI UNIVERSITAR DE TEOLOGIE IOAN V.

GEORGESCU

Încerc să daltuiesc figura unui om care, păşind prin viaţa, a lăsat o dâra de lumina, cu urmele paşilor lui adânc înfipte în lutul ţării, în care a trăit, iubindu-şi neamul şi glia strămoşeasca de pe înălţimile lui Petre Ţuţea. Acesta a fost profesorul universitar Ion V.

Georgescu.

S-a născut în 13 ianuarie 1909, în comuna Bascov, jud. Argeş. Fiu de taran, cel mai mare din 5 copii, trei feciori şi două fete. A studiat teologia şi literele la Universitatea din Bucureşti.

După ce şi-a luat licenţa în teologie şi istorie, s-a dus la Atena pentru studii de specialitate, pregătindu-şi teza de doctorat în teologie. Acolo a stat doi ani, muncind din greu, culegând toate datele cerute de studiul lui de specialitate şi pregătindu-şi cu multă sârguinta teza de doctorat.

Întors în ţara, după doi ani de studii, a ocupat postul de secretar al facultatii de teologie din

Bucureşti. După pregătiri minuţioase, îşi susţine teza de doctorat în teologie, uimindu-şi profesorii din comisie prin felul cum a susţinut-o. Nu după mult timp, îşi susţine şi teza de doctorat în istorie la universitatea din Bucureşti. Iată-l cu două doctorate. În timpul acesta era asistent şi secretar la facultatea de teologie din Bucureşti.

A stat mult timp în jurul lui Nae Ionescu, fiindu-i un apropiat ucenic. În clipele de răgaz, în anii de închisoare, îmi povestea adesea despre discuţiile avute cu Nae Ionescu. Îl considera ca primul şi cel mai mare gânditor şi filosof care a creat scoala în cultura românească. Dintre toţi gânditorii noştri, Nae Ionescu a avut cei mai mulţi ucenici. Calculat, a trimis pe mulţi dintre ei la studii în străinătate, pregătind astfel elita de mâine a culturii neamului nostru românesc.

Prin Nae Ionescu cunoaşte bine fenomenul legionar. Se integrează revoluţiei spirituale a poporului nostru, axata pe coordonatele neamului şi constantele creştine ortodoxe.

Paralel cu studiile de teologie, se ocupa şi de studiile de istorie universala. În domeniul acesta îşi alesese o lucrare care necesita multă munca şi cercetări îndelungate pentru elucidarea ei. Avea ca subiect „CIVILIZAŢIA DIN BELUCISTAN”.

Obţine o bursa „Humboldt”, tot prin Nae Ionescu. Se pregătea să plece în Belucistan. În timpul acesta – 1937 – este arestat în mod abuziv şi ţinut două luni, până când i-au retras bursa. Cei din jurul regelui Carol al II-lea au uneltit împotriva lui, reuşind până la urma să-i anuleze

plecarea la studii. Îl ştiau ca făcând parte dintre ucenicii lui Nae Ionescu. Iată ca, dintr-un început, drumul spinos îşi deschide porţile pentru Ion V. Georgescu.

În 1940, după ce se decretează Statul national legionar, i se propune un post de ministru în guvernul format de Gen, Ion Antonescu. Din prea multă modestie refuza. Cere, în schimb, să i se permită sa se ocupe de formarea omului în spiritualitatea creştina ortodoxă a facultatii de teologie din Bucureşti. Din această poziţie avea un ascendent asupra profesorilor facultatii.

Ajunsese acum conferenţiar la catedra de Istoria Biblica. Părintele Vintilescu, un oportunist, care era cu toţi cei care erau la putere, vine la I.V. Georgescu şi-i cere sfatul cum să ajungă sa stea de vorbă cu Horia Sima. Ştiindu-l o lichea, îi spune:

— „Părintele Vintilescu, să ştiţi ca Horia Sima miroase de la distanta lichelele”.

La auzul acestei înfruntari oţelite, fără niciun cuvânt, îi întoarce spatele şi pleacă. Din acel moment Vintilescu i-a devenit duşman de moarte.

După lovitura de stat a lui Antonescu, botezată de el „rebeliune”, Vintilescu prinde aripi.

Îl urmăreşte pe I.V. Georgescu pas cu pas.

Plecând din tara, Horia Sima lasa la conducerea Mişcării Legionare din tara pe Ion V.

Georgescu. Pe umerii lui apasa o sarcină grea. Destinele neamului alături de Horia Sima sunt în mâinile lui. În 22 iunie, România declara război Rusiei. Prin uneltirile lui, Vintilescu reuşeşte să-l trimită pe front pe Ion V. Georgescu. După doi ani de front, se întoarce la catedra. Fiind bine pregătit, ajunge titularul catedrei de Istoria Biblica la Facultatea de Teologie din Bucureşti. În situaţia aceasta îl prind evenimentele de la 23 august 1944. Era unul din vârfurile Mişcării

Legionare din tara.

Într-o zi de august 1945, pe la sfârşit de luna, cu seninul cerului scăldat de razele soarelui dogoritor, Ion V.

Georgescu, sumar îmbrăcat de vara, cu o cămaşa cu mâneci scurte, pantaloni albi şi cu sandale în picioare, venea de la facultate, agale, spre casă. Se mai oprea din loc în loc, uitându-se pe la vitrine. Acasă îl aşteptau doi copii, Răzvan şi Bogdan, şi soţia Ariana. În învălmăşeala gândurilor se trezeşte cu doi bărbaţi în floarea vârstei în faţă, întrebându-l de sănătate, într-o românească perfecta. Cei doi îl încadrează între ei, prinzându-l de braţe. Aşa, cu mult calm, îl poftesc cu ei până la maşina. Îl obliga sa intre în maşina şi zboară cu el până la aeroport, unde zoriti îl arunca de-a valma în avion. În avion, tot timpul, cei doi mascau multă bunăvoinţa şi respect.

Iată-l pe Ion V. Georgescu, în plina zi de vara a anului 1945, la 36 de ani, răpit de pe străzile Bucureştiului, urcat în avion şi dus la Moscova. Răpit de ruşi. După ce şi-a revenit din starea aceea de om bulversat, şi-a dat seama că-i răpit. Mirarea şi întrebările se desfăşurau de-a valma în capul lui. Intuia că-i un drum poate chiar fără întoarcere. Fiind sumar îmbrăcat, în avion a îndurat de frig ca-n timp de iarna. Ajunşi la Moscova, de la aeroport, cu o maşina, a fost dus direct în faţa lui Beria. Deci, răpirea lui Ion V. Georgescu se poate spune că a fost făcută de

Beria. Aceasta se confirma şi prin ceea ce voiau să obţină de la prizonier prin anchetele făcute asupra lui timp îndelungat, sub presiune, cu toate metodele binecunoscute de noi toţi care am trecut prin infernul comunist.

Zi de zi anchetat şi torturat, ajungem în luna octombrie 1945. Ne găsim la marea închisoare din Moscova – Ljubljanka. De aici, noapte de noapte, se făceau presiuni asupra prof.

Ion V. Georgescu. La toate încercările, sub toate metodele de ancheta, atitudinea lui a fost una singură – N-a acceptat niciun compromis. Singurul lui răspuns era: NU. Pe el nu l-a speriat nici amenințarea cu moartea. În tot timpul anchetelor a fost supus la presiuni neobişnuite, cu foame, sete, neodihna şi bătăi. L-au amenințat şi cu familia, anume că vor lua măsuri şi asupra sotiei. Până la

urma au trecut şi la aceste lucruri. Sotia a fost ameninţata şi data afară din serviciu. Cu multă greutate a găsit de lucru la un atelier de fierarie în Bucureşti şi anume la forja, să bată cu barosul. Sotia a executat tot felul de munci, numai ca să-i poată întreţine pe cei doi copii, Răzvan şi Bogdan. Mai târziu, au recurs şi la alte lucruri, mai murdare, asupra ei, obligând-o chiar să divorţeze. Aşa s-au ţinut lanţ anchetele şi presiunile asupra lui, până prin luna octombrie 1946, când i-au promis solemn ca dacă va primi să lucreze cu ei, mergând în

Apus, şi va realiza cele propuse, îl vor pune în locul lui Petru Groza. Răspunsul a fost NU.

Într-una din zilele lui octombrie 1946, pe la orele 11, 30, ancheta a luat sfârşit, fiind întrerupta chiar şi fraza. I.V. Georgescu a fost condus într-o alta celula, mai mare, cu pereţii şi tavanul lacuiti cu negru. Pe jos era ciment mozaicat ca-ntr-o baie, cu gura de canal pentru scurgerea apei. În tavan era montat un bec de 500 de lumini. Prin gura canalului venea un zgomot ca de frigider. Avea, deci, în camera instalat un microfon. Permanent era supravegheat.

Camera nu avea nicio fereastra. Aerul era condiţionat. Un an de zile n-a văzut lumina zilei, n-a văzut fata de om, în afară de gardianul care-l păzea şi avea grijă de el şi vorbea româneşte.

Atunci când, în ţara, sub senilele tancurilor rusesti, se implanta comunismul, zdrobind încercările de rezistenta, la Moscova, în închisoarea Ljubljanka, profesorul Ion V. Georgescu era zăvorât într-o cameră de supliciu, cu pereţii şi tavanul lacuiti în negru, fără lumina soarelui, cu un bec de 500 de lumini pentru a-i strica ochii şi sănătatea. La plimbare era scos numai în miez de noapte, pe terasa închisorii. De acolo se vedea Moscova noaptea, o mare de lumini. Iată deci programul de zi cu zi al prizonierului: în miez de noapte plimbarea, ziua prin gura de canal se auzeau tot felul de strigate, muzica, gălăgie, un adevărat infern. Toate acestea i se aplicau în

mod deliberat prizonierului pentru faptul ca nu rostea alt cuvânt decât UN, raspicat. Fusese şeful

Mişcării legionare în ţara, un ostaş credincios al lui Horia Sima.

Din când în când, mai venea câte un ofiţer în timpul plimbării pe terasa. Într-o noapte cu stele multe pe cerul Moscovei, discutând, profesorul Georgescu, la un moment dat, l-a întrebat pe ofiţer:

— „Ce-aţi face dumneavoastră dacă odată aţi descoperi pe Dumnezeu după o stea, pe care acum o priviţi cu atâta indiferenta?”

Ofiţerul s-a uitat lung la el, n-a răspuns nimic şi a plecat. De atunci, n-a mai venit nimeni la el. În camera îl chinuiau lipsa de aer, foamea, setea şi neodihna. Ochii îl jenau din cauza luminii prea puternice a becului. Din când în când, gardianul, când se întorcea de la plimbare, îi dădea câte o bucată de pâine. În şoapta îi spunea s-o mănânce repede. Mai ţâşnea din când în când acea bunătate a omului de pretutindeni, fărâma din divinitatea sădita de Dumnezeu în adâncul fiinţei umane. Aşa s-au scurs zilele anului de izolare şi-n octombrie 1947, exact la aceeaşi oră – 11, 30 – în aceeaşi zi, a fost chemat la ancheta, de acelaşi ofiţer, continuându-se ancheta de la aceeaşi fraza întrerupta, exact ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat. De aici se poate conclude la ce tehnica au ajuns în a distruge tot ce-i omenesc şi a anula orice personalitate din om. Ne întrebam acum, la ce au folosit toate acestea? Acum, când în Rusia Partidul Comunist nu mai are puterea. Din toată ancheta nu s-a putut ajunge la intimidarea lui Ion V. Georgescu. N-au reuşit să-l condamne. I-au dat 20 de ani de lagăr, pedeapsa administrativa. După doi ani de anchete şi suplicii în marea închisoare Ljubljanka din Moscova, Ion V. Georgescu este dus într-un lagăr de munca din nordul Siberiei, Verhoiansk – polul frigului.

De menţionat este faptul ca prof. Ion V. Georgescu, în toţi anii lui de patimire în gulagul rusesc, n-a întâlnit niciun român. În aşa fel a fost păzit de securitate încât nu

a reuşit, niciodată, să întâlnească un român. Le era frica de evadare sau răzvrătire. Pe unde s-a dus, Unta, Irkutsk.

Krasnoiarsk, Vorkuta, a muncit din greu. Ajuns la Verhoiansk, polul frigului, a fost băgat în mina. Aici n-a stat mult şi a fost scos la suprafaţa, unde a muncit la exploatarea lemnului din pădurile Siberiei. În tot timpul lagărului, cei mai mulţi cu care a stat împreună au fost ruşii.

Numai după aceea chinezii. Cei mai revoltaţi împotriva regimului erau ruşii. Ajunsese, după un scurt interval de convietuire cu ruşii, să învete bine limba rusa. Condiţiile de viaţa erau grele.

Frigul îl chinuia greu de tot. Aici unde era polul frigului, omul nu putea să reziste mult. Cei mai mulţi se îmbolnaveau de inima. Era aşa de frig, ca dacă scuipai, saliva până jos ajungea ca o piatră. Pe lângă ruşi şi chinezi mai erau şi alte nationalităţi, dar mai puţini. Pe cei care i-a cunoscut mai bine dintre străini erau chinezii. Se împrietenise bine cu ei. La un moment dat lagărul rămâne fără medic. Ofiţerul politic, care se ocupa cu dosarele deţinuţilor, vine la prof.

Georgescu şi-i spune să ia în primire cabinetul medical. El rămâne surprins, întrebându-se de ce îi cere lui lucrul acesta, când el nu este medic. Îi explica politicului acest lucru, dar nu este înţeles. Pe dosarul lui scria „doctor isteolog”. Adică, doctor în istorie şi teologie. Ofiţerul nici nu voia sa ştie de cele ce-i spune prof. Georgescu. Ştia un lucru şi anume ca istiologia era o disciplina a medicinii. Este băgat la arestul lagărului pentru nesupunere. Cu greu scapa de acolo.

În zilele acelea grele de arest, gândul lui zboară peste munţi şi vai, peste mari şi tari, zbura cei la de acasă. Fruntea lui boltita se înnoura. Intuia ca cei de acasă, din România, sunt prigoniti şi maltrataţi. Într-adevăr, acasă era mult mai greu. Sotia a trebuit să divorţeze pentru a putea creste copiii. Cu toate acestea, securitatea n-a lăsat-o în pace. Casă, care era proprietate personala, a luat-o tot

securitatea. Sotia şi copiii au fost scosi în drum şi-n casa a intrat un ofiţer de securitate.

Fratele prof. Georgescu ajungând colonel de securitate, prin el securitatea îi făcea tot felul de şicane sotiei sale. Până la urmă a fost obligată să se recasatoreasca. La vremea aceea nu se mai putea afla nimic de acasă, din tara.

Dorul de tara şi gerul aspru de la Verhoiansk l-au îmbolnavit de inima. Este internat în spital. Acolo, spitalul era improvizat într-o clădire făcuta din lemn. De acum începe calvarul.

Puterile începeau să-l părăsească, dorul de fără să-l usuce şi gândurile să-l macine. Niciodată, el n-a reuşit să-şi piardă urmele în marea masa a deţinuţilor de toate neamurile, să scape de urmărirea securităţii. El era, numai şi numai Ion V. Georgescu, urmărit până în pânzele albe.

Viaţa acestui om, constituie una din marile epopei ale neamului nostru. În tot acest timp se ruga lui Dumnezeu. Iată ce mi-a declarat într-una din zile la „Noua-Culme”:

— „Mai Tase mai, eşti prietenul meu şi-ţi mărturisesc din intimităţile mele. La vremea aceea, când mă găseam greu bolnav la Verhoiansk, ma rugam lui Dumnezeu, simţindu-L că este viu şi-l cu mine. Aşa ma rugam: – „Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu cel viu, ajută-mă, nu mă părăsi!” – M-a ajutat şi am venit şi-n tara, ca acum să ţi le spun ţie. Poate ca tu le vei duce mai departe şi unde trebuie”.

Dumnezeu a voit ca teologul de frunte Ion V. Georgescu să fie în acelaşi timp şi un mare credincios, punându-şi nadejdea în Dumnezeul cel viu. El ne îndemna sa ne rugam lui

Dumnezeu cu tărie şi căldura sufletească.

Să ne întoarcem la Verhoiansk, în spitalul unde I.V. Georgescu suferea şi se ruga. În urma îndelungatei boli de inimă, slabise mult de tot. Puterile începuseră să-l părăsească. La un moment dat nu mai putea nici să umble singur pe picioare. Într-o zi calduroasa de vara, bolnavii au

fost scosi în curtea spitalului la soare. Era o curte mare, din loc în loc cu iarba pe jos. L-au scos şi pe Ion V. Georgescu la soare pe un petec de iarbă. Stând în şezut, se sprijinea şi-n mâini.

I se părea că-i mai uşor. Îşi dădea seama de gravitatea bolii. Starea sufletească era în plin zbucium. Îl copleşeau amintirile, dorul de tara şi de cei de acasă.

Cugetând aşa, i se părea că se afla la limitele condiţiei umane, la hotarele dintre fiinţa şi nefiinţa. Se producea parca o alunecare din planul existentei, în acela al altei existente.

Conştiinţa lui oscila între cele două limite, atunci când cele două lumi încercau să-l atragă fiecare în inima ei:

a). O lume necunoscuta, dar extrem de îmbietoare;

b). alta, în care şoaptele celor două voci se întâlneau, făcându-l să-şi dea seama că mai exista, deşi aluneca mereu spre punctul de a nu mai fi. Sau de a fi, dar altfel decât înainte.

Acesta era mecanismul gândirii lui în momentele de odihna pe petecul de iarba din curtea spitalului din Verhoiansk. În clipele când cugetul lui se desfăşura, el rupea cu mâna dreapta firicele de iarba şi le ducea la gură, mestecându-le îndelungat şi apoi înghiţindu-le. În faţa lui se afla un grup format din medicul şef şi ajutoarele lui, medici şi sanitari. Le arata cu mâna spre Ion

V. Georgescu cum mănâncă iarba, spunându-le:

— „Vedeţi voi omul acela, care mănâncă iarba? Tine cu dintii de viaţă. Nu va muri. Se va salva singur. Din iarba aceea culege tot felul de vitamine. Voinţa lui de a trăi îl va scoate din impas”.

Înţelegea acum foarte bine limba rusa. Era stăpân pe ea. După o îndelungată suferinţa în spitalul din Verhoiansk, se mai întremează şi-i scos din nou la muncă.

După aproape 11 ani de suferinţa în gulagul rusesc, în 1955, toamna vine în ţara, când mai mulţi români sunt eliberaţi din lagărele rusesti.

Înainte de a pleca spre tara, prin luna noiembrie 1955, prof. Ion V. Georgescu, în mod insistent, a fost solicitat să rămâna în Rusia ca cercetător ştiinţific în cadrul Universităţii din

Moscova. A refuzat categoric acest lucru, la fel ca în anchetele lui din 1945 – 1947, menţinându-se pe aceeaşi poziţie, de luptător împotriva comunismului. Deşi împovărat de ani, cu fata brăzdata de suferinţele anilor petrecuţi în gulagul rusesc, voia şi dorea din tot sufletul să-şi vadă tara pe care a iubit-o cu preţul vieţii lui, cu toate că aceasta tara, iubita atât de mult, prin cei care o conduceau, îl răsplateste pe Ion V. Georgescu cu închisoarea de la Gherla, unde-şi duce cu fruntea senina mai departe calvarul.

În decembrie 1957, prof. Ion V. Georgescu se eliberează de la Gherla şi este trimis în.com.

Latesti cu domiciliul obligatoriu. Acolo, la Latesti, l-am întâlnit pentru prima dată. De atunci şi până la moartea lui din 21 dec. 1976, am fost împreună.

În Latesti, aşa cum am mai scris, am lucrat împreună tot timpul cât am stat în aceasta comuna. După cum iarăşi am mai scris, în 12 sept. 1958 am fost ridicaţi şi duşi în lagărul de la

„Noua-Culme”, supranumit lagărul morţii.

Aici s-a lucrat munca silnică, de istovire şi de aruncare în moarte. Foarte rar aveam momente de răgaz. Mai ales atunci când mai eram pedepsiţi, ne aruncam la izolare, unde ne mai odihneam. În rest, era iadul pe pământ.

În acest iad, anul 1959, vara, s-a încercat o înscenare de evadare. Se lucra la via din

Nazarcea. Prin aceasta tentativa s-a urmărit exterminarea lui Ion V. Georgescu.

Pentru a înţelege lucrurile mai bine, va redau mai jos tristul episod al înscenarii de evadare, pe care l-am publicat în săptămânalul „Lugojul” nr. 17 din 1991.

O ÎNSCENARE DE EVADARE

Ceea ce va istorisesc acum este un episod trist, dar adevărat.

În acea vreme, în luna iulie 1959, ma aflam la infirmeria lagărului, trăind din plin urgia şi zvârcolirile celor de acolo. O bună parte din cele întâmplate este relatata şi de Bucur Stănescu în bilunarul AFDPR-ului – Rezistenta – nr. 2 din aprilie 1991, Bucureşti. Pe Bucur Stănescu l-am cunoscut foarte bine. Am stat cu el în camera la Noua-Culme. Este unul dintre ucenicii lui

Lucian Blaga şi Constantin Noica, bine pregătit, atât pe linia culturii, cât şi pe cea a caracterului.

A fost un luptător de elita în rezistenta românească, cum de altfel a rămas şi acum, deşi este trecut de 80 de ani. A fost profesor de filosofie.

Într-o bună zi, când coloana mergea, ca de obicei, la lucru la Nazarcea, gardienii se repezeau şi loveau în stânga şi-n dreapta. Atunci, Bucur Stănescu, ajuns la exasperare, într-un moment de dezechilibru psihic, face un salt în afara coloanei şi fuge. Se dezlănţuie într-o fuga nebuna. Trece pe lângă caporal, şeful escortei, şi-i spune:

— „Domnule caporal, vrea să mă bată! Eu fug de sub escorta”.

A început urmărirea. În spatele lui Bucur se auzeau paşii ostaşului care-şi arma pusca, pregătit să tragă. Cuprins de un fel de extaz, nemaifiindu-i frica de moarte, evadatul nu avea de gând să se oprească. Aştepta nerăbdător să simtă lovitura glonţului, aducator de linişte şi pace.

Ca prin vis aude o voce gâtuita de emoţie:

— „Domnule, nu mai fugi, ca eu trebuie să trag. Nu am încotro şi e păcat. Eu nu vreau să-mi încarc sufletul cu viaţa dumneavoastră”. Lui Bucur nu-i venea să creadă. Cu toată starea lui de transa, şi-a dat seama că tânărul ostaş folosea o alta limba decât cea oficiala: „Domnule”, şi nu

„Banditule”. Se vedea ca forţele latente ale poporului român umpleau de har sufletul acestui tânăr, al satului românesc, îngrozit că trebuie să ucida. Bucur s-a oprit din

fuga. Caporalul, şeful escortei, venea spre fugar, vizibil uşurat, fără să ameninţe sau să înjure. Atunci, Stănescu îi spune:

— „Domnule caporal, m-aţi convins, socotelile mele sunt doar ale mele şi nu am dreptul să vă împovărez sufletul, nici existenta cu ele. M-am oprit, dar nu mă mai duc în cordon, stau la pământ, în apropierea dumneavoastră”.

Caporalul i-a explicat că nu-i da voie regulamentul să facă aşa ceva, dar l-a asigurat că nu va fi bătut. Gardianul, Baspalian, uimit de comportarea lui Bucur şi a caporalului, a început să lovească în stânga şi-n dreapta, în rândul coloanei de deţinuţi, care urmăreau şi ei uimiti cele ce se petreceau. Când s-a apropiat de Bucur, gardianul a început să-l înjure şi să-l ameninţe, repezindu-se să-l lovească. Atunci caporalul i-a explicat ca deţinuţii sunt sub escorta lui, încheind:

— „Dumneavoastră în interior faceţi ce vreţi cu ei. Le aplicaţi regimul dorit, dar la lucru nu aveţi dreptul să-i bateţi că se întâmpla ceea ce s-a întâmplat”.

Ajunşi la vie, Baspalian i-a ordonat lui Stănescu să se culce la pământ. El s-a culcat, păstrându-şi însă sapa. Gardianului îi era frica de sapa. Se uita pe furiş la Bucur. Dintr-un salt a fost la el. Ca o fiară s-a năpustit asupra sapei. Fulgerator, Bucur s-a ridicat în picioare, cu mâinile încleştate pe sapa. A început lupta. Gardianul era mai înalt şi mai tânăr, deci mai puternic decât Bucur. Prinzând cu amândouă mâinile de coada sapei, se străduia să i-o smulga.

Lupta a durat câteva minute, dar lui Bucur Stănescu i s-a părut o veşnicie. A căzut în genunchi şi se vedea pierdut. Grăbindu-se să-i dea lovitura fatala, Baspalian a luat o mâna de pe coada sapei şi a prins de tais, fixându-l spre capul deţinutului, unde voia să-l izbeasca. Printr-o încordare.

Bucur a făcut să-i intre tăişul sapei în podul palmei, care începuse să sângereze abundent.

Gardianul îl amenința:

— „Mi-ai tăiat mâna, Dumnezeul mă-tii de bandit. Ai să vezi tu la colonie”.

Apoi s-a îndepărtat de Stănescu, oblojindu-şi rana cu o cârpă.

Bucuria şi mândria puseseră stăpânire pe Bucur. Câştigase o bătălie. Atât de mari erau stările sufleteşti, încât umbreau teama de ceea ce avea să urmeze. Într-adevăr, răzbunarea lui

Baspalian a fost cumplita, de nedescris. În detaşamentul de munca era şi profesorul Ion V.

Georgescu, considerat pe atunci de securitate ca unul dintre marii comandanti ai rezistentei româneşti.

Ajunşi în colonie, Bucur Stănescu şi Ion V. Georgescu au fost scosi din coloana şi duşi la izolare. Profesorul Ion V. Georgescu nu făcuse nimic. Se uita şi el la cele ce se petreceau. De acum începe calvarul. Securitatea se răzbuna. Se ocupa până în cele mai mici detalii pentru a înscena o evadare organizata, pusă la cale de Ion V. Georgescu. Sunt duşi amândoi la izolare, în celule separate şi anchetaţi zile în şir. Au fost supuşi la suplicii de neînchipuit. Ion V. Georgescu a primit 100 de lovituri la spate, până la starea de leşin. La fel şi Bucur Stănescu. Securitatea voia cu orice preţ să scoată un proces de organizare a deţinuţilor de la Noua-Culme sub conducerea lui Ion V. Georgescu şi o evadare în masa din lagăr. Tot corpul era numai sânge şi răni. Dumnezeu l-a întărit pe Bucur Stănescu şi n-a recunoscut nimic din cele înscenate de securitate în legătura cu evadarea. Voiau să-i condamne la moarte. Bucur Stănescu şi-a păstrat cumpatul. S-a menţinut pe poziţie, afirmând că a avut un moment de rătăcire, de groaza, fugind de sub escorta. Aici este marele lui merit. Un om excepţional, de un caracter cum rar se poate întâlni. A salvat viaţa unui om de aleasa cultura, crescut şi format de Nae Ionescu.

După toate aceste peripetii, într-un moment de disponibilitate, profesorul Ion V.

Georgescu ma ia deoparte şi-mi spune:

— „Asculta, prietenul meu cel mai bun, am să-ţi destăinuiesc câteva lucruri foarte importante. Să fii cu mare bagare de seamă. Dacă tu scapi cu viaţa din acest iad, să transmiţi mesajul meu celor în drept din conducerea Mişcării Legionare. Dacă eu voi scapa din acest infern şi voi reuşi să ies afara înaintea ta, atunci nu mai ai obligaţia acestui mesaj. Vezi tu, ca securitatea este hotărâta sa ma lichideze. Le sunt incomod. Ai văzut din aceasta înscenare de evadare, care nu le-a reuşit, dar eu m-am ales cu o sută de lovituri la spate. Şi acum le simt.

Ceea ce-ţi spun acum este mesajul meu către Horia Sima.

— La Moscova, în 1945 luna oct. mi s-a cerut de către Beria, în cadrul anchetei următoarele:

1). Să renunţ la Mişcarea Legionara şi să colaborez cu ei.

2). Să merg în Occident, unde să duc o activitate de anulare a Mişcării Legionare pe plan politic şi ideologic.

3). Să-l suprim pe Horia Sima, prin orice mijloace. În toate acţiunile mele voi fi ajutat de oameni de încredere, bine pregătiţi şi pusi la punct cu toate problemele. Dacă voi face acest lucru, voi fi bine răsplatit.

În 1946, spre sfârşitul anchetelor, mi-au promis locul lui Petru Groza ca preşedinte al

Consiliului de Miniştri în România. Nu am primit acest lucru. Tu ştii foarte bine toate astea din cele ce ţi-am povestit până acum de când ne-am împrietenit.

4). Eu am făcut o caracterizare a Mişcării Legionare în câteva zeci de pagini bătute la maşina. A fost în cele din urmă primită de conducerea politica a securităţii. Am reuşit să scot

Mişcarea Legionara ca o mişcare democrata, cu argumente bine susţinute. N-a fost niciodată nici fascista, totalitara şi nici comunistă. Este o mişcare democrata, de centru. Este o caracteristică a fiinţei neamului românesc. În prezent se găseşte în dosarul meu de la Moscova.

Pentru mine, Horia Sima, cu toate slăbiciunile lui şi cu tot omenescul din el, supus de multe ori greşelilor, este singurul care s-a dovedit capabil dintre noi toţi.

Ascultându-l pe omul care i-a înfruntat pe Beria şi pe Stalin, cu preţul vieţii, în 1946, la

Moscova, deci la ei acasă, m-am înfiorat. Îmi era teama că nu voi fi în stare să fac acest lucru. Să duc acest mesaj, al unuia dintre cei mai mari luptători din mişcarea de rezistenta din infernul roşu – Ion V. Georgescu.

Tot timpul s-a considerat un umil soldat în transee.

Dacă tot m-a ales pe mine să duc acest mesaj, atunci m-am rugat lui Dumnezeu să mă ajute şi să mă lumineze. Să mă întărească sa duc la îndeplinire aceasta misiune. În faţa lui

Dumnezeu şi a neamului românesc, eu mi-am făcut datoria. Acest mesaj l-am transmis exact aşa cum este cel de fată. Dacă n-a ajuns în mâinile lui Horia Sima, se fac vinovaţi cei care l-au primit de la mine şi nu l-au dus unde trebuie.

De la Noua-Culme, în luna mai 1960, am fost duşi la Periprava. Viaţa din Periprava ne-a unit mai mult, muncind tot timpul împreună. Felul cum s-au scurs zilele noastre, aici în colonie, constituie obiectul unor alte episoade.

Ţin să menţionez ca şi aici, la Periprava, Ion V. Georgescu era urmărit şi anchetat de securitate destul de des. Datorită atitudinii luate de el şi a sfaturilor pe care ni le-a dat noua, celor mulţi, am reuşit să ne salvam vieţile, scăpând de o nouă tentativa de reeducare, ce se pregătea cu mult.

S-a eliberat în 12 sept. 1962. Noi am continuat lupta împotriva celor care voiau să instituie reeducarea până în 1963, când am reuşit să-i dăm pe nebuni peste cap.

După eliberarea mea, din 6 mai 1964, am reuşit să iau legătura cu prof. Ion V. Georgescu, bucurându-ne că am scăpat cu bine din infern. Ne făceam vizite la Bucureşti şi Lugoj.

În 17 iunie 1976, când am fost la el acasă, la

Bucureşti, a ţinut să-mi spună multe lucruri.

A fost chemat de multe ori de securitate. Ba chiar l-au şi reţinut câte două, trei zile. Securitatea era la curent cu vizitele noastre, unul la altul. Mi-a şi spus să nu mă feresc de prietenia noastră.

A declarat tot ce ştia despre noi. Aşa-mi explic eu acum faptul că aveam permanent un agent după mine. Asta a fost şi după revoluţia din 1989. Nu este exclus ca şi acum, acest purtător de grija să fie după mine. Ziua de 17 iunie 1976 a fost şi ultima întâlnire a noastră. În 21 dec. 1976

a murit în urma unui atac de cord. În legătura cu moartea lui se pot spune multe lucruri. Când am fost la el, în iunie 1976, mi-a destăinuit unele lucruri care acum îmi dau de gândit. În acel an, a făcut un control medical, cu analizele respective, la Academia de Ştiinţe Medicale, unde avea o nepoata angajata. Acolo, medicul respectiv i-a spus ca tratamentul care i s-a aplicat, de ani de zile, a fost greşit. I-a provocat un proces T.B.C. la fundul de ochi. Boala era destul de avansată şi nu ştiau dacă se mai poate face ceva. Într-adevăr, nu s-a mai putut face nimic. În 21 dec. 1976 a decedat. S-ar putea interpreta ca acest tratament a fost aplicat greşit cu buna intenţie de către medicul curant, care era şi prof. universitar. Un mare semn de întrebare.

Ion V. Georgescu a luptat până la moarte împotriva comunismului, tot timpul de pe baricade. Niciodată n-a regretat ca a mers pe acest drum, pentru ridicarea neamului românesc.

Într-o zi, mi-a declarat ca dacă ar trebui s-o ia de la capăt cu viaţa, tot pe acest drum ar merge.

Numele lui va fi mereu pe buzele noastre. Figura lui va fi permanent în mijlocul nostru şi vom striga totdeauna prezent pentru el.

Eroismul de care a dat dovada este legendar.

DE LA NOUA-CULME LA PERIPRAVA

Speranţele noastre de a scăpa din lagărul morţii s-au

înfiripat încă din toamna anului 1959, când primul lot de deţinuţi a plecat undeva. Nu se ştia unde. Fără voia lor, chiar dacă în necunoscut se duceau, bucuria le umplea sufletul. Scăpau de Noua-Culme, iadul roşu. Am rămas noi, cei care am trebuit să mai trecem o iarna în acest cazan smolit, iadul unde ne târam zi şi noapte, orbecaind fără nicio ţinta. Singura ţinta cunoscută de ei era exterminarea noastră. Voiau

„Realizarea” a cât mai multor dispăruti.

Dacă pentru toată planeta „Pământ”, o epidemie de gripa, aşa cum a fost cea de la

Noua-Culme era considerată o primejdie pentru viaţa omului, în lagărul morţii, gripa din 1959 a constituit un eveniment de mare bucurie şi deplina satisfacţie a conducerii, ca natura le-a prilejuit o secerare în rândurile noastre, cei consideraţi duşmanii poporului. Aceasta era dragostea faţă de om, lupta pentru mai binele omului, pe care o fluturau în toată lumea drept ultim scop şi suprem ideal, capital nepreţuit – omul.

Realitatea, însă, era alta. În realizarea omului nou, prima etapa o reprezenta distrugerea lui, ca fiinţa umană, ca entitate spirituală. Procedau la înlănţuirea lui, exploatându-l prin cele mai sofisticate metode.

Pentru ei, principiu de viaţa era ura, şi nu dragostea. Dar, s-a dovedit ca dacă dragoste nu este, nimic nu este. Omul a plătit şi aici tributul lui cu miile de morţi, dar n-a renunţat la lupta de apărare, de supravieţuire.

Omul urca Golgota spre învierea lui din moarte la viaţă. Acesta este unicul drum spre viaţa veşnica, spre nemurire.

La început de primăvara, prin aprilie 1960, printre noi, cei rămaşi la Noua-Culme, îşi făcuse loc un zvon. Plutea lin peste noi vestea plecarii din lagărul morţii şi desfiinţarea lui.

Prinsesem cu toţii curaj, ca mlădiţele pomilor primăvara, când seva dătătoare de viaţa le smulge din amorţire, spre noi nadejdi de vieţuire. O undă de bucurie

ne umplea sufletele. Scăpam de moarte, scăpam de infernul roşu, ne spuneam noi în gândurile noastre. O şoapta zbura prin colonie:

— „Mai frate, să ştii ca plecam de aici, vom scapa şi asta-i bine”.

La început, totul se schiţa pe lumina bucuriei. Se încropeau, parca, noi nadejdi. Prinsesem viaţa, ca primăvara vegetatia. Ca prin farmec, totul se întorcea la viaţă. Aşa eram noi acum. Ne apropiam de luna mai 1960, când speram să plecăm din lagăr. Unii dintre noi fixasem data plecarii în mai, alţii o fixaseră în luna aprilie. Şi, totuşi, după câte-mi aduc aminte, plecarea s-a făcut în luna aprilie 1960, cam pe la mijlocul ei.

Ca-ntotdeauna şi pretutindeni pe pământ, la toate neamurile, orice acţiune secreta îşi are fisura ei, pe unde străpunge şi se îndreaptă spre cei cărora le este destinata. Aşa am ajuns şi noi să ştim cu câteva zile înainte de plecarea noastră. De această veste eram siguri. Bucuria era mare.

Dar… şi acum, ca de altfel în orice moment din viaţa omului, speranţa întotdeauna este secondata de deznădejde, de teamă. La noi acum, ca din senin parca venita, bucuria plecarii era umbrita de teama că ne vor duce în Rusia. Un freamăt se strecurase în tot lagărul. Dacă ne duc în

Rusia, de acolo nu mai venim acasă. Pe acolo ne vor rămâne oasele. Deznădejdea plutea pe aripile morţii. Freamătul bucuriei era diminuat de cel al fricii de deportare. Ne gândeam cu toţii în tăcere la acel: – „Poliod na Sibir”.

Vine şi ziua plecarii. Eram în luna aprilie 1960. La 500 de metri de colonia noastră era halta CFR. Noaptea a fost adus un tren cu mai multe vagoane de marfa închise. Era pentru noi.

Colonia prinsese viaţa. Furnicarul de oameni se mişca în toate părţile. Gardienii strigau la noi, înjurându-ne. Noi, în şoapta, ne chemam unii pe alţii. Peste tot un

freamăt. Freamătul necunoscutului. Unde mergem? Unde ne duc? Ne duc în Rusia? ne întrebam fiecare din noi.

Era o zi cu soare, cald şi plăcut pentru cei liberi, dar acum şi pentru noi, care speram în mai bine. Printre noi aveam mulţi oameni care mai fuseseră în Siberia ca prizonieri de război sau ostatici. Aşa era şi profesorul Ion V. Georgescu, despre care am mai vorbit. Tot timpul ne încuraja şi ne spunea ca omul trebuie să spere, să fie tare. Orice intrare are şi ieşire. Vom ieşi şi de aici cu bine. Eu eram cu el tot timpul.

Pentru plecare, ne pregătisem bagajele, cele câteva zdrenţe, gamela şi lingura legate toate în pătura. Ne încolonam, camera după camera. Se formează o coloana parca nesfârşita. Aşa cum suntem, încolonati după nume, ne îndreptam spre gara. Ne aşteptau vagoanele de marfa.

Acolo, în vagoanele acelea era înghesuit cel mai de preţ capital al Comunismului, OMUL.

Bietul om. Din vârf de piramida în creaţia lui Dumnezeu, a ajuns la poziţia de animal.

Gându-mi zboară la Miron Costin, care aşa a spus: – „Bietul om sub cârma vremii”.

În raiul comunist am trăit din plin acest dicton.

Încolonati, numărati şi cântăriţi, plecam, deci, spre gara. Acolo, în ordinea apelului ne urcam în vagoane. Vagon după vagon se completează şi se da, toată marfa vie, în primirea pazei, securitatea. Urcaţi în vagoane, fiecare din noi ne căutam un loc. Ne aşezam pe sumarul bagaj, legat în pătura jerpelita. Parca la o comanda, toţi într-un oftat exclamam cu voce tare:

— „De acum, Dumnezeu cu noi!”

Printr-un fluierat lung, lung de tot al locomotivei se da semnalul de plecare. Cu un zvâcnet de vagoane şi cu scâncet de tampoane, de-abia, de-abia trenul se urneşte din loc. Obidiţii sortii, înghesuiţi în vagoane, treceam prin fata coloniei, care era aşezată, fata de calea ferată, la vest, pe o panta lina în urcuş. Din mersul trenului vedeam toate baracile, defilând parca, prin fata noastră.

Lasam în urma o viaţă hartuita, un loc de sinistre întâmplări, un loc de tribut în vieţi omeneşti.

Simţeam că nu ne vom mai întâlni cu acest lagăr al morţii, cu acest infern pe pământul ţării noastre.

— „Dobrotici, Dobrotici, Măria Ta, prea mulţi au murit într-un lagăr din tara Ta!”

— „Adio, lagărule flămândule, prea mulţi fraţi ne-ai înghiţit. De-acum, făcea-te-ai stana de piatra, pulbere de drumul mare, spulberata de vânt în cele patru unghiuri ale pământului.

Blastamat să fii de neamul românesc pe vecie!”

Unde anume am plecat, n-am ştiut niciunul din noi. Atât doar ştiam, ca mergem în necunoscut. De la bifurcarea liniei ferate Bucureşti-Constanta, trenul nostru o ia spre nord.

Printre noi, rumoare. Se aud voci deznădăjduite şi cobitoare:

— „Fraţilor, de acum să ştiţi ca „Poliod na Sibir” este drumul nostru”.

Unii dintre noi refuzam să credem ca-n lumea asta-i numai rău şi bine nicidecum. Uşile vagoanelor erau bine închise. Priveam numai pe cele patru geamuri mici şi cu gratii ale vagonului. N-aveam prea mult câmp de vedere şi nu observam mare lucru. Totuşi ne bucuram că am plecat, unde? Dumnezeu ştie. Suntem în paza lui. Căutam dialogul cu Dumnezeu, singura speranţa care ne-a mai rămas.

Mergând în zăngănitul de tabla şi al loviturilor de tampoane ale vagoanelor, intram în zona dealurilor Dobrogei de nord. Apăreau Munţii Macinului. Am uitat să vă spun ca plecarea de la Noua-Culme s-a făcut dis-de-dimineaţa tare. Cu noi aveam hrana rece, un vas cu apa şi tineta pentru necesitaţi. Ne apropiam de Tulcea. Se vedea Dunărea. Ajunşi în gara, pe rând, fiecare vagon se deschide şi tot aşa, pe rând, ne dam jos.

Încolonati, ne îndreptam spre vapor. Dacă până acum unii dintre noi mai speram să nu mergem în Siberia, acum când ne-am urcat pe puntea vasului aveam cu toţii credinţa

ca Siberia ne va înghiţi.

Până la Tulcea am mers în simfonia roţilor de tren, iar de aici încolo, în simfonia valurilor

Dunării. Ceea ce am observat cu toţii era faptul ca mergeam tot în necunoscut şi de aci încolo. Se făcuse noapte de-a binelea când vaporul se lupta cu valurile. În noapte nu prea vedeam mare lucru pe malurile Dunării. Din când în când ne mai aşezam capul pe bocceaua noastră, cu gândul de a dormi, dar, ca un făcut, somnul nu se prindea de noi. Vaporul aluneca pe luciul apei, încet, încet, la vale. De la o vreme începuse să se mijeasca de ziua. Una după alta, stelele dispăreau de pe bolta cerului. Se anunţa o zi cu mult soare.

Iată, deci, cum, în sufletele noastre de surghiuniti, îşi fac loc şi clipe de fericire.

Doamne, ce frumos a apărut răsăritul soarelui. Văpăile de foc ale lui se oglindeau jucause în apele Dunării. Era o feerie. Uitasem de-a binelea, extaziati, de faptul că eram robi. Priveam cu nesaţ un răsărit de soare în Delta.

— Minunate sunt lucrurile Tale, Doamne! Robi fiind, Tu ne-ai învrednicit cu aceste clipe de fericire. Să putem privi tot farmecul creaţiei Tale.

Se vedeau localităţile şi frumoasele coline ale Basarabiei, altădată pline de grâu şi pline de dor. Acum… casele oamenilor pline de sărăcie şi toate-n pustie. Cu sutele de mii, fraţii noştri basarabeni luaseră drumul Siberiei. Pe pământurile noastre, străinii îşi făcuseră cuib, cuib de cucuvele, pasari de noapte, rapitoare. Azi pretind că-i cuibul lor, câştigat cu truda, furându-l.

Luptându-se cu valurile, vaporul nostru ajunge la un ponton, un port improvizat în delta.

Cu amorţeala în oase, fiecare din noi ne dezmeticeam şi ne adunam pe puntea vasului. În ordine, ne dam jos. Acolo citim pe o tabla-indicator: „Periprava”.

Ajunsesem deci în colonia Periprava. Am scăpat de „Poliod na Sibir”. Ca la o comanda, toţi respirarăm uşuraţi,

cu mai multă lumina pe fetele speriate. Se realizase descătuşarea fiinţei noastre.

Încolonati, câte patru în rând, plecam din micul port, cu boccelele-n spate, fără cadenţa, tropaind pe drumul uscat şi plin de praf al deltei. Suntem de acum în plina delta, la Periprava. Şi mai suntem şi în apropierea vestitei păduri LETEA. După o jumătate de ora de mers, colbaiti din cap până-n picioare, la colonie.

Colonia Periprava era aşezată pe un mamelon domol, ferita de inundaţii şi de umezeala accentuata în timpul ploilor. Era un lagăr de munca de gradul IV. Aici se muncea într-o atmosferă mai umană. Toţi cei care erau aici trebuiau să muncească. Se lucra pe terenul IAS-ului din cadrul Ministerului de Interne, pe o suprafaţă de 10.000 de hectare.

Când am intrat în colonie, am rămas surprinşi cu toţii de marea deosebire dintre

Noua-Culme şi Periprava. Baracile erau aşezate în ordine, cu ferestre mari şi luminate, fără geamuri varuite. Deţinuţii, în timpul liber, se puteau plimba fără opreliste prin colonie. Nu ne venea să credem. Gardienii nu se făceau văzuţi, decât numai când se făcea număratoarea.

Dintr-odată parca, puhoiul libertăţii rupsese barajul interdicţiilor. Respiram în voie şi uşuraţi. Năpasta terorii dispăruse. Ni se părea ca de-abia acum ne mişcam şi noi ca oamenii.

Din fata coloniei, spre nord, peste Dunăre, se desfăşura o priveliste încântătoare. Se vedea

Vâlcovul, oraş altădată al nostru, acum răpit de vecinii de la răsărit. Ne apărea frumoasa noastră

Basarabie, cu sudul ei, tara cetăţilor lui Stefan cel Mare şi Sfânt, tara plină de grâne, plină de dor.

PERIPRAVA, O RAZĂ DE LUMINA ÎN
INFERNUL ROŞU

Aşa vedeam noi, cei veniţi din lagărul morţii, Noua-Culme, ca Periprava era ca o rază de lumina în infernul comunist. Universul concentrationar românesc, pentru

foarte mulţi deţinuţi politici, s-a încheiat cu aceasta raza de lumina din iadul roşu, Periprava.

Dacă pentru tot ce-i în viaţă, din regnul animal şi vegetal, delta este un rai, atunci şi noi, cei veniţi din lagărul morţii, tot un colţ de rai l-am considerat, făcând abstracţie de multele neajunsuri create de cei ce ne păzeau.

Munca dusă în aer liber, la grădina, pe malul Dunării şi pe nesfârşitele tarlale ale IAS-ului din cadrul MAI-ului, ni s-a părut mai uşoara în raport cu cea de la Noua-Culme, Canal, Mina şi

Aiud.

Ne bucuram din plin de razele soarelui din delta, de jocul pasarilor în zbor, de zbenguiala peştilor în apele Dunării şi ale nesfârşitelor canale din delta, de fuga ratelor sălbatice, surprinse cu puii după ele, în stufarisul des, de parfumul întinselor covoare de flori dintre canale şi de pe malul lacurilor naturale din pădurea Letea, de freamătul pădurilor, asemenea celor tropicale, ale acestui frumos parc natural, LETEA.

Iată şi un paradox. Realizasem atâtea clipe de fericire în Universul Concentrationar românesc.

Păşind pentru prima dată în pădurea Letea, surprinşi am fost şi noi, şi vieţuitoarele pădurii. Ţâşneau care-ncotro, disparând în desisuri. Extaziati, ne bucuram de farmecul naturii, de farmecul şi perfecţiunea creaţiei lui Dumnezeu. Iată ca din nou, realizam acea fericire, aşa cum spunea Nicolae Steinhardt, în infern. Cele mai multe ocazii mi le-a oferit Periprava, în cei patru ani trăiţi în delta.

Munca se desfăşura organizat, în brigazi de lucru. Şef de brigada era unul consimţit de noi, bineînţeles din rândurile noastre. Ajunsesem la acest consemn între noi, deţinuţii, ca oricare ar fi numit şef de brigada, să lupte pentru a ne usura viaţa. Eu am fost în brigada lui Petre

Rebreanu, nepotul de frate al scriitorului Liviu Rebreanu. Toţi ne înţelegeam foarte bine. Lucram la grădina lagărului, aşezată pe malul Dunării, la vreo 5 km.

de colonie. făceam cale de o oră până la locul de muncă. Grădina avea o suprafaţă de 25 de hectare. Se cultivau toate zarzavaturile necesare coloniei. Preponderenta aveau roşiile, ardeii şi varza. Celelalte se cultivau în raport cu nevoile coloniei. De-a lungul Dunării era o dalma, formata de un dig făcut de oameni pentru apărarea terenurilor agricole de revărsările Dunării. Acest dig avea lăţimea de 3

m. Se putea merge pe el cu maşina. De acolo, adesea ne uitam pe celălalt mal, unde se vedea

Vâlcovul, oraş românesc din mosi-stramosi. Puneam mâna streşina la ochi şi adulmecam zarea oftând. Colţ din ţara noastră, ni l-au mâncat străinii. Dar… ne spuneam noi atunci, nu va trece mult şi istoria ne va face dreptate. Ne vom lua pământul, care fusese al razeşilor lui Stefan cel

Mare. Pentru care Ioan Voda cel Viteaz a murit spintecat de turci.

Toată grădina era împărţita în parcele mari, după nevoile culturilor respective. De la

Dunăre pleca un canal principal, amenajat pe un dig, care tăia grădina în două. Pe acest canal venea suvoiul de apa şi alimenta toată grădina. Din acest canal principal se desprindeau alte canale secundare, pe care venea apa pentru a iriga nesfârşitele parcele din inima grădinii, cu felurite zarzavaturi şi plante, care aveau nevoie de apa în plina vara. Roşiile, ardeii şi varza aveau prioritate la udat. Pe malul Dunării mergeau, de dimineaţa şi până la orele 12, permanent, două pompe de mare calibru, care trăgeau apa din Dunăre. Acest canal principal era construit din scânduri groase de stejar, de 5 cm, fiind mai rezistente la umezeala. Lăţimea canalului era de 1

metru, iar adâncimea apei, de o jumătate de metru. Din loc în loc erau făcute punţi de trecere peste canal. Se putea trece şi prin săritura. Tot canalul era construit în adâncul digului care tăia grădina în două, aşa cum de altfel am mai spus.

De la distanta îţi făcea impresia că-i un canal săpat numai în pământ. Din acest canal principal, aşa cum am

mai spus, se desprindeau alte canale secundare, care plecau perpendicular de pe linia lui, în inima tarlalelor grădinii. La deschiderea fiecărui canal secundar era o usita care se ridica în sus ca la stavila. Se putea regla, după cât era nevoie să dai drumul la apa. Toate canalele secundare, pe o anumită distanta, erau construite tot din scândura, ca nu cumva apa, prin presiunea ei, să facă vreo fisura în canal şi să se piardă, inundând fără rost cultura. În lunile de vara, cu diminetile senine, cu albastrul cerului scânteind în soare, prevestind o căldura înăbuşitoare, noi, echipa de udatul grădinii, în chiloţi albi şi cu sapa în mână, fiecare alergam de colo-colo, conducând apa unde şi cât trebuia fiecărei parcele. Era o muncă istovitoare, dar şi reconfortanta. Eram toţi nişte făpturi în soare, în chiloţi numai şi cu galenţi în picioare.

De atâta soare în nenumărate zile de vara, pielea noastră se bronzase peste măsura. Mai ales eu, care de la natura sunt cam tuciuriu, arătam ca un negru. Numai chiloţii erau albi pe noi.

Când se murdareau de stropitul cu noroi din canal, îi spalam şi se uscau la soare, nici în jumătate de oră. Adesea, când căldura era prea mare, ne băgam în canalul principal şi făceam baie.

Gardianul nu ne avea treaba noastră. Stătea la umbra sa nu-l arda soarele. Se păzeau şi ei mai mult de turnatori. La Periprava, de multe ori gardienii se solidarizau cu noi, împotriva turnatorilor. Periprava a făcut o nota aparte fata de toate celelalte închisori şi lagăre din tara.

Să ne mai întoarcem acum şi la grădina noastră, colţ de rai, pe malul vechiului Danubiu:

La grădina, parcela cu parcela, udam cu multă grija. Eu mă nimerisem la loturile cu ardei.

Dădeam drumul la apa la mai multe parcele deodată. Când ajungea apa la jumătatea plantei, închideam micul canal al parcelei cu o sapa de pământ, luat de alături, deschizând la parcela opusa a canalului. Şi aşa, până la orele 12, trebuia să terminam cu udatul. Dupa-masa

soarele era prea puternic. A doua zi veneam şi sapam ceea ce cu o zi înainte udasem. Cam la trei zile fiecare parcela ajungea din nou la apa. Noi, cei care eram în aceasta echipa, trebuia să venim şi duminica la lucru, la udat. Cu adevărat, au fost momente de oarecare destindere, ba chiar clipe de fericire în timpul lucrului. Unii lângă alţii, povesteam atâtea lucruri, unele chiar inedite, fără a încetini ritmul de muncă. Asta se întâmpla de obicei când pregăteam zarzavaturile pentru conserve sau pentru ambalare.

Cât lucram la conserve, nu eram opriţi de la consumul lor. Puteam mânca oricât am fi dorit, cu condiţia de a nu duce nimic în colonie. Cu toate acestea, am dus în colonie suc de roşii, în sticle de bere, pentru cei care erau bolnavi de colita. Era recomandat de medic şi le făcea bine.

Alte medicamente nu erau pentru noi. De multe ori aveam grija să-l aprovizioneze pe Ion Udrea, învăţător în Caransebeş, un bun prieten şi coleg.

Programul de lucru începea cu noaptea în cap. Deşteptarea suna la ora patru dimineaţa. Ne sculam repede şi ne pregăteam. Cafeaua cu o bucată subţire de pâine o luam aproape din mers.

Cu asta lucram noi până la orele 13, când ni se aducea masa la locul de muncă. În jurul orei 5, ne găseam încolonati, brigada după brigada, cu apelul făcut şi gata de plecare. Ajunşi la grădina, încadraţi de ostaşii de paza, ne aşezau pe un singur rând, fiind luaţi în primire de gardianul cu grădina. Inginerul Savu, deţinut şi el, ne repartiza la lucru. În fiecare seară îşi făcea planul pentru a doua zi. Stăteam în camera cu el şi cu unchiul meu, Petru Berzescu, care lucra la grajd. Avea o căruţa în primire. O ducea foarte bine. Era în elementul lui. Ne întâlneam seara în camera. Cu noi în aceeaşi camera mai era şi Constantin Pascu. Seara, de multe ori, Pascu se ducea la patul lui Savu, unde legau lungi discuţii. Au fost colegi de an la facultatea de agronomie. Fiind şi eu pe aproape cu patul,

adesea luam şi eu parte la aceste amicale discuţii.

Urca Patru mai primea de acasă şi pachet. Deci avea şi legătura cu familia, într-un fel oarecare. Eu însă nu mă bucuram de acest drept.

El se scula la ora 3 dimineaţa pentru a pregăti caii şi căruţa. Era pe postul de conductor de căruţa. După el venea un soldat în colonie, care-l şi escorta. Fiecare căruţa era data în primire unui ostaş care răspundea de om şi căruţa. Erau bine organizaţi în desfăşurarea muncii de conductori de carute.

Trecut-am amândoi, prin ciur şi prin dârmon, dar nu ne dam bătuţi. La înfăţişare, nu mai arata aşa de slăbit. Se întremase. Mâncarea era suficienta. Lotul de parcare al carutelor fiind aproape de bucătărie, primeau mâncarea pe săturate. Dreptul comun, care lucra la bucătărie, nu voia sa mănânce de la cazan. Aşa ca porţiile lor de mâncare le cedaseră conductorilor noştri de la carute. De la el din pachet nu mai putea să mănânce. Astfel se face ca eu şi Costică Pascu, mâncam din pachetul lui. Se bucura când îi spuneam că am umblat la provizii.

Erau peste zece carute. Mergea acest convoi de carute prin toată delta. Adeseori se duceau şi până-n inima pădurii, bucurându-se de farmecul ei, după lemne de foc pentru nevoile coloniei.

La grădina, după ce ing. Savu ne repartiza pe toţi la locul de muncă, noi ne vedeam de ale nostre până la ora mesei. Pentru masa aveam la dispoziţie o oră. Cei care eram în echipa de udat, în zilele de ploaie, executam alte lucrări. Sub ochii noştri, grădina cu fiecare zi ce trecea lua alta înfăţişare, soarele deltei smulgea plantele din pământul bogat şi le înalta cu frunţile spre cer. De multe ori noi, cu ochii pierduti în zare, cu sufletul ademenit spre zări senine, cu gândul în zbor peste munţi şi vai, în spaţiul mioritic, ne uneam cu cei de acasă, mama, tata, sotie, copii, fraţi şi surori. Cu lacrimile înecate în noi, încheiam şirul vedeniilor dragi cu bunicii, cei care-i mai aveam.

Eram în plina vara a anului 1960. Veniţi de la Noua-

Culme, am reuşit, în buna măsura, să uităm de cele îndurate în trecutul atât de apropiat. Totuşi, la locul de muncă ne mai confruntam şi cu rânjetul sau bruscatul în surdina al unor gardieni, care făceau acest lucru cu pasiune.

În anul 1961, vara, s-a înfiinţat o bibliotecă pentru noi. Deşi nu prea aveam timp de ele, am reuşit să luăm cărţi şi să ne bucurăm de ele, după o atât de îndelungata vreme. Se mai strecurau din când în când şi ziare. De la orele 17, când veneam de la lucru, şi până la orele 21, când suna stingerea, mai încercam să citim. De fiecare dată când luam cărţi pentru mine, luam şi pentru unchiul meu Petru Berzescu. Îi plăcea să citească.

Fără doar şi poate, cărţile au fost anume selecţionate pentru noi. Aproape toate erau teziste şi-n sprijinul ideologiei comunist-atee. S-au mai strecurat printre ele şi cărţi bune, dar puţine. În planul lor, prin înfiinţarea bibliotecii, ţinteau la pregătirea terenului prielnic declanşării unei reeducari gen Piteşti. Poporul nostru are o zicala cu multă înţelepciune în conţinutul ei: –

„Unde dai şi unde crapa”. Timpul a dovedit ca, într-adevăr, acţiunea întreprinsa în vederea reeducarii, fără voia opresorilor noştri, a crăpat unde ei nu se aşteptau.

Munca în colonia Periprava se desfăşura în cinci puncte de lucru:

1). CONSTRUCŢII. Aici era o brigadă formată din specialişti în zidărie şi dulgherie. În aceasta brigada lucrau în jur de 100 de oameni. Se construiau case pentru paza coloniei şi noi baraci pentru deţinuţi.

2). GRĂDINA. Pe malul Dunării se întindea locul grădinii, de 25 hectare, unde lucra o brigadă formată din 100 de oameni.

3). CÂMPUL EXPERIMENTAL. Aici lucrau mai puţini oameni, cam în jur de 20, conduşi de ing. Constantin Pascu. În aceasta brigada am lucrat şi eu un timp destul de îndelungat. Era la o distanţă de cel puţin 15 km. de colonie, spre Sulina. Până acolo se mergea cu remorca.

4). CULTURA MARE. În cadrul IAS-ului. M.A.I. lucrau miile de deţinuţi din Periprava.

Aici a fost calvarul. Atunci când noua, celor ce lucram la grădina, Periprava ni se părea o rază de lumina, celor ce lucrau la Cultura Mare li se părea un iad aceasta colonie. Şi pe bun drept aşa şi era, iadul pe pământ. Am avut şi eu parte de el. Împreună cu urca Patru, am lucrat la culesul porumbului. În spatele nostru, haita de nebuni, cu parul în mână, ne mâna ca pe vite la lucru.

5). ATELIERELE DIN COLONIE. În interiorul lagărului erau mai multe puncte de lucru:

cizmaria, croitoria, fieraria, tâmplaria, tapiţeria, uzina electrica, grajdurile şi întreţinerea curăţeniei în colonie.

În aceste puncte ne desfăşuram noi, zi de zi, munca noastră cea de toate zilele.

Din cele descrise până acum am putea spune ca, în lagărul din Periprava, munca se desfăşura într-o nota aparte. Se aplicau două regimuri de munca:

a). Regimul drăcesc. În cultura mare a IAS-ului, sub biciul şi înjurăturile gardienilor. De câte ori munceam la cultura mare, trăiam clipele de iad de la Noua-Culme şi Aiud. Aici lucrau

90% dintre deţinuţii coloniei. Niciodată nu mi-am putut explica aceasta mare diferenţa de comportament al pazei la locul de muncă. În timp ce, în colonie, după ce veneau oamenii de la lucru, toţi se bucurau de acelaşi tratament.

b). Un regim mai blând. La toate punctele de lucru din colonie, afară de cultura mare, munca se desfăşura în condiţii mai bune.

Aşa se face că cei care au lucrat numai în cultura mare, n-au să înţeleagă niciodată ca

Periprava a fost şi o rază de lumina, dar pentru unii numai. Pentru ei însă a fost tot timpul un iad.

Seara, când ne întorceam în colonie, eram dărâmati. Balabanindu-ne, de-abia ne târam la baraca noastră, unde,

aşezându-ne pe pat, ni se părea că ne ducem cu pat cu tot în fundul pământului. Aşa eram de obosiţi în zilele când lucram la cultura mare.

Cu totul altfel era la grădina. Se muncea în mai multă linişte şi pace. De multe ori interveneau ostaşii din cordonul de pază. Şeful escortei era mereu în mijlocul nostru. Nu permitea nicio ieşire a gardienilor, precizându-le ca la locul de muncă ei răspund de pacea şi liniştea din timpul lucrului. Aici, la grădina, muncind şi glumind, frunţile se înseninau, oamenii uitând de starea în care se găseau. Cea mai plăcuta munca era la început de toamna. Atunci începea recoltatul produselor grădinii. Rând pe rând, după cum se coceau, le strângeam. Se făceau stive mari de varza, aproape de dig, în dreptul pontonului, de unde erau încărcate în şlepuri încăpătoare şi transportate în ţara, la locurile de desfacere. făceam şi stive de ardei, de toate soiurile. Îi alegeam pentru noi, cei mai frumoşi şi-i mâncam. Nu ne oprea nimeni. Roşiile, de asemenea, le recoltam şi le depozitam în cazi mari. De aici se alegeau pentru bulion şi pentru pasta de roşii. Erau trei cuptoare cu cazane mari, unde se fierbeau bulionul şi pasta. Cei care lucrau în echipa de conserve, aveau la dispoziţie ce era mai bun.

Aşa se scurgeau zilele, şi cu bune, şi cu rele, iar noi uitam adesea unde ne găseam. La vreme de zakuska, având la dispoziţia noastră uleiul şi sarea, gardienii însărcinati cu supravegherea noastră au ajuns să se împrietenească cu noi. Fiecare din ei avea câte o gamela de zakuska. O mâncau cu multă pofta. În acele clipe, surprindeam omul din ei. Atunci ne considerau semenii lor. Între patru ochi, se destăinuiau ca s-au saturat şi ei de haituiala, dar nu aveau ce face. Erau ameninţaţi cu închisoare. În simplitatea lor, se supuneau orbeşte dispoziţiilor satanice. În timpul cât gardianul îşi înfuleca zakuska, noi îl păzeam să nu fie surprins de colegul lui, celălalt gardian, Nu era niciun fel de dragoste între ei. Se urmăreau şi se vânau unul pe altul ca fiarele din pădure.

Se reclamau unii pe alţii politicului şi comandantului coloniei. Aici am sesizat cel mai bine lupta care se ducea între ei, cei care formau grupul de paza şi cei din administraţia lagărului. Erau împărţiţi în două tabere:

— Comandantul cu o parte din ofiţeri şi gardieni, de o parte, iar Comandantul ajutor, ofiţerul politic şi alţi gardieni, de cealaltă parte.

În brigada de construcţii, munca se desfăşura după un program bine stabilit. Se realizase o comuniune sufleteasca între muncitori. Şef de brigada era Ion Murariu, din Olosag, aproape de

Lugoj. A făcut parte din grupul de rezistenta din partea Clujului – Ardealul de Nord – condus de

Aurel Calin. A fost trimis în Banat pentru a lua legătura cu grupul de rezistenta de aici, cu Spiru

Blanaru. A făcut scoala de ofiţeri în Germania. În lupta de rezistenta a fost unul din marii luptători împotriva comunismului.

La câmpul experimental se muncea în condiţii cu totul diferite de celelalte puncte de lucru. Aici era o adevărată oaza a păcii şi a liniştii, atât de mult râvnita de noi în desertul comunismului. Nu era niciun gardian cu noi. Ne purta grija numai caporalul, şeful de escorta şi paza. Ei nu mai aveau treaba noastră până când venea timpul de plecare la colonie. Lucrările erau conduse de ing. Ctin Pascu din Timişoara. Din partea MAI-ului, cel care răspundea de toate lucrările de aici era un inginer agronom de la Bucureşti. Era cercetător ştiinţific din cadrul

Academiei Ştiinţelor Agricole de la Bucureşti. Avea multă putere şi influenta în Ministerul

Afacerilor Interne. Ne-a creat cu adevărat un mediu plăcut de muncă.

Se cultivau tot felul de culturi, urmărindu-se în mod ştiinţific evoluţia plantelor până la maturitate. Toate rezultatele se înregistrau într-o condica. Observaţiile acestea se făcea cu multă precizie şi minuţios. Atunci când

nu era nevoie de 20 de oameni la lucru, o parte din noi ne întorceam la grădina, de unde venisem.

De multe ori venea la grădina unchiul meu Petru Berzescu, cu căruţa, pentru a transporta produse din grădina pentru bucătăria coloniei. Atunci aveam grija şi-l aprovizionam cu de toate, mai ales roşii şi ardei. Le punea în lada de sub şezutul carutei. De-abia îl aşteptau colegii lui de la grajd, să vină cu roşii şi ardei.

Când ne întâlneam în colonie şi aveam un pic de răgaz, îmi povestea despre plimbările lui cu căruţa prin pădurea LETEA. Nostalgic, cu ochii scrutând parcă necunoscutul, îmi spunea ca de multe ori îi venea să se dea jos din căruţa, să-şi rupă o frunză din copac şi să doinească din ea, aşa cum făcea odinioara, când era tânăr fecior, prin pădurea dealului Poieni de la Teregova.

Copil fiind, şi acum parca-l aud cum cânta din frunza. L-am iubit tare mult pe urca Patru. Când doinea el, răsuna pădurea, îngânându-l în ecouri până departe, departe, peste vaile împădurite. Se auzea până-n Tomnacica, loc de amintire al luptelor încrâncenate împotriva comunismului. Loc de amintiri acum, al doinelor cântate din frunza şi al vâjâitului gloanţelor din pistoalele mitraliera.

Eram amândoi, unchi şi nepot, în aceeaşi camera, unde numai noaptea ne vedeam de cele mai multe ori. Acum, Dumnezeu l-a luat la el, în rândul drepţilor, pe data de 11 decembrie 1995.

În anul acela, în ziua de 29 iunie 1995, fusesem la el la Potoc, anume pentru a-l îmbrăţişa şi săruta de ziua lui, a Sfinţilor Petru şi Pavel. Era o zi de vara, cald şi cu mult soare. Şi bucuria ne-a fost atât de mare ca, la început, când ne-am văzut, parca amuţiserăm amândoi. Numai ochii vorbeau, scăldati în lacrimi. La cei 85 de ani ai săi, începuse să-mi povestească din aducerile aminte de anii de încercare în luptele grele cu arma în mână, de Pietrele-Albe, când, sub comanda lui Spiru Blanaru, împreună cu fratele sau, Ion, a luptat împotriva comunismului, fiind încărcător la mitraliera. Îi rămăseseră în suflet şi-n minte

cadenţa gloanţelor de mitraliera şi glasul ferm al lui Spiru.

Cât despre pădurea Letea, îmi aduc aminte de timpul când, într-o echipă, am fost duşi la tunsul oilor, pe la sfârşitul lunii mai 1961, la pădurea Letea. Acolo, în marginea pădurii, era saivanul coloniei. De dimineaţa, ziua se aratase de tot frumoasă, ca o zi de vara. Cerul era atât de senin şi de un albastru limpede, limpede şi poleit cu aurul razelor de soare, de parcă raiul coborâse asupra-ne. Cânta în noi tot farmecul pădurii.

Ne ancoram în ideal, în visul omului de a realiza îndumnezeirea, aşa cum ne spune atât de convingător părintele Dumitru Staniloaie.

Întorcându-ne la oile noastre, pe rând, una câte una, le aduceam la tuns. Mânuind foarfecele, tundeam cu multă grija, să nu tăiem blândul animal, care nu ştia să strige. Mireasma pădurii ne îmbata, ciripitul pasarilor ne încânta, soarele cu binefăcătoarele lui raze ne încălzea şi ne tămăduia, întărindu-ne. Ne simţeam bine. Aşezaţi în genunchi pe covorul de iarba, încălzit de raze, lucram de zor să terminăm tunsul oilor. După operaţia tunsului, fiecare oaie se scula scuturându-se parca de o nesuferita greutate. Era acum mai libera, mai uşoara şi respira în voie.

Spre asfinţit de soare am terminat cu tunsul oilor. Remorca ne aştepta. Cu regretul în suflet că vom părăsi frumosul loc, colţ de rai, pădurea Letea, ne urcam toţi în remorca. Pe înserate ajungem la colonie.

În interiorul lagărului, munca din ateliere era mai puţin plăcuta şi de tot plictisitoare.

Mereu aceiaşi oameni, aceleaşi locuri, aceeaşi panorama. Se legaseră oamenii de meseria lor, de truda lor.

Acea raza de lumina, Periprava, despre care am încercat să vorbesc, încetul cu încetul aluneca spre asfinţit. Cerul începuse să se întunece. Oameni şi locuri se învolburau parca. Vântul rece al încleştarii prinse să bată de la răsărit. Să ne pregătim de o nouă lupta.

Nori negri se adunau deasupra Peripravei.

STUFUL DE LA PERIPRAVA

Noi, cei de la Noua-Culme, ajunşi la Periprava, credeam cu adevărat ca viaţa noastră a luat alt drum, drumul spre libertate. Am cunoscut numai aspectul pozitiv. Ca-ntotdeauna, când ai în faţa două lucruri rele, cel mai puţin rău devine bun. Aşa şi noi, când am păşit în colonia asta din adâncul deltei, ni s-a părut un colţ de rai în imensul infern al comunismului. Deşi robi, minunile naturii ne înălţau spre lumina. Uitam de hamaitul de zi cu zi al gardienilor. Toate se derulau ca-n lumea basmelor şi a legendelor. Visam, aşteptând şi noi un Fat-Frumos, biruitor al zmeului din poveste. Speram şi, sperând, trăiam.

Odată cu iarna, noi, cei veniţi din lagărul morţii, ajungem acum să cunoaştem o altă fată a coloniei din Periprava. Partea rea ne apare în toată goliciunea ei. Cei care au avut ghinionul de a fi trimişi la stuf, în mijloc de ape, au cunoscut iarăşi lupta cu moartea. De data aceasta, eu am avut norocul de a rămâne în colonie. În schimb, a căzut pacostea pe capul unchiului meu Petru

Berzescu. A muncit din decembrie 1960 şi până la 1 aprilie 1961.

Cei rămaşi am fost mai liniştiţi. Lucram în jurul coloniei, la întreţinerea silozurilor de produse agricole, la degajarea lagărului de zăpada şi la menţinerea curăţeniei în interior.

Gardienii nu se prea omorau cu grija noastră.

Toată atenţia era îndreptata spre stuf. Gardienii cei mai înrăiti erau la acolo. Aşa era la stuf, ca şi-n viaţa, un rău nu vine singur. Târaste după el un al doilea rău. Nu ajungeau condiţiile precare de viaţa, se mai adăugau şi haituielile gardienilor.

În toamna anului 1960, în ţara s-au făcut multe arestari în rândul taranimii. Toţi cei care s-au opus colectivizării au fost arestaţi. Procesul colectivizării trebuia să fie încheiat până în

1961. Pentru realizarea lui, statul comunist a

înlăturat toate obstacolele. Taranul român, prin instinctele lui de proprietate, s-a opus acestui proces. Au fost aduşi la Periprava câteva mii de olteni din Dolj şi Mehedinţi. N-au voit să intre în colectiv. Printre ei era şi un inginer agronom.

Savu pe numele lui. Fusese directorul Câmpului Experimental de la Fundulea. Am stat cu el în camera la Periprava. A fost acuzat de pactizare cu taranii. Cu experienţa lui de om de ştiinţa şi de cercetător, ne-a fost de mare ajutor noua, celor din Periprava. Conducea grădina coloniei, de

25 de hectare. Pe vremea aceea, comandat al coloniei era colonelul Gheorghiu, după câte îmi aduc aminte. Un om cu mai mult bun simţ, fapt care a contribuit la înlăturarea lui din acest post de conducere extrem de repede. Romulus Proistasescu, deţinut şi el, fusese coleg de clasa cu col.

Gheorghiu la liceul din Ploieşti. Aşa am ajuns să cunoaştem şi noi gândurile lui. Adeseori le spunea gardienilor:

— „Mai, să vă purtaţi bine cu aceşti oameni, ca mâine vor pleca de aici şi vor ajunge să conduca aceasta tara. Ei nu sunt vinovaţi cu nimic de ceea ce îndura pe nedrept aici în colonie”.

Aceasta părere i-a fatala: a dispărut de la conducere.

Să ne întoarcem la oltenii noştri, cei care au umplut până la refuz colonia şi cei care au împânzit marile întinderi de stuf în timp de iarna. Toţi cei care au muncit la stuf au fost cazati în bacuri, anume amenajate. Bacul, fiind construit din tabla groasa de metal, nu era bun pe timp de iarna sa locuieşti în el. Nici vara nu se putea locui. Vara se încălzea peste măsura, iar iarna se răcea foarte repede.

Ca să înţelegeţi mai bine condiţiile precare în care s-a lucrat în tot timpul campaniei de recoltare a stufului la Periprava, va redau câteva pagini din Cătălin Ropala:

— *„Bacul era un şlep metalic afectat în mod obişnuit transportului cerealelor* şi *care fusese amenajat pentru*

cazarea noastră. Când spun amenajat sunt îndatoritor, fiindcă în afara unei sobe improvizate în străfundurile sale erau instalate paturile în trei rânduri suprapuse într-*o întunecime totala, fără nicio* instalaţie *electrica. În aceasta burta metalica urma să fim adăpostiţi în cursul nopţii pe toată durata campaniei. Soba era improvizaţie ad-hoc, iar combustibilul era tot stuful, în limita celui pe care puteam* să-*l sustragem din necesităţile bucătăriei* şi *ale spălătoriei improvizate. În burta bacului unde erau instalate cele trei rânduri de paturi suprapuse se cobora pe o scară, aproape verticala* şi *numai aceia care au trăit în aceste condiţii au realizat echilibristica la care erau supuşi deţinuţii de serviciu care trebuiau să evacueze tinetele* şi *să aducă hrana. Pentru a ilustra condiţiile noastre de viaţă este nevoie a aminti nişte detalii* fără *de care imaginea nu ar putea să capete un contur real*: *tinetele erau nişte ciubere ale căror extremităţi erau prevăzute cu două orificii-ureche prin care se trecea un băţ pentru a fi purtate; la cei peste 300 de inşi pe care îi adăpostea închisoarea improvizata, aceste recipiente erau insuficiente, mai ales din cauza efortului fizic* şi *a frigului din încăpere, erau folosite în timpul nopţii de nenumărate ori, astfel ca în genere erau pline ochi. Urcarea pe aceasta scara verticala se* făcea *printr-o procedură sui generis, în care unul din cei ce manipulau recipientul urca câte o treaptă* sprijinindu-*se de rampa, iar colegul sau îşi sprijinea prăjina pe umăr ca să poată asigura, cât de cât, orizontalitatea ciubarului, pentru a nu fi împroşcaţi de conţinut. Urcarea scării trebuia să se petreacă* într-*un ritm lent, ori aici timpul era foarte scurt, ieşirea de la lucru fiind în mod general plani*ficată *pentru ora 5 dimineaţa.*

Deşteptarea se dădea la ora 4 dimineaţa, iar timpul rămas *disponibil pentru hrana era cât se poate de aglomerat. În campania stufului nu erau prevăzute decât două mese*: *masa de dimineaţa, care de fapt constituia prânzul, fiindcă pe de-o parte plecam la lucru, iar pe de altă parte, teoretic, trebuia să ne ajungă cel puţin 12 ore,*

până la masa de seară, care consta numai din cafea şi *pâine*.

Desigur că e greu să-*ţi imaginezi cum se putea derula pregătirea mesei pentru 300 de oropsiti, cum puteam împarţi pâinea în 8* porţii *egale, fără să avem cuţit, cum puteam înfuleca în graba cele 2 feluri de mâncare* şi *toate aceste pe întuneric*? *De fapt nu eram complet în întuneric*; *a fost suficient să apară primul „lampas”, ca în curând tot acest decor dantesc de întuneric* şi *frig să fie populat cu licurici. Un lampas era confecţionat din*tr-*un borcan de sticla ca de iaurt pe care plutea o feştila muiata în gaz, susţinuta la suprafaţa pe o surcea, mai rar pe o bucatica de pluta, ceva în sensul unor candele primitive. În străfundurile nepieritoare ale bacului, acele luminite firave imaginau un straniu decor de înviere. Nu trebuie să uităm ca aducerea mâncării de pe pământ, unde se găsea bucătăria, trebuia neapărat să urmeze coborârea pe scara verticala urmând aceeaşi procedura ca* şi *urcarea tinetelor. În interior toţi erau echipati cu galenţi de lemn, un fel de sandale romane primitive* şi *originale, confecţionate din tot felul de scândurele sau deseuri de lemn, iar în locul cureluselor figurau sfori încrucişate*.

Picioarele încălţate în aceşti galenţi dădeau o siguranţă extrem de precara, mai ales din cauza lunecuşului cauzat de mâzga noroioasa de pe pardoseală. *Desigur ca treptele scării aveau* şi *ele un start gros de noroi de unde trebuia să faci un effort ca să poţi* să-*ţi eliberezi piciorul în timp ce urcai. De multe ori, efortul făcut ducea la desprinderea neaşteptata din clisa noroioasa, astfel încât galentul făcea un salt în forma de arc, aterizând în ciubarul cu mâncare, dar nimeni nu avea timp să se mai oprească din cauza acestei întâmplări*.

Ni se distribuise fiecăruia un echipament specific muncii ce urma sa o execute: *aveam un costum-pufoaica format din veston* şi *pantalon, pe cap aveam o caciula cu clape pentru urechi, aşa cum purtau de altfel* şi *miliţienii* şi *localnicii* şi *sentinelele, iar în picioare opinci de cauciuc*.

Din opinci şi *peste pantaloni trăgeam „ciulcii”, un fel de ciorapi de cauciuc care se ridicau peste genunchi* (asemănându-*se cu botforii ce constituiau echipamentul de gala al Escortei*

Regale pe vremea când executam serviciul militar). *Ciulcii erau impregnati de noi cu săpun la cusăturile din spate ca să nu* pătrundă *apa* şi *erau asigurati ca să nu alunece în jos prin nişte legături împletite din papura. De ciorapi nu putea fi vorba, de multă vreme ciorapii cu care fuseserăm arestaţi se tocaseră. Protecţia picioarelor contra îngheţului era asigurata de clasicele obiecte cazone pe care le confecţionam distrugând dosurile de perna din echipamentul patului de dormit.*

Când apăream în front aliniaţi pentru a pleca la lucru, aspectul nostru nu era jalnic, ci mai mult trufas: *clapele căciulii erau lăsate peste urechi* şi *peste sprâncene. Nu ni se zăreau decât ochii care luceau în întuneric că ai lupilor. Vestoanele erau scurte* şi *aproape ajungeau ciulcii, iar nojitele de papura împletite peste gambe ne dădeau un aspect războinic,* asemănându-*se cu vechii cruciati din Evul Mediu. Pufoaicele aveau impregnat pe spate un mare*

C.R.; când ne-am primit pufoaica, în naivitatea mea am crezut că am de-a face cu o organizare perfecta în care fiecare individ avea impregnate iniţialele numelui său.

Curând m-am lămurit ca C.R. Înseamnă contra revoluţionar şi trebuia să ne desparta de

D.C. pe care îl purtau deţinuţii de drept comun care lucrau pe alte bacuri.

Ni s-*au distribuit tarpanele, uneltele care serveau la recoltarea stufului; tarpanul era un fel de secera ascuţita, prelungita cu un băţ de circa un metru. Tehnica recoltarii era, în principiu, foarte simpla*: *cu mâna stângă cuprindeai un manunchi de tulpini de stuf, iar cu dreapta sprijineai tarpanul pe luciul ghetii* şi *printr-o singură lovitura circulara* (*ca la coasa*)

desprindeai tulpinile. Tulpinile astfel tăiate se

rânduiau în ordine pe gheata şi *când erau de dimensiunile unui maldăr se legau prin*tr-*o funie confecţionată tot din stuf, dar din cel mai fraged care nu ajun*sese *încă la maturitate*.

Toată tehnica recoltarii stufului era prevăzuta numai pe anotimpul de iarna, când temperatura scăzuta prezuma îngheţarea baltii. Nenorocirea era ca, deşi temperatura era de câteva grade sub zero, stuful forma un fel de protecţie, astfel ca balta, chiar dacă avea un start de gheata la suprafaţa, nu avea rezistenta ca să suporte greutatea omului. Vântul nemilos al deltei nu ne cruta; el se infiltra prin pufoaicele subţiri, iar noi, bietii lucrători stuficoli, eram aproape îngheţaţi. Singurul remediu era mişcarea, mişcarea haotica şi *continua pentru a nu degera. Din capul locului, brigadierul civil, Vanea, un lipovean uriaş, ne-a făcut cunoscuta tehnica secerarii stufului; la început, ca nişte ucenici necunoscători, ni* s-*a părut ca munca va fi aspra, dar bărbătească* şi *ca prin inventivitatea deţinutului politic vom găsi noi metode pentru uşurarea muncii noastre. Surpriza* s-*a produs în prima zi de munca: gheata ceda pe toată întinderea suprafeţei, astfel* că ne-*am trezit în apa până la brâu. Ca la comanda, am părăsit cu* toţii *locurile de muncă refugii*ndu-*ne pe un teren solid, atitudine ce nu era prevăzuta în regulamentele coloniei* de muncă. *Dacă pentru încălţăminte găsisem imediat antidotul schimbând puful de stuf din opinci ud cu praf uscat, pentru pufoaicele îmbibate de apa nu exista remediu: trebuia să le purtam ude pe noi* şi *numai vântul le mai putea zvânta la suprafaţa. La refuzul nostru de a intra în apa am fost a*liniaţi *ca* într-*un pluton de execuţie, iar în faţa noastră santinelele* şi-*au încărcat armele* şi *puştile mitraliera aşteptând numai semnalul pentru a deschide focul. Personal, niciodată nu am crezut ca acest ordin poate fi dat, dar în acel moment mi-era perfect indiferent dacă acest ordin va fi dat sau nu. Nu am auzit ordinul „Foc" fiindcă acest ordin nu* s-*a dat, nimeni neputâ*ndu-*şi asuma*

răspunderea secerarii a 300 de vieţi omeneşti. A urmat o lungă tocmeala, cu argumente pro şi *contra, iar Vanea, brigadierul civil, ne-a mângâiat arătâ*ndu-*ne ca* şi *lucrătorii civili lucrează în aceleaşi condiţii. Am cedat şi rezultatul a fost* că ne-*am semnat singuri sentinţa, fiindcă în aceste condiţii, a trebuit să rezistam trei luni. E drept ca pe parcurs cam 5% din efectiv* s-*a prăbuşit plecând pe drumul fără întoarcere*".

Fragment din articolul *Campania de recoltare a stufului la Periprava*, pag. 169 – 175, de

Cătălin Ropala, publicat în „Din documentele rezistentei" nr. 6/1992 – Arhiva

Asociaţiei Foştilor Deţinuţi Politici din România

Seara, când se întorceau, rebegiţi de frig, uzi până la piele, nu ştiau ce să facă mai întâi. Se schimbau de hainele ude, atârnându-le de pat, apoi, care reuseau, se apropiau de cuptor să se încălzească. Aerul devenea încărcat de vapori de apa, sufocant şi rău mirositor. Se trezeau la un moment dat ca-ntr-o baie de aburi. Cuptorul se încălzea prea tare. Pereţii bacului, fiind din metal şi fiind complet în apa, ţineau rece. Cei care erau lângă soba se supra-încalzeau, iar cei de pe margini resimteau frigul. Lumina din camera era slaba de tot. Mulţimea aceea de licurici, formată din lampasele improvizate, nu putea să lumineze cum trebuie. Totul se făcea pe bâjbâite.

Curând s-au declanşat bolile. Cei tineri au rezistat mai mult, cei bătrâni şi slabi adesea plăteau cu viaţa. Noaptea, în încăperile bacului, se producea un alt fenomen. Încăperea se umplea de aburi.

Se trezeau oamenii cu broboane de transpiraţie siroind pe spate şi pe fată. Cu gurile căscate, cautau aer curat. În concluzie, ziua umezeala pătrundea din afara spre corp, iar noaptea pornea din interior spre afară. Şi-ntr-un fel, şi-ntr-altul, ei tot uzi ajungeau.

Cum spuneam, în toamna târzie a anului 1960 au fost aduşi la Periprava câteva mii de olteni. Toţi au plecat la stuf. Stăpânirea voia să scape de ei. Din decembrie 1960 şi

până în aprilie 1961 au murit foarte mulţi dintre ei. Nu erau obişnuiţi cu hartuielile ca noi, cei care aveam la ora aceea peste 10 ani de temniţa. Au căzut ca spicele de grâu înaintea coasei. Aripa morţii îndolia şi colonia Periprava, care era considerata ca o oază în desertul comunist. De-abia aşteptam ca oamenii să se întoarcă de la stuf ca să vedem cine a scăpat cu viaţa. Ma gândeam la urca Patru. Îl ştiam slăbit încă de la Noua-Culme.

Odată cu vestitorii primăverii, ghioceii, cei de la stuf, cei care au mai rămas în viaţă, s-au întors în colonie.

În baracile oltenilor, din puzderia de oameni din toamna, acum vedeam rândurile rarite.

Inginerul Sava, care venise din mijlocul lor, îmi spunea:

— „Au murit mulţi, ca prea au fost curaţi la suflet. S-au dăruit jertfei cu totul”.

Eram în 1961, anul speranţei noastre, al celor cărora li se împlineau anii de lagăr, trei la număr. În 12 septembrie trebuia să ne eliberam. Dar n-a fost să fie aşa. Aveau să ne prelungeasca pedeapsa cu încă trei ani, deci până în 1964.

După un an de lagăr, oltenii noştri s-au acomodat cu Periprava. Nu se mai deosebeau de noi, cei vechi şi căliţi în focul iadului. Pe fetele lor se citea dezolarea, dar şi înverşunarea. Nu se puteau împaca cu gândul că le-au luat pământul şi libertatea.

NORI NEGRI DEASUPRA PERIPRAVEI

FENOMENUL PERIPRAVA

Periprava. Nume intrat în istoria universului concentrationar din România comunistă.

Locul unde atâţia au patimit şi au murit.

Spre sfârşitul anului 1961, cam prin luna septembrie, spiritele începuseră să se agite prin colonie. Gardienii începuseră să se facă tot mai des văzuţi printre noi. Bruscari, înjurături. Unii din foştii gardieni, mai blânzi, nu-şi mai făceau apariţia printre noi. Se distingea tot mai insistent pe buzele noastre, sinistrul cuvânt – reeducarea.

Până atunci, toţi care îşi ispăşiseră anii de lagăr erau eliberaţi la termen, fără excepţii.

Celor mai mulţi dintre noi le expirau pedepsele la aceeaşi data, eram un lot de 121 de oameni, cel mai numeros lot din tot lagărul. În 12 septembrie 1961 trebuia să fim pusi în libertate. Ne-am pregătit din vreme. Aproape că ne luam rămas bun de la cei mai apropiaţi. Ne luam angajamentul de a comunica celor dragi, familiilor lor despre ei, cei rămaşi, că sunt bine şi sănătosi. Din timp m-am pregătit să mă despart de urca Patru, fratele tatălui meu. El avea 6 ani de lagăr. Trebuia să mai rămâna încă 3 după mine. Era bucuros că vor fi anunţaţi ai lui, de la

Teregova, despre el. Mie îmi părea rău că-l las în urmă. Ziua mult aşteptată a sosit. Era 12

septembrie 1961. Nicio mişcare prin colonie, niciun nume strigat. Ce se întâmplase? ne întrebam noi, cei în cauza, cu inima cât un purice. Spre seara, pe la orele 4 dupa-masa, un ofiţer cu lista în mâna anunţa 20 de oameni din lotul nostru. Alta lista n-a mai urmat la rând. Am tot aşteptat noi, dar nimic la orizont. Noianul de întrebări se bulucea în capul nostru, fără răspunsuri.

Ce-o fi? Nimeni nu ştia. Simţeam cu toţii ca ceva s-a întâmplat, ceva nu-i în regulă. Doamne, ca multe mai sunt de îndurat! ne spuneam noi în sinele nostru. Cei 20 de strigaţi şi-au făcut bagajele şi s-au dus. Un lucru ne-a părut noua suspect. Aceşti oameni care au plecat, cu o săptămână înainte de plecare, pe rând au fost chemati de ofiţerul politic. Ce-au discutat, nimeni n-a aflat. În zadar am aşteptat, ca liniştea s-a aşternut peste toată colonia. Era o linişte prevestitoare de furtuna. Nimic şi niciun nume strigat. După o săptămână, toţi cei rămaşi, 101 la număr, am fost chemati la clubul coloniei, în sala mare a bibliotecii. Acolo, cu mult fast, am fost poftiţi pe rând la o masă, unde ofiţerul politic, cu un maldăr de dosare în faţă, îndeplinea formalitatea de a-l anunţa pe fiecare ca ni s-a prelungit cu încă trei ani lagărul. Fiecare treceam şi semnam de luare la cunoştinţa. Pe fetele noastre se citea

nedumerire, dar şi resemnare. Deci trebuia să mai facem încă trei ani. În total aveam 6 ani de lagăr. Mult mai târziu am aflat de ce s-au petrecut aceste lucruri. Începuse să se dezlege enigma. Cei 20 care au plecat din lotul nostru, au fost eliberaţi în urma angajamentelor luate, că vor colabora cu securitatea, afară, în libertate. Unul din cei care a plecat în aceste condiţii era dintr-o comuna apropiata de Teregova. Îmi cunoştea foarte bine familia. Era din Mehadica. Acum este mort de multă vreme. Dumnezeu să-l ierte, că s-a înecat ca ţiganul la mal. În tot timpul închisorii a fost un om cinstit şi corect. Afirm acest lucru în urma unei întâmplări. Sotia mea, când a auzit ca el s-a eliberat având aceeaşi pedeapsa ca şi mine, s-a dus la el, la Mehadica, împreună cu sora mea, să-l întrebe ce ştie despre mine. Când au ajuns la

Mehadica, la casa lui, l-au văzut la geam, în dosul perdelelor. Sotia l-a recunoscut. El s-a retras repede de la geam şi a dispărut. Afară la poarta a ieşit sotia lui. Cu mult sânge rece, le-a spus ca soţul nu este acasă. Este călătorit şi nu vine decât peste câteva zile. Sotiei mele nu i-a mai trebuit nimic, nicio explicaţie, nicio lămurire. Plină de revolta şi dezgust, a înţeles cum stau lucrurile.

El fugea de noi, de familia mea, deşi era preot, cu mulţi ani de lupta. Căzuse. Atunci s-a făcut lumina. Enigma se dezlegase. Pentru mine a fost o mare decepţie ca acest om căzuse. N-a rezistat până la sfârşit. După 1964, când ne-am eliberat şi m-am întâlnit cu el, mi-a relatat întâmplarea cu sotia mea. A recunoscut că i-a fost frica. L-am iertat. Să-l ierte şi Cel de Sus, ca tare a fost slab. Nicolae Steinhardt, după ce şi-a făcut în genunchi rugăciunile, în faţa altarului, a fost întrebat de sotia unui martir de la Sighet, care l-a însoţit la biserica de acolo:

— „Pentru cine vă rugaţi, părinte Nicolae?” El a răspuns:

— „Mă rog şi pentru cei care ne-au ucis şi chinuit. Să-i ierte şi pe ei Dumnezeu, că n-au ştiut ce-au făcut”.

Şi eu zic să-i ierte, dar neamul românesc să-i judece

şi să lase urmaşilor noştri o lecţie de apărare a neamului în faţa răului.

Ne-am resemnat şi ne-am continuat viaţa de lagăr cu munca şi cu nadejdile noastre de mai bine. Anchetele securităţii se ţineau lanţ. Veneau pentru asta ofiţeri de la centru. Într-una din zile, a fost chemat la ancheta prof. Ion V. Georgescu. Era prin octombrie 1961. După lungi discuţii, Ion V. Georgescu îl întreabă pe ofiţerul anchetator de ce şi-au permis să facă aceasta mare greşeala politica, de a prelungi nejustificat detenţia noastră, a lotului de 101 oameni.

Acesta i-a răspuns că au fost represalii dictate de centru în urma manifestaţiei românilor de la

Paris, din iulie 1961, împotriva comunismului. Iată ca şi aceasta enigma s-a dezlegat. Profesorul

Ion V. Georgescu a fost repezit pentru îndrăzneala lui de a-i acuza. La acest lucru i-a răspuns:

— „Domnule colonel, să ştiţi un lucru, ca eu ştiu mai multă politica decât dumneavoastră. Am stat în Rusia 11 ani. Am stat de vorba cu Beria şi-mi dau seama foarte bine cum se mişca lumea în prezent. Dumneavoastră veţi pierde partida. Comunismul va fi înfrânt, pentru că este o utopie, chiar dacă noi vom muri, fiind sub ascuţisul sabiilor voastre. Cei ce vin după noi vor învinge”.

A fost scos afară şi ameninţat cu izolarea. Toate acestea le ştiu de la el. Ne-a explicat pe larg cum stau lucrurile, sfătuindu-ne să fim extrem de atenţi ca un nou val de teroare va avea loc acum la Periprava. După felul cum au decurs anchetele până atunci şi după întrebările puse de ofiţerul anchetator, care era şeful securităţii de la Constanta, reiesea că erau hotărâţi să declanşeze o nouă persecuţie sau chiar să precedeze exterminarea noastră. Se studia cum să se pună în aplicare planul de reeducare la Periprava. Zvonul se făcea tot mai auzit, din om în om.

S-a creat o stare de tensiune, de panica în mijlocul nostru. Se anunţa o luptă grea, pe viaţa şi pe moarte. În colonie se găseau foarte mulţi care au trecut prin infernul

de la Piteşti, Gherla, Aiud.

O a doua experienţa pe spatele celor torturaţi nu se putea închipui că va avea loc.

Pentru noi, cei pe care Dumnezeu ne-a întărit şi scăpat cu viaţa din prima încercare de reeducare, era ceva uluitor. În mintea noastră se derulau planuri de tot felul. Anul 1961, an de cotitura în lupta noastră de rezistenta, a fost şi anul când în Aiud s-a declanşat reeducarea.

Despre acest lucru aveam să aflăm mai târziu, de la cei veniţi de acolo la Periprava.

Într-unul din episoadele „Memorialului Durerii”, Colonelul Crăciun, comandantul

Aiudului, a spus ca pe vremea aceea se hotărâse de către conducerea „Partidului” ca în Aiud să fie adunaţi toţi legionarii din tara. La fel şi la Periprava. După declaraţiile lui Crăciun, în Aiud erau peste 4.000 de persoane.

Aveam cu noi câţiva români cu multă experienţă în lupta de rezistenta: Prof. Ion V.

Georgescu, Willi Popescu, Horia Cosmovici, Tiberiu Mitar, Ion Sadovan, Ilie Ghenadie, Bucur

Stănescu, Sebastian Erhan. În jurul lor eram noi, cei mulţi, care trecusem prin lungul şir al închisorilor. Noaptea nu se mai putea prinde somnul de noi. Eram convinşi, totuşi, ca-n viaţa nu exista nicio problemă căreia sa nu i se găsească şi rezolvarea.

În colonie a apărut la un moment dat maiorul Ioanitescu, fostul comandat ajutor de la

Aiud şi comandantul lagărului de la Noua-Culme, unde reuşise să aducă moartea în mijlocul nostru. Când l-am văzut, noi, cei ce veniserăm de la Noua-Culme, am rămas uluiţi. Mai venise în colonie şi un deţinut, Mihai Angheliu, şchiop de piciorul drept. Satana parca-i adusese pe amândoi. Era un fost dizident din timpul lui Gheorghiu-Dej. Fusese în Comitetul Central. Acum era marginalizat şi băgat în lagăr cu pedeapsa administrativa. Prin el se încerca, în prezent, reeducarea. De când i-am văzut împreună, pe Ioanitescu şi pe Angheliu, ne-am dat seama

că ne pregătesc pieirea. Angheliu era un om mic de statură, uscaţiv, cu ochii aprinşi, brunet şi cu o voce metalica. În acest timp, în colonie apăreau tot mai des sentinţele de divorţ. Intrasem bine în anul 1962. Cu mult fast erau communicate, în faţa tuturor. Cu zâmbetul pe buze, ofiţerul de la birou anunţa divorţul şi aştepta satisfăcut înmărmurirea celui în cauză. Spre vara, am fost şi eu anunţat de sentinţa de divorţ. Nu mă aşteptam. Pentru moment am rămas consternat. În clipa următoare, însă, am reacţionat invers decât ceilalţi, spre stupefacţia ofiţerului. Am parat lovitura cu exclamaţia:

— „Bine a făcut. Şi-a luat o grija de pe cap. De acum este libera. Să-i ajute Dumnezeu!”

Ofiţerul, intrigat, m-a întrebat:

— „Ce, ma, ţie nu-ţi pare rău?”

— „Nu!” i-am răspuns eu.

Toţi cei din jurul meu au rămas consternati de seninătatea cu care primisem sentinţa. Până seara, colonia aflase cum înfruntasem ofiţerul şi cât de liniştit păream. În interiorul meu eram, însă, dat peste cap. Ma obseda figura sotiei şi a copiilor. Greul mi l-am dus în tăcere. Primele trei zile am rezistat. Prietenii veneau şi glumeau cu mine, ştiindu-mă stăpân pe sentimentele mele.

Dar… numai eu ştiam cât eram de tare.

Totul era regizat de afară. Aavalanş de divorţuri numai după 1961 a început. Pe cei de acasă îi ameninţau cu darea afară din serviciu. Pe sotiile noastre le-au obligat la aceasta. Copiii noştri n-au fost primiţi la şcoala dacă mama nu era divorţata. La serviciu, pe strada şi acasă chiar, erau urmărite de un agent al securităţii.

Într-o dimineaţă, singur pe aleea din spatele baracii, unde era infirmeria, m-a năpădit durerea. Lacrimile-mi siroiau fata. Nu era nimeni. Ca din senin, în faţa mea apare prof. Ion V.

Georgescu. Era cel mai bun prieten al meu. M-a surprins cu durerea înecata-n lacrimi. Cu ochii scânteind, mi-a dat două palme zdravene peste fata, spunându-mi:

— „Nu ţi-e ruşine? Ai uitat cine eşti? Acesta-i exemplul tău de conduita în colonie? Nu eşti tu acela care, afară, ai condus grupul de rezistenta? Să nu te mai prind cu lacrimi pe fată.

Du-te şi te spala, să nu te mai vadă nimeni!”

De atunci n-am mai scăpat o lacrimă. Ardeam. Noaptea aveam coşmaruri.

Eram la margine de lume parca, în desis de pădure şi-n nesfârşitele întinderi de stuf. S-ar fi putut întâmpla ca trupurile noastre să fi îngroşat fundurile lacurilor şi canalelor din Delta, fără ca cineva să fi ştiut vreodată de acest tragic sfârşit, afară de Cel de Sus. Dar a fost să nu fie aşa.

În colonie, biblioteca fusese înfiinţata cu un anumit scop, de a crea o atmosferă de destindere, de luare de contact cu realitatea de afară, din libertate. Erau direct interesati să luăm cunoştinţa de realizările pe plan cultural, economic şi mai ales edilitar, La două săptămâni o dată, venea ofiţerul politic şi ne făcea o scurta expunere. Numai luând exemplu de la marea noastră prietena şi protectoare de la răsărit, Rusia, România a reuşit să fie în fruntea popoarelor ni se spunea.

Nimeni din colonie nu credea o iota din cele debitate de ei cu atâta îndrăzneala.

Unii dintre noi aveau dreptul la expedierea unei scrisori pe luna şi la pachet. De primit scrisori, însă, nu primeam. Numai pachetul îl primeam. Unii au luat contact cu familia. Era spre bine? Scrisorile ne erau dictate. În sala de club, ofiţerul politic scria, pe o tabla mare de scoala, textul scrisorii. Oamenii care scriau acasă completau textul de pe tabla, cu datele fiecărei familii, pe o carte postala. Toate acestea, cu biblioteca şi scrisorile, se petreceau înainte de 12 septembrie

1961.

După o vreme, scrisorile au fost suspendate pentru cei mai mulţi din lagăr. Foarte puţini mai primeau pachete. Numai cei de la ateliere şi grajduri. Printre ei era şi urca

Patru. Prin el am primit şi eu vesti de acasă. În 1962 se eliberează din lagăr un prieten de-al nostru, Ion Banda de la Rusca. Cu el m-am înţeles cum să ne trimită vesti de acasă. El mi-a precizat ca, dacă urca

Patru va primi un prosop în pachet, acesta este semnul că ne-a scris. Să iau prosopul şi să caut în tivul lui de la ambele capete. De-abia aşteptam pachetul lui urca Patru. În sfârşit, pachetul a venit. Seara m-am dus la baraca lui. De un timp, nu mai stăteam cu el în baraca. Grăbit să ajung cât mai repede la el, nu mai ştiam pe unde calcam. Mi-era teama că nu găsesc ştergarul în pachet.

La patul lui, în baraca, urca Patru m-aştepta cu zâmbetul pe buze. De sub perina scoate ştergarul şi mi-l întinde. Învăluiţi amândoi în lumina bucuriei, eram tentaţi să strigam ca nişte copii. Ne rugam amândoi:

— „Mulţumescu-ţi, Doamne, că ne-ai ajutat!”

Cu înfrigurare am luat ştergarul şi ca un bezmetic am întins-o la baraca mea. M-am aşezat în pat şi am început să desfac tivul de la ştergar cu multă grija. Am găsit foita după foita, ca de ţigara, făcuta sul, cu un scris mărunt şi îngrijit, de creion chimic. Era scrisul sotiei. Acest lucru s-a întâmplat cu mult timp înainte de divorţ, cam prin aprilie 1962. Am primit vesti multe şi îmbucurătoare. Când m-au arestat din Baragan, în 12 septembrie 1958, sotia mea era însărcinata.

Pe la sfârşitul lui ianuarie 1959 trebuia să nasca. De atunci şi până la primirea prosopului, nu am mai ştiut nimic despre cei de acasă. Acum am aflat că mai am un fecior, cu numele de Horea. S-a născut în ziua de 5 decembrie 1958. Naşterea a fost înainte de termen, la 7 luni.

Cu mine în camera era şi un bun prieten al meu, de la Teregova, Petru

Grozavescu-Maranu. În ştergarul primit erau şi pentru el 5 foite, cu vesti de acasă, de la sotia lui.

S-a bucurat luminându-se la fata. La fel şi urca Patru a primit de stire. Eram izolaţi într-o baraca.

Nu mai lucram la grădina. În colonie se strânge şurubul tot mai tare. Pedepsele se înteţisera. Spre sfârşitul anului 1962, sunt scosi de la grajd deţinuţii politici. La grădina erau tot mai puţini din ai noştri. Locul lor îl ocupau deţinuţii de drept comun.

Până către mijlocul anului 1962, ne-am mişcat oarecum mai în voie. Spre toamna, au început să se ia măsuri de restrângere a libertăţii. Până acum, la club, câte unul din noi mai citea câte o dizertatie pe marginea unui volum de literatura, după bunul plac. Eu îmi alesesem

„Hanu-Ancutei” de Sadoveanu. Trebuia să avem grijă să nu atacam regimul. Nu ni se cerea să-l laudam, deocamdată. Lucrurile s-au desfăşurat în modul acesta lent, până când s-au hotărât ca reeducarea să înceapă cu adevărat. Intrând pe fir Mihai Angheliu, şchiopul, lucrurile s-au schimbat. Atacul l-a început cu biblioteca. S-au retras o mulţime de cărţi, mai ales clasicii literaturii române. Au dispărut în buna măsura cărţile bune. Nu mai spun de Eminescu, nu mai aveam nimic. Ni se pune în vedere ca acele comunicări susţinute la club trebuie să fie făcute cu alt scop. În ele trebuia, fără excepţie, să arătăm ca numai „Partidul Comunist” merge pe linia constructivă a socialismului. Numai acesta ne orientează pe calea cea bună, în cultura, politica, economie şi-n crearea unei lumi noi. Iată-ne, deci, la început de reeducare.

Ceea ce, la Aiud, colonelul Crăciun le pretinsese la începutul anului 1961, se cerea şi la

Periprava, la mijlocul anului 1962. Recunoaşterea partidului comunist, ca singura forma legala şi constructivă a societăţii de mâine, creator al omului nou, călăuzitor al drumului firesc pe care poporul român trebuia să meargă. Acesta era imperativul vremii.

La acest semnal de lupta, ca la o comanda, se întrerup toate lucrările. Nimeni nu mai voia să contribuie cu comunicări literare. Ce era de făcut?

Ne adunam câţiva, în frunte cu prof. Ion V. Georgescu, să chibzuim. După lungi discuţii, ajungem la

concluzia că avem nevoie de timp. Să prelungim starea aceasta de trecere, de la destindere la saltul în reeducare. Prof. Ion V. Georgescu, cu experienţa lui din Siberia şi cu intuiţia lui asupra primejdiei declanşării unui nou macel în rândurile noastre, vine şi ne spune ca noi trebuie neapărat să ne menţinem pe poziţia luată în toamna târzie a anului 1961. Să continuăm travaliul pentru comunicări literare în cadrul clubului nostru.

La biblioteca era un mare număr de cărţi care elogiau pedagogia marelui educator rus

Makarenko. Angheliu, care la ora aceea devenise brigadierul şef al coloniei, se străduia să-l convingă pe maiorul Ioanitescu, ajutorul de comandant al coloniei, că este un Makarenko al nostru, al românilor. Se cerea, deci, să acţionam repede. Să le-o luam înainte tortionarilor.

La îndemnul lui Ion V. Georgescu, am optat pentru o cale de mijloc în elogierea comunismului. Lucrările să respecte fondul literar. Să ne alegem, pe cât este posibil, subiecte din clasicii noştri, câţi mai rămăseseră în bibliotecă. Din clasicii ruşi erau mai multe. La finele lucrării, să recunoaştem bunăvoinţa partidului de a ne reda societăţii. Pentru a îmblânzi atmosfera şi a abate atenţia celor care declaraseră reeducarea, Ion V. Georgescu ne recomanda clasicii ruşi ca subiecte de lucrări şi cei care au simpatizat cu ei, din scriitorii români. Aici intra şi Sadoveanu. Ca un cuvânt de ordine, prof. Georgescu ne impune să tragem de timp. Primul care a luat un subiect a fost I.V. Georgescu.

Când am transmis acest lucru, anume hotărârea noastră de a continua comunicările literare în cadrul clubului, Angheliu s-a luminat la fata, bucurându-se din plin. Mult mai volubil în manifestare, şi-a dat drumul la limba. Suferea de logoree. Reuşise să se înconjoare de mulţi oameni compromisi, care erau informatorii securităţii sau foşti tortionari la Piteşti, Gherla şi

Aiud. Aproape tot timpul cât maiorul Ioanitescu se afla prin colonie, era pe lângă el. Pe ofiţerul politic

ajunsese să-l domine. Pe zi ce trecea, avea tot mai mulţi deţinuţi în jurul lui. Toţi aceştia erau pătaţi. Îi cunoşteam pe toţi. La vremea aceea eram deja despărţiţi în două tabere de lupta.

Reuşita depindea de strategia uneia din tabere şi de cel ce avea iniţiativa la lovitura de graţie.

În tabara noastră se afla un avocat din Focşani, Corneliu Octavian. Era un om extrem de abil şi intelligent, dar friza uşor lipsa de caracter. Dar, ceea ce era bine în prezent la el e ca nu admitea nici el reeducarea. Ştia că asta însemna moarte.

Aşa cum era izolată colonia, nu ne-ar fi auzit nimeni strigătul final.

În tot zbuciumul acesta, Biserica a luat parte efectiva la lupta, de la ierarhi şi până la ultimul preot. Numai Biserica Ortodoxă a dat peste 2000 de preoţi târâti în lanţuri şi aruncaţi în celulele reci şi întunecoase ale izolarilor. Cu ei împreună au fost şi preoţii uniţi şi romano-catolicii, dar în număr mai mic.

La Periprava aveam mulţi preoţi în jurul nostru. Se rugau tot timpul să ne ajute şi să ne întărească Cel de Sus să putem birui. S-au grupat până la unul în jurul profesorului lor de teologie, Ion V. Georgescu. Sub imboldul lui, au stat ca un zid de apărare a noastră.

Ne rugam lui Dumnezeu, în disperarea noastră, să ieşim curaţi din încleştarea aceasta.

Ştiam ca dacă nu vom găsi o portita de ieşire vom muri cu toţii.

În vremea aceea, Corneliu Octavian era chemat zilnic de comandantul coloniei. El se pricepea la electronica. Clubul cadrelor cumpărase un televizor „Cosmos”, din Rusia. Pe atunci, în ţara la noi era o noutate. Nu ştiau cum să-l instaleze. Aşa au făcut apel la Corneliu Octavian, care s-a apucat de lucru. Norocul lui şi al nostru a fost ca a reuşit de prima data sa pună televizorul în funcţie. Comandantul era mulţumit de el. Zilnic era la clubul cadrelor, făcând televizorul să meargă bine. După un timp

destul de îndelungat, a câştigat încrederea cadrelor, mai ales a comandantului. Corneliu Octavian avea o linie precisa în ceea ce priveşte reeducarea.

Era împotriva ei. În rest o scalda, când cu unii, când cu alţii. Îl avea în supraveghere, din partea securităţii de la Bucureşti, pe prof. Ion V. Georgescu. Nu avea nicio tangenta cu ofiţerul politic din Periprava. De aici şi ura politicului pentru el. Îl urmărea pas cu pas pe I.V. Georgescu. S-a observat ca, atunci când venea la Periprava un colonel de securitate de la Centru, era chemat la ancheta Corneliu Octavian, iar la urmă, după mulţi alţii, era chemat şi I.V. Georgescu. Aşa stând lucrurile, prof. Georgescu începe să-l cultive pe Corneliu Octavian. A intuit, după poziţia pe care o avea în colonie şi după apropierea fata de comandant, că ne va fi de mare folos în lupta noastră. I.V. Georgescu l-a pornit împotriva lui Angheliu, care lucra mâna în mâna cu Ioanitescu şi, ofiţerul politic. Într-una din zile, I.V. îmi spune:

— „Mai Tase, eu voi pleca acasă dacă îmi vor da drumul la termen – 12 septembrie

1962, tu vei rămâne aici, până când, nu se ştie, să te apropii de Corneliu Octavian şi să-l cultivi.

Am observat ca tine la tine. Să nu-ţi fie frică de el. E un om cu multă judecata. El numai pe mine m-a avut în primire, aşa cum ţi-am spus altă dată. Vă va fi de mare folos în lupta voastră. Când luaţi o hotărâre, tu să te gândeşti la mine, ce as spune eu. Atunci nu vei greşi. De felul cum va mişcaţi depinde victoria voastră. Apropie-te de Corneliu Octavian.

Aşa am şi procedat. Când venea de la clubul cadrelor, vorbeam întotdeauna cu el.

Locuiam împreună în aceeaşi baraca. Ma cultiva şi el pe mine, în speranţa că-l voi sprijini în acţiunea lui de lupta împotriva lui Angheliu.

Corneliu se familiarizase cu clubul cadrelor. Câştigase încrederea comandantului şi a altor ofiţeri. În schimb nu-l puteau suporta maiorul Ioanitescu şi ofiţerul

politic. Mereu îl repezeau şi-l aruncau în colonie, fără niciun motiv. La una din aceste scene, ca din senin, apare comandantul coloniei. Târât, Corneliu fusese azvârlit în colonie. Vine la baraca şi povesteşte cele întâmplate.

Nu după multă vreme, Corneliu este chemat afară, la clubul cadrelor. Îl aştepta Comandantul, care îi spune ca de acum încolo de el nu se va mai lega nimeni. Va executa numai ordinele lui.

Deci, între comandanti a fost o discuţie la cuţite. Din acel moment şi până la sfârşitul coloniei, de Corneliu Octavian nu s-a mai prins nimeni. Era destul de prudent. Nu mai lega nicio discuţie cu niciun gardian, fie buna, fie rea. În jurul lui erau numai ofiţeri şi gardienii care se strânseră în jurul comandantului. Se declanşase un război între cele două tabere ale Administraţiei. Se contura acum, bine de tot, frontul de lupta. Periprava a devenit astfel un caz unic în gulagul românesc, când celor două tabere ale deţinuţilor li s-au aliat câte una din cele ale Conducerii.

Mai bine zis:

1). Tabara noastră, a celor care luptam împotriva reeducarii, a ştiut să-l atragă pe comandant. Am riscat în manevrele noastre de a atrage de partea noastră pe Comandant. Totul sau nimic, ne-am zis. Pe tăcute, lupta se contura tot mai precis.

În concluzie, tabara formata de comandantul coloniei, o parte din ofiţeri şi mai mulţi gardieni, s-a aliat cu noi, prin Corneliu Octavian.

2). Tabara maiorului Ioanitescu, ofiţerul politic şi cu puţini gardieni, s-a aliat cu Angheliu.

Aceasta tabara era pentru reeducare. Vechii tortionari ştiau ca dacă vom muri noi, pe ei nu mai are cine să-i acuze. Este acest fenomen fără precedent în istoria gulagului românesc, când paznicii cu păziţii, uniţi, lupta împotriva răului.

În rândurile noastre, ale grupului care ne opuneam reeducarii, şi-au făcut apariţia şi cei care nu voiau să admită nicio repliere, nicio manevra. Erau cei duri, care nu

voiau să se angajeze în niciun dialog. Norocul nostru, că erau foarte puţini din aceşti oameni.

În curtea coloniei s-au constituit mai multe puncte de lucru pentru noi. Printre ele era şi atelierul de confecţionat rogojini. Aici lucram şi eu. Se lucra în două schimburi, pe zi-lumina.

Într-o echipă se afla şi poetul Virgil Carianopol. El era unul care se lua la harţă cu toţi ofiţerii şi gardienii ce veneau în contact cu el. Mereu era dus la izolare sau chiar bătut. făcea şi el parte din grupul celor care nu voiau să dialogheze cu administraţia. Nici nu voia sa audă de comunicări literare, deşi era cel mai în măsură s-o facă.

Într-una din zile, când se făcea schimbul, profesorul Petru Hamat, care-l cunoştea foarte bine. Îi spune:

— „Domnule Carianopol, de ce nu va liniştiţi? De ce mereu vorbiţi la adresa lor vrute şi nevrute? Eu ştiu că aveţi dreptate, dar acum nu faceţi nimic cu asta. Credeţi că-i puteţi convinge?

Vă faceţi numai rău şi dumneavoastră, şi noua, celor ce vrem să ocolim reeducarea, nu s-o înfruntam.

Vrem să învingem noi, şi nu ei. Să ştiţi ca mulţi dintre cei care azi bravează în faţa lor şi sunt intransigenţi, când vor ieşi afară, vor fi primii care vor colabora cu ei, cu securitatea. Atunci la ce foloseşte aceasta bravada a dumneavoastră?

La auzul acestei apostrofări, Carianopol a sărit în sus şi n-a mai vorbit cu Hamat. Timpul însă a dovedit ca prof. Hamat a avut dreptate. Când toţi ne-am eliberat, după câţiva ani, Virgil

Carianopol se găsea lângă Adrian Păunescu şi Corneliu Vadim Tudor. La ce i-a folosit bravada aceea? A ajuns să-i dedice poezii Elenei Ceauşescu. Dumnezeu să-l ierte, că a murit de mult!

Un alt om, tot aşa de îndărătnic din fire şi puţin aplecat spre înţelegere, de altfel om cinstit şi corect, cu multă credinţa în Dumnezeu, intransigent şi dur, era prof. Ion Maxim. Cu el am avut o discuţie. Îl atacase pe prof. Ion

V. Georgescu, pentru atitudinea luata fata de reeducare şi pentru îndemnul de a continua activitatea clubului pe linie culturala. A mers până la a-l insulta.

Era atât de pornit că nici nu voia sa stea de vorbă cu nici care din noi.

— „Asculta, Ioane, cum ţi-ai permis să-l insulţi pe prof. Ion V. Georgescu? mai ales într-un mod grosolan şi gratuit şi pe o temă unde tu nu ai dreptate. Tu când vei ieşi afară, vei fi primul care te arunci în braţele lor. Vei colabora cu ei".

Mi-a răspuns că nu-l cunosc dacă aşa pot vorbi cu el. Fiind foarte buni prieteni, mi-am permis să-l bruschez. După eliberare s-a stabilit în Timişoara. Nu l-am mai văzut mult timp.

Ştiam că-i în oraş, dar nu l-am mai întâlnit. În 1974, ma întretai cu el pe stradă. Bucuros de revedere, ma ia de braţ şi începe să-mi povestească multe lucruri, apoi îmi declara:

— „Mai Tase, ai fost singurul din tot lagărul de la Periprava, care mi-ai spus cu atâta franchete ca eu, când voi ieşi afară, am să colaborez cu ei. Ai avut dreptate. Pentru asta eu te stimez foarte mult şi apreciez cinstea şi curăţenia ta sufletească. Eu colaborez cu ei ca să pot trăi.

Lucrez la o revistă şi-mi public versurile. Ştiu ca nu mă condamni pentru acest lucru, dar mai ştiu că nici nu uiţi neghiobia mea şi lipsa de pătrundere a realităţii, ca noi ne angajasem pe o linie de lupta. M-am împăcat cu I.V. Georgescu, pe care l-am jignit în mod grosolan, acolo la

Periprava. Voi aţi înfruntat moartea, care era la un pas de noi. O singură greşeala la mutarea de pe tabla de sah a Peripravei şi ne costa viaţa. Dumnezeu a fost cu noi. Te rog să mă ierţi. Tu ai vrut să fiu pe baricade cu tine".

A murit şi el devreme, fără să prindă Revoluţia din 1989.

Suntem acum prin luna septembrie. Ion V. Georgescu se eliberează. Avea numai 4 ani de lagăr. La biblioteca clubului lucra prof. Nicolae Alexa, de la biblioteca

Universităţii din Iaşi şi învăţătorul Ion Ştefănescu. Ion V. Georgescu, înainte de a pleca din lagăr, a predat lucrarea lui învăţătorului Ştefănescu, pentru a o citi în cadrul clubului.

Brigadier şef al coloniei era Angheliu. Îl numisem Timurlenk. Ajunsese spaima coloniei.

Foarte mieros la vorba, dar negru la suflet, se înconjurase de turnatori. În fiecare zi erau chemati la ancheta oameni din colonie, la politic, în urma turnatoriilor lui. Mai apropiat de el era unul

Suciu, fost student. În treacăt am mai spus ca Angheliu a făcut parte din Comitetul Central al

P.C.R.-ului, prin anii 1950, pe vremea lui Teohari Georgescu şi Anei Pauker. După dispariţia acestor doi corifei din arena politica, a fost marginalizat şi Angheliu de către Gheorghiu-Dej.

Mai târziu, a ajuns şi-n închisoare. A căzut în propria-i plasa, întinsa pentru alţii. Era foarte bine cunoscut de către administraţie, ca vechi activist. În lagărul de la Periprava, ajungând la conducerea coloniei ca brigadier şef şi fiind în bune relaţii cu ofiţerul politic şi cu Ioanitescu, a început să urzeasca planuri mari, prin care el urma să se impună în ochii partidului, fiind destul de abil. Îşi însuşise toată tehnica sovietică Stalin-Beria.

După luni de zile de activitate în colonie, câştigase încrederea totala a politicului şi a lui

Ioanitescu. Încet, încet, îşi pregătise ucenicii, vreo patru sau cinci la număr. Le destăinuie marele lui vis. Telul lui era de a răsturna pe rivalul lui de o viaţă, Gheorghiu-Dej, de la putere, cu tot

Comitetul lui Central. A mers până în detalii cu planul lui. Fiecare din aceşti îşi avea locul lui bine fixat şi promis în Comitetul Central. De ce să nu se poată? Doar întreaga istorie a Partidului

Comunist era constituita din detronari, ucideri şi înlocuiri de secretari generali şi comitete centrale. Lupta pentru putere. Angheliu era as în astfel de urzeli. Îl devora

ura împotriva lui

Gheorghiu-Dej. În planul sau de înlăturare intra şi comandantul coloniei, Fecioru.

Viaţa în lagăr, din zi în zi, era tot mai apăsătoare. Din ce în ce tot mai mulţi erau chemati la ancheta pentru abateri de la disciplina interioara şi colportari de stiri împotriva partidului.

Eram speriaţi cu toţii. Angheliu spera ca din aceasta acţiune de reeducare de la Periprava să-şi facă o trambulina de lansare în conducerea P.C.R.-ului.

Aveam cu noi un taran, de cremene, cum frumos îl numea Aron Cotrus pe Horea, pe badia

Sebastian Erhan din Câmpulung Moldovenesc. Se apropia de 70 de ani. Ne spunea:

— „Nu va fie frica, mai copii, că-i sfărâmam ca pe nişte surcele. Nu m-a înfrânt războiul, dărâmite năpârcile astea. În noi îi duhul lui Stefan Cel Mare”.

Dar… ca de obicei, nu-ntotdeauna-i cum plănuieşte omul, ci cum da Domnul. Aşa s-a întâmplat şi cu noi. O dată ce grupul lui Angheliu s-a consolidat, urma sa iasă pe teren şi să înceapă ofensiva. Se ocupau acum de mărunţişuri. Le puneau la punct. Dar, unde nu-i lucru curat, apare dihonia. Aşa a şi fost şi-n acest nucleu format de Angheliu pentru răsturnarea lui

Gheorghiu-Dej. Deci, grupul sau s-a împărţit în două. Cei care se credeau marginalizaţi şi cu funcţii mai mici au început să bată în retragere. Aceia care la început erau mai apropiaţi de

Angheliu, ba încă cei mai buni prieteni, s-au trezit la periferia grupului. Cu adevărat ca printre cei care acum erau daţi la o parte erau oameni destul de inteligenţi. Dar… inteligenta altora îl supara de moarte pe Angheliu. Pe unul dintre cei care era dat la o parte l-am cunoscut şi eu.

Era o capacitate. Nu-l dau cu numele, nefiind nevoie de acest lucru. Interesează doar acţiunea.

Nu era singurul marginalizat, aşa cum am mai spus.

Acest grup, dat la o parte, a început apropierea de noi. Ni s-a părut destul de suspecta această apropiere. O credeam manevra a lui

Angheliu.

Eram în primăvara anului 1963. Am fost diriguiţi şi torturaţi de Angheliu mai bine de un an. În septembrie 1963 se împlineau doi ani de când începuse să se strângă şurubul.

În lupta contra lui Angheliu, mizam pe ajutorul comandantului, prin Corneliu Octavian.

Am uitat să vă spun ca din 1962 vara, în colonie a început construirea de ţarcuri mari din plasa de sârma, cu ochiuri mici, înalte de 3 metri. Două câte două baraci intrau în fiecare tarc. Ce ţarcurile au fost făcute, a început schimbarea oamenilor prin baraci. Aceasta se făcea după planul lui Angheliu. Deseori ne amenința:

— „Lasa că va schimb eu din baraci şi va sparg gasca voastră de criminali împotriva

Partidului”.

Cât era ziua de mare, ne vedeam închişi în tarc. Acolo ne făceam plimbarea, acolo ne duceam viaţa cu perspective sumbre.

Cea mai apropiată aşezare omeneasca era comuna Periprava, la 7 km. spre apus. Spre răsărit era comuna Sistovka, la vreo 14 km. În jurul nostru, nicio suflare de om. Peste Dunăre, era Vâlcovul. Mlaştinile din jurul nostru, pline de stuf şi balarii, cu serpi de toate mărimile…

Fiecare tarc avea un gardian, sub al cărui control eram. În acele vremuri, am realizat o deosebire esenţiala în comportamentul gardienilor. Dacă era într-o zi o echipa a gardienilor cu mai multă înţelegere şi omenie, atunci cealaltă echipa era îndrăcita. Ne ţineau închişi toată ziua în ţarcuri. În tura gardienilor buni, toată ziua erau porţile ţarcurilor deschise. Ne duceam unii la alţii şi stăteam de vorba.

Iată ca într-o bună zi, pe la sfârşitul lui septembrie 1963, unul dintre prietenii lui

Angheliu, acum marginalizat, vine la Corneliu Octavian şi-i spune din fir a par tot planul lui

Angheliu, de a înlătura pe Gheorghiu-Dej de la putere, împreună cu Comitetul Central. În planul lui mai intra şi comandantul coloniei, Fecioru, pe care voia să-l înlăture de la comanda coloniei.

În urma celor auzite, Corneliu Octavian rămâne înmărmurit. I se părea un vis. – „Dacă-i totul adevărat, suntem salvati”. Cu mult tact, se apropie de omul care-i adusese informaţia, rugându-l să fie sincer şi să nu umble cu poveşti. Văzând îndoiala lui Corneliu şi ca nu prea are credit, acolo vine cu încă doi prieteni de ai lui, care-i confirma cele declarate mai înainte. De data aceasta, Corneliu le spune categoric:

— „Dacă voi susţineţi că-i adevărat ceea ce îmi spuneţi, eu vă salvez de la o mare nenorocire, dar trebuie să-mi daţi în scris toate aceste lucruri”.

Au căzut de acord. Peste câteva zile, vin la el cu 3 declaraţii semnate. De-abia atunci ne povesteşte Corneliu Octavian toată întâmplarea. Îi venea să cadă în genunchi şi să mulţumeasca lui Dumnezeu că ne-a ajutat şi ne-a dat o rază de speranţa. Cucerisem o cota înalta în lupta noastră. Acum va juca un rol mare diplomaţia noastră. Depinde mult de măiestria lui Corneliu

Octavian. Ajuns în faţa lui Fecioru, Corneliu Octavian îi relatează cu lux de amănunte toate cele întâmplate. La urmă, văzându-l pe Fecioru ca rămâne uimit, nevenindu-i să creadă, îi înmânează declaraţiile celor trei foşti prieteni ai lui Angheliu. N-a durat o săptămână şi apare în colonie un grup de ofiţeri străini. Era şi comandantul coloniei, Fecioru, cu ei. Ne aduna la club, unde unul din ofiţerii străini ne pune un şir de întrebări în legătura cu Angheliu. După o oră de anchete şi explicaţii, ne anunţa ca Angheliu nu va mai fi brigadier şef în colonie. Aceasta era pe la sfârşitul lui octombrie 1963.

În acele clipe, o rumoare a prins toată sala clubului. Toţi am încercat momente de euforie.

Era un torent al bucuriei, manifestat în tăcere. Toţi, fără excepţie, fiecare în felul său, ne rugam şi mulţumeam lui Dumnezeu. El ne ajutase să câştigam o bătălie, După câteva zile, am ales un alt brigadier şef, din partea noastră. Comandantul, la indicaţiile lui Corneliu Octavian, l-a numit brigadier şef pe Ion Itu, un om cu mult curaj şi cu mult bun simţ.

După acest eveniment s-a produs o uşoara destindere. Începuseră gardienii să se facă, din nou, tot mai puţin văzuţi printre noi. Comunicările literare de la club au încetat. Clubul, din nou, devine sala de lectura şi loc de întâlniri ocazionale. Acum am reuşit eu să-l plasez pe urca Patru la atelierul de cizmarie. Încă mai era maiorul Ioanitescu comandant ajutor. Când a făcut propunerea Ion Itu, ca să-i aprobe lui Patru Berzescu să intre la cizmarie, Ioanitescu a sărit în sus, auzind de numele Berzescu. La Aiud, avusese un conflict cu celălalt unchi al meu şi fratele mai mic al lui urca Patru, Ion Berzescu. I-a trebuit lui Ion Itu câteva zile să-i explice că nu-i el cel de la Aiud. De fapt, Itu îl adusese imediat la atelier, având încuviinţarea lui Fecioru, comandantul coloniei. Iată-l acum pe urca Patru şi cizmar. I-a prins bine, ca, în câteva luni, prinsese meserie destul de bine.

De acum începe însă o alta lupta la Periprava, fără să ne angajeze pe noi, decât tangenţial.

Cele două tabere ale administraţiei declanşează confruntarea surda, dar ucigătoare. Observator la aceasta bătălie era Corneliu Octavian. Tot mai multe şi mai dese erau ciocnirile între Fecioru şi

Ioanitescu.

Înainte de Crăciunul lui 1963, vin în colonie un colonel de securitate şi un căpitan. Ne aduna la club pe toţi deţinuţii. Noi fiind mulţi n-am avut loc să intrăm toţi în sala. Era o zi liniştita. La o masă, erau aşezaţi colonelul şi căpitanul de la centru, împreună cu Fecioru şi cu un ofiţer care-l însoţea mereu prin colonie. Noul colonel ne punea întrebări referitoare la comportamentul lui Ioanitescu şi al

ofiţerului politic. La toate s-a răspuns în maniera în care au fost relatate de Corneliu Octavian. Fecioru era tot timpul informat de Corneliu despre bruscarile şi bătăile lui Ioanitescu şi ale ofiţerului politic. De la aceasta adunare de la club, noi nu i-am mai văzut pe Ioanitescu şi pe ofiţerul politic prin colonie. De Crăciun, ne spune Corneliu Octavian că au venit un căpitan în locul de ajutor de comandant şi un alt ofiţer politic.

De-abia acum bucuria noastră ţâşneşte ca un izvor de sănătate, de apa cristalina, din colţuroşii bolovani ai chinurilor din închisori. Ca nişte copii, tineri şi bătrâni, săream prin curtile lagărului, plini de satisfacţia bătăliei câştigate. Ne bucuram, ne bucuram. Dumnezeu a fost cu noi şi este cu noi.

Şi acum, când scriu aceste rânduri, la bătrâneţe, ma podidesc lacrimile bucuriei, lacrimile recunoştinţei ca Dumnezeu ne-a ajutat ca din moarte să trecem la viaţă.

Pot spune că am fost prezent la una dintre cele mai mari victorii din tot şirul de închisori şi lagăre din istoria gulagului românesc.

De la acest victorios şi Sfânt Crăciun al anului 1963, porţile ţarcurilor nu s-au mai închis.

Ne plimbam în voie, de la unii la alţii, fără să ne mai bruscheze nimeni. De la dispariţia lui

Ioanitescu şi a ofiţerului politic, nici gardienii care ne bruscau n-au mai apărut prin colonie.

Norii negri de pe cerul Peripravei s-au împrăştiat. Respiram uşuraţi, beţi parca de mulţumire.

A fost un Crăciun frumos, după câte-mi amintesc, cu colinde şi bunăvoie între noi. Preoţii noştri şi-au făcut simţita prezenta. Mulţi ne-am împărtăşit prin strădania preoţilor care aveau sfânta cuminecătura ascunsa în tivul hainelor lor.

Iată-ne şi-n anul 1964. Era anul în care ne luam rămas bun de la Periprava. Adesea, gândul meu zbura spre Ion V. Georgescu. Aveam să-l întâlnesc afară şi să mai stăm împreună încă 14

ani, timp în care am învăţat multe de la el.

Cât am mai stat la Periprava, după biruinta asupra lui Angheliu, ma împărtăşisem iarăşi din frumuseţea pădurii Letea. Nu mai vedeam serparia din ea şi moartea prin rădăcinile arborilor asemenea celor de la tropice. De când am scăpat de spaima reeducarii, lumea se liniştise.

Eliberarile se făceau la termen. Anchetele se rariseră mult de tot. Speranţele noastre creşteau odată cu mireasma florilor de primăvara.

Cu urmele cătuşelor groase şi ale lanţurilor grele, purtate prin nenumărate închisori, visam la o doina pe plai de munte, din fluier cântata, dusă departe prin ecouri, îngânata în spaţiul mioritic.

Visam la tara cu Feţi Frumoşi şi Ilene Cosânzene, învingători ai zmeului din poveste.

ELIBERAREA

Anul 1964, luna aprilie, la Periprava. Se instaurase un climat de pace, de linişte. Focul cel mare se stinsese. Toţi ne aşteptam termenul de eliberare. Era anul când ne expira prelungirea pedepsei.

Colonia, fiind aşezată pe un mic mamelon, stăpânea împrejurimile. De la locul de unde se lucra la rogojini, puteam vedea până la Dunăre şi, dincolo de ea, chiar şi Vâlcovul, oraş care pe vremuri era al nostru. La margine de tara, în nesfârşit de ape, visul nostru adesea se destrama.

Când oare, ajunge-vom iarăşi să mai fim stăpâni pe întreaga noastră tara, să fim una? ca tara mare şi frumoasă, în granitele fireşti ale acestui popor?

Măcinati de gânduri şi purtaţi de doruri, aşteptam termenul de eliberare.

La început de mai 1964, forfota prin lagăr. În ziua de 6 mai, de dimineaţa, apar ofiţeri străini prin colonie. În jurul orei opt sunt chemati oameni la ancheta, dar mai mulţi odată. Nu după mult timp îi vine rândul lui urca Patru. Îl pândesc să văd dacă mai se întoarce. El era în alta baraca. Cei care ieseau de la ancheta nu aveau voie să ia

contact cu noi, cei care n-am fost chemati. Totuşi, reuşesc să ajung la el, întrebându-l ce a fost. Repede îmi spune că ne da drumul acasă. Ca să nu mă prindă gardianul, am fugit înapoi. Aşa au fiert colonia până înspre seara. Mai ramăseserăm câţiva nechemati. Ceilalţi îşi făceau bagajul şi se duceau spre poarta. Cu mine mai rămăsese şi doctorul Aristide Lefa medicul lagărului. Ne făceam noi calculul că vom rămâne pe mai departe în lagăr. Nu ne era totuna, dar n-aveam ce face. Buna, rea, trebuie s-o primim şi pe asta. Pe înserate, ma cheamă şi pe mine la ancheta. Era un căpitan de la Timişoara. Niciuna, nici alta, căpitanul îmi spune:

— „Intenţionat te-am lăsat la urmă, ca să te mai fierb un pic, ca destul ne-ai fiert tu pe noi, pe unde ai trecut, prin închisorile acestea din tara. Uite ce-i, să semnezi o declaraţie ca afara nu vei sta de vorbă cu nimeni despre închisorile prin care ai trecut. Asta-i una. A doua este să nu te opui orânduirii. Să te supui legilor statului. Acum vei merge acasă, în familie. Vei intra în câmpul muncii. Dacă respecţi ordinea sociala, nu vei avea cu nimeni nimic”.

Aşa ne-am despărţit unul fata de altul. Merg la baraca şi-mi iau bagajul. În faţa birourilor erau toţi fraţii mei care se eliberau. Mi s-au făcut şi mie formele de eliberare şi am intrat în rând cu ceilalţi.

Seara, târziu, pe întuneric, ne-am despărţit de Periprava. Pe măsura ce înaintam spre portul improvizat, Colonia Periprava intra într-o bezna adânca.

CONFRUNTĂRI CU PREZENTUL

Răspuns domnului Radu Ciuceanu la „Potcoava fără noroc”.

MUNŢII MĂRTURISESC

De când s-a născut neamul românesc, muntele pentru el a fost cetate şi altar. A ocrotit şi salasuit pe cel năpastuit şi haituit pentru dreptate. A fost întăritor. Adesea a ţinut loc de altar întru HRISTOS, găsindu-şi calea cea bună în izbăvire şi-ntr-o înalta spiritualitate. De aici, ca

Fetii Frumoşi din basme, se aruncau în lupta

împotriva duşmanului, aparându-şi neamul şi glia, realizând spaima în rândurile inamicului. Nu la întâmplare s-a ajuns la vechea zicala: „Codru-i frate cu românul”, pentru ca într-adevăr codrii şi-n zilele noastre de rezistenta s-au înfrăţit cu românii.

Citind cartea Domnului Radu Ciuceanu Potcoava fără noroc – Memorii II, editata la Ed.

Meridian 1994, am rămas surprins de lipsa de obiectivitate în relatarea evenimentelor şi a datelor istorice din capitolul: „Partizanii din Banat”.

Ca unul care am făcut parte din acest grup, am constatat pachetul de contradicţii de-a lungul prezentării rezistentei din Banat şi inadvertentele istorice întâlnite la tot pasul.

Să trecem acum la susţinerea celor afirmate pe baza de documente.

I

Colonelul Ioan Uta a fost numit prefect al judeţului Severin după lovitura de stat a generalului Ion Antonescu din ianuarie 1941. După procesul Mareşalului Ion Antonescu din

1946 şi mai ales după executarea lui, au urmat în ţara o mulţime de arestari din rândul ofiţerilor superiori din imediata apropiere a Mareşalului. Ori, cum col. Uta fusese numit prefect de

Mareşal, se număra şi el printre cei care trebuiau să fie arestaţi. Aşa stând lucrurile, a fugit de acasă în sudul judeţului Severin, în regiunea muntoasa, scăpând de acest val de arestari. Nimic de condamnat în acest gest, ba din contra, de apreciat, pentru ca în felul acesta, col. Uta declara pe fata război comunismului, care se instalase de-a binelea la conducerea ţării.

În această parte a Banatului de sud, în special a judeţului Severin, prin comunele din jurul

Caransebeşului, Teregovei şi al Bailor Herculane, îşi face o mulţime de prieteni şi de cunoştinţe, de la care a nădăjduit mult ajutor, dar pe care la vremea oportuna nu l-

a avut cum trebuia. În acest timp, el nu a stat doar ascuns în pădure. De multe ori s-a deplasat, deghizat, chiar şi până la

Timişoara, trecând prin Caransebeş şi Lugoj, unde chiar a şi poposit puţin timp. Aşa se face că se întâlneşte şi cu Aurel Vernichescu la Lugoj.

În vremea aceea pe toţi ne preocupa problema rezistentei împotriva puterii comuniste.

Nucleele de rezistenta, de-abia în anul 1948, după arestarile masive de legionari din 15

mai, se formează în munţii Banatului, ca de altfel şi-n toată tara, de-a lungul munţilor Carpaţi.

II

Cunoscându-l acum pe colonelul Uta, să trecem la ceea ce prezintă Radu Ciuceanu în cap.

„Partizanii din Banat”:

a. La pag. 211 ne spune aşa:

— „Scena confruntărilor suprapunea regiunea masivelor Godeanu, Moraru şi Ţarcului.

Comandantul unitaţilor de partizani era colonelul Uta, fost prefect de Caras-Severin. Refugiat în

Munţii Ţarcului, în vara din 1948, colonelul Uta îşi formase o grupa de luptători alături de care va acţiona pe un teritoriu întins, incluzând Valea Cernii, Cracurile Maneasa, Radochioasa.

Gârdoman, Oslea, mergând până la izvoarele Jiului românesc şi Munţii Semenic. Era primul detaşament de partizani, care matura regiunea de contact al Munţilor Olteniei cu cei ai Banatului.

Prin incursiunile îndrăzneţe colonelul Uta reuşise să pună pe fuga posturile de miliţie şi autorităţile locale comuniste…”

Din cele prezentate în alineatul de mai sus reiese clar că Uta avea o unitate bine formata de partizani, mare ca număr şi uniţi între ei. Acţionau la o singură comanda, data de colonel. În realitate, însă, niciodată n-a avut mai mulţi de noua oameni cu el.

b. Tot în cuprinsul aceluiaşi capitol, la pag. 214, ne spune:

„... rezistenta a fost expresia unei nemulţumiri generale fata de ideologia otrăvitoare pentru lumea satului. Dar, lipsind un comandament unic, mişcările n-au putut fi coordonate.

Răscoala a izbucnit din puncte diferite, fără legătura între ele, într-o succesiune de mişcări care a permis regimului comunist să-şi concentreze forţele, să izoleze şi să distrugă focarele de revolta".

Din acest alineat se desprinde în mod clar ca grupurile de rezistenta nu aveau o comanda unica, cum afirma dl. ciuceanu despre col. Uta.

c. Adevărul este altul şi anume ca fiecare grup acţiona la comanda conducătorului de grup.

Ţineau, însă, legătura cu alţii prin curieri.

III

Autorul nu ne da data aproximativă a luptelor angajate între securitate şi grupul de partizani conduşi de col. Ioan Uta în masivul muntos al Carpaţilor Meridionali.

a. Iată ce ne spune la pag. 213 – 214:

— „Sub tirul aruncătoarelor de grenade, grupele de partizani au fost obligate să se retragă ori să piara în lupta. Amănunte asupra ultimelor lupte au ajuns la noi, străbătând zidurile puscariei.

— Izolat pe şaua care leagă Munţii Ţarcului de masivul Godeanu, colonelul Uta împreună cu puţinii supravieţuitori pe care-i mai avea alături au respins atacurile succesive ale batalioanelor de intervenţie. Somat să se predea, colonelul, agăţat de mitraliera cu care trăsese în atacatori, s-a aruncat în prăpastie, Trupul sau a fost scos mai târziu din vagauni, vârât într-un sac şi expediat de securitate la Bucureşti".

Şi din acest alineat, concludem ca lupta s-a dat între masivul Ţarcu şi masivul Godeanu.

Când a fost? Nu se mai ştie. Prăpastie atât de mare şi de aproape de câmpul de luptă nu este. Cea mai apropiată

prăpastie este în partea de sud a masivului Ţarcu – „Mânioasa”. De aici, izvorul

Râului Rece sau Hidegul, cum se mai numeşte acum, începe s-o ia la vale.

Apar acum relatarile contradictorii. Deci, col. Uta a murit aici aruncându-se în prăpastie, fără să fie împuşcat.

b. Iată ce zice autorul la pag. 317:

— „Atacul s-a declanşat la 7/8 febr. 1949, când au fost efectuate 51 de arestari în judeţul

Severin, persoanele vizate fiind bănuite că ar întreţine legături cu partizanii. Trupe de intervenţie din Batalionul 9 de securitate au fost trimise în comuna Valea-Bolvasnita, unde a fost capturat comandorul Petru Domasneanu. Grupul colonelului Uta a fost capturat în apropierea comunei

Mehadica din jud. Caras. Peste patruzeci de soldaţi au luat cu asalt salasul în care se afla colonelul Uta şi, deşi aici nu se găsea decât noua partizani, lupta a durat aproape o oră. În afară de Uta, au mai pierit în lupta încă trei partizani: Pantelimon Erimescu, Ilie Cristescu şi E.

Careba”.

Aici, cu multă precizie, autorul arata ca Ioan Uta, împreună cu ceilalţi partizani, a luptat eroic în acea coliba. După o oră de apărare îndârjita, cad colonelul Ioan Uta, Pantelimon

Erimescu, Ilie Cristescu şi E. Careba, pe data de 7/8 febr. 1949, în jurul comunei Mehadica.

— Din nou ne găsim în faţa unui alt mare neadevăr.

Cu toată părerea de rău, ma adresez istoricului, nu numai fostului deţinut politic Radu

Ciuceanu:

— Când a murit Colonelul Uta cu adevărat?

— În luptele dintre Ţarcu şi Godeanu, pe şaua de acolo, aruncându-se cu mitraliera în prăpastie, sau pe data de 7/8 febr. 1949, aproape de Mehadica, împuşcat în spate când a încercat să se strecoare afară din coliba?

— Sau l-aţi scos dumneavoastră de guler din

prăpastie şi l-aţi adus să lupte din nou la

Mehadica?

— Care-i adevărul?

Să fim lămuriţi de un singur lucru.

— Colonelul Ioan Uta a fost un luptător împotriva Comunismului, un erou prin comportamentul său în apărarea neamului românesc. A luptat cu securitatea şi a murit răpus de gloanţele duşmane. Nu s-a aruncat în prăpastie ca să scape de inamic.

IV

În „Potcoava fără noroc”, autorul nu vorbeşte aproape nimic de Spiru Blanaru. Trece totul sub tăcere. Doar în partea ultima, „Note”, la capitolul „Partizanii din Banat”, pag. 317 – 318, este amintit de patru ori. Insista însă asupra comandantului Petre Domasneanu. De Gheorghe Ionescu nu aminteşte în nicio parte a cărţii, deşi istoria îl consemnează ca un mare luptător şi conducător.

Lupta colonelului Uta, eroismul lui şi martiriul sau nu exclud lupta şi eroismul lui Spiru

Blanaru, Petru Domasneanu şi Gheorghe Ionescu, cu grupul de partizani.

a. La pag. 317, autorul notează următoarele:

— „O parte din grupul lui Spiru Blanaru cade în lupta la 22 februarie 1949, la Cracul

Stanei, la circa 22 km vest de Cornereva, jud. Severin”.

— O alta inadvertenta. Să lăsăm să vorbească securitatea despre aceste lupte din 22 febr.

1949.

RAPORT:

— *Comandamentul Unic Timişoara*

Strict secret prin curier

Nr. 30200 din 24 februarie 1949.

Către

Ministerul Afacerilor Interne.

Secretariatul General pentru Trupe.

„În ziua de 22 ÎI 1949, Compania Teregova era în

executarea misiunii de captare a bandei „Teregova”.

Operaţiunea de urmărire a fost continuata până în regiunea Pietrele Albe, cota 1099/8

km V. Teregova.

Aici, compania a luat contact cu bandiţii, ora 15, 30.

*Bandiţii, găsi*ndu-*se pe un punct dominant au văzut compania care se îndrepta (cu măsuri de siguranţa) pe vâlceaua cere duce înspre Pietrele Albe.*

La aprox. 200 m, bandiţii au deschis foc cu armamentul automat, în primele elemente ale

Companiei.

La primirea focului şi *după ce a fost conturata zona de desfăşurare a companiei pe cei doi versanţi ai vâlcelei cu scopul de executa o dubla învăluire.*

Operaţiunea s-*a făcut în tot timpul sub observaţia* şi *focul extrem de puternic al bandiţilor.*

Desfăşurarea a fost mult îngreunata şi *apropierea întârziata simţitor.*

La orele 17, pe timpul când învăluirea s-*a produs simţitor, Slt. Airoaiei Vasile cade rănit la piciorul drept de două gloanţe.*

Trupa, rămânând fără comandant, acţionează pe cont propriu.

Bandiţii, simţind învăluirea schiţata de Companie, lasa o ariergarda alcătuita din Petre

Anculia, Ghita Urdăreanu, Ghimboasa Nicolae şi *Smultea Gheorghe, sprijinită de focul unei mitraliere, instalata înapoi pe un punct dominant.*

La adăpostul acestei ariergarzi, restul bandiţilor se retrag şi dispar în pădure.

Întreaga ariergarda a fost capturata, mai puţin mitraliera, care era mult mai în spate în apropierea pădurii.

Continuarea operaţiunii a fost mult îngreunata şi *de faptul ca întunericul a înlesnit fuga bandiţilor* şi *pierderea urmelor.*

Totuşi trupa a rămas în tot cursul nopţii în zonele

unde s-*a desfăşurat lupta* şi *a doua zi dimineaţa a reluat înaintarea pe urmele lăsate de banditi*.

Operaţiunea s-*a dus străbătând întregul masiv păduros până în regiunea satului*

Brebul-Nou, când urmele au fost pierdute.

REZULTATE:

Au fost împuşcaţi mortal în timpul luptelor:

— *Banditul Petre Anculia*

— *Banditul Ghita Urdăreanu*

Au fost prinşi:

— *Banditul Ghimboasa Nicolae*

— *Banditul Smultea Gheorghe*.

S-au găsit urme de sânge, ceea ce denota ca în rândurile banditilor sunt unii răniţi".

În concluzie, Securitatea, prin rapoartele ei, confirma întru totul lupta dusă de Spiru

Blanaru şi Gheorghe Ionescu cu grupul de partizani în ziua de 22 februarie 1949 la Pietrele Albe, aşa cum Muntele Semenic mărturiseşte despre aceasta mare bătălie:

— Era o zi cu ger aspru şi zăpada mare. Cu toate acestea, Muntele parca fierbea şi Codrul trăgea în acea zi de macel în apărarea neamului. Lipiţi de pietrele albe şi reci trăgeau înverşunaţi legionarii, liberalii, ţărănistii şi militarii, adică toţi românii înfrăţiţi până la moarte în lupta contra comunismului.

Uniţi sub comanda lui Spiru Blanaru, au repurtat una din marile batalii din rezistenta românească, poate cea mai mare din toată rezistenta.

Deci, la Pietrele Albe s-a dat lupta, şi nu la Cracul Stânei, aşa cum spune Radu Ciuceanu.

Securitatea, în acea zi, a fost data peste cap, de-abia încarcându-şi morţii şi răniţii în căruţa.

Nimeni n-are voie să uite aceasta mare bătălie, consemnata de istorie – 22 februarie

1949, condusa de Spiru Blanaru şi de Gheorghe Ionescu, pe care dl. Radu Ciuceanu i-a uitat.

La sfârşitul lui martie 1949, la O.N.U. ministrul de externe al U.R.S.S.-ului a vorbit aşa:

— „În România, pe dealurile Teregovei, bandiţii înarmaţi lupta împotriva Partidului

Comunist!”

Cine sunt aceşti bandiţi de pe dealurile Teregovei?

Sunt partizanii conduşi de Spiru Blanaru.

Ca să se confirme acest adevăr, a trebuit ca ruşii să declare la O.N.U., în faţa întregii lumi, ca într-adevăr în Banat s-a luptat împotriva comunismului. Spiru Blanaru a fost o realitate.

Împreună cu tot grupul constituie simbolul luptei de rezistenta în Banat.

Răspuns domnului Cicerone Ionitoiu la articolul:

SLUJITORI AI ALTARULUI BĂNĂŢEAN

TRECUŢI PRIN IADUL COMUNIST

publicat în Altarul Banatului nr. 4 – 6 / 1996

Am citit cu mult interes în *Altarul Banatului* articolul domnului Cicerone Ionitoiu. Ma bucura faptul că se consemnează aportul Bisericii Creştine în lupta împotriva comunismului, prin slujitorii ei, unii chiar murind întru Hristos.

În conţinutul lui, fără voia autorului, s-au strecurat unele greşeli la numele de persoane şi localităţi, ba chiar a mai avut loc şi plasarea unor acţiuni imaginare. Ma voi strădui să le aduc în lumina adevărului, ca unul care am fost la faţa locului şi am luat parte la organizarea mişcării de rezistenta din Banat începând încă din 1945. Au mai fost lăsaţi la o parte mai mulţi preoţi care au luptat şi au rezistat cu eroism încercărilor satanice din închisori şi lagăre din timpul comunismului. Voi încerca să completez golurile.

Am citit articolul cu mare atenţie, greşeala pare să fie nevinovata. Este vorba despre sfârşitul lucrării, de episcopul Veniamin al Caransebeşului. Iată ce spune autorul:

— „Un exemplu de tărie în faţa forţei l-a constituit şi

cazul preotului ortodox Daicovici care, chemat de episcopul Veniamin al Caransebeşului şi ordonându-i-se să meargă să ocupe şi să preia cheile catedralei greco-catolice de la Lugoj, a refuzat.

Şi-a dat demisia, dar nu şi-a încărcat conştiinţa cu o fărădelege”.

Aici aş dori să nu ne grăbim şi să judecam lucrurile cu multă disponibilitate şi cu mare atenţie.

Fiind eu martor al vremurilor acelea, cu sufletul curat pot să mărturisesc ca Veniamin

Nistor, episcopul Caransebeşului, făcea parte din mişcarea de rezistenta din Banat.

Autorul lasa să se înţeleagă, din cele scrise, ca vladica Veniamin a avut o acţiune negativa, prin faptul că a cerut preotului Daicovici să preia cheile catedralei unite de la Lugoj.

Oare numai atât se ştie despre episcopul Caransebeşului? Dacă-i aşa, atunci este destul de regretabil. Să încercăm să facem un pic de lumină.

1. Actul de nedreptate făcut Bisericii Greco-Catolice în 1948, de desfiinţare a acesteia, în mod samavolnic, nu-l implica cu nimic pe episcopul Veniamin Nistor al Caransebeşului. Că s-a cerut preotului Daicovici să preia cheile catedralei unite din Lugoj, a fost un act administrativ, şi nicidecum de cult. Problema a fost rezolvata de protopopiatul Lugojului.

2. După instalarea lui Veniamin ca episcop al Caransebeşului, în foarte scurt timp acesta s-a identificat cu aspiraţiile şi încercările eparhiei de realizare a păcii şi trăirii întru Hristos.

Vremurile de bejenie ale neamului românesc de după 23 august 1944 l-au găsit pe vladica

Veniamin la postul lui, pe baricada.

Eu sunt unul dintre martorii acelor vremuri, fiind student la teologie. Alături de Filon

Verca, Petru Hamat şi Ion Iliescu am luat parte activa la organizarea mişcării de rezistenta împotriva

comunismului. Oricând pot mărturisi despre lupta dusă de Vladica Veniamin contra comunismului.

La vremea aceea, Caransebeşul era centrul de organizare a mişcării de rezistenta în Banat.

3. Pentru a reliefa mai bine aceasta stare de lucruri, voi povesti un episod, al cărui martor am fost şi eu.

În anii aceia, vine la Caransebeş un tânăr de curând licenţiat în teologie la Bucureşti, fiu al oraşului, ca profesor de Teologie fundamentala şi dogmatica la Academie şi în acelaşi timp şi hirotonit ca diacon. De fiecare dată, predica era a lui de pe amvonul catedralei.

Cu un ton obişnuit, molcom, blând şi liniştitor, însufleţindu-se parca pe măsura ce predica, lua o pornire năvalnica spre adevăr. Ne fascina. Cuvântul lui era ascuţis de sabie. În

Biserica se aşternuse o linişte de mormânt. Cu sufletul la gură, ascultam vorba tăioasa a blândului diacon de pe amvon. Aşa a trecut sărbătoare de sărbătoare a fiecărei duminici din calendar. Se crease o stare de spirit aparte, de unitate în lupta a celor care ne hotărâserăm să rezistam comunismului.

Totul, putem spune, se mişca în jurul episcopului Veniamin. Vedeam în el simbolul unităţii şi al biruintei întru Hristos. În urma predicilor ţinute se ajunsese la o stare de spirit deosebita în Caransebeş. Pe străzile oraşului se şoptea de către unii şi alţii:

— „Ma, eu mâine ma duc la biserică, la liturghie, ca iarăşi vorbeşte tânărul diacon la predica. Atât de înălţător vorbeşte de parca acum-acum prăvăleşte la pământ răul din lume şi pe toţi lingaii care s-au înhăitat cu ruşii”.

Şi aşa, de la unii la alţii, mergea vorba ca fulgerul. Se ajunsese ca în fiecare duminica, atunci când se ştia că predica diaconul nostru, lumea venea la biserică, ticsind sfântul lăcaş până la refuz. Până aici, cei care asistau şi se rugau la liturghie, când ajungea, de obicei, rândul predicii, unul câte unul, în linişte ieseau afară din biserica. Acest fenomen era şi încă este şi acum în multe locuri.

Aici însă, lucrurile se petreceau invers. Dacă în timpul liturghiei erau credincioşi şi nu erau, dar când începea predica tânărului diacon, biserica se umplea. Liniştea desăvârşita punea stăpânire pe biserica. Ne era teama sa şi respiram. Cuvânt după cuvânt ne mergea la inimă. Erau loviturile de sabie date comunismului, necredinţei şi urii, care se abătuseră asupra lui Hristos şi a neamului românesc.

Tânărul diacon de atunci este mitropolitul de azi al Banatului, I.P.S.S. Nicolae Corneanu.

Să-mi fie iertat că am îndrăznit să povestesc acum ce am trăit şi văzut atunci, sub obladuirea episcopului de Caransebeş, Veniamin Nistor.

Iată ce spune părintele Dimitrie Baloni într-un articol din *Altarul Banatului* nr. 4 – 6 1996

— Note şi comentarii, pag. 170:

— „Îmi amintesc de trista zi de 31 martie 1949, când în gara Caransebeş, vrednicul şi blândul pastor şi vladica Veniamin părăsea scaunul episcopal, îndreptându-se spre surghiunul impus la Alba-Iulia. De atunci, mereu mă gândesc la felul cum s-au desfăşurat evenimentele, atunci în 1948 – 1949”.

Deci, asupra pastorului şi luptătorului, episcopul Caransebeşului, Veniamin, s-a abătut sabia lui Satan. Un ierarh al Bisericii Ortodoxe Române ia drumul calvarului şi al rezistentei până la sfârşitul vieţii.

II

Acum să trecem la partea a doua a lucrării şi anume la completarea numelor preoţilor, trecute greşit, şi ale celor care au fost uitaţi din necunoaştere.

1. La pag. 76 – Altarul Banatului nr. 4 – 6 1996, este trecut preotul Nicolici Alexandru, născut în Teregova. Este o greşeală. Nicolici Alexandru s-a născut în.com. Tufari, aproape de

Orsova. Tatăl lui a fost tot preot. Mai târziu, ajunge preot în.com. Teregova, alături de preotul

Dimitrie Stoichescu. Nu a făcut parte din grupul lui

Aurel Vernichescu, nici nu-l cunoştea. În toamna anului 1948.com. Teregova este organizata militar de către notarul public Gheorghe

Ionescu. Nicolici Alexandru a făcut parte şi el din această organizaţie, luând jurământul la toţi membrii organizaţiei. Părintele Nicolici Alexandru nu s-a deplasat niciodată în munţi la partizani.

După căderea lui Spiru Blanaru din 12 martie 1949, la Fenes, încep arestarile în masa în.com. Teregova. Tot acum este arestat şi părintele Nicolici Alexandru. Am stat mult timp cu el în cameră, atât la securitate, cât şi în Aiud.

2. STOICHESCU DUMITRU – preot în.com. Teregova. A fost arestat în martie 1949.

Împreună cu părintele Nicolici Alexandru, a fost judecat de Timişoara în lotul al doilea – Spiru

Blanaru. Preotul Nicolici a luat 15 ani munca silnică, iar preotul Stoichescu, un an de zile.

3. SURU TOMA – preot în comuna Verendin. A fost arestat în martie 1949. A luptat cu tot sufletul împotriva comunismului, susţinând grupul lui Spiru Blanaru şi cel al colonelului Ioan

Uta.

4. RATZEC IOSIF – preot în.com. Mehadica. A fost arestat în martie 1949 la

Caransebeş. A făcut parte din mişcarea de rezistenţă. A susţinut grupul lui Spiru Blanaru şi col.

Uta. A fost condamnat la 10 ani de temniţa, trecând şi prin Aiud. Se eliberează în 12 sept. 1961

de la Periprava.

5. SURU ISAIA – protopop al Caransebeşului. A fost arestat în 1949, după desfiinţarea episcopiei şi trimiterea în surghiun a episcopului Veniamin Nistor. A făcut parte din mişcarea de rezistenţă.

6. CIUCUR PAVEL – preot. A fost arestat în 1848, cu grupul de rezistenta din sudul

Banatului – Baile-Herculane. A fost condamnat şi dus la Aiud, unde m-am întâlnit cu el în anul

1950, pe când lucram în fabrica. A fost un mare luptător şi un bun român.

7. IANA PETRU – preot în.com. Curtea, aproape de Faget. A fost arestat în 1949. A

făcut parte din mişcarea de rezistenţă. A trecut prin multe închisori, printre care şi Aiudul.

8. BOGOIEVICI PAVEL – preot în.com. Bania. A făcut parte din mişcarea de rezistenta

Oravita. A fost arestat în 1949 şi condamnat la mulţi ani de temniţa. La Periprava am stat cu el împreună.

9. BILCA PAVEL – preot în.com. Rugi, aproape de Caransebeş. A fost arestat în 1943.

Am stat şi cu el mult timp în celulele închisorii. A făcut parte din grupul de rezistenta din

Caransebeş.

10. ATNAGEA ANTONIU – preot la Zorlentu-Mare. A făcut parte din mişcarea de rezistenta din Caransebeş. Prin lupta lui a fost un erou.

11. ZASLOTZI CORNELIU – preot greco-catolic la Lugoj. A fost profesor de religie.

În anul 1948, a fost arestat şi condamnat. A făcut parte din mişcarea de rezistenta din Lugoj. La

Periprava am stat mult timp împreună.

13. GLAVAN PAVEL – preot la Timişoara. A fost arestat în anul 1949 şi condamnat la mulţi ani de închisoare, trecând prin Aiud şi Periprava.

14. IOJA SINEZIE – preot în.com. Ranusa, jud. Arad. A fost arestat şi condamnat în

1949 de către Tribunalul Timişoara. L-am cunoscut la închisoarea civilă din Timişoara 1950. Pe la sfârşitul lui ianuarie aveam să fiu legat în lanţuri grele la picioare împreună cu părintele Ioja

Sinezie şi transferat, cu un lot de 30 de oameni, la Aiud. Era o fire blânda, avea vorba domoala.

A murit bolnav de tuberculoza la Târgu-Ocna după mulţi ani de temniţa.

15. ILARION V. FELEA – preot. A fost profesor

universitar la Academia Teologica din

Arad, în acelaşi timp şi rector. La 28 oct. 1949 a fost condamnat la un an, apoi arestat din nou în

14 martie 1959, condamnat la 20 de ani munca silnică. După multă suferinţa, moare la 18 sept.

1961, în urma unei ocluzii intestinale. I s-a refuzat orice tratament.

16. BEJ TEODOR – preot în jud. Arad. A fost arestat în 1948 şi condamnat la mulţi ani de temniţa pentru a fi luptat împotriva comunismului.

17. BERGHIANU?

— A fost arestat în 1948, preot fiind şi profesor de religie la Arad. A

fost condamnat pentru a fi luptat împotriva comunismului. L-am cunoscut la Aiud, în fabrica.

18. MEILA IOAN – preot în Bocsa-Montana. A fost condamnat pentru a fi luptat împotriva comunismului.

19. BOGOIEVICI GHEORGHE – preot aproape de Oravita. A fost arestat şi condamnat ca luptător anticomunist.

20. ALDESCU ALIMPE – preot în protopopiatul Oravita. A fost arestat pentru a fi făcut parte din mişcarea de rezistenta din Oravita.

21. LUCA PAVEL – preot în.com. Glimboca. Arestat în 1949, este condamnat la ani mulţi de închisoare pentru că a fost împotriva comunismului.

JURNAL DE CĂLĂTORIE

DE LA LUGOJ LA KARLSRUHE

Miercuri, 9 decembrie 1992

Început de jurnal, început de drum. La orele 11 am sosit cu maşina de la Lugoj la

Timişoara, în casa lui Constantin Pascu. Sunt în preziua plecarii în Germania. La orele 12 am fost în audienta la I.P.S.S. Nicolae Corneanu, întrevedere care a durat 45 de minute. Seara am luat parte la conferinţa Părintelui Galeriu în aula Facultatii de Medicină. De la orele 19 şi până la

21 a vorbit despre credinţa în Dumnezeu, despre jertfa Mielului ca unicitate în răscumpărarea şi mântuirea omului.

Joi, 10 dec. 1992

Plecarea în Germania – la orele 10, din fata Catedralei Ortodoxe. Până la plecare am fost însoţit de bunul meu prieten Costică Pascu. Ploua mărunt şi rece. Ne-am adăpostit până la sosirea autocarului pe scările catedralei, acolo unde cu trei ani în urma au murit tinerii acestui neam, cu pieptul desfăcut şi cu mâinile ridicate spre cer pentru a cuceri libertatea.

La orele 10 fără un sfert, autocarul a fost în faţa Catedralei. Cu multă emoţie m-am văzut în faţa maşinii. Costică, mai stăpân pe sine, ma struneşte. Plecarea are loc la 10 şi 10 minute.

Afară ploua încet şi mărunt. În autocar mă rog lui Dumnezeu să-mi ajute să merg sănătos. Să pot observa cu ochii minţii totul pe unde trec, să cunosc şi să înregistrez aşa cum sunt lucrurile, şi cu partea frumoasă a lor.

La orele 13 am ajuns la frontiera. Aici, în treizeci de minute, grănicerii români ne-au dat drumul liber de trecere. La unguri am stat trei ore. Ne-a prins noaptea la frontiera. La orele 16

plecam spre Budapesta. Şi-n Ungaria, ploaia toaca mărunt. Târziu în noapte ajungem la

Budapesta. Străbatem oraşul trecând Dunărea. Deşi e noapte, Budapesta mi se pare un oraş frumos. La ieşirea din oraş, facem o halta de ajustare, la o parcare, de o jumătate de oră. Pe la miezul nopţii, ajungem la frontiera Cehoslovaciei. Spre ziua, iată-ne la frontiera Germaniei.

Pământul e acoperit cu un start subţire de zăpada. Din partea Cehoslovaciei ne-au dat drumul repede. La punctul de graniţa al Germaniei, în schimb, stam mult de tot. Aceasta din cauza a doua tinere femei, care au plecat fără a respecta viza de intrare în ţară.

11 dec. 1992

De la frontiera ne îndreptam spre Nürnberg. Pe

întreg cuprinsul distantei, fusese un start subţire de zăpada. Păşesc pentru prima dată pe pământul Germaniei. Până la vârsta de 72 de ani aproape, eu n-am ieşit din tara mea. Datorită prieteniei lui Aron şi a Magdalenei Florincas, voi reuşi să văd Germania. S-o văd acum când ea sta în fruntea Europei, în ceea ce priveşte economia, bunăstarea şi gradul de cultură.

Am pornit de-a latul Germaniei, de la graniţa Cehoslovaciei şi până la aproape de cea a

Franţei, la Karlsruhe. Verdele grâului răsărit cu ruginiul pădurilor desfrunzite realizau simfonia începutului de iarna pe pământul Germaniei.

Trecem prin Nürnberg, locul unde poporul german a fost îngenuncheat în urma binecunoscutului proces. Au trecut anii şi Germania s-a ridicat, lingându-şi ranile războiului şi ale înfrângerii.

Trecem fără să oprim prin Würzburg, oraş mare şi frumos şi cu un trecut bogat în istorie.

După o bună bucata de drum, ajungem în Frankfurt am Main. Aici o mulţime de călători se dau jos din autocar. Mai rămânem o mâna de oameni. Şoferii, şi ei frânţi de oboseala, se mişca de ici-colo prin maşina sau chiar se dau jos, întinzându-şi oasele.

Aşa am văzut din goana maşinii, oraş după oraş, dealuri şi câmpii frumoase, codri după codri, râuri şi poduri, dar mai ales şosele şi autostrăzi şerpuind pe întreg cuprinsul ţării. Erau îngrijite ca-n povesti. Din loc în loc apăreau locurile de parcare cu WC-uri. Toate în slujba omului. Obosit, dar şi plăcut surprins de frumuseţea locurilor, am ajuns la Karlsruhe cam la orele

15.

În gara centrala, unde era şi locul de parcare a autocarului, la informaţii, l-am găsit pe

Aron Florincas aşteptându-mă. Ne-am îmbrăţişat şi am plecat spre casă.

Era în 11 decembrie 1992. Împlinisem 30 de ore de mers cu autocarul de la Timişoara la

Karlsruhe. Frânt de nedormit şi de oboseala, cu hainele botite şi cu încălţămintea murdara, am intrat în locuinţa lui Aron Florincas, unde cu multă căldura m-a primit, îmbrăţişându-mă, Leni, sotia lui. În atmosfera aceasta de prietenie, am început şi eu să-mi trag sufletul.

Eram ca trei pasari rătăcite, din inima Carpaţilor, undeva prin landurile bogate ale

Germaniei.

12 decembrie 1992

Sunt cu adevărat în Karlsruhe, în mijlocul familiei Florincas, primit cu toată căldura sufleteasca de către Leni şi Aron. Dumnezeu să le dea multă sănătate şi noroc mult. Azi a fost o zi de vizita prin oraş. Aron m-a plimbat pe la locurile cele mai însemnate. Aşa am văzut monumentul istoric, în forma de piramida, care de fapt o putem numi Piramida Monument, amplasată în centrul oraşului, cu inscripţia gravata în partea de sud: „Margraful Karl Wilhelm, născut în Durlach la 18 ian. 1679, decedat la 12 mai 1738. Acest monument i-a fost ridicat de

Biserica, unde l-a şi înmormântat”. Inscripţia gravata în partea de nord, pe Piramida Monument:

„Margraful Karl Wilhelm depune primul piatra de temelie la noua sa reşedinta a acestui oraş, la

17 iunie 1715”.

De la acest monument am plecat prin oraş, privind şi-n dreapta şi-n stânga, de-a dreptul uimit de ce-mi apărea în faţă, curăţenie peste tot, frumosul încorona ordinea construcţiilor. Din loc în loc apăreau brazi de diferite mărimi, împodobiti cu becuri electrice şi panglici. Seara mai ales, pe una din străzile largi ale centrului, de-o parte şi de alta, brazi de diferite mărimi, în vitrinele mari ale magazinelor, deasupra străzilor suspendate, instalaţii de lumini electrice, o adevărată feerie.

Tot aici, în centru, într-o piaţa s-au amenajat mici casute iluminate fermecător în aşteptarea lui Moş Crăciun. Am intrat într-o clădire mare cu patru etaje, puternic luminata. Am rămas uluit. Nu mai văzusem în viaţa mea

aşa ceva, deşi eram destul de bătrân, la 72 de ani, ca să pot vedea multe minuni ale lumii. Este adevărat ca şi eu am văzut multe minuni, dar într-o lume a lui Satan, lumea infernului roşu, lumea comunismului. Şi acum întreaga omenire mai simte mişcările sale de zvârcolire.

Aceasta mare clădire, cu scări rulante, pe care am s-o descriu mai în aproape, se numeşte

KARLSTADT.

13 dec. 1992.

Zi de duminica, zi de sărbătoare, a treia de când sunt la Aron. O zi cu cer mohorât, vânt rece, cu semne de iarna. Ies pe balcon şi-mi curat cizmulitele de noroiul adunat la vama noastră.

Am adus şi eu, deci, un pic de noroi de la noi în Karlsruhe. Dar să nu se uite ca-n acelaşi timp am adus şi acea disponibilitate a sufletului românesc, acea îngăduinţa şi dragoste de aproapele, acea toleranta şi ospitalitate a nedreptatitului nostru neam. Noi, românii, în decursul istoriei, de cele mai multe ori, am câştigat victorii, dar din nefericire adesea am pierdut războiul. Prea multă rugina pe sufletele noastre. Zgura n-o putem îndepărta decât atunci când poporul român va realiza reforma morala. Aici vom ajunge numai dacă mergem pe drumul Bisericii.

Făcându-mi cizmulitele, gândul ma împinge spre realităţi româneşti. De aici, din vestitul

Occident al Europei, mă gândesc cu mult dor la tara mea. La spaţiul mioritic al lui Blaga, la nobleţea sufletului neamului nostru, aşa cum îl vedea Petre Ţuţea, la peticul de pământ

ROMÂNIA, unde Nicolae Steinhardt s-a desăvârşit ca om, vas ales de Dumnezeu, spre a dovedi încă o dată ca prin credinţa şi dragoste nemasurata se poate ajunge la mântuire. La sfârşit de secol, la sfârşit de mileniu, monahul de la Rohia ne-a învăţat cum să ne rugăm lui Dumnezeu şi cum să iubim omul.

De-abia sunt în a patra zi de când sunt în Germania şi dorul de tara m-a luat în stăpânire.

În jur de orele 15 ne pregătim de o plimbare în oraş, mai precis de o vizita la un alt român –

Valeriu Sântion, un supravieţuitor al gulagului românesc. Aici, spre marea mea bucurie, am reuşit să realizăm un colţ din ţara noastră. Aici m-am simţit foarte bine. Seara, fericiţi, ne-am întors la Aron.

14 decembrie 1992

Am stat acasă tot timpul, aducându-ne aminte de vremurile trecute ale regimului comunist. Mai mult am discutat de anii petrecuţi la SUNT Lugoj, despre oameni şi fapte.

15 decembrie 1992

A fost o zi senina şi cu mult soare. Pe la orele 10 plecam în oraş. Ajungem la Sântion, unde luam un ceai fierbinte şi discutam despre multe altele. Erau direct interesati să afle cât mai multe vesti din tara. Eu, cât am putut, le-am spus tot ce ştiam la ora aceea. Nu după mult timp a venit acolo şi dl. Mitrofan din Timişoara. După o oră, plecam toţi trei în oraş. Ajunşi la un anticariat, vând un ceas vechi de buzunar cu 100 de mărci. În drum spre acest magazin am văzut clădirea Tribunalului Constituţional al Germaniei, mareata, bine împrejmuita şi păzita de poliţişti cu pistolul mitraliera în mână. Intram apoi în clădirea Postei, unde domneste o ordine desăvârşita şi o linişte îmbietoare. Este prima zi când vad Karlsruhe scăldat într-un soare de iarna. Aprovizionându-ne cu alimente, ne întoarcem acasă.

16 decembrie 1992

Sfânta zi de miercuri din postul Crăciunului ne-a ajutat. De dimineaţa am fost cu Aron la piaţa de vechituri. Căutând, am găsit o maşina de scris, supla şi destul de frumoasa la înfăţişare.

Aron, care se pricepe la ele, a încercat-o; prezenta unele defecte. Până la urma am luat-o şi-am pornit spre casă. Eram nerăbdători să vedem ce anume are de nu prea merge cum trebuie. Ajunşi acasă, Aron a aşezat-o pe masa şi dă-i cu controlul pe ea, în mod amănunţit, pentru

depistarea hibelor. Tot căutând, a găsit în interiorul clapelor o frunză de copac mototolita. Îl aud pe Aron că-mi spune: – „Mai Tasule, să ştii ca frunza asta este cauza defecţiunii maşinii”. – „S-ar putea”, îi răspund eu. Am uitat să spun ca-n piaţa vânzătorul a cerut 10 mărci pe ea. Aron i-a dat numai 7 mărci, spunându-i că nu-i prea bună. Până la urma am scos-o cu 7 mărci. După ce a curăţat-o, arata ca nouă. Era o maşina foarte buna şi puţin întrebuinţata. A încercat-o pe o coala de hârtie. Mergea foarte bine, cu un scris elegant. Sfânta zi de miercuri ne-a ajutat. Frunza ajunsă între clape blocase maşina. Aron mi-a încredinţat-o, spunându-mi cu mult drag: – „Tasule, ţi-o fac ţie cadou. Să fii sănătos şi s-o foloseşti cu mult succes”.

Eu, cu emoţie, am primit-o, mulţumindu-i din tot sufletul. După aceea, scoate şi un aparat de radio portativ şi mi-l întinde şi pe acela, spunându-mi să-l primesc în dar din partea lui. Cu aceeaşi emoţie l-am primit şi pe acesta. Cu gândul la ai mei din tara, am rânduit darurile în dulapul unde îmi păstrez hainele.

Ai mei mereu îmi apar în faţă că pe un ecran de televizor, plini de viaţa şi bine dispuşi.

Alina şi cu Marioara, bunica ei, ocupa locul de frunte. Poate ca la ora asta şi ele se gândesc la mine. Lângă ele persista Tibi, Horia şi cu nepotii mei Adrian şi Gabriel, cu toţi ai casei, Nusa şi

Anişoara. La fel surorile mele, Anica şi Lenuţa. Sigur ca toţi se gândesc la mine.

Simt tot mai mult dorul de ţară.

Azi se împlinesc trei ani de la începutul Revoluţiei din decembrie 1989. Ne-am adus aminte de sângele varsat de tinerii Timişoarei pentru libertate. Din păcate, aceiaşi oameni, cu alta pălărie.

De aici, din Germania, apare acest lucru cu multă pregnanta. Cu toate acestea, cu toate aparenţele victoriei neocomunismului, istoria va dovedi lumii ca jertfa Timişoarei n-a fost zadarnica. Cred cu tărie şi o spun de aici, din Karlsruhe, din inima Germaniei, ca Dumnezeu ne

va ajuta să vedem pacea, bunăstarea şi la noi în România.

Joi, 17 decembrie 1992

S-a scurs o săptămână de când am plecat din România. Este o zi liniştita, cu vreme rece şi ninsoare de iarna, cu un start subţire de gheata pe maşinile din stradă. Stam acasă, depanând firul amintirilor. Sunt multe de spus dintr-o viaţa de om. Ne-am întâlnit doi prieteni, care am avut viaţa supra-încarcata cu evenimente şi întâmplări destul de neobişnuite. Putem concluziona ca, din tot ce am în făptuit, timpul ne-a dat dreptate.

Vorbind, noi mulţumeam lui Dumnezeu ca în tot greul vieţii ne-a ajutat ca şi din înfrângeri să învăţăm câte ceva. Niciodată n-am urât omul şi nici n-am încercat să ne răzbunam.

Aici, în Germania, Aron a făcut şi face mult pentru noi, românii. Prin comportamentul lui, a atras admiraţia germanilor, care-l cunosc ca pe un om cinstit şi corect. Azi a venit pe la noi dl.

Mitrofan. Am vorbit despre tara şi despre oamenii de acolo.

Vineri, 18 decembrie 1992

Ne apropiem de Sfintele Sărbători ale Naşterii Domnului. Fiecare casa de aici, din

Germania, se pregăteşte pentru întâmpinarea Crăciunului. Azi am întâlnit-o şi cunoscut-o pe

Nadina Radu, nepoata lui Aron de la Arad. Este o fată frumoasa şi cu multă căldura sufletească.

Tot mai mult gândul meu zboară la cei de acasă.

După masa am fost cu Aron în oraş. Am colindat prin magazine. Din nou am fost la

Karstadt. Totul este aşa de frumos. Te oboseşte, parca, aceasta extraordinara rânduiala a marfii.

Dar… în aceeaşi măsura, preţul atât de mare te sperie când îl citeşti. Am cunoscut o doamnă din

Lugoj, acum stabilita în Germania, cu numele de Gruber. Doamna ne-a arătat o bucată decupata dintr-un ziar din Lugoj, în care scriau nişte neadevăruri grosolane

la adresa oraşului Karlsruhe şi anume ca statuia unui cal troian, cu trei picioare, ar fi lovita de către cetăţenii oraşului cu ouă stricate.

Intrigaţi de acest fapt, a doua zi ne-am dus la faţa locului.

Sâmbăta, 19 decembrie 1992

Ne-am pregătit de mers în oraş. Am luat tramvaiul şi am ajuns la teatru, unde, în parc, era statuia Calului Troian, cu trei picioare. Am admirat îndeaproape acest monument.

Cu părere de rău, trebuie să constat că ai noştri de la Lugoj sunt de rea credinţa şi susţin în acel articol de ziar lucruri neadevărate, jignind un oraş întreg. Apoi am vizitat gara centrala. Este o gara mare, cu clădirile monumentale şi cu 14 linii de peron, toate acoperite. Am intrat în libraria garii, unde am căutat o revistă cu construcţii de bărci, dar n-am găsit. În jurul orei 13

ne-am îndreptat spre casă.

Duminica, 20 decembrie 1992

Azi n-am ieşit în oraş. Am ascultat slujba sfintei liturghii la Europa Libera. Gândul şi dorul meu au zburat la cei dragi din tara, în frunte cu Alina. Ma simt foarte bine aici, la Aron. Cu toate acestea de-abia aştept să mă întorc la ai mei, în România. A trebuit să vin aici, în

Germania, ca să-mi dau seama că acest cuvânt de România are mai multă plinatate decât atunci când eşti în ţară.

Câteodată, îmi vine să spun ca noi, românii, tare suntem mici şi prapadiţi, mai ales văzuţi din Germania. Pe aici nimeni nu vorbeşte de poporul nostru. Ne ocolesc toţi.

Toate acestea se datoresc faptului că în ultimii trei sute de ani neamul românesc a început să alunece în haul dezmăţului şi al decăderii morale.

La televizor am ascultat cu multă emoţie colindele pomului de Crăciun. În acele clipe mi-am adus aminte cum în închisoarea din Aiud cântam „O, brad frumos”. Parca şi acum ma vad într-o celulă a Aiudului, îmbrăcat în zeghe,

tremurând de frig şi foame, cântând „O brad frumos”.

pe versurile de Radu Gyr.

Luni, 21 decembrie 1992

Am ajuns la solstitiul de iarna. Afară ploua mărunt şi-i cam prea cald pentru acest anotimp. Lumea, sub protecţia umbrelelor, este un du-te-vino, după treburile zilei. Eu cu Aron ne îndreptam, prin ploaia mărunta, spre Calul Troian, unde ne facem fotografii din diferite poziţii. De acolo, cu voie bună, plecam prin oraş, în vizita la locurile mai importante. Trecem în fuga şi pe la prietenul nostru Sântion şi la doamna Camelia. De la ei ne ducem la magazinul

Karstadt. Totul este la dispoziţia omului, dar prea scump. Pe la orele două ne întoarcem acasă, obosiţi ca după o zi de coasa. Anii prea mulţi adunaţi în spatele nostru îşi spun cuvântul. am admirat.

Marţi, 22 decembrie 1992

Îl însoţesc pe Aron la magazinul din apropiere de locuinţa şi facem aprovizionarea cu apa minerală şi bere pentru sărbători. După aceea plecam în căutarea unui brad frumos de Crăciun.

Ajungem la marele magazin Wertkauf, unde, lângă el, este un loc special amenajat cu o mulţime de brazi, de toate mărimile. Brazii sunt expusi în suporturi speciale. Aron şi-a ales un brad frumos, pe care vânzătorul l-a împachetat într-o plasa speciala, ca un sac. Bradul ales l-am lăsat în curtea depozitului cu un bilet purtând numele lui Aron şi am purces la vizitarea magazinului.

Un magazin uriaş şi-o forfota de lume. Aron a cumpărat nişte struguri, foarte buni, dar scumpi, apoi ne-am îndreptat spre casă, luându-ne bradul ambalat. Către orele 14 am ajuns obosiţi morţi.

Am uitat să spun ca acolo, în magazinul acela mare, am întâlnit un copil mărunt, dar zglobiu şi vioi cum n-am prea întâlnit. Era cu mama lui, o tânără femeie, tare simpatica. Aron a pus mâna pe creştetul copilului şi l-a întrebat ce face şi unde se duce. A răspuns mama lui

pentru el. Erau indonezieni, veniţi la studii, cred. Şi acum mi-a rămas în minte imaginea lui de copil zglobiu.

Toţi copiii pământului sunt aşa. Pe toţi îi caracterizează curăţenia sufletească, ca mai târziu pe acest fond să se grefeze păcatele omului.

În jur de orele 16 a venit Nadina la noi, împreună cu Corina, care, nu după mult timp, a plecat acasă, singura, lăsând-o pe Nadina la noi. Este o fată frumoasa şi comunicativa. Discutam de parca ne-am fi cunoscut de-o veşnicie.

Miercuri, 23 decembrie 1992

Azi-noapte l-am visat pe bunicul meu, taica Ion Berda. Se făcea că era o zi frumoasa de vara, undeva pe dealul Poieni, pe o pajişte bogata în flori şi verdeata, cu mulţi pomi fructiferi şi ici-colo pâlcuri de arbori răzleţiti de pădurea încheiata de fag, presărată din loc în loc cu mesteceni pletosi şi cireşi sălbatici. Pe tulpina unui copac de mult căzut la pământ, trântit de vânt, uscat acum de-a binelea, stătea bunicul meu, îmbrăcat în haine curate, cu pletele lui albe sclipind în soare, cu fata radiind de lumina bucuriei, zâmbind, ne vorbea. Se făcea că eram mai mulţi în jurul lui.

Acum, trezit din acest vis frumos, departe de casă, de locurile acelea frumoase, ale copilăriei mele, departe de tara, mi-l aduc aminte bine, aşa cum era el. Toată viaţa lui a fost un om care a ştiut să înfrunte greul, mereu cu zâmbetul pe buze. Când se găsea la cel mai mare necaz, el se consola spunând: – „Aşa a fost voia lui Dumnezeu!”. A trăit 87 de ani. A murit în

1955. Pe vremea aceea eu eram în Aiud, pe un pat din spitalul închisorii, bolnav de tuberculoza, în salonul morţii. Azi pot spune ca Dumnezeu n-a voit să mor acolo, între zidurile reci ale celei mai grele închisori din tara. Voia Lui a fost ca eu să trăiesc şi… poate cu misiunea de-a vorbi şi a scrie prin ce am trecut.

Nostalgic, aici, în Karlsruhe, trăiesc clipele frumoase, dar grele ale luptelor noastre duse în grupul lui Spiru

Blanaru. Acest vis m-a răscolit, dar m-a şi înseninat. Îl socotesc de bun augur.

De dimineaţa, ne-am dus prin oraş pentru aprovizionarea cu cele necesare pentru Crăciun.

Suntem mai aproape de Naşterea Domnului. L-am ajutat pe Aron la fixarea bradului într-un suport.

Joi, 24 decembrie 1992

Suntem în Ajunul Crăciunului. De dimineaţa ne pregătim pentru a merge la biserică. La orele 11 va începe slujba. Am ajuns pe la orele 11 fără 15 minute. În faţa bisericii e multă lume adunată. Toţi români. Aron ma prezintă multor prieteni şi cunoscuţi, femei şi bărbaţi. Biserica este luterana. Înaintea slujbei se produce o oarecare fierbere. Părintele Dr. Viorel Mehedinţi este parohul Bisericii ortodoxe din Karlsruhe. Pe lângă aceasta parohie mai are încă trei: Frankfurt.

Heidelberg şi Heilbron. Începe slujba religioasă. În aceasta biserica luterana, care-i găzduieşte întotdeauna pe românii ortodocşi, s-a creat, de asta data, o atmosferă de o înaltă trăire spirituală.

Aşa mi s-a părut mie, cel care pentru prima dată am ieşit din hotarele ţării mele şi-n ajun de

Crăciun luam parte la o slujbă religioasă, închinata Naşterii Domnului.

Cu gândul la ai mei şi tara mea, mă rog cu căldura. A fost înălţător. Alături de Aron şi

Nadina m-am simţit foarte bine. Bărbaţi şi femei luam parte la răspunsurile cantorului. La sfârşitul slujbei am colindat cu toţii gândindu-ne acasă. Colindând, mi-am adus aminte de colindul din 1952, din Aiud.

În noaptea aceea de Crăciun, cu ochii înfipţi în stele, colindând, vedeam aievea chipul sfânt al mamei, obrazul siroit de lacrimi al tatălui albit şi îmbătrânit înainte de vreme, al sotiei, cu brazde de durere, strângându-şi la piept pruncul părăsit de mine la patru luni, al bunicilor albiţi şi ei de timp, al fraţilor şi surorilor, al unchilor şi verişorilor şi al prietenilor cinstiţi la suflet. În acele măreţe

clipe, noi, cei din spatele uşilor ferecate, prin colindul nostru din marginire, făceam saltul în nemarginire, în dumnezeire. Eram extaziati. În acele clipe puteau să se deschidă uşile toate, gardienii să ne ucida, ca noua nu ne mai era frica de nimic. Eram în

Dumnezeu şi Dumnezeu în noi.

În biserică, după colinde, părintele ne-a vorbit despre Naşterea Domnului. Când totul a fost gata, înainte de nafura, Aron m-a prezentat părintelui cu multă căldura. Eu, emoţionat, i-am răspuns şi-n numele ţării mele, România, de felul cum reprezintă Biserica şi neamul nostru aici, în Germania. Apoi am sărutat crucea şi am luat nafura. Dintre cei prezenţi, mai mulţi au venit la mine, femei şi bărbaţi, strângându-mi mâna. După toate acestea, am mers la dl. Petru Calarasu, un moldovean de isprava. Ne-a primit foarte bine. Aici a venit şi părintele Viorel Mehedinţi, cu care am stat mai mult de vorba. S-a creat o atmosferă de intimitate.

Vineri, 25 decembrie 1992

Ziua Naşterii Domnului, Crăciunul. Departe de tara, departe de ai mei, în mijlocul familiei lui Aron, în oraşul Karlsruhe, aproape de graniţa cu Franţa, îmi petrec Sfintele Sărbători. Aici, în

Germania, simt atât de aproape tara mea. În gând ma întreb ce vor face ai mei? Cum vor petrece sărbătorile fără mine? După obiceiul meu, ma scol la orele 6 dimineaţa. Cu creionul în mână, urmez firul gândurilor. Masa de prânz am luat-o în mijlocul familiei lui Aron, împreună cu Eli şi

Monica şi cu familiile lor. Toţi au fost prezenţi, afară de Ion, soţul lui Eli, acesta fiind de serviciu. A fost o masa cu de toate. Aron ne-a fotografiat pe toţi. Am ascultat şi colinde de

Crăciun, înregistrate de Aron.

Într-una din nopţile de Crăciun, aici în Germania, l-am visat pe I.P.S.S. Nicolae Corneanu.

Se făcea că era la mine acasă, la Lugojel. Când l-am văzut, am rămas uimit. L-am luat în braţe parca şi l-am

aşezat pe pat, întrebându-l ce-i cu el? Mi-a răspuns că-i tare obosit. Aşa m-am trezit din vis, cu gândul la el. Ce i s-o fi întâmplat acolo la Timişoara? Sigur ca şi azi sunt mulţi care-l încolţesc, de altfel ca şi aici în Germania. Dar… pot spune cu sufletul curat că nu au dreptate. El, mitropolitul Nicolae Corneanu, se găseşte pe drumul de lupta în lumina dragostei întru Hristos. Drumul lui pe care a apucat este drumul PAULIN, drumul fără întoarcere în lupta pentru Hristos, drumul jertfei. De-abia apuc să mă întorc acasă şi să-i fac o vizita. Să-i aud glasul blând, dar ferm, încurajându-mă în ceea ce vreau să fac. Şi acum îi aud glasul în răspunsul de mulţumire dat părintelui Galeriu în Aula Facultatii de Medicina din Timişoara la 9 decembrie 1992.

Ma întorc, iarăşi, la masa bogata a acestei zile de Sfânt Crăciun. Cu emoţie, constat că a venit şi la mine moş Crăciun. A fost o surpriză pentru mine. Leni şi cu Aron s-au gândit la mine şi mi-au oferit daruri. La fel şi Monica din partea familiei ei mi-a adus multe cadouri.

A fost măreţ de frumos. S-a creat o atmosferă calda de familie. Mă rog lui Dumnezeu să le ajute şi să-i ţină pe toţi sănătosi şi cu mult noroc în viaţă.

Sâmbăta, 26 decembrie 1992

A doua zi de Crăciun. Am început ziua cu ascultarea cuvântării ţinute de Regele Mihai I, cu ocazia Naşterii Domnului. Cuvânt firesc de încurajare pentru poporul român. Un lucru trebuie ştiut de către noi toţi: Neamul românesc s-a născut creştin şi monarhic. Noi, niciodată, n-am avut preşedinţi de tara, ci întotdeauna am avut regi, voievozi şi iarăşi regi.

În jurul orei 10 am plecat la plimbare prin Grötzingen cu Aron şi Nadina. Afară era destul de rece. Vântul de nord ne mângâia fata. Am făcut mai multe fotografii împreună cu Nadina. Pe la orele 12 ne-am întors acasă zgribuliti de frig. Am văzut mai din aproape cartierul în care locuia Aron.

Grötzingen este bunica oraşului Karlsruhe şi mama

Durlach-ului.

După masa, cam pe la orele 15 şi 30 de minute, au venit la noi în vizita doamna Gabi

Ross, fosta casiera de la SUNT Lugoj şi încă două doamne tot din Lugoj, Ana şi Helga Wingert.

Ne-am bucurat unii de alţii, revăzându-ne după atâţia ani de despărţire. Şi aici, în jurul cafelelor.

Aron ne-a făcut mai multe fotografii. Cu Helga am avut mai multe schimburi de idei. Ne-am regăsit unul cu altul în felul de a pune problemele, mai ales asupra lui Nicolae Steinhardt. La fel şi despre Constantin Noica. A fost o întâlnire plăcuta. Helga lucrează la Institutul de Cercetări din Stuttgart ca fiziciana. Am rămas surprins de cunoştinţele şi cultura Helgai, spre deosebire de mulţi români de aici, care nici nu auziseră de gânditorul de la Păltiniş şi de Monahul de la Rohia.

Duminica, 27 decembrie 1992

Este ziua Sfântului Stefan, cel dintâi martir al Creştinismului. Ne rugam să ne ajute ca prin rugăciunile lui să ieşim din acest mare şi greu impas al poporului nostru.

La masa de prânz ne ducem la Monica. Este ziua ei de naştere, împlineşte, pe data de 28

decembrie, 41 de ani. Ne-a primit cu multă căldura. Am stat până spre seara, când ne-am dus acasă, la Grötzingen. Aşa s-a mai scurs o zi, apropiindu-se plecarea mea. De-abia o aştept. Mi-e tare dor de tara, deşi ma simt foarte bine aici la Aron şi la Leni.

Luni, 28 decembrie 1992

De dimineaţa am fost la poliţie pentru prelungirea termenului de rămânere în Germania.

Acolo au refuzat să prelungeasca şederea. Deci trebuia să plec pe ziua de 9 ian, 1993. Am trecut pe la dl Sântion, de unde am primit în dar mai multe haine. Sunt nerăbdător de a pleca acasă.

Afară-i frig şi vântul bate tare şi ascuţit. Parca taie cu palosul. Un neastâmpăr a pus stăpânire pe mine, mai ales

de când poliţia a refuzat prelungirea termenului.

Privesc afară pe geamul din camera mea. Soarele-i spre asfinţit. Este o zi senina, dar rece.

În faţa mea se arata maiestuos un deal poleit cu aurul soarelui dinspre apus. Copaci şi pomi desfrunziti dau priveliştii nota de iarna, ruginii şi parca fără viaţa. Pe acest fundal apar casele, una mai frumoasa ca alta, cu albul lor caracteristic, cu fel de fel de stiluri în construcţie, cu faţade neasemanându-se una cu alta şi cu podurile toate mansardate. A trecut şi Crăciunul. L-am petrecut în mijlocul familiei lui Aron şi Leni. Au stat în jurul meu, făcându-mă sa ma simt bine.

Cu toate acestea gândul meu zboară spre casă, spre tara mea.

Marţi 29 decembrie 1992

Aici, în Germania, ca să ajungi în ţara eşti la discretia şoferilor de pe autocar. Nu este un birou al societăţii cu care vrei să pleci. Îţi percep taxe după bunul lor plac şi numai în mărci.

După masa pe la orele 16 ne-am dus în vizita la doamna Flori Hateganu, venita în Germania de

14 ani. Acum are cetăţenia germana. Ne-am simţit tare bine la ea. Ne-a povestit despre multe lucruri şi mai ales despre necazurile ei. Seara, în jurul orei 20, ne-am întors acasă. Nu după mult timp a venit şi Eli pe la noi, stând mai mult de vorba. În timpul acesta Aron a vorbit la telefon cu

Zornek din Freiburg despre cursa spre tara. Am fixat, deci, data de 7 ian. 1993, orele 18 pentru plecarea noastră spre casă. Zilele acestea trebuie să-mi adun bagajele. Se apropie trei săptămâni de când sunt în Germania.

Citind aici, în Germania, „Expres Magazin”, constat cu durere ca opoziţia noastră se destrama. Conflictul dintre A.C. şi P.A.C. nu este de bun augur. Aşa stând lucrurile, noi nu vom realiza nimic. Nici acum nu vrem să înţelegem ca, fără unitate, nu vom depăşi criza, nici cea politică şi nici cea economică. Numai uniţi vom învinge.

Presa noastră se ocupa mai mult de felul cum tuseste şi-şi scutura pletele Adrian Păunescu şi nu de câţi încă mor în Basarabia şi

Bucovina.

Miercuri, 30 decembrie 1992

Se împlinesc azi 45 de ani de când România a fost aruncata într-un hau adânc. Haul comunismului. Sunt 45 de ani de când Regele Mihai I a fost izgonit de pe tronul lui într-un mod absurd şi pervers. După ce a fost decorat de către Stalin şi i s-a făcut o avioneta cadou, l-au alungat din tara lui. Din tara pe care Carol I, străbunicul lui, o ridicase printre ţările fruntaşe la vremea aceea. Leul românesc era la paritate cu francul elveţian. Iată unde ne-au adus cei care atunci ne luaseră în braţe – Tătucul Stalin şi toţi acoliţii lui. Cât de departe suntem de adevărata libertate şi de sensul real al democraţiei.

În jurul orei 10 a venit Eli pe la noi şi am plecat cu toţii prin oraş. Am fost şi la piaţa de vechituri, dar n-am găsit nimic, Spre deosebire de sezonul cald, acum în iarna vin puţini oameni cu marfa lor de vânzare. Şi aici totul este scump. De la piaţa am plecat prin oraş după cumpărături. După masa mi-am făcut bagajele pentru plecare. Am primit multe lucruri bune şi folositoare de la Aron şi Leni. Tot astăzi a sosit şi o scrisoare de acasă, de la Marioara şi Tibi, cu frumoasele felicitări de sărbători. Acum caut să vorbesc cu ei la telefon şi să le anunţ data plecarii de aici şi a sosirii în Timişoara. Totuşi nu reuşesc.

Ma bucura mult faptul ca voi pleca acasă. Mi-e dor de tara şi de toţi ai mei, deşi aici ma simt minunat. Cu un lucru nu mă împac eu. Oriunde aş fi, sezonul rece îmi da de lucru, respiraţia este foarte grea şi tusea ma cam supara. Norocul a fost că am luat cu mine medicamentele necesare.

Joi, 31 decembrie 1992

Iată-ne şi-n ajunul anului nou şi la sfârşit de an vechi. Iarăşi speranţe de mai bine.

Am fost de dimineaţa cu Leni în oraş pentru

cumpărături şi anume să luăm ciorapi pentru femeile din familie. Marioara, Nusa, Anişoara, Anica şi Lenuţa. Pe lângă ele mai este una, cea mai frumoasă din familie, ce sta la locul de frunte, Alina, nepoata mea. Ei şi nepoţilor Adrian şi

Gabriel le-am luat mai multe lucruri, împreună cu dulciuri. La fel, am luat cadouri şi pentru Tibi şi Horia.

Undeva în sud-vestul Germaniei, în Karlsruhe, sfârşit de an şi cu început de an, Anul Nou

1993, cu vise şi speranţe, îl petrec şi mă bucur nespus de mult împreună cu Leni şi Aron, unindu-ne în duh creştin şi visând la mai bine. Cei tineri, Eli şi cu Monica, cu familiile, fiind tineri, petrec noul An în anturajul celor de vârsta lor. Împreună cu ei s-a dus şi Nadina. Noi, cei cu mai mulţi ani în spinare, am rămas acasă, în Grötzingen, să petrecem revelionul împreună. La televizor, pe toate canalele, atât cele de stat 1, 2 şi 3, cât şi cele particulare, până la al 32-lea canal a fost muzica şi dansuri. Am rămas pe canalul 1. Am uitat să vă spun cel mai important lucru. Pe la orele 18, am reuşit să vorbim la telefon cu Lugojul. A răspuns fiul meu cel mare, Tibi. Le-am urat noul an fericit şi cu multă sănătate. I-am spus ca vin acasă şi ca pe ziua de 8 ian. 1993 voi fi la Timişoara, la orele 18, în faţa Catedralei. M-am bucurat ca un copil că am vorbit cu ei.

Dumnezeu mi-a ajutat să fac acest lucru.

Vineri, 1 ianuarie 1993

Un nou an, l-am început aici în Germania, în frumosul oraş Karlsruhe, aproape de

Strasbourg, oraş al culturii franceze şi locul de unde începe să radieze în toată lumea pacea şi adevărata dragoste între popoare. Nadejdi noi pentru încercatul om de pe planeta Pământ.

La orele 24, arătate pe toate ecranele televizoarelor lumii, cu cei din familia Florincas, în locuinţa lor, am întâmpinat Noul An 1993 cu tradiţionalul pahar de şampanie. Şi a fost, spre bucuria noastră, şampanie de Alba-Iulia. Emoţionaţi, ne-am urat unii altora multă

fericire, sănătate şi pace în lume. Am trecut apoi pe balconul casei şi-am asistat la un spectacol nemaivazut de mine. Mii şi mii de cartuse trase în înaltul cerului, răspândind în vazduhul întunecat o lumina feerica în fel de fel de culori. Se auzeau pocnetele cartuselor ca-n vreme de război. La televizor s-au dezlănţuit noi dansuri şi cântece de pe întreg cuprinsul Germaniei. Cu gândul la ai mei din tara, priveam în întunericul de afară, luminat din când în când de lămpile multicolore.

În jur de orele trei dimineaţa m-am dus la culcare. Din pat am mai urmărit programul la televizor, dar numai pentru puţin timp. M-am gândit iarăşi la toţi ai mei din tara, rude şi prieteni.

Azi îl sărbătorim pe Sf. Vasile cel Mare.

Acum, pentru că sunt departe de tara mea, îmi aduc aminte de Petre Ţuţea, înţelegându-i marea dragoste pe care a avut-o pentru poporul român. El, în închisoarea Aiudului, ne spunea:

— „Nu poporul român trebuie să ne considere eroi, ci noi trebuie să mulţumim poporului român că ne-a dat ocazia să luptam pentru el şi chiar să murim”.

Sunt bătrân la cei 72 de ani ai mei şi mă rog lui Dumnezeu să mă ţină sa pot vorbi şi scrie.

Să mai văd ca neamului nostru românesc i s-a făcut dreptate. Să fim drepţi şi buni când judecam oamenii acestui popor din Carpaţi. Să ne rugăm lui Dumnezeu ca poporul român să ajungă să fie respectat de celelalte popoare. Să ne axam pe drumul cinstei şi al corectitudinii. Să ajungem şi noi odată la cultul muncii. Ura şi minciuna să dispară, dacă vrem să fim în rândul oamenilor adevăraţi.

Spre seara au venit pe la noi Eli şi cu Ion, soţul ei. Am vorbit despre multe lucruri şi ne-am adus aminte de oameni şi fapte de la noi din tara. Am băut cu ei un vin foarte bun de pe

Rin. La plecarea lor a venit şi Monica cu toată familia ei, Daniela şi Gigi, soţul ei. D-l Gheorghe

Stredie este un om aparte. Aşa mi s-a părut mie. Un om înalt de statura, cu ochi pătrunzători şi cu multă căldura sufletească, dar şi gata oricând de a sancţiona răul din om.

Pe mine ma bucura mult faptul ca socrul şi ginerele se întâlnesc pe linia aceasta a omeniei.

De aceea exista între ei un respect reciproc.

Sâmbăta, 2 ianuarie 1993

Înc-o zi din noul an. Leni şi Nadina pleacă la cumpărături de dimineaţa. A venit Eli cu maşina după ele. Eu cu Aron am rămas acasă. Tot mai mult mă gândesc la ai mei. Timpul se apropie. După masa, eu cu Aron mergem la Monica şi Gigi. Acolo ne-am simţit foarte bine, vorbind despre toate. Am luat, la plecare, de la ei, un pachet pentru mama lui Gigi, în ţară. Din

Lugoj îl voi pune la posta.

Vorbind împreună cu toţii, Aron, Monica şi Gigi, am constatat un lucru, ca numai atunci când eşti departe de tara ta, printre străini, îţi dai seama cât de mult îţi iubeşti tara şi neamul.

Despre greşelile conducerii vorbeşti cu durere şi revolta, iar speranţele în mai bine te aprind, te dinamizează, te însufleţesc. Nu ştiu cum vor fi alţii, dar eu aşa sunt.

Duminica, 3 ianuarie 1993

De dimineaţa ne-am pregătit de o vizita. O aşteptam pe doamna Gabi Roos, care vine cu maşina şi ne duce la ea acasă, la Bruchsal. Noi toţi suntem gata de plecare. La ora 10 plecam.

M-a impresionat locuinţa D-nei Gabi, curata, bine îngrijita şi cu mobilierul ales cu mult gust. Sta într-un bloc la parter, aproape de noua biserica cu un turn pătrat, având un stil neobişnuit pentru mine. Un patrulater înalt şi cu cruce în vârf. Pe toate cele patru fete se afla câte un ceas mare.

La Gabi ne-am simţit foarte bine, aducându-ne aminte de oameni şi fapte din trecutul nostru, de anii

petrecuţi la SUNT Lugoj, unde ea a fost mult timp casiera. Depanând firul amintirilor, adesea ne aprindeam până la emoţie. Dar ne înfierbântam şi când ne gândim la răul din lume. Ne uitam în Iugoslavia, ne uitam la dezmembrarea Cehoslovaciei, ne uitam la şubrezenia păcii în fosta URSS. Dar, mai mult, ne uitam şi constatam impasul în care se găseşte azi Germania, unde numărul şomerilor a început să crească. Din cauza nesiguranţei sociale, în urma manifestărilor extremiste, capitalul străin a fost stopat în Germania. Dacă şi aici se întâmpla astfel de fenomene, atunci ce să mai zicem de noi românii? Dacă şi Germania, într-o bună măsura, şi-a pierdut credibilitatea în faţa marilor capitaluri, atunci ce să mai spunem despre tara noastră?

Mai cu una, mai cu alta, timpul a trecut repede aici în vizita noastră la Bruchsalul frumos şi bine îngrijit. Ne-a servit o masa bogata, cu de toate, pregătită ca la noi în ţara, în Lugojul nostru cu vechi tradiţii româneşti.

La orele 16 şi 30 de minute am plecat spre casă, luându-ne rămas bun de la doamna Gabi şi mulţumindu-i din tot sufletul de felul cum ne-a primit. Am luat Busul din oraş şi ne-am îndreptat spre Karlsruhe. Acasă la noi ne-a întâmpinat o atmosferă calda şi îmbietoare de familie: „Bine ca la noi acasă nu-i niciunde!”

Omul, peste tot pământul, aşa şi spune.

Luni, 4 ianuarie 1993

A mai trecut o zi. Afară s-a făcut mai frig, – 7 grade. Este o iarna pe sec, fără zăpadă. După masa am plecat în vizita la dl Mitrofan. Acolo am fost primiţi cu multă căldura. Cu noi a fost şi

Nadina. Ne-a servit cu un vin bun de pe valea Rinului. Karlsruhe este la numai 2 km. de Rin.

Aşa am petrecut câteva ore plăcute şi cu nostalgice amintiri din vremuri de demult. Către orele

20 am plecat spre casa lui Aron.

Marţi, 5 ianuarie 1993

Suntem în ajun de Bobotează, zi de post, zi de

reculegere şi meditaţie. Aici, ziua aceasta de post o trăiesc în mine, cu gândul la Cel de Sus, să ne ajute să ieşim la lumină. Ma gândesc acum la Lugojel, la Alina şi Marioara, care primesc preotul cu crucea. Cu smerenie şi cu pietate îl primeam şi sărutam crucea, sfânta cruce. Pe aici, în Karlsruhe, am observat ca în ajun de

Bobotează umbla prin oraş copiii mai mari, îmbrăcaţi în costume speciale şi cu coroane aurite pe cap, cu Irozii şi cu stele mari aurite. Merg de la casa la casă, respectând şi realizând datina din bătrâni. Aici, în Germania, Bobotează se bucura de un mare respect şi se manifesta printr-o bogata ceremonie. Oameni şi popoare, în felul lor, respecta şi cred în acelaşi Dumnezeu, pe întreaga planeta Pământ. De s-ar ajunge odată la adevărata dragoste şi armonie pe pământ.

Pe la 10 am plecat în oraş după fotografii şi după cumpărături. Afară-i frig cu minus 8

grade, un ger pe uscat. Suntem bine îmbrăcaţi, cu paltoane şi căciuli. Din nou am colindat prăvăliile. Acasă am ajuns pe la orele 13 şi 30 de minute, flămânzi şi înfrigurati. În tramvai, în faţa noastră, erau patru albanezi, două femei şi doi bărbaţi. La înfăţişare, fiind destul de tuciurii, i-am luat drept ţigani. Vorbeau repede şi se păreau a fi ţigani şi după grai. După un timp, unul din ei, mai tânăr şi cu pălărie pe cap, îl întreabă pe Aron, în germana, dacă suntem nemţi. Aron i-a răspuns ca da. Ne fericea că aveam căciuli pe cap, în frigul acesta. El trăgea de pălărie pe cap, ca simţea destul de bine frigul. Din vorba în vorba, ne spune că sunt albanezi de la Kosovo şi ca iugoslavii sunt la pământ. La urmă, Aron le spune ca noi suntem Ciobané, adică români pe limba lor. Au sărit în sus de bucurie şi că aşa da, ca după căciulile noastre nu păream nemţi. Ne-am despărţit în mare veselie. Ajunşi acasă, cu un pahar de tuica ne-am încălzit şi am mâncat foarte bine.

Miercuri, 6 ianuarie 1993

Botezul Domnului. Gândul şi dorul meu zboară către cei de acasă. De Sf. Ion voi pleca cu autocarul la orele 18.

Aştept cu emoţie şi nerăbdare plecarea, deşi la Leni şi Aron m-am simţit excelent. S-au purtat cum nici nu se putea mai bine. Nu ştiu dacă vreodată voi putea să fiu la înălţimea lor, mulţumindu-le din tot sufletul. Azi suntem invitaţi la dl Sântion la masă. Eu, ca de obicei, m-am sculat tot de dimineaţa, făcând puţina ordine în camera şi apucându-mă sa mai notez câte ceva în jurnalul meu. Toţi ne pregătim să mergem la Valeriu şi la Camelia. Pe la orele

13 suntem primiţi cu multă căldura de familia Sântion, pe str. Händel nr. 25. Al doilea nume de botez al lui Valeriu este Ioan. A fost invitata şi familia Mitrofan. În total am fost 8 inşi. A fost o masa ca-n povesti, cu de toate, şi servita de către Camelia după toate regulile artei. Şi acum şi aici am realizat un colţ din tara. Pentru câteva ore România a fost la Sântion acasă. La plecare mi-am luat rămas bun de la distinsele gazde, mulţumindu-le de felul cum am fost primiţi.

Urmează să plec a doua zi, împreună cu Nadina, joi, 7 ianuarie 1993, în ţara, în România.

Ajunşi acasă la Aron, am dat un telefon lui Ctin Pascu, la Timişoara. După multă truda, am reuşit să-l prindem. L-am rugat să mă aştepte în faţa Catedralei Ortodoxe în ziua de vineri 8 ian.

1993, la orele 18, când va sosi autocarul.

Joi, 7 ianuarie 1993

A sosit şi ziua plecarii. Este ziua Sfântului Ioan Botezătorul. M-am rugat să-mi ajute să ajung cu bine acasă, în România. De dimineaţa încerc un sentiment de părere de rău parca, trecând prea repede timpul de stat în Germania. Aceasta, împreună cu neastâmpărul dorului de tara, îmi imprima o stare de bulversare. Căldura cu care am fost primit de Leni şi Aron a fost extraordinar de mare. Niciodată nu voi putea să le mulţumesc de tot ce au făcut pentru mine. Mă rog lui Dumnezeu să-i ajute, să le dea sănătate, pace în suflete şi mult, mult noroc până la adânci bătrâneti.

Ma mişc într-o parte şi alta, împlinind ultimele

pregătiri de plecare, împachetând ceea ce a mai rămas prin camera. Am multe bagaje. Asta mă face un pic neliniştit până ma vad urcat în autocar.

A venit la noi Gigi Stredie cu maşina. S-a pregătit să ne ducă la Gara Centrala. Bagajele au fost încărcate în maşina. La orele 16 şi 30 de minute am plecat. M-am despărţit de Leni cu lacrimi în ochi. Mi-a promis ca vine şi ea la gara. Pe la 17 şi 30 am fost în faţa garii. Ploua mărunt şi rece. Îmi aduceam aminte ca şi plecarea mea în Germania tot prin ploaie a fost. Eram cu Costică Pascu pe treptele Catedralei şi ploua mărunt şi rece.

Aici, în Gara Centrala, unde aşteptam autocarul lui Zorneck, Aron s-a dovedit expeditiv.

A adus două cărucioare pentru mine şi Nadina şi acolo ne-a pus bagajele. La orele 18 fără 10

minute a sosit autocarul. O femeie ne-a strigat de pe o lista pe mine şi pe Nadina. Destul de emoţionaţi, ne mişcam într-un fel haotic. Au căzut bagajele de pe cărucior încurcându-ne un pic.

Cu înţelegere din partea şoferilor, am reuşit să urcam calabalâcul în maşină, al meu în locul indicat pentru Timişoara, iar al Nadinei pentru Arad. Aron mi-a plătit drumul până la Timişoara.

130 de mărci. În sfârşit am ajuns la locul meu în autocar, pe locul I din spatele şoferului, iar

Nadina pe locul", ales de ea. Eram unul lângă altul. Pe rând au venit la mine şi şi-au luat rămas bun. Aron a fost primul, după el a venit Gigi, ginerele sau, apoi Monica, sărutându-mă cu mult drag. La urmă a venit şi Leni. Ne-am îmbrăţişat şi ne-am despărţit cu lacrimi în ochi. La plecarea autocarului, care rula încet printre oameni, ne-am mai făcut din mâini semn de calduroasa despărţire.

Plecam din mijlocul unor oameni adevăraţi. Eram o mâna de români într-o masa compacta de germani. Însingurati, printre străini, ne-am găsit căldura sufleteasca necesară pentru a fi uniţi în gând şi fapta.

Sosim la Frankfurt. Aici s-au urcat noi călători.

Pornim spre Ulm, unde ajungem la orele

22. Peste tot pe unde trecem este lumina ca ziua. Ploua şi ploua ca toamna şi era tare rece. În autocar, o căldura plăcuta te îmbia la somn. Nadina şi-a găsit de vorba cu femeia care se ocupa cu taxarea călătorilor. Era o cunoştinţa din Arad. Unul din şoferi este ungur la origine şi vorbeşte cu Nadina ungureşte. Celălalt şofer, neamţ din Freiburg, trancaneste cu taxatoarea în germana şi sfârşeşte întotdeauna într-o engleză stricata. Poceste cuvintele de-ţi ia maul. Atunci luau fiinţa noi cuvinte în engleza. Ajungem la München, de unde alţi călători se urca în maşina. Aici a apărut o problemă. În autocar aproape toate locurile erau ocupate, dar călătorii trebuiau luaţi.

Până la urma s-a rezolvat. Locul unde era amplasat WC-ul a fost ocupat. S-a renunţat la W.C. Pe drum însă maşina a oprit mai des, fapt pe care noi de-abia-l aşteptam. Din loc în loc erau construite WC-uri publice, bine îngrijite. Am apreciat acest lucru ca fiind ceva bun pentru om.

De la München o luam spre nord şi ne oprim numai la Nürnberg, în plina noapte de iarna. Pe ici şi colo îşi făcea apariţia câte un petic mare de zăpada. În autocar e cald, cald bine de tot. De la o vreme Nadina a obosit. Încetase conversaţia cu şoferul ungur. O cuprinsese somnul. Se întoarce spre mine şi pune capul pe umărul meu atipind pentru o clipă. Am îndemnat-o să se culce fără nicio reţinere. S-a cuibărit şi a adormit. În autocar vad ca aproape toţi călătorii motaiau, fiecare în felul lui. Iată-ne ajunşi şi la Nürnberg. Dacă la Karlsruhe ploua, aici ninge cu fulgi mari. De la

Nürnberg ne îndreptam spre est, apropiindu-ne de frontiera Cehiei. La graniţa se mijeşte de ziua.

Afară, mantaua alba a zăpezii acoperă tot pământul. La vama trecem fără nicio problemă.

Străbatem colinele Boemiei şi Moraviei, cu şoselele în serpentina, destul de riscant pe timp de iarna. Trecem prin Bratislava, apropiindu-ne de frontiera cu Ungaria. Se face ziua. Speram să ajungem mai devreme, dar n-a fost

aşa. Şoselele fiind acoperite cu zăpada, se merge foarte greu pe ele. Trecem prin Bino fără să oprim. La Bratislava, în schimb, autocarul face o oprire, şoferii se odihnesc. Era în plina zi. Pornim iarăşi la drum. Pe măsura ce mergeam, gândul meu fugea spre tara, la toţi ai casei.

La Budapesta ajungem pe ziua. De data aceasta toată Ungaria am traversat-o la lumina zilei. Este o tară binecuvântata de Dumnezeu, frumoasa şi bine îngrijita. Toate localităţile erau aşa de arătoase că nu se putea să nu fie admirate. Oprirea în Budapesta a fost de mai lunga durata, pe malul Dunării. De aici iarăşi la drum. Spre seara ajungem la Seghedin, un oraş mare şi frumos. Şi eu, şi Nadina dădeam dovada de multă nerăbdare. Nevoiam acasă. Pe măsura ce ne apropiem de tara, zăpada se face tot mai mare. Afară ninge cu fulgi mari şi deşi. La vama trecem fără dificultate.

Suntem în ţară. Bucuria este mare. Se citeşte pe fata noastră. Ne îndreptam spre Arad.

Suntem în plina noapte, orele 22. Când opreşte în Arad, în piaţa, eu mă dau jos din autocar.

Nadina coboară şi ea cu bagajele ei, ajut să le dea jos. Când mă uit la locul unde erau bagajele mele, amândouă erau date jos. Strig la cel care se chinuia cu ele.

— „Ce faci, mai omule? Acestea sunt ale mele. Te rog, pune-le la locul lor!”

— Pai să vedeţi că vreau să le scot pe ale mele. Am să le pun iarăşi la locul lor”.

Sub ochii mei au fost puse de unde le-a luat. Rămâneam fără ele dacă nu mă dădeam jos din autocar.

Jos, Nadina era aşteptata de mama ei. O îmbrăţişez cu multă căldura şi ne despărţim.

Stătusem o lună de zile cu ea la Aron şi la Leni în Germania. De atunci, nu mai ştiu nimic de ea.

Din Arad zburam prin zăpada spre Timişoara. Drumul era destul de anevoios pentru autocar. Se vedea cum din înaltul cerului, la lumina farurilor, fulgii de zăpada se lăsau alene pe pământ. Era 8 ianuarie 1993. În faţa Catedralei,

autocarul, obosit şi trosnind din toate încheieturile, se opreşte din mers. Ajunsesem la orele 24 din noapte.

Ca furnicile, fiecare din noi ne dam jos din maşină. Lumea se cam rarea, luându-şi fiecare bagajul şi plecând. Eu, scrutând întunericul, aşteptam să văd pe careva din ai mei. După un timp, văd că apar cei doi fii ai mei, Tibi şi Horea, zâmbind. I-am sărutat pe amândoi şi ne-am urcat în maşină, ducându-ne la Costică Pascu acasă. Acolo ne aşteptau cu tuica fiarta. A fost o mare bucurie pentru toţi. Fiecare vorbeam în limba noastră. Mi-a făcut aşa de bine căldura sufleteasca cu care ne-a primit familia Pascu, precum şi căldura rachiei fierte. Realizam cu adevărat că eram în ţara mea şi-n mijlocul celor dragi.

De la Timişoara plecam spre Lugoj după orele 2 din noapte, mulţumindu-i familiei Pascu pentru toată dragostea ce ne-o poarta. Şi de aici drumul a fost tot anevoios prin zăpada şi prin întuneric. La orele 5 am ajuns la Lugojel, unde bucuria cea mare a revenirii a izbucnit din plin.

Sotia şi nepoata Alina erau în braţele mele.

Dintr-odată casa s-a umplut de bucurie şi de bagaje. Ce-i drept, adusesem de la Aron cam multe lucruri. Nu mai aveam loc în camera.

Aşa se încheie călătoria mea la Karlsruhe şi înapoi cu, o năvalnica dragoste de familie şi de ţară.

CUVÂNT CĂTRE TARA

Deşi ma repet, transcriind o parte din acest testament în cuprinsul lucrării, tin totuşi ca memoriile mele sale închei cu acest mesaj al lui Spiru Blanaru către Neamul Românesc, către

Tara. Prin conţinutul lui, este mai actual ca oricând.

Mesajul constituie de fapt TESTAMENTUL SPIRITUAL AL LUI SPIRU BLANARU.

Să cinstim pe cei care şi-au dat viaţa pentru Hristos şi neamul lor!

La 16 iulie 1992 s-a înălţat o sfânta cruce în memoria celor care au fost executaţi la

Pădurea Verde (lângă Muzeul Satului – Timişoara), în anul 1949 la 16 iulie de către regimul comunist pentru că au luptat împotriva lor, iubindu-L pe Hristos şi neamul lor. Din iniţiativa

AFDP-Timis şi a fundaţiei culturale „Memoria”, crucea a fost ridicata şi sfinţita pe locul unde a fost execuţia, în cinstirea memoriei martirilor neamului nostru: Spiru Blanaru, Petru

Domasneanu, Romulus Maritescu, Ion Tanase, Petru Puschita-Mutascu, care în lupta lor au mers până la jertfa suprema. Iar în data de 2 august 1949, alţi membri ai grupului, deşi nu erau condamnaţi la moarte, au fost executaţi în acelaşi loc. Ei sunt: Aurel Vernichescu, Gheorghe

Popovici, Teodor Ungureanu, Gheorghe Smultea, Petru Puschita-Liber şi Nicolae

Ghimboasa-Miclut. Comuniştii s-au năpustit cu o înverşunare drăcească asupra memoriei lui

Spiru Blanaru, contestându-i chiar eroismul.

Ma întorc în urmă cu 44 de ani, în 23 ianuarie 1949, când, stând de vorba cu Spiru

Blanaru, acolo sus, în mijlocul pădurilor care frematau a bejenie, pe îndelete, mi-a încredinţat multe lucruri gândite de el. Era o zi de iarna, nu prea frig, deşi albastrul cerului vestea ger.

Soarele scalda bolta cereasca de un pitoresc nemaivazut, dar zăpada nu se topea. Miriade de stelute albe reflectau albul scânteietor al zăpezii. Era o feerie. În măsura zbuciumului din sufletele noastre, în aceeaşi măsura creştea farmecul naturii, cu albul zăpezii scânteind în soare.

Contrastul acela izbitor al colinelor de deal înveşmântate în mantie alba ne trezea la realitate.

Eram în plina lupta cu Răul. Ei erau mulţi, susţinuţi de tancurile rusesti, noi eram puţini şi fără arme. Cu noi era numai nadejdea ca dreptatea va ieşi la iveala şi Dumnezeu este cu noi.

Vânaţi din toate părţile, cu o iarna grea, ne zbăteam să găsim o ieşire. În aceasta atmosfera de zbucium sufletesc, Spiru Blanaru începe mărturisirea lui. Baierele inimii lui se dezleagă şi zice:

— Mai frate Tase Berzescu, suntem prinşi ca într-o menghina. Nu ştiu care va scapa din noi doi cu viaţa; cred totuşi ca tu o să scapi; este bine să ştii unele gânduri ale mele. La vremea potrivita sa le faci cunoscute, dacă vrei, şi altora.

Stând aşa, unul lângă altul, în mijlocul întinsului de zăpada, ascultam la cele spuse de

Spiru. Apăruse şi legea care prevedea pedeapsa cu moartea. Comuniştii creaseră prin legi draconice atmosfera prielnica lichidarii noastre ca duşmani ai lor. Ne luptam la ora aceea cu moartea. Iată ce-mi spune Spiru:

— De când stau aici, în grup, cu aceşti oameni hotărâţi să lupte până la unul, am observat un lucru extrem de important în felul de comportare. Deşi suntem ca apartenenta politica diferita, ne înţelegem ca fraţii. Nu facem diferenţa între noi. Aici, după cum ştii, sunt mulţi legionari, ţărănisti, liberali, militari. Suntem de atâta timp la un loc, nu i-am auzit niciodată să facă deosebire între ei după apartenenta politica. Toţi suntem români şi trebuie să fim uniţi în faţa duşmanului. Deşi cel mai mare păcat al românilor este lipsa de unitate, noi aici am realizat în ciuda păcatului, unitatea dintre noi.

— În faţa primejdiei, noi ne-am adus aminte de Dumnezeu. Cu toţii ne rugam ca să scăpăm de drăcească încleştare între bine şi rău. Se realizase o prietenie, liantul fără de care nu va fi niciodată biruinta.

— Aş dori ca la momentul potrivit, să ştie şi ai mei de acasă, familia mea, prin ce am trecut şi care au fost condiţiile de viaţa şi şansele de biruinta asupra lor, a comuniştilor.

Ne-am împăcat cu gândul că va trebui să murim până la urma. Eu, frate Tase, am certitudinea ca voi muri şi-ţi încredinţez ţie aceste gânduri ale mele, nu ca pe un mesaj,

dar ca unele frământări ale mele ca om. Fiul meu, dacă va mai apuca să scape cu viaţa şi sotia mea la fel, ar vrea să cunoască prin ce am trecut.

— Îmi este draga tara noastră, neamul nostru românesc şi aş dori ca odată să fie liber, mare şi unit. Dumnezeu să fie cu el şi dezmembrarile politice, de partid, să dispara. Poporul român s-a născut creştin, avem obligaţia morala fata de copiii şi nepotii noştri să le lasam moştenire credinţa dreapta a strămoşilor noştri şi răspunderea fata de străbunicii noştri, crescuţi în legea creştina. Fa acest lucru, fratele meu, şi este de ajuns pentru mine. Cei care vin după noi să ştie ce-am făcut şi ce-am gândit şi noi, în toiul beznelor adânci.

După aceasta încredinţare de gânduri şi vreri a urmat un moment de linişte, de trăire interioara pentru amândoi. Ştiam că ne hârjonim cu moartea.

Ca treziţi dintr-un vis, ne privim în ochi, unindu-ne în gânduri şi nadejdi, ne-am îmbrăţişat şi sărutat, desparţindu-ne. De atunci nu ne-am mai văzut.

Acestea au fost gândurile lui Spiru Blanaru, împărtăşite mie. El n-a avut pretenţia unui mesaj către toţi românii, către tara. Apelul la unitate naţionala este un deziderat al nostru, al românilor. Unitatea, însă, lipseşte cu desăvârşire. Nu ştim ce am moştenit noi de la daci, dar păcatul dezbinarii l-am moştenit în mod sigur.

După ce ne-am despărţit de Spiru, am stat de vorba cu Petru Domasneanu, aproape o oră.

În mare, aceleaşi lucruri şi doruri mi le-a spus şi comandorul, încredinţându-mi pentru viitor cele spuse de el. Amândoi şi-au iubit neamul şi legea creştina, jertfindu-se pentru ele.

Ţin să menţionez un lucru – ca eu dacă mai sunt în viaţă, sunt datorită lui Spiru Blanaru.

În urma declaraţiilor lui Tudor Ruset, curierul meu, eu trebuia să fac parte din lotul de judecata al lui Spiru. Nu am recunoscut nimic din cele declarate de Ruset. În tot timpul anchetelor a avut mult echilibru şi judecata în

gândire. Aşa se face că eu am fost scos din lotul lui Spiru. El a declarat că nici nu mă cunoaşte. El mi-a salvat viaţa.

După căderea mea din 25 ianuarie 1949, Spiru a luat legătura cu Ianas Fenes de la

Armenis, continuând lupta de rezistenţă. A mai fost sprijinit şi de oamenii din Mehadica, prin

Petru Guran, şeful rezistentei din comuna, de Veltanescu din Corni, de Nicoara Ion, învăţătorul de la Canicea, alături de mulţi oameni din comuna. De asemeni şi de Samoila Martinescu din jurul Mehadiei, împreună cu o mulţime de români din sudul Banatului.

Acum când scriu cele petrecute la ridicarea Crucii de la Pădurea Verde din 16 iulie 1992, în memoria martirilor noştri, ma înfior, oprindu-mă din scris, reflectând.

După ce am scris tot ce am ştiut şi mi-am adus aminte despre grupul de rezistenta armata din Banat, condus de Spiru Blanaru, de la oameni apropiaţi şi alţii necunoscuţi, mi-am auzit acuza ca eu l-am creat pe Spiru erou şi luptător până la jertfa suprema asupra comunismului.

Nu, fraţilor! Nu eu l-am creat pe Spiru Blanaru erou!

Prin naşterea lui, Dumnezeu l-a harazit luptător, punându-i arma în mâna şi dragostea de neam în suflet, ca să fie pilda vie nepoţilor şi strănepoţilor în apărarea lui Hristos şi a neamului nostru românesc.

Eu am avut fericirea să fiu alături de el, cu arma în mâna şi să-i cunosc crezul şi tăria sufletească.

Domnilor nostalgici ai roşiilor de la răsărit, cu cât atacaţi şi cautaţi să-l defăimati pe Spiru

Blanaru, cu atât mai mult îl aureolaţi. Lupta dusă de voi împotriva rezistentei armate din Banat şi din tara, este cel mai puternic argument ca ea a existat şi neamul românesc a luptat pentru salvarea lui.

Ponegrindu-ne pe noi, va prăbuşiţi voi în haurile urii şi ale minciunii. Aţi aruncat o tară întreaga în criza morala şi politica.

Să nu uitaţi: Spiru Blanaru este simbolul rezistentei

armate din Banat. Deşi Spiru a fost moldovean, prin jertfa lui, este pentru totdeauna bănăţean.

Prin lupta dusă împotriva lui Satan, pe meleagurile Banatului, el rămâne în istorie simbolul luptei pentru credinţa şi ne-am, cât va dainui acest popor românesc.

Deci, nu eu l-am creat pe Spiru Blanaru erou şi martir, ci el, prin lupta şi jertfa lui, m-a creat pe mine scriitor al faptelor de arme şi dragoste de tara a românilor banateni, indiferent de etnie şi crez politic.

Dumnezeu a harazit neamul românesc să se nasca creştin. Prin aceasta i-a încredinţat şi o misiune, aceea de a crede în El şi a-L apara. Aparându-L pe El, ne apăram fiinţa neamului nostru.

Comuna Teregova, care ar trebui să fie considerata comuna erou, pentru ca a dat cei mai mulţi luptători şi morţi în rezistenta armata din 1949, azi constituie un paradox. Manevrati fiind de comunişti, ei îl contesta pe Spiru Blanaru ca şef al lor. Păcat ca cei morţi nu mai pot auzi cele vorbite de fraţii lor, de copiii lor şi de nepotii lor, ca s-ar ruşina. Timpul este cel mai bun judecător. Istoria va consemna aceste lucruri când apele se vor limpezi.

Spiru Blanaru va rămâne pentru veşnicie comandantul rezistentei armate din munţii

Banatului din anii 1948 – 1949, împotriva comunismului. Va fi ca un far luminos în negura vremii.

Crezul lui a fost şi va fi crezul neamului românesc până la sfârşitul veacului.

Cândva, pe locul unde au fost executaţi, la Pădurea Verde, se va înalta o Catedrala.